

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

ГОЛОТА ТАРАС СЕРГІЙОВИЧ

УДК 811.161.2'23'42:316.776.23]:004.774(043.3)

ДИСЕРТАЦІЯ

**Лінгвокогнітивні механізми протидії маніпуляції
(на матеріалі текстів із сучасних ІТ-ресурсів)**

03 – Гуманітарні науки

035 – Філологія

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Голота Т. С. _____

Науковий керівник:

Мосенкіс Юрій Леонідович,
почесний академік
Національної академії мистецтв України,
професор, доктор філологічних наук

Київ – 2026

АНОТАЦІЯ

Голота Т. С. Лінгвокогнітивні механізми протидії маніпуляції (на матеріалі текстів із сучасних ІТ-ресурсів). – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 «Філологія». – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Навчально-науковий інститут філології. – Київ, 2026.

Пропонована дисертація присвячена комплексному лінгвоконцептологічному та лінгвокогнітивному аналізу механізмів маніпуляції в українськомовному цифровому дискурсі та розробленню системи мовно-когнітивної протидії маніпулятивному впливу. У праці досліджено структурну організацію маніпулятивних повідомлень, визначено домінантні концепти цифровізованої комунікації, описано специфіку їх вербалізації в текстах різних жанрів, а також змодельовано когнітивні процеси, що забезпечують сприйняття, інтерпретацію та відтворення маніпулятивних впливів у мережевому середовищі.

Матеріалом дослідження слугував корпус понад 17 000 текстів загальним обсягом більш ніж 1 500 000 слововживань, що охоплює чотири типи джерел: дописи українськомовних Telegram-каналів, публікації новинних вебресурсів, корпус шахрайських текстів цифрового середовища та друковані тексти політичного спрямування. Хронологічні межі матеріалу охоплюють період активної цифрової трансформації українського суспільства й етап повномасштабної війни, що зумовило посилення маніпулятивних і пропагандистських практик у медіапросторі.

У дисертації встановлено мовні, когнітивні та прагматичні параметри маніпуляції в цифровому дискурсі, окреслено характерні засоби легітимізації, емоційного тиску, імітації інституційної комунікації та процедурної інструктивності в маніпулятивних текстах. Схарактеризовано поширені сценарні моделі цифрової маніпуляції, визначено їхні концептуальні ядра та мовні маркери, простежено системний зв'язок між концептосферами ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ і СТРАХУ та

когнітивними станами реципієнта. Доведено, що концептосфера СТРАХУ виконує роль тригерного механізму, який активує сценарії підпорядкування, довіри до псевдоавторитетів або прийняття імпліцитних інструкцій.

Обґрунтовано інтегративну методологію дослідження, що поєднує лінгвоконцептологічний, лінгвокогнітивний, дискурсивний, психолінгвістичний, лінгвопрагматичний та кількісний підходи. На цій основі розроблено авторський метод лінгвокогнітивно-сценарного аналізу, за допомогою якого можна формалізувати динаміку маніпулятивного впливу та реконструювати етапи розгортання маніпулятивного повідомлення у зв'язку з вербалізованими концептами й активованими фреймами. Метод передбачає послідовну ідентифікацію концептуального ядра, аналіз лексико-семантичних груп, виявлення імпліцитних суджень, перевірку логіко-змістових зв'язків та встановлення нагромадженості маніпулятивних прийомів.

Наукова новизна дослідження полягає в здійсненому цілісному описі лінгвокогнітивних механізмів маніпуляції в цифровому середовищі як системного явища сучасного українськомовного дискурсу. Уперше комплексно інтерпретовано концептосфери ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ та СТРАХУ як когнітивно-дискурсивного фундаменту маніпулятивних стратегій; запропоновано терміни *цифровізована мова, цифрова картина світу, онлайн-текст, контрольовані та неконтрольовані мовні трансформації*; розроблено модель лінгвокогнітивної протидії маніпуляції, що включає систему авторських технік: інверсію фрейму (перебудову когнітивної моделі ситуації з переходом від сценарію «загроза – негайна дія – порятунок» до моделі «інформація – перевірка – аналіз – рішення»), деконструкцію конотації (виокремлення та нейтралізацію емоційно маркованих компонентів і відокремлення факту від оцінки), розширення контексту (відновлення повноти причинно-наслідкових зв'язків і введення альтернативних інтерпретацій), метаінформаційне маркування (виявлення мовних і структурних сигналів впливу до змістового оцінювання повідомлення), викриття схеми довіри (аналіз способів створення ілюзії авторитетності та перевірку джерела й компетентності адресанта),

розвінчання хибних аналогій (перевірку структурної відповідності між зіставляваними явищами), тлумачення маніпулятивних ярликів (семантичне розгортання оцінних номінацій і перехід від ярлика до опису дій), усунення семантичної невизначеності (уточнення суб'єкта, умов чинності та змістових меж твердження), демонстрація повторюваних шаблонів (виявлення структурної тотожності повідомлень у межах одного сценарію впливу) та доповнення достовірною інформацією (залучення незалежних джерел для перевірки повноти й об'єктивності подання матеріалу).

Уточнено теоретичні засади лінгвоконцептології та когнітивної лінгвістики в умовах цифрової трансформації, розширено уявлення про взаємовплив ІТ і розвитку української мови, конкретизовано роль медіадискурсу у формуванні цифрової картини світу українців. Дістали подальший розвиток підходи до аналізу маніпулятивних стратегій у політичному, медійному та шахрайському дискурсах, а також принципи забезпечення лінгвокогнітивної інформаційної безпеки в умовах гібридної війни.

Теоретичне значення праці полягає у формалізації алгоритмів деконструкції маніпулятивних сценаріїв і моделюванні системи лінгвокогнітивного імунітету як складника сучасної філологічної парадигми. Запропонована модель поглиблює розуміння механізмів мовного впливу в цифровому середовищі та створює підґрунтя для міждисциплінарних досліджень у галузі когнітивної лінгвістики, соціолінгвістики, інформаційної безпеки та цифрових комунікацій.

Практична цінність дослідження визначена можливістю застосування розроблених алгоритмів і технік для верифікації інформації, підвищення критичного мислення користувачів та формування стійкості до маніпулятивних впливів у цифровому середовищі. Результати можуть бути використані в освітньому процесі (курси когнітивної лінгвістики, медіаграмотності, інформаційної безпеки), а також у сфері кібербезпеки й комп'ютерних наук для створення систем автоматизованого виявлення маніпулятивних текстів.

Основні положення й результати дисертації апробовано на всеукраїнських та міжнародних наукових конференціях і відображено у фахових публікаціях, зокрема у виданнях, індексованих у міжнародних наукометричних базах.

Усі результати дослідження отримані дисертантом самостійно.

Ключові слова: українська мова, текст, цифровий дискурс, політичний дискурс, психолінгвістика, мультимедійна комунікація, медіа, маніпуляція, маніпулятивний дискурс, дезінформація, механізми протидії маніпуляції, критичне мислення, комунікативний вплив, емоційність, мовна експресія, мовна картина світу, концепт, вербалізація.

ABSTRACT

Holota T. S. Linguocognitive mechanisms of counteracting manipulation (based on texts from contemporary IT resources). – Qualification research work in the form of a manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the specialty 035 “Philology.” – Taras Shevchenko National University of Kyiv, Educational and Scientific Institute of Philology. – Kyiv, 2026.

The present dissertation is devoted to a comprehensive linguoconceptological and linguocognitive analysis of manipulation mechanisms in Ukrainian-language digital discourse and to the development of a system of linguistic and cognitive counteraction to manipulative influence. The study examines the structural organization of manipulative messages, identifies the dominant concepts of digitalized communication, describes the specific features of their verbalization across various genres, and models the cognitive processes that enable the perception, interpretation, and reproduction of manipulative influences in the online environment.

The research material consists of a corpus of more than 17,000 texts, totaling more than 1,500,000 word usages. The corpus includes four types of sources: posts from Ukrainian-language Telegram channels, publications from online news platforms, a corpus of fraudulent digital texts, and printed political texts. Chronologically, the material covers

the period of active digital transformation of Ukrainian society and the stage of full-scale war, which intensified manipulative and propagandistic practices in the media space.

The dissertation identifies linguistic, cognitive, and pragmatic parameters of manipulation in digital discourse and outlines characteristic means of legitimization, emotional pressure, imitation of institutional communication, and procedural instructiveness in manipulative texts. Common scenario-based models of digital manipulation are characterized; their conceptual cores and linguistic markers are determined; and the systemic relationship between the conceptual spheres of INFORMATIONAL SECURITY and FEAR and the recipient's cognitive states is traced. It is proven that the conceptual sphere of FEAR functions as a trigger mechanism activating scenarios of submission, trust in pseudo-authorities, or acceptance of implicit instructions.

An integrative research methodology combining linguoconceptological, linguocognitive, discourse-analytic, psycholinguistic, pragmalinguistic, and quantitative approaches is substantiated. On this basis, the author develops a linguocognitive-scenario analysis method that formalizes the dynamics of manipulative influence and reconstructs the stages of deploying a manipulative message in relation to verbalized concepts and activated frames. The method involves consistent identification of the conceptual core, analysis of lexical-semantic groups, detection of implicit judgments, verification of logical and semantic connections, and establishment of the cumulative nature of manipulative techniques.

The scientific novelty of the research lies in providing a comprehensive description of linguocognitive mechanisms of manipulation in the digital environment as a systemic phenomenon of contemporary Ukrainian-language discourse. For the first time, the conceptual spheres of INFORMATIONAL SECURITY and FEAR are interpreted in an integrated manner as the cognitive-discursive foundation of manipulative strategies. The terms *digitalized language*, *digital worldview*, *online text*, *controlled and uncontrolled linguistic transformations* are introduced. A model of linguocognitive counteraction to manipulation is developed, incorporating a system of authorial techniques: frame inversion (restructuring the cognitive model of a situation by shifting from the scenario “threat –

immediate action – rescue” to the model “information – verification – analysis – decision”), connotation deconstruction (identifying and neutralizing emotionally marked components and separating fact from evaluation), context expansion (restoring causal completeness and introducing alternative interpretations), meta-informational marking (detecting linguistic and structural signals of influence prior to content evaluation), exposure of trust-building schemes (analyzing mechanisms of simulated authority and verifying the source and competence of the sender), debunking false analogies (checking structural correspondence between compared phenomena), interpretation of manipulative labels (semantic unfolding of evaluative nominations and shifting from labeling to action description), elimination of semantic ambiguity (clarifying the subject, conditions of validity, and semantic boundaries of statements), demonstration of recurring patterns (identifying structural identity of messages within a single influence scenario), and supplementation with verified information (engaging independent sources to assess completeness and objectivity of presentation).

The theoretical foundations of linguoconceptology and cognitive linguistics in the context of digital transformation are refined; the interrelation between IT development and the evolution of the Ukrainian language is further elaborated; and the role of media discourse in shaping Ukrainians' digital worldview is specified. Approaches to analyzing manipulative strategies in political, media, and fraudulent discourse are further developed, as are principles for ensuring linguocognitive informational security under conditions of hybrid warfare.

The theoretical significance of the study lies in the formalization of algorithms for deconstructing manipulative scenarios and in modeling a system of linguocognitive immunity as a component of the contemporary philological paradigm. The proposed model deepens understanding of the mechanisms of linguistic influence in the digital environment and establishes a foundation for interdisciplinary research in cognitive linguistics, sociolinguistics, information security, and digital communication studies.

The practical value of the research is determined by the potential to apply the developed algorithms and techniques for information verification, enhancing critical thinking, and strengthening users' resilience to manipulative influences in the digital

environment. The findings may be used in educational practice (courses in cognitive linguistics, media literacy, and information security) as well as in cybersecurity and computer science to develop automated systems for detecting manipulative texts.

The main provisions and results of the dissertation were presented at national and international scientific conferences and are reflected in scholarly publications, including those indexed in international scientometric databases.

All research results were obtained independently by the author.

Keywords: Ukrainian language, text, digital discourse, political discourse, psycholinguistics, multimedia communication, media, manipulation, manipulative discourse, disinformation, mechanisms of countering manipulation, critical thinking, communicative influence, emotionality, linguistic expression, linguistic worldview, concept, verbalization.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Видання категорії В

1. Голота, Т. С. (2023). Маніпулятивні повідомлення в заголовках новинних інтернет-ресурсів. *Українське мовознавство*, 53, 135–148.
<https://ukr.movoznavstvo.knu.ua/article/view/1176/935>
2. Голота, Т. С. (2024). Мовний вимір маніпуляції інформацією в українських Telegram-каналах. *Мовні і концептуальні картини світу*, 2(76), 161–181.
<https://mova.knu.ua/uk/article/view/4421/3751>
3. Голота, Т. С. (2024). Мовні засоби маніпуляції в рекламі на українських Telegram-каналах. *Українське мовознавство*, 54, 177–201.
<https://ukr.movoznavstvo.knu.ua/article/view/3168/2652>
4. Голота, Т. С. (2025). Мовні засоби маніпулятивної риторики в текстах українськомовних медіаресурсів. *Мовні і концептуальні картини світу*, 1(77), 142–160. <https://mova.knu.ua/uk/article/view/4407/3738>
5. Голота, Т. С. (2025). Тексти, що готували агресію: маніпулятивні стратегії ворогів України. *Українське мовознавство*, 1(55), 256–293.
<https://ukr.movoznavstvo.knu.ua/issue/view/501/453>

Зарубіжні видання

1. Medynska, N., Grytsenko, S., Garaschuk, D., Mosenkis, I., & Holota, T. (2026). Inversion as a mechanism of influence in political communication. *Studies in Media and Communication*, 14(1). <https://redfame.com/journal/index.php/smc/article/view/7961/7151> (SCOPUS)
2. Голота, Т. С. (2022). Дефініції та історія вивчення ключових понять у ІТ-парадигмі інформаційної безпеки України. У V. Shpak (Ed.), *Innovative resources of modern science* (pp. 113–121). GS Publishing Services.

Інші публікації

1. Голота Т. С., & Мосенкіс Ю. Л. (2025). *Походження української мови в системі інформаційної безпеки сучасної України: Матеріали з етнолінгвістики.*
2. Голота, Т. С. (2022). Мистецтво перемоги. *Мова та історія*, (490), 7–8.
3. Голота, Т. С. (2022). Навіщо сучасній Україні дослідження інформаційної безпеки? *Мова та історія*, (491), 6–9.
4. Голота, Т. С. (2022). Цифрова складова розвитку державницького українського мистецтва в умовах повномасштабної війни. *Мова та історія*, (490), 17–23.
5. Голота, Т. С. (2023). Лінгвістична складова інформаційної агресії в умовах повномасштабної війни. У *Філологія XXI століття: нові дослідження і перспективи: тези VII Всеукраїнських наукових читань за участю молодих учених* (сс. 46–48). <https://drive.google.com/file/d/1U6ld4hCWnvwOS0gawjN02FISTMO8DtkG/view>
6. Голота, Т. С. (2023). Як змінюється текст і його сприйняття в епоху цифрової трансформації? *Мова та історія*, (492), 7–23.
7. Голота, Т. С., & Мосенкіс, Ю. Л. (2024). Мовний аспект маніпуляції емоціями в текстах військових експертів. У *Філологія XXI століття: нові дослідження і перспективи: тези VIII Всеукраїнських наукових читань за участю молодих учених* (сс. 58–59). <https://drive.google.com/file/d/1PCtAPzTqMxYQm-Y0y864xdEYKnW0S8UJ/view>
8. Голота, Т. С. (2024). *Українська мова й інформаційна безпека Української держави*. ТОВ Видавництво Ліра-К.

Навчальні видання

1. Мосенкіс, Ю. Л., Чистяк, Д. О., Попова, Н. М., Голота, Т. С., & Коляденко, Д. Б. (2023). *Молодь – наука – мистецтво – державність: Навчальний посібник до*

курсу *«Методологія та організація наукових досліджень з основами інтелектуальної власності»* (В. І. Бітаєв, Ред.). ФОП Халіков.

ЗМІСТ

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ	9
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	17
ВСТУП.....	18
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ І МЕТОДОЛОГІЯ	
ЛІНГВОКОНЦЕПТОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ ТЕКСТІВ ОНЛАЙН-РЕСУРСІВ	
.....	26
1.1. Історія вивчення ключових концептів у концептосфері ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА та їх зв'язку з концептуальною й мовною картинами світу.....	26
1.1.1. Теоретична база дослідження мовної проблематики інформаційної безпеки..	26
1.1.2. Історія лінгвістичних і екстралінгвістичних студій ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ.....	28
1.1.3. Становлення теорій мовної і концептуальної картин світу	29
1.2. Теоретичні засади інтерпретації маніпулятивних українськомовних джерел.....	33
1.2.1. Лінгвокогнітивний захист від маніпуляцій у цифровому дискурсі	33
1.2.2. Лінгвокогнітивні аспекти захисту від інтернет-загроз і шахрайства	38
1.2.3. Особливості дослідження інформаційної безпеки в періоди збройної агресії: лінгвокогнітивний аспект	42
1.3. Методологічні засади вивчення лінгвістичного виміру інформаційних технологій і лінгвокогнітивних способів забезпечення ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ.....	46
1.3.1. Систематизовані підходи до дослідження цифрових текстів в аспекті ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ	46
1.3.2. Інтер- і трансдисциплінарність як методологічна основа аналізу ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ	48
1.4. Основні методи і прийоми аналізу українськомовних ІТ-ресурсів	53
1.4.1. Лінгвоконцептологічні та лінгвокогнітивні прийоми дослідження онлайн-текстів	53

1.4.2. Моделювання інтралінгвальних і екстралінгвальних аспектів маніпуляції в цифрових текстах	61
1.4.3. Підходи до лінгвоконцептологічної і лінгвокогнітивної інтерпретації мовних засобів маніпуляції	65
1.4.4. Квантитативні параметри дослідження українськомовних цифрових текстів ..	69
1.5. Обґрунтування вибору напрямів і класифікація матеріалів дослідження	72
1.5.1. Критерії вибору напрямів дослідження	72
1.5.2. Класифікація досліджуваних українськомовних вебресурсів	74
1.6. Гіпотези дослідження текстів ІТ-ресурсів	78
1.6.1. Теоретичне формулювання авторських гіпотез	78
1.6.2. Особливості функціонування української мови у цифровому середовищі	81
1.6.3. Обґрунтування потреби розроблення лінгвокогнітивного механізму протидії маніпуляції	87
Висновки до розділу 1	94
Розділ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОВПЛИВУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ Й ІТ-РЕСУРСІВ У КОНТЕКСТІ МАНІПУЛЯЦІЇ ІНФОРМАЦІЄЮ	98
2.1. Маніпулятивні повідомлення в заголовках новинних інтернет-ресурсів	98
2.1.1. Концептуалізація маніпулятивного дискурсу	98
2.1.2. Емотиви як основа маніпуляції в заголовках новинного вебсайту «Тарасова правда»	103
2.1.3. Маніпулятивні повідомлення, імпліковані в заголовках онлайн-ресурсу «Naspravdi.Today»	104
2.1.4. Маніпуляція інформацією в заголовках новинного вебпорталу «Politeka»....	105
2.2. Мовні засоби маніпулятивної риторики в текстах українськомовних медіаресурсів.....	108
2.2.1. Аналіз мовних засобів маніпуляції ресурсу «Obozrevatel»	108
2.2.2. Аналіз прикладів маніпулятивної риторики ресурсу «Знай.UA»	113
2.2.3. Дослідження мовних інструментів маніпуляції ресурсу «Апостроф»	115

2.2.4. Результати аналізу маніпулятивної риторики в текстах медіаресурсів «Obozrevatel», «Знай.UA» та «Апостроф».....	118
2.3. Мовний вимір маніпуляції інформацією в українських Telegram-каналах	120
2.3.1. Інформаційно-психологічні атаки й техніки психологічного впливу в контексті інформаційної безпеки.....	120
2.3.2. Аналіз маніпулятивних повідомлень на Telegram-каналі «Труха ⚡ Україна»	126
2.3.3. Способи маніпуляції інформацією в текстах каналу «ЧОРНИЙ ЛИСТ»	129
2.3.4. Маніпулятивні елементи в текстах Telegram-каналу «Український Телеграм»	132
2.4. Лінгвістичні засоби маніпуляції в рекламі українських Telegram-каналів.....	135
2.4.1. Тлумачення маніпулятивних текстів рекламних оголошень на каналі «Times of Ukraine»	135
2.4.2. Маніпулятивний характер рекламних текстів на Telegram-каналі «Реальна Україна / Радар Тривога».....	142
2.4.3. Аналіз маніпулятивних аспектів рекламних текстів на каналі «ХК Київ».....	146
2.4.4. Мовні засоби маніпуляції в Telegram-каналах «Times of Ukraine», «Реальна Україна / Радар Тривога» та «ХК Київ».....	151
Висновки до розділу 2	152
Розділ 3. ЛІНГВОКОГНІТИВНІ ЗАСОБИ ЗАХИСТУ ВІД ЦИФРОВИХ ЗАГРОЗ І ПРИНЦИПИ ЇХ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ.....	154
3.1. Маніпулятивні стратегії в текстах, спрямованих на підрив української державності напередодні збройної агресії.....	154
3.1.1. Стратегія легітимізації проросійських наративів у текстах В. Медведчука...	154
3.1.2. Нівелювання національного спротиву та нормалізація зовнішнього впливу в текстах В. Януковича	173
3.1.3. Використання риторики залякування та маніпуляції в публікаціях Д. Табачника	179

3.2. Мовні стратегії маніпуляції в шахрайських текстах цифрового середовища ...	182
3.2.1. Маніпулятивна стратегія фінансової допомоги та компенсації як домінантний тип шахрайського дискурсу	182
3.2.2. Імітація державної та банківської інституційної комунікації як механізм легітимізації шахрайських повідомлень	189
3.2.3. Адміністративно-технічні та соціально-інженерні сценарії впливу в шахрайських текстах цифрового середовища	195
3.3. Лінгвокогнітивна модель протидії маніпуляції в цифровому дискурсі	205
Висновки до розділу 3	211
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	214
Література.....	220
Текстові джерела	259
Список використаних законів і конвенцій	263
ДОДАТКИ.....	264
ДОДАТОК А1. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ І ТЕРМІНИ, ВИКОРИСТОВУВАНІ В ДОСЛІДЖЕННІ.....	264
А2. ДЕФІНІЦІЇ СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В ЛІНГВІСТИЧНОМУ АСПЕКТІ.....	279
ДОДАТОК Б. АНАЛІЗ АНТИУКРАЇНСЬКИХ ТЕКСТІВ В. МЕДВЕДЧУКА, В. ЯНУКОВИЧА ТА Д. ТАБАЧНИКА.....	304
ДОДАТОК В. СПІВВІДНОШЕННЯ ЛІНГВАЛЬНИХ І ЕКСТРАЛІНГВАЛЬНИХ ЧИННИКІВ ТЕКСТОТВОРЕННЯ НА ІТ-ПЛАТФОРМАХ.....	398
ДОДАТОК Г. ЗАГАЛЬНА КЛАСИФІКАЦІЯ ІНТЕРНЕТ-ЗАГРОЗ.....	404
ДОДАТОК Д. ТЕКСТУАЛЬНІ Й НЕТЕКСТУАЛЬНІ ВИМІРИ ІНТЕРНЕТ-ЗАГРОЗ	408
ДОДАТОК Е. ВИДИ ІНТЕРНЕТ-ШАХРАЙСТВА.....	414
ДОДАТОК Є. КЛАСИФІКАЦІЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЦИФРОВИХ АТАК.....	418
ДОДАТОК Ж. ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕКСТІВ НА ПЛАТФОРМАХ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ.....	421

ДОДАТОК З. БІЗНЕСОВИЙ АСПЕКТ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І ЙОГО ВПЛИВ НА ІНФОРМАЦІЙНУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ	430
ДОДАТОК И. РОЗРОБЛЕННЯ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ВІД МАНІПУЛЯЦІЇ	437
ДОДАТОК І. ХУДОЖНІЙ АСПЕКТ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТОСФЕРИ СТРАХУ І ЙОГО РОЛЬ В ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ	444
ДОДАТОК Ї. СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ	452
ДОДАТОК Й. ЗРАЗКИ ПРОАНАЛІЗОВАНИХ ШАХРАЙСЬКИХ ТЕКСТІВ	459
ДОДАТОК К. ЗРАЗКИ ДОСЛІДЖЕНИХ ТЕКСТІВ TELEGRAM-КАНАЛІВ	478

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

Терміни

ІБ – інформаційна безпека

ІКТ – інформаційно-комунікаційні технології

ІТ – інформаційні технології

МІБ – ментально-інформаційна безпека

SEO – Search Engine Optimization (оптимізація пошукових систем)

UX – User Experience (користувацький досвід)

ПК – персональний комп'ютер

Лексикографічні та довідкові джерела

CD – Cambridge Dictionary

CD – Collins Dictionary

MW – Merriam-Webster Dictionary

FD – Free Dictionary

ICT – Information and communication technologies

MKL – Meyers Konversations-Lexikon

АТСУМ – Академічний тлумачний словник української мови

ВСТУП

Актуальність дослідження зумовлена насамперед необхідністю інтерпретації взаємовпливу функціонування інформаційних технологій (ІТ) і розвитку української мови та забезпечення лінгвокогнітивного захисту користувачів мережі від маніпуляції й інтернет-шахрайства. Попри наявний пласт наукової літератури [Авер'янова, Воропаєва 2020, с. 297; Боднар 2014, с. 68; Вавринчук, Когут 2019, с. 37; Валюшко 2018, с. 41; Гаврильців 2020, с. 200; Гончар, Леоненко, Юдін 2014, с. 34] з проблематики інформаційних технологій у різних галузях, серед яких – виробництво, управління, освіту, економіку тощо, залишається необхідність опрацювати корпус наукових праць із метою акумуляції, аналізу та систематизації знань про взаємовплив української мови й ІТ, а також розробити лінгвокогнітивні техніки протидії маніпуляції.

Дослідження зосереджене на виявленні мовно-когнітивних механізмів маніпулятивного впливу в цифровому дискурсі та розробленні системи лінгвокогнітивних технік його нейтралізації. Аналіз функціонування інформаційних технологій розглянуто як контекст формування цифровізованої мови та трансформації інформаційної безпеки України.

ІТ у сучасній концептуальній і мовній картинах світу українців поступово набувають безпрецедентної ваги. Цифровізація суспільства на державному рівні сприяє еволюції свідомості, світосприйняття та власне мови. Перенесення значної кількості державних послуг у віртуальний простір не лише трансформує уявлення українців про функції урядового апарату, а й істотно впливає на концептуалізацію мови, її розвиток та збереження статусу державної.

На тлі гібридної війни в Україні мовні аспекти сучасних інформаційних технологій зазнають значних змін. Питання інформаційної й мовної площин безпеки переходять на новий щабель суспільного обговорення, як і шляхи вдосконалення лінгвокогнітивного механізму захисту від пропаганди, кібервійни та інтернет-шахрайства.

Сучасні засоби протидії гібридному натиску ворога вимагають більшої цифрової грамотності серед населення України. Крім того, необхідність в інтенсивнішому захисті проти кібератак, дезінформації та пропаганди змушує українців опановувати нові технології, зокрема лінгвістичні, що сприяє еволюції мови в інтернеті, збагаченню її лексики інтернаціоналізмами й новою термінологією. Тривале перебування у двомовному просторі, нав'язана стереотипізація української культури та негативні побічні дії гібридної війни вимагають винайдення нових векторів просування української мови в цифровому дискурсі, а також методів захисту громадян від дезінформації.

Разом із необхідністю активної цифровізації українського суспільства з'являється потреба в систематизації наукової літератури з питань інформаційної безпеки й ролі технологій у розвитку мови. Оскільки перші критичні зсуви в розповсюдженні продуктів техногенної інновації серед українського населення виникли наприкінці ХХ ст. із деяким запізненням (персональні комп'ютери, ноутбуки та інші гаджети), наукової літератури на цю тему все ще бракує, щоби сформулювати й окреслити цілісну концептуальну картину світу українців. Тим не менше, критично важливі проблеми інформаційних технологій перебувають у безперервному фокусі наукових дослідників різних галузей. Зокрема, питанням державної інформаційної політики й використання технологій у виробництві та освіті присвячені праці таких дослідників, як Т. Говорущенко, Л. Тупичак, Р. Ткачук, О. Алексєєв, В. Ліпкан, О. Логінов, М. Дмитренко, А. Войціховський, М. Гаврильців, Ю. Коваленко та ін. [Говорущенко 2018, с. 75; Тупичак 2017, с. 56; Ткачук 2020, с. 35; Алексєєв 2015, с. 172; Ліпкан 2000, с. 34; Харченко, Ліпкан, Логінов 2004, с. 48; Войціховський 2018, с. 26; Гаврильців 2020, с. 201; Коваленко 2010, с. 123].

Обґрунтування вибору теми дослідження. Вибір теми визначений необхідністю концептуалізувати цифрову картину світу українців, дослідити перспективи розвитку української мови в галузі технологій, визначити лінгвокогнітивні засоби протидії маніпуляції в мережі інтернет, а також створити

наукове підґрунтя для зміцнення державного статусу української мови як в умовах збройної агресії, так і в мирний час.

У дослідженні особлива увага зосереджена на лінгвоконцептологічних і лінгвокогнітивних аспектах аналізованих текстів, зокрема для виявлення ознак маніпуляції в текстах і розробленні ефективних механізмів протидії їй.

Лінгвоконцептологічний аспект передбачає аналіз концептів, що відображають знання та уявлення людини про світ, задля створення системи рекомендацій поведінки з інформацією в мережі інтернет. У контексті дослідження лінгвоконцептологічний підхід дозволяє розкрити концептуальну структуру текстів, зокрема маніпулятивних повідомлень, поширених через різні інформаційні ресурси. Залучення саме лінгвоконцептології дасть можливість зрозуміти, які концепти слугують основою для формування певних уявлень у реципієнтів щодо ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ, СТРАХУ тощо.

Лінгвокогнітивний аспект спрямований на дослідження когнітивних процесів, що відбуваються під час сприйняття та оброблення реципієнтом інформації. Цей підхід дозволяє виявити, як мовні засоби впливають на когнітивні процеси, що стоять за прийняттям рішень користувачів у мережі інтернет, і які саме когнітивні механізми залучені до процесу маніпуляції інформацією. У дослідженні цей аспект слугує базою для розроблення методів лінгвокогнітивного захисту від цифрових загроз.

Отже, використання лінгвоконцептологічного і лінгвокогнітивного підходів дозволяє всебічно аналізувати тексти з погляду їх впливу на свідомість реципієнтів та розробити ефективну стратегію протидії маніпуляції в умовах сучасного інформаційного суспільства.

Мета дослідження полягає в розробленні лінгвокогнітивних засобів протидії маніпуляції в українськомовних текстах ІТ-ресурсів, визначенні особливостей функціонування української мови в цифровому дискурсі та інтерпретації цифрової картини світу українців.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- 1) лінгвокогнітивний і лінгвоконцептологічний аналіз мовних засобів маніпуляції в текстах українськомовних онлайн-ресурсів та друкованих текстів;
- 2) лінгвокогнітивне й лінгвоконцептологічне тлумачення концептосфер ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ і СТРАХУ;
- 3) теоретичне обґрунтування дискурсів ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ та СТРАХУ і тлумачення цифровізованої мови в контексті гібридної війни;
- 4) дослідження цифрової картини світу українського суспільства і визначення змін у застосуванні української мови в епоху цифрової трансформації;
- 5) розроблення лінгвокогнітивних засобів боротьби проти маніпуляції, дезінформації та інтернет-шахрайства.

Для виконання перелічених завдань дисертаційного дослідження використано систему **методів і прийомів**, які включають *загальнонаукові (описовий із прийомами аналізу й синтезу, індукції й дедукції, класифікації й систематизації)* та *спеціальні лінгвістичні (концептуальний аналіз – аналіз концептуальної картини світу реципієнтів із метою визначення засадничих принципів концептуалізації інформації в мережі інтернет; текстологічний – для тлумачення функціонування синтагм і лексичних елементів у текстах ІТ-ресурсів; лінгвокогнітивний – для розроблення мовно-перцептивних засобів протидії маніпуляції, ворожій пропаганді та інтернет-шахрайству, що послугувало створенню чітких інструкцій поведінки з інформацією, опублікованою в мережі інтернет; лінгвопрагматичний – для визначення контексту з метою аналізу мовленнєвих ситуацій, що відбуваються в певному дискурсі; кількісний аналіз – для встановлення співвідношень між окремими аспектами одного явища та їх порівняння; критичний дискурс-аналіз – для ідентифікації ідеологем, прихованого змісту, маніпулятивних стратегій та семантико-прагматичних девіацій у цифрових текстах; метод лінгвокогнітивно-сценарного аналізу – авторський спеціальний метод, спрямований на реконструкцію типових сценаріїв маніпулятивного впливу в цифровому дискурсі; інші види лінгвістичного аналізу, як-от синтаксичний, стилістичний тощо, що дало змогу виявляти граматичні*

домінанти, класифікувати їх залежно від належності до певних лексико-семантичних груп та визначати специфіку функціонування в різних мовленнєвих ситуаціях).

Новизна дослідження полягає в тому, що в ньому:

уперше здійснено комплексне багатоконпонентне лінгвістичне тлумачення концептосфер ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ і СТРАХУ як фундаменту дискурсу та явища цифровізованої української мови; проаналізовано адаптацію української мови до інформаційних технологій; описано теоретичні положення формування цифровізованої української мови; запропоновано нові терміни *цифровізована мова, цифрова картина світу, онлайн-текст, контрольовані й неконтрольовані мовні трансформації* та ін.; розроблено рекомендації щодо лінгвокогнітивної протидії маніпуляції в цифровому дискурсі та забезпечення інформаційної безпеки України;

уточнено концепції й підходи лінгвоконцептології, а також соціальної та когнітивної лінгвістики в умовах цифрової трансформації; явище взаємовпливу інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) і розвитку української мови; лінгвоконцептологічний зв'язок між концептосферами СТРАХУ й ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ; роль ІКТ у формуванні цифровізованої мови, а також їх вплив на зміцнення державного статусу української мови; потенціал ІТ у забезпеченні лінгвокогнітивної інформаційної безпеки українського суспільства; значення засобів масової інформації (ЗМІ) в мережі інтернет для посилення цифрового вектору українізації; методи лінгвоконцептологічного і лінгвокогнітивного аналізу текстів;

дістали подальший розвиток лінгвоконцептологічний підхід до вивчення концептосфер ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ й СТРАХУ, сучасної парадигми цифровізованої української мови, а також лінгвокогнітивних механізмів забезпечення інформаційної безпеки; інтерпретація концептосфери СТРАХУ в контексті розроблення комплексу превентивних заходів і способів захисту користувачів мережі інтернет від онлайн-шахрайства, ворожої пропаганди, дезінформації та інших цифрових загроз у добу цифровізації суспільства; засоби впровадження мовної політики в цифровому просторі; підходи до забезпечення інформаційної безпеки

українського суспільства як у період повномасштабної війни, так і в мирний час шляхом підняття рівня освіченості та застосування методів лінгвокогнітивного захисту.

Об'єкт дослідження – мова українськомовних цифрових і друкованих текстів, які містять маніпулятивні повідомлення.

Предмет дослідження – лінгвоконцептологічні та лінгвокогнітивні особливості застосування мовних засобів маніпуляції в сучасних українськомовних цифрових і друкованих текстах, їхні семантико-прагматичні параметри та вплив на функціонування української мови в цифровому середовищі.

Теоретичне значення праці полягає у виявленні лінгвокогнітивних маніпулятивних стратегій у сучасному ІТ-дискурсі та розробленні науково обґрунтованої моделі протидії їм. Дослідження розширює концептуальний апарат філології через типізацію цифрових загроз і формалізацію алгоритмів деконструкції маніпулятивних сценаріїв, що дозволяє глибше зрозуміти механізми захисту свідомості реципієнта. Сформований підхід до аналізу фреймів і концептів у маніпулятивних повідомленнях у мережі інтернет закладає теоретичний фундамент для створення систем лінгвокогнітивного імунітету в умовах глобальної цифровізації та інформаційного протистояння.

Практична цінність дослідження визначена можливістю розроблення системи практичних рекомендацій щодо інформаційної гігієни в мережі інтернет і зміцнення інформаційної безпеки в українському суспільстві. Окрім того, розроблена типологія маніпулятивних стратегій, формалізована модель лінгвокогнітивної протидії та класифікація цифрових загроз можуть бути використані в дослідженнях із кібербезпеки, комп'ютерних наук та програмування для створення алгоритмів автоматизованого виявлення маніпулятивних текстів та вдосконалення систем інформаційного захисту. Також практична цінність передбачена застосуванням теоретичного та практичного матеріалу при викладанні курсів когнітивної лінгвістики, соціолінгвістики, інформаційної безпеки, концептології та ін.

Матеріал дослідження – понад 17 000 сучасних текстів загальним обсягом більш ніж 1 500 000 слововживань, серед яких чотири типи джерел: дописи з українськомовних Telegram-каналів, публікації з новинних вебсайтів, корпус шахрайських текстів у цифровому середовищі та тексти політичного спрямування з друкованих видань.

До першої групи належать дописи з Telegram-каналів «Реальна Україна / Радар Тривога UA», «Times of Ukraine», «ХК Київ», «Труха / Україна», «Український Телеграм» та «ЧОРНИЙ ЛИСТ» загальним обсягом понад 973 000 слововживань.

Другу групу становлять матеріали українських вебсайтів: «Знай.UA», «Апостроф», «Obozrevatel», «Naspravdi.Today», «Politeka» та «Тарасова правда», які охоплюють як повні статті, так і заголовки з високим маніпулятивним потенціалом. Сукупний обсяг цієї групи перевищує 84 000 слововживань.

До третьої групи увійшов корпус шахрайських текстів цифрового середовища (фішингові повідомлення, SMS-розсилання, оголошення у месенджерах Telegram, WhatsApp та соціальних мережах TikTok і Facebook), що імітують офіційну комунікацію державних інституцій, банківських установ та міжнародних гуманітарних організацій. Матеріал охоплює період від березня 2022 р. до листопада 2025 р. та базується на офіційних звітах CERT-UA і Національного банку України. Загальний обсяг цієї групи становить понад 25 000 слововживань, що дозволяє репрезентувати динаміку трансформації маніпулятивних стратегій у межах шахрайського дискурсу періоду повномасштабної війни.

До четвертої групи включено друковані тексти публічних діячів і політиків: п'ять видань В. Медведчука («Громадянське суспільство: Український вибір», «Дух і принципи соціал-демократії: українська перспектива», «Сучасна українська національна ідея і питання державотворення», «Новий вимір демократії», «Україна: актуальні питання розвитку суспільства, держави і права»), дві книги В. Януковича («... І рік при владі», «Як Україні далі жити») та брошура Д. Табачника («Україна в НАТО чи НАТО в Україні»). Загальний обсяг текстів цієї групи становить понад 390 000 слововживань. Також до матеріалу долучені сучасні художні тексти українською

мовою задля уточнення концепту СТРАХУ й розроблення дієвої лінгвокогнітивної системи захисту від інтернет-загроз. Серед них збірка прозових текстів автора «У дзеркальній сповідальні» обсягом понад 70 000 слововживань і поетичний текст «Край Меж» обсягом понад 29 000 слововживань.

Особистий внесок здобувача. Усі результати отримані дисертантом самостійно, усі публікації здійснені без співавторства.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації було представлено на *шести* всеукраїнських конференціях: VII Всеукраїнські наукові читання за участю молодих учених «Філологія XXI століття: нові дослідження і перспективи» (6–7 квітня 2023 р., Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Навчально-науковий інститут філології); Міжнародна конференція «Мова як світ світів. Граматика і поетика текстових структур» (Київ, 9–10 листопада 2023 р.); VIII Всеукраїнські наукові читання за участю молодих учених «Філологія XXI століття: нові дослідження і перспективи» (11–12 квітня 2024 р., Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Навчально-науковий інститут філології); Міжнародна конференція «Мова як світ світів. Граматика і поетика текстових структур» (Київ, 25–26 жовтня 2024 р.); Міжнародна наукова конференція «Українська гуманітаристика в координатах сучасності» (14–15 листопада 2024 р.); IX Всеукраїнські наукові читання за участю молодих учених «Філологія XXI століття: нові дослідження і перспективи» (10–11 квітня 2025 р., Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Навчально-науковий інститут філології).

Публікації. Результати дослідження висвітлено у п'яти одноосібних публікаціях у фахових виданнях України, а також у додаткових публікаціях (понад 10), серед яких стаття, опублікована в журналі, індексованому в базі Scopus.

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, списку літератури на 347 позицій, джерел на 42 позиції та 14 додатків. Загальний обсяг праці становить 491 сторінку, із них основного тексту – 219 сторінок.

Розділ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ І МЕТОДОЛОГІЯ ЛІНГВОКОНЦЕПТОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ ТЕКСТІВ ОНЛАЙН-РЕСУРСІВ

1.1. Історія вивчення ключових концептів у концептосфері ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА та їх зв'язку з концептуальною й мовною картинами світу

1.1.1. Теоретична база дослідження мовної проблематики інформаційної безпеки

Дослідження публікацій із проблематики впливу інформаційних технологій на розвиток української мови дозволяє зробити висновок про відсутність відомостей у цій галузі лінгвістики. Натомість існує значна кількість публікацій, присвячених феномену інформаційної безпеки, котрі ми розглянемо нижче. Безумовно, виникнення цього явища зазвичай пов'язують із появою медіа та комунікаційних технологій, однак первинне зародження механізмів інформаційної безпеки варто датувати значно ранішим часом [Ткачук 2018, с. 33; Хохлачова 2012, с. 23; Соловйов 2015, с. 2; Хорошко 2016, с. 284]. На нашу думку, перші ознаки потреби у способах і засобах забезпечення інформаційної безпеки суспільства з'явилися разом із поняттям державності як такої. Проте це стосується лише державного аспекту ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ, тоді як її особистісна й корпоративна виміри (ментальна безпека та безпека даних компаній відповідно) справді зародились у період розвитку друкованих засобів масової інформації.

Зокрема, значний внесок у теоретичне дослідження інформаційної безпеки України зробили праці таких фахівців, як Н. Нижник, А. Марущак, В. Шемчук, К. Ісмайлов, Д. Бєлих, С. Северина, І. Забара, О. Довгань, В. Ліпкан, П. Ткачук, Ю. Хохлачова, С. Соловйов, В. Хорошко та ін. [Нижник 2012, с. 45; Марущак 2018, с. 69; Шемчук 2019, с. 33; Ісмайлов, Бєлих 2019, с. 206; Северина 2016, с. 158; Забара

2013, с. 2; Довгань 2015, с. 132; Ліпкан 2000, с. 56; Ткачук 2018, с. 33; Хохлачова 2012, с. 23; Соловійов 2015, с. 2; Хорошко 2016, с. 284]. Хоча ці автори здебільшого вивчають проблематику інформаційної безпеки з огляду на загрозу гібридної війни, політичних та економічних чинників тощо, необхідність у залученні додаткової наукової літератури в цій царині створить важливий теоретичний фундамент нашого дослідження. Так, Ю. Твердохліб досліджує державну політику України з огляду на її інформаційно-психологічну безпеку [Твердохліб 2019, с. 214].

Також питання інформаційної безпеки України в контексті російсько-українського конфлікту досліджувала І. Валюшко, порушуючи тему інформаційних відносин між державами [Валюшко 2018, с. 30]. Іще один внесок у формування систематизованої доктрини інформаційної безпеки держави зробив К. Захаренко, проаналізувавши вплив засобів масових інформації на неї та подавши характеристики ефективної диверсифікації джерел інформації [Захаренко 2019, с. 4-5]. К. Ісмайлов і Д. Белих також досліджували інформаційний суверенітет і доктрину інформаційної безпеки України з позицій політології та юриспруденції [Ісмайлов, Белих 2019, с. 206]. З перспективи філософії та соціології феномен інформаційної безпеки України розглядали також Н. Авер'янова і Т. Воропаєва [Авер'янова, Воропаєва 2020, с. 298].

Таким чином, публікації, присвячені інформаційній безпеці, зокрема праці Н. Нижник, А. Марущака, В. Шемчука та інших, підкреслюють важливість цієї проблематики в умовах сучасних загроз. Дослідження Ю. Твердохліба, І. Валюшко та К. Захаренка акцентують увагу на впливі інформаційних технологій і медіа на безпеку України, особливо в контексті російсько-українського конфлікту. Погляди дослідників допомагають зрозуміти комплексність ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ та необхідність інтеграції різних наукових підходів для створення систематизованої доктрини захисту інформаційного простору України.

1.1.2. Історія лінгвістичних і екстралінгвістичних студій ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Українськомовний простір у системі захисту держави від інформаційних війн досліджував І. Парфенюк [Парфенюк 2019, с. 124]. Проблематику державної мови як складника інформаційного суверенітету держави порушували М. Чеховська та В. Шлапаченко [Чеховська, Шлапаченко 2018, с. 104]. Над контекстом українізації інформаційного простору як чинника забезпечення суверенітету й посилення інформаційної безпеки України працював В. Іваненко [Іваненко 2019, с. 240]. Щодо зв'язку ІТ із навчальним процесом, доречними є ідеї О. Кучерук і Т. Магдич щодо використання електронних освітніх ресурсів для формування громадянської компетентності учнів ліцею на уроках української мови [Кучерук, Магдич 2020, с. 3].

Залучення інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для формування фахових компетентностей у майбутніх учителів української мови і літератури також досліджували О. Кучерук, С. Караман, О. Караман та Н. Віннікова [Кучерук, Караман, Караман, Віннікова 2019, с. 197]. Роль інноваційних методів та ІТ у навчанні української мови іноземних студентів студіювала О. Шевченко [Шевченко 2020, с. 256]. Англійські лексичні новотвори у сфері комп'ютерних технологій і особливості їх перекладу українською мовою досліджували В. Мирошниченко та І. Шишкова [Мирошниченко, Шишкова 2019, с. 87]. Цю проблематику в аспекті німецької термінології опрацювала І. І. Барнич [Барнич 2020, с. 13].

Розгляд генези міждисциплінарних досліджень потребує аналізу праць, що розмежовують понятійний апарат захисту держави. Зокрема, В. Шемчук здійснює ґрунтовне дослідження категорій *інформаційна безпека* та *інформаційна оборона*, указуючи на їхню термінологічну взаємозалежність у юридичній та політичній аспектах. Автор визначає *інформаційну оборону* як «систему заходів захисту інформаційної та віртуальної сфер, забезпечення готовності до інформаційного впливу, атак інших країн, захист та розвиток інформаційного простору» [Шемчук 2019, с. 35]. Згідно з авторським робочим визначенням дисертанта, такий підхід дозволяє трактувати інформаційну безпеку як стан захищеності, досяжний не лише

технічними, а й нормативно-правовими методами, що є критично важливим для запобігання загрозам національним інтересам на сучасному етапі.

Інтеграція наукових знань зумовила появу концепції інтелектуальної безпеки, яку Б.-П. Кошовий характеризує як складну міждисциплінарну проблему. Дослідник постулює, що захист інтелектуального потенціалу нації є фундаментом економічної безпеки та соціального прогресу в умовах глобалізації. У межах теоретичних засад автор виокремив підхід, згідно з яким *інтелектуальну безпеку* розглядають як стан захищеності системи інтелектуальних цінностей, що забезпечує сталий розвиток суспільства [Кошовий 2022, с. 526]. Таким чином автор підтверджує необхідність залучення лінгвокогнітивних інструментів для збереження інформаційного суверенітету, оскільки саме мова є носієм цих цінностей.

Комплексний характер сучасних викликів відображено у матеріалах усеукраїнських науково-педагогічних досліджень, присвячених національній безпеці. Дослідники акцентують на тому, що загрози ХХІ ст. потребують консолідації зусиль представників різних галузей – від політології до ІТ-технологій.

Таким чином, попри наявність значного масиву наукової літератури, присвяченої питанням інформаційної безпеки, в українському мовознавстві спостерігаємо брак інтердисциплінарних публікацій на тему зв'язку української мови й ІТ із інформаційною безпекою держави. В умовах гібридної війни та повномасштабного збройного конфлікту мовні аспекти продовжують відігравати значну роль в ідентифікації ворожої пропаганди й наближенні України до перемоги через розвиток культури. Звідси й з'являється потреба ретельного лінгвістичного розгляду потенціалу ІТ як рушія прогресу для інформаційної безпеки.

1.1.3. Становлення теорій мовної і концептуальної картин світу

У сучасному українському мовознавстві утвердилися такі тісно пов'язані між собою лінгвістичні напрями, як

когнітивна лінгвістика або **лінгвокогнітологія** [Андрєєва 2007; Антонюк 2000; Будій 2009; Голобородько 2003; Голубовська 2003; Зеленько 2008; Карпенко

2006; Кудрявцева 2012; Сафронова 2009; Яненко 2011] як частина ширшого міждисциплінарного (насамперед філософського, психологічного та інформаційного) напрямку **теорії пізнання** або **когнітології**;

концептуальна лінгвістика або **лінгвоконцептологія** [Вальчук 2003; Голобородько 2002; Загнітко 2010; Карлова 2010; Кононенко 2004; Кононенко 2006; Мех 2008; Письменна 2008; Попова 2013; Радзієвська 1998; Радзієвська 2010; Шевченко 2003];

теорія **концептуальних і мовних картин** (або, за іншими визначеннями, моделей, образів) **світу** [Гнатюк 2003; Голубовська 2001; Голубовська 2002; Єрмоленко 1994; Єрмоленко 2007; Зеленько 2002; Зеленько 2006; Карпенко 1996; Клименко 2003; Космеда, Плотнікова 2010; Лисиченко 2000; Лисиченко 2004; Огуй 2013; Русанівський 1993; Русанівський 2004; Сімонок 1998; Сімонок 2000; Соколовська 2002; Форманова 1999; Черниш 2004; Шигарева 1996].

Як показують не тільки концепції дослідників, а й уже самі назви їхніх публікацій («Лінгвокогнітивні параметри концептуалізації» [Андрєєва 2007]; «Когнітивні складники концепту» [Антонюк 2000], «Лінгвоконцептуальна репрезентація фрагментів когніції» [Іващенко 2007], «Концепт як ключове поняття когнітивної лінгвістики» [Медведева 2012], «Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики» [Приходько 2008], «Методика концептуального аналізу у сучасній когнітивній лінгвістиці» [Слободян 2009]; «Когнітологія та концептологія в лінгвістичному висвітленні» [Слухай, Снитко, Вільчинська 2011] та ін.), засобом **пізнання** (когніції) світу виступає його **концептуалізація**, тобто структурування за допомогою концептів (аналіз) із далішим мисленнєвим об'єднанням цих концептів у систему (концептосистему, картину світу). Тож мова – засіб вербалізації концептів та інструмент пізнання (збереження, накопичення та передання інформації).

Ураховуючи необхідність залучення досліджень із царини мовної та концептуальної картин світу, слід згадати історію цього питання. Досліджував проблематику мовної картини світу В. фон Гумбольдт, антропоцентрична позиція

якого сформувала цю парадигму на перших етапах її функціонування. Він стверджував, що мова не лише відображає реальність, а й формує її. В. фон Гумбольдт уважав, що мова є «органом» мислення, який визначає спосіб сприйняття світу, а кожна мова створює унікальну картину світу для носіїв [Humboldt 1999, с. 59]. Варто зауважити, що сам В. фон Гумбольдт оперував терміном *мовний світогляд* (*Weltansicht*), який згодом став концептуальним ядром для формування сучасного поняття картини світу.

Уперше в цьому значенні термін *картина світу* застосований у працях фізиків ХХ ст. Г. Герца і М. Планка до опису природознавчої картини світу, де вказано на цю парадигму як ідеал наукової перцепції. Г. Герц трактував картину світу як набір внутрішніх уявлень про зовнішні об'єкти, із яких можна логічно отримувати відомості про їх поведінку [Hertz 1899, с. 3]. На думку того ж М. Планка, існування цілісної картини світу в людини сприяє досягненню мети, до якої прагне природознавство [Planck 1992, с. 127].

Не оминув це явище і О. Шпенглер, мислячи під картиною світу систему образів, закріплену за суспільною парадигмою [Шпенглер 1991, с. 10]. Із логіко-філософського боку досліджував ідею картини світу і Л. Вітгенштайн, який наголошував на зв'язку між мовою, мисленням та реальністю, указуючи, що мовні конструкції формують людське розуміння світу. Зокрема, він акцентував увагу на тому, що мова не лише відображає, а й установлює уявлення про світ, вона є засобом структурування й інтерпретування дійсності [Вітгенштайн 1995, с. 134]. Його концепція *мовних ігор* указує на те, що значення слів визначене їх уживанням у конкретних контекстах.

Тож, за Л. Вітгенштайном, картина світу формується через сукупність мовних практик, які встановлюють межі людського мислення і сприйняття. Він також розглядав ідею *логічного простору*, у якому висловлювання мають сенс лише в межах певної системи координат, заданої мовою. Це означає, що картина світу не є фіксованою, а змінюється разом зі зміною мовних і культурних контекстів. Відповідно, кожне суспільство вибудовує власну картину світу, яка відображає його

унікальний спосіб розуміння й узаємодії з дійсністю. Таким чином, Л. Вітгенштайн значно розширив розуміння картини світу, інтегруючи логічний аналіз мови з філософськими дослідженнями про природу реальності, що дозволяє глибше зрозуміти, як мовні структури впливають на формування суспільних і культурних парадигм [Вітгенштайн 1995, с. 101-102].

За М. Гайдеггером, «... картина світу буде тоді відповідно ніби полотном суцього в цілому. Картина світу, однак, говорить про більше. Ми маємо на увазі сам світ, що існує в цілому, як він є визначальним і зобов'язальним для нас. Картина означає тут не змальоване, а те, що ми чуємо в мовному звороті: ми склали собі картину чогось. Маємо на увазі саму річ, що перед нами ... Скласти собі картину чогось означає поставити перед собою саме суще і постійно мати його перед собою» [Heidegger 1997, с. 81].

Сам термін *мовна картина світу* було запроваджено неогумбольдтіанцем Л. Вайсгербером. Таким чином, мова слугує медіатором поміж людиною і дійсністю, утворюючи певне сприйняття світу у кожному мовному колективі [Weisgerber 1964, с. 5-6]. Паралельно з європейською традицією неогумбольдтіанства, ідеї про визначальний вплив мови на когнітивні процеси розвивалися в американській етнолінгвістиці в межах гіпотези лінгвістичної відносності Е. Сепіра та Б. Ворфа, де було постульовано, що структура мови зумовлює спосіб мислення та сприйняття об'єктивної дійсності [Sapir 1921; Whorf 1956]. Як мовну, так і концептуальну картини світу вивчали згодом і А. Яремчук, І. Живіцька, В. Жайворонок та ін. [Яремчук 2020, с. 70; Живіцька 2010, с. 20; Жайворонок 2002, с. 51].

У межах окресленої парадигми принциповим є розмежування концептуальної та мовної картин світу. Якщо концептуальна картина світу є глобальним образом дійсності, що включає як вербальні, так і невербальні (чуттєві, перцептивні) знання, то мовна картина світу виступає її специфічною вербалізованою частиною, що фіксує досвід у лексико-граматичних структурах.

Отже, історія становлення терміна *картина світу* бере свій початок із праць фізиків межі XIX-XX ст. Г. Герца і М. Планка, які використовували його для опису

природознавчої картини світу. Спираючись на антропоцентричну позицію В. фон Гумбольдта, який розглядав мову як орган мислення, що створює унікальну картину світу для кожного мовного колективу, цей термін згодом знайшов своє місце в лінгвістиці та філософії. У працях таких мислителів, як М. Гайдеггер, О. Шпенглер та Л. Вітгенштайн, було поглиблено досліджено зв'язок між мовою, мисленням та реальністю, з акцентом на тому, що мова не лише відображає, а й формує уявлення про світ. Зокрема, Л. Вітгенштайн наголошував, що мова структурує та інтерпретує дійсність через сукупність мовних практик, які встановлюють межі мислення. Безпосередньо термін мовна картина світу запровадив неогумбольдтіанець Л. Вайсгербер, визначаючи мову як медіатор між людиною і дійсністю. Сучасні дослідження мовної і концептуальної картин світу, як-от праці А. Яремчук, І. Живіцької та В. Жайворонка, продовжують розвивати ці ідеї, підтверджуючи їх важливість для розуміння взаємодії мови і мислення.

1.2. Теоретичні засади інтерпретації маніпулятивних українськомовних джерел

1.2.1. Лінгвокогнітивний захист від маніпуляцій у цифровому дискурсі

Сучасна парадигма мовознавчих студій зміщує фокус із формально-граматичного опису текстів на аналіз складних ментальних процесів, що супроводжують цифрову комунікацію. Лінгвокогнітивний підхід до аналізу маніпулятивних джерел дозволяє розглядати їх як інструменти спрямованої трансформації свідомості реципієнта. Ключовим є розуміння того, що маніпуляція в мережі інтернет працює не лише на рівні лексичного вибору, а на рівні активації глибинних когнітивних структур.

Становлення когнітивної лінгвістики як самостійної галузі припадає на 1970-ті рр. (насамперед у США), що стало реакцією на обмеженість структуралістських та генеративістських підходів, які розглядали мову ізольовано від процесів мислення. Засновниками цього напрямку стали Дж. Лакофф, Р. Ленекер, Л. Талмі та Ж. Фоконьє,

які обґрунтували тезу про те, що мовні структури безпосередньо віддзеркалюють когнітивні механізми оброблення досвіду [Шевченко, Шевченко 2020, с. 142]. Згідно зі сучасними поглядами, об'єктом цієї науки є когніція в її мовному відображенні, де ключовими категоріями виступають картина світу, стереотип, архетип та концепт [Шевченко, Шевченко 2020, с. 142].

Одним із центральних понять підрозділу є *фрейм*, який спочатку був запроваджений М. Мінським у межах досліджень штучного інтелекту для позначення структури даних, що репрезентує стереотипну ситуацію [Мінський 1979]. Згодом Ч. Філлмор розробив теорію фреймової семантики, де фрейм постав як когнітивна структура знань, що стоїть за значенням слова та забезпечує його розуміння в процесі комунікації [Fillmore 1982, p. 111]. У лінгвокогнітивній парадигмі фрейм став універсальним засобом моделювання того, як людина структурує свій досвід, стираючи чітку межу між суто мовними значеннями та загальними знаннями про світ [Fillmore 1982, p. 117].

Фундаментальне значення для розуміння цих процесів має теорія концептуальної метафори та фреймінгу. Як зазначає Дж. Лакофф, мова – це не просто засіб передавання думок, а механізм, що визначає саму структуру мислення через систему фреймів [Lakoff 2014]. У цифровому дискурсі маніпулятивні джерела використовують фреймінг для того, щоби нав'язати аудиторії певну модель сприйняття подій, де альтернативні інтерпретації заблоковані на когнітивному рівні. Р. Ентман підкреслює, що такий механізм активації дозволяє суб'єктам впливу домінувати в інформаційному просторі шляхом виокремлення одних аспектів реальності та замовчування інших [Entman 2003].

Особливість лінгвокогнітивних студій маніпуляції в українськомовному сегменті інтернету зумовлена функціонуванням алгоритмів соціальних мереж, що сприяють утворенню луна-камер. Як зазначають С. Ванг та співавтори, обмеженість спектра політичних поглядів, які індивід готовий сприймати, є важливим чинником формування поляризованих мереж. У таких ізольованих середовищах агресивний політичний дискурс стає каталізатором закріплення когнітивних упереджень, що

робить користувачів фактично несприйнятливими до альтернативних мовних сигналів [Wang et al. 2020, p. 1].

Процес формування луна-камер тісно пов'язаний із явищем когнітивного дисонансу. Дослідження Ю. Тана, Т. Стемлера та М. Смолла доводять, що підвищена чутливість до когнітивного дисонансу та схильність до інтроверсії істотно обмежують соціальну мобільність реципієнтів у мережі, провокуючи фрагментацію думок. Ба більше, адресанти маніпулятивних повідомлень у цифровій комунікації експлуатують ці стани, створюючи умови, за яких споживання фейкової інформації стає засобом уникнення психологічного дискомфорту від зіткнення з суперечливими фактами [Tan, Stemler, Small 2023, p. 2].

Водночас Б. МакКернан, П. Россіні та Дж. Строммер-Галлі зауважують, що віра в конспірологічні наративи та дезінформацію зумовлена не лише ізоляцією, а й переважанням інтуїтивного стилю мислення над аналітичним. Використання емоційно навантажених лінгвістичних маркерів у маніпулятивних джерелах апелює до швидких когнітивних процесів, що в поєднанні з низьким рівнем інституційної довіри знижує ефективність традиційних методів перевірки фактів. Саме тому лінгвокогнітивний захист має бути спрямований не лише на викриття фейків, а й на стимулювання аналітичних стратегій оброблення інформації [McKernan, Rossini, Stromer-Galley 2023, p. 1102].

Дослідження когнітивних аспектів маніпуляції вимагає чіткого визначення механізмів, через які мова відображає та структурує знання. Як зазначають О. Шевченко та Н. Шевченко, об'єктом когнітивної лінгвістики є когніція в її мовному відображенні, де картина світу, стереотипи та концепти виступають базовими моделями репрезентації досвіду [Шевченко, Шевченко 2020, с. 142]. Особливого значення набуває фрейм як універсальна одиниця знання. К. Шишкіна підкреслює, що фреймова семантика дозволяє моделювати принципи структурування людського досвіду, де фрейми виступають блоками знань, що стоять за значеннями слів і забезпечують їх розуміння в процесі комунікації [Шишкіна 2010, с. 152]. Таким чином, маніпулятивний вплив у цифровому дискурсі часто ґрунтований на активації

конкретних фреймів, які спрямовують інтерпретацію повідомлення у заздалегідь визначене русло, стираючи межу між мовним значенням та енциклопедичною інформацією.

Аналіз маніпулятивних джерел потребує вивчення мовної картини світу та її трансформацій під впливом зовнішніх інформаційних атак. К. Близнюк у своїх дослідженнях наголошує на динаміці асоціативного сприйняття базових концептів, як-от БАТЬКІВЩИНА, у свідомості української молоді [Близнюк 2022, с. 65]. Зміна вербалізації таких концептів у маніпулятивних текстах слугує маркером спроби переформатування національної ідентичності.

Лінгвокогнітивна інтерпретація маніпуляції також тісно пов'язана з поняттям *інформаційної оборони*. В. Шемчук указує на термінологічну залежність заходів захисту інформаційної та віртуальної сфер, що передбачає готовність суспільства до інформаційного впливу [Шемчук 2019, с. 37].

На практичному рівні лінгвокогнітивний аналіз дозволяє деконструювати маніпулятивні прийоми, як-от емоційне зараження через метафоризацію, експлуатація когнітивних упереджень (ефект ілюзорної правди) та створення дихотомічних моделей СВІЙ – ЧУЖИЙ. Теоретичне підґрунтя інтерпретації маніпулятивних джерел базується на інтеграції когнітивної лінгвістики та безпекових студій, що створює базу для розроблення механізмів захисту.

У межах дослідження проведено синтез наведених теоретичних поглядів для аналізу сучасного цифрового дискурсу, зокрема українськомовних Telegram-каналів. Фреймовий аналіз застосовано як основний метод деконструкції маніпулятивних повідомлень, оскільки він дає змогу виявити не лише лексичні перекручування, а й приховані когнітивні сценарії, нав'язані реципієнтам. У межах дослідження розроблено та впроваджено авторський спеціальний метод **лінгвокогнітивно-сценарного аналізу маніпулятивних цифрових текстів**. Ця аналітична система спрямована на комплексну реконструкцію поширених сценаріїв маніпулятивного впливу через поетапне проходження п'яти рівнів – корпусно-концептологічного аналізу, сценарного структурування тексту за функційними блоками, когнітивного

профілювання, лінгвокогнітивної картографії та побудови підсумкового антисценарію. Метод дозволяє не лише ідентифікувати вербальні маркери маніпуляції, а й моделювати когнітивні стани реципієнта, що виникають під впливом певних мовленнєвих кроків маніпулятора. Результатом застосування цієї методики постає створення моделі лінгвокогнітивної протидії, ґрунтованої на деконструкції стереотипних шаблонів та інверсії концептуальних смислів у цифровому середовищі.

Інтеграція теорії фреймінгу Дж. Лакоффа та Р. Ентмана з розробленим методом дозволила поглибити аналіз механізмів активації прихованих повідомлень у маніпулятивному дискурсі. У межах запропонованого підходу фрейми розглянуті як фундаментальні когнітивні структури, що визначають логіку побудови кожного сценарного блоку [Lakoff 2014]. Використання концепції фреймінгу дало змогу виявити, як через виокремлення певних аспектів реальності та замовчування інших маніпулятор активує в свідомості адресата потрібні інтерпретаційні схеми [Entman 2003]. Таким чином, поєднання сценарного моделювання з теорією фреймінгу забезпечило можливість ідентифікації ворожої пропаганди на етапі когнітивного профілювання, де виявлення конкретних активованих фреймів слугує надійним маркером цілеспрямованого деструктивного впливу.

За основу взято результати досліджень когнітивних упереджень (луна-камер, когнітивного дисонансу), що дало можливість пояснити механіку залучення користувачів у закриті інформаційні простори. Опрацювання психолінгвістичних відомостей щодо домінування емоційного над раціональним лягло в основу методики розпізнавання фейків через аналіз емоційно навантажених лінгвістичних маркерів. Тож поєднання когнітивної теорії з безпековими дослідженнями дозволило сформулювати практичні рекомендації щодо зміцнення національної ідентичності як запобіжника маніпулятивним впливам.

Отже, лінгвокогнітивні дослідження маніпулятивних джерел є фундаментом для побудови комплексної системи захисту українськомовного простору. Розуміння природи фреймів, концептів та механізмів їхньої трансформації дозволяє не лише констатувати факти дезінформації, а й прогнозувати вектори інформаційних атак.

Ураховуючи досвід гібридної війни, лінгвокогнітивний захист постає як невіддільний складник інформаційної безпеки держави, де критичне мислення та мовна стійкість є головними чинниками збереження суверенітету в цифровому вимірі.

1.2.2. Лінгвокогнітивні аспекти захисту від інтернет-загроз і шахрайства

Окрім дослідження впливу інформаційних технологій на еволюцію української мови та її перетворення на *цифровізовану мову*, слід обґрунтувати необхідність лінгвокогнітивних студій можливих засобів захисту від маніпуляції, інтернет-шахрайства, фейків, пропаганди та ін. Наведемо визначення терміна *фейк* (від англ. *fake* «предмет, створений, аби мати вигляд справжнього або цінного, із метою введення людей в оману» (CD)). Так, це спеціально створене інформаційне повідомлення, подія чи журналістський матеріал, який містить неправдиву або перекручену інформацію, що дискримінує певну людину чи групу осіб в очах аудиторії [Удовиченко 2017, с. 773]. Згідно з авторським робочим визначенням дисертанта, *фейк* – це зумисне створена неправдива інформація, поширювана з метою введення в оману, маніпуляції суспільною думкою або досягнення інших корисливих цілей. Фейки включають перекручені факти, вигадані події, помилкові заяви або сфабриковані відомості. Вони можуть бути репрезентовані в різних формах, як-от текстові повідомлення, фотографії, відео або аудіо. Фейки є однією з форм дезінформації та можуть мати значний вплив на соціальні, політичні та економічні процеси.

Ураховуючи численні прояви гібридної війни на теренах України, а також збільшену кількість проявів кібербулінгу та інших негативних явищ у цифровому просторі, нині надважливо розробити чіткий і зрозумілий лінгвокогнітивний механізм захисту від усіх проявів зумисної маніпуляції та дезінформації в інтернеті. Розповсюдження випадків інтернет-шахрайства й ворожої пропаганди можна стримати або навіть запобігти шляхом підвищення рівня освіченості суспільства в питаннях пошуку надійної інформації, вибору джерел та паралінгвістичних чинників

формування думки. Уміння розпізнавати маніпуляцію й ефективно реагувати на потенційні тригери в цифровому просторі – це необхідні навички виживання в часи гібридної війни.

На думку С. В. Северини, будь-яка система захисту даних має бути ґрунтована на застосуванні найновіших методів, які запобігають витоку інформації та її втраті [Северина 2016, с. 158]. У своєму розпорядженні підприємства й державні структури нині мають шість фундаментальних способів захисту критично важливої або будь-якої іншої інформації, включно з маскуванням, перешкодженням, управлінням, регламентацією, примусом та спонуканням. Кожен із перелічених методів може бути вкрай ефективним за умови, що він використаний у необхідній ситуації [Северина 2016, с. 159].

І. Метельський наводить тлумачення терміна *мережеве (інтернет-) шахрайство* Ю. Батуріна та Д. Зикової, підкреслюючи, що це різновид традиційного шахрайства, що становить розкрадання чужого майна або набуття права на майно шляхом обману та зловживання довірою, вчинене з використанням мережі інтернет [Метельський 2022, с. 184]. За авторським робочим визначенням дисертанта, *інтернет-шахрайство* – це вид злочинної діяльності, здійсненої через мережу інтернет із метою обману та отримання фінансової або іншої вигоди. інтернет-шахрайство включає (але не обмежується) фішинг, крадіжку особистих даних, підроблення вебсайтів, продаж фіктивних товарів, створення фальшивих інтернет-магазинів, шахрайські електронні листи та інші форми кіберзлочинності. Умови існування українського суспільства нині дають усі підстави для дослідження подальшого вектору розвитку української мови та культури в інтернет-просторі. Також дамо дефініцію термінові *пропаганда*. М. Шевців і К. Гончарук визначають *пропаганду* як форму комунікації, спрямовану на маніпулювання свідомістю конкретно визначеного суб'єкта з метою формування у нього певних уявлень і позицій [Шевців, Гончарук 2019, с. 119]. За авторським робочим визначенням дисертанта, *пропаганда* – це форма соціальної комунікації, метою якої є поширення

конкретного світогляду, теорії або інших відомостей, корисних певній спільноті чи державі, задля впливу на суспільну думку.

Аби детально дослідити феномен лінгвокогнітивного захисту від інтернет-загроз, слід глибше проаналізувати кожен із найбільш використовуваних способів. Наводимо класифікацію способів захисту інформації С. Северини з нашою авторською інтерпретацією термінів:

- 1) *маскування* – один із найочевидніших підходів до захисту інформації шляхом перетворення її у форму, непридатну до сприйняття сторонніми особами;
- 2) *управління* – керування всіма елементами інформаційної системи з метою мінімізації їх уразливості;
- 3) *примус, регламентація та спонукання* – комплекси заходів, спрямованих на створення умов, необхідних для суворого дотримання інформаційної безпеки серед працівників підприємств або державних інститутів [Северина 2016, с. 159].

Дослідження засвідчують, що зловмисники використовують специфічні лінгвістичні шаблони, як-от попередження, погрози та обіцянки покращення, для маніпулювання процесами прийняття рішень [Handoko, Putri 2023, с. 1]. Тож лінгвокогнітивний захист має бути спрямований на деконструкцію «мови ворожнечі», яка апелює до швидких, інтуїтивних когнітивних процесів, блокуючи аналітичне мислення реципієнта. Розуміння прагматики таких повідомлень дозволяє ідентифікувати маніпулятивні стратегії ще на етапі декодування інформації, що є критично важливим для запобігання кібератакам, заснованим на людському чиннику.

Під *мовою ворожнечі* розуміємо різновид мовленнєвого оформлення повідомлень, у якому у якому негативна оцінка, стигматизація або дегуманізація соціальних груп набувають системного характеру. Подібні тексти характеризовано домінуванням аксіологічно маркованої лексики, узагальнених номінацій, бінарних опозицій на зразок СВОЇ – ЧУЖІ, а також посиленою емоційною поляризацією, покликаною вербалізувати концепти СТРАХ, ВОРОГ, ЗАГРОЗА та ін. Водночас предмет дослідження не обмежено винятково мовою загроз, оскільки маніпулятивний вплив у цифровому дискурсі реалізований не лише через агресивну або

дискримінаційну лексику. Значна частина маніпулятивних стратегій функціонує в нейтрально-інформаційному або псевдоофіційному форматі, без прямої експресії ворожості. Зосередження лише на явищі мови ворожнечі звузило би предмет дослідження до одного різновиду аксіологічної маніпуляції й не дозволило б охопити ширший спектр лінгвокогнітивних механізмів впливу та відповідних технік їх нейтралізації.

Ефективність протидії інтернет-загрозам прямо залежить від формування захисних когнітивних навичок, що включають цифрову грамотність і здатність до розпізнавання дезінформації. Як зазначають дослідники, захисні чинники у кіберпросторі можна поділити на технічні та когнітивні; останні відіграють вирішальну роль у протидії фішингу та соціальній інженерії [Cazares et al. 2023, с. 5]. У цьому аспекті лінгвокогнітивний підхід передбачає розвиток здатності реципієнта ідентифікувати аномалії в дискурсі, серед яких окреме місце посідають штучне створення відчуття терміновості та використання авторитетних маркерів для легітимізації неправдивого контенту.

Особливого значення лінгвокогнітивний захист набуває в умовах сучасного дискурсу інформаційної війни. Аналіз свідчить, що ворожий вплив базується на використанні «фабрикованих фреймів» і фреймових мереж, які спрямовані на переформатування національної картини світу [Кирилюк 2023, с. 17]. Захисний механізм у такому разі полягає в лінгвістичній експертизі текстів на предмет виявлення прихованих загроз, мовних засобів маніпулятивного впливу та маркерів «мови ворожнечі». Важливим елементом протидії є реконструювання позитивних концептів (наприклад, ГЕРОЇЗМ, ВОЛОНТЕР) та зміцнення «дискурсу опору», що дозволяє нейтралізувати деструктивні лінгвокогнітивні моделі агресора [Кирилюк 2023, с. 30].

Додатковим інструментом захисту є семантичний аналіз комунікативної поведінки користувачів, який дає змогу виявляти загрози на ранніх стадіях через моніторинг інформаційних «слідів» у соціальних мережах [Fedushko, Benova 2019, с. 254]. Інтеграція комп'ютерного та лінгвістичного аналізу контенту дозволяє

ідентифікувати моделі поведінки, характерні для розповсюджувачів фейків або ініціаторів кібербулінгу. Таким чином, сучасний лінгвокогнітивний захист постає як багаторівнева система, що поєднує критичний дискурс-аналіз, когнітивне моделювання та розвиток аналітичних стратегій оброблення інформації.

Таким чином, лінгвокогнітивний захист від інтернет-загроз слід інтерпретувати передусім як механізм мовно-дискурсивної протидії маніпуляції, що ґрунтується на аналізі лексико-семантичних, прагматичних та фреймових характеристиках цифрових повідомлень. Інтернет-шахрайство, фейки та пропагандистські тексти функціонують як спеціально сконструйовані комунікативні моделі, у яких мовні засоби – імперативи, маркери терміновості, апеляції до авторитету, погрози або обіцянки – активують інтуїтивні когнітивні реакції реципієнта та блокують аналітичне осмислення змісту. Сприяння інформаційній безпеці громадян є прямим обов'язком інститутів освіти, деякі аспекти яких повинні відповідати вимогам сучасності, як-от упроваджувати нові дисципліни щодо поводження з інформацією у мережі інтернет і забезпечувати необхідними інструментами впродовж навчання (технікою, програмним забезпеченням тощо). Нові виклики в умовах гібридної війни змушують модернізувати всі виміри соціальної активності українців. Лінгвокогнітивний підхід дозволяє виявляти шаблони, що лежать в основі маніпулятивних сценаріїв. На відміну від технічних способів кіберзахисту, які спрямовані на збереження даних, лінгвістичний аспект інформаційної безпеки пов'язаний із збереженням когнітивної автономії особистості та здатності критично декодувати повідомлення. Саме розвиток уміння ідентифікувати дискурсивні аномалії, розпізнавати штучно створену терміновість та приховані стратегії легітимізації неправдивого контенту формує основу стійкості до цифрових загроз.

1.2.3. Особливості дослідження інформаційної безпеки в періоди збройної агресії: лінгвокогнітивний аспект

Аналіз проблематики інформаційної безпеки в періоди збройної агресії вимагає залучення міждисциплінарних підходів, що інтегрують правові, соціокомунікативні

та лінгвістичні аспекти. Проблематику інформаційної безпеки (зокрема, у контексті юриспруденції) також розглядає В. Шемчук, вважаючи, що інформаційну безпеку можна визначити як правовідносини, що виникають під час здійснення превентивних і захисних заходів в інформаційному середовищі людини, суспільства та держави [Шемчук 2019, с. 33]. Особливо це актуально в умовах гібридної війни, поширення фейків і ворожої пропаганди та маніпуляції в цифровому просторі. Погоджуємось із тезою В. Шемчука, що інформаційну безпеку необхідно визначати як правовідносини, що виникають під час здійснення захисних заходів в інформаційному середовищі людини, суспільства та держави [Шемчук 2019, с. 33]. Проте в умовах сучасної гібридної війни цей захист потребує уточнення в контексті новітніх засобів протиборства. Зокрема, у міжнародно-політичному вимірі зафіксовано появу таких інструментів впливу на мотивацію політичної поведінки, як «мова ворожнечі», тролінг, кліктивізм та хактивізм [Копійка 2019, с. 169].

Особливого значення набуває мовний чинник як інструмент стабілізації соціокультурного простору. Як зазначає І. Парфенюк, неоднорідність інформаційно-культурного середовища України призводить до того, що частина населення, яка використовує «чужу мову спілкування», потенційно готова підтримати агресора [Парфенюк 2019, с. 63]. Автор стверджує, що сепаратизм та несприйняття державності частіше виникають на територіях, де домінує мова агресора, що робить стратегію українізації культурного простору невіддільним елементом системи інформаційної безпеки [Парфенюк 2019, с. 63].

Ураховуючи цифровізацію значної частини державних послуг, а також затвердження загальнонаціональної політики, спрямованої на перенесення більшості урядових аспектів, освітніх установ та підприємств на електронний режим функціонування, питання зміцнення державного статусу української мови має постати на порядку денному в лінгвістиці. Доречним буде навести результати соціолінгвістичних опитувань Х. Петрів, проведених серед представників української молоді, які засвідчують, що понад 52% респондентів оцінили МОВУ як найважливіший маркер НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ України [Петрів 2019,

с. 9]. Існує неабияка необхідність дослідити потенціал додаткового утвердження статусу української мови в контексті збройної агресії та постійного потоку антиукраїнської пропаганди в інтернеті.

У межах розроблення правових засад протидії гібридним загрозам О. Тарасенко наголошує на необхідності модернізації нормативного забезпечення інформаційної сфери. Дослідник обґрунтовує тезу, що удосконалення інструментарію забезпечення інформаційної безпеки держави має базуватися на комплексному підході, який поєднує в собі правові, організаційні та технічні заходи протидії деструктивним інформаційним впливам [Тарасенко 2024, с. 143]. Погоджуємось із автором щодо важливості системного державного регулювання, проте варто водночас уточнити, що інструментарій захисту національного простору не може обмежуватися лише юридичними санкціями. Наша позиція полягає в тому, що правові механізми мають бути інтегровані з лінгвістичними методами визначення прихованих загроз, оскільки саме семантичний аналіз дозволяє ідентифікувати деструктивний намір на етапі його зародження в дискурсі.

Окрему увагу в системі забезпечення інформаційного суверенітету приділено прикладним аспектам верифікації мовленнєвих злочинів. Ю. Браїлко, Т. Єгорова та Н. Кисла акцентують на тому, що методичне забезпечення психолого-лінгвістичних експертиз є визначальним чинником об'єктивізації процесу доказування у кримінальних провадженнях щодо спричинення шкоди інформаційній безпеці держави [Браїлко, Єгорова, Кисла 2024, с. 122]. Уважаємо за необхідне доповнити наявні методики когнітивно-дискурсивним інструментарієм. Наше переконання ґрунтується на тому, що традиційного лінгвістичного опису недостатньо для фіксації латентних маніпулятивних стратегій; натомість саме лінгвокогнітивне моделювання дозволяє розкрити внутрішню логіку «сценаріїв впливу», котрі агресор імплементує в медіатексти для дестабілізації суспільної свідомості.

Опрацювання питання інформаційної безпеки в контексті мовних пріоритетів українського державотворення дозволяє трактувати стан мовної захищеності як невіддільний складник національної безпеки. Згідно з позицією В. Отрешка, мова

постає головним засобом передання інформації, що зумовлює необхідність розгляду інформаційних загроз через призму іншомовного впливу та потенційних іншомовних диверсій [Отрешко 2014, с. 211]. Автор обґрунтовує тезу, що цільовий вплив на мовну політику держави в явній або неявній формі слугує одним із джерел загроз національним інтересам, що вимагає законодавчого закріплення мовних пріоритетів як засобу протидії зовнішній експансії. Стан мовної захищеності за такої умови пов'язаний із реалізацією єдиної державної політики, базованої на принципах законності та балансу інтересів держави й особистості.

У межах аналізу засобів захисту національного інформаційного простору від іншомовного впливу В. Отрешко наголошує на небезпеці поширення спотвореної або законодавчо забороненої інформаційної продукції. Дослідник акцентує, що мовна політика може виступати інструментом колонізації через маніпулятивний вплив засобів масової інформації на суспільну свідомість, особливо за умов недостатньої активності національних інформаційних служб [Отрешко 2014, с. 212]. Досягнення мовної захищеності не обмежене винятково законодавчими актами чи інженерно-технічними потужностями; воно потребує глибокої деконструкції тих когнітивних механізмів, через які здійснюється «іншомовна диверсія» у свідомості реципієнта. Наголошуємо, що пріоритетом має стати формування когнітивного імунітету мовної особистості до деструктивних сценаріїв, замаскованих під регіональні чи міноритарні мовні права.

Отже, інформаційна безпека в умовах сучасної гібридної війни передбачає залучення превентивних і захисних заходів в інформаційному середовищі. Цифровізація державних послуг і політика перенесення урядових, освітніх та бізнесових аспектів на електронний режим функціонування переносить зону ризиків у *цифровий вимір*. Дослідження потенціалу утвердження статусу української мови в контексті збройної агресії та антиукраїнської пропаганди в мережі інтернет постає надзвичайно важливим питанням інформаційної безпеки.

1.3. Методологічні засади вивчення лінгвістичного виміру інформаційних технологій і лінгвокогнітивних способів забезпечення ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

1.3.1. Систематизовані підходи до дослідження цифрових текстів в аспекті ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

У контексті інформаційної безпеки цифрові тексти виступають не лише засобами передавання даних, а й інструментами впливу на когнітивні процеси реципієнтів і поведінкові шаблони суспільства. Сучасні підходи до їх аналізу передбачають урахування структури, змісту, комунікативного призначення, стилістичних і прагматичних характеристик, а також технологічного контексту поширення.

Провідною методологічною засадою в дослідженні цифрових текстів є **міждисциплінарність**: цифровий дискурс варто аналізувати на перетині лінгвістики, соціальних комунікацій, психології впливу та кібербезпеки. Зокрема, Л. Шевченко та Д. Сизонов підкреслюють, що новітні форми медіатекстів часто використовувані як канали цілеспрямованого впливу, у тому числі для інформаційних операцій, що формують спотворену картину дійсності [Шевченко, Сизонов 2021, с. 35].

Окрему увагу слід приділяти дослідженню **експліцитно** дезінформаційного контенту, тобто текстів, автори яких **навмисно спотворюють або фрагментують** подану інформацію. Така специфіка текстів передбачає застосування не лише лінгвістичних, а й когнітивних та семіотичних методів аналізу.

На нашу думку, цифрові тексти в аспекті інформаційної безпеки слід класифікувати за такими ознаками: техніко-структурні (формат, канал поширення, інтерактивність), семантико-прагматичні (мітки, алюзії, заклики до дії) та функціональні (інформаційна, переконувальна, агресивна). Розмежування між інформаційними і маніпулятивними текстами можливе лише за умов вивчення як лексико-граматичних, так і паралінгвальних маркерів – візуальних, структурних та поведінкових патернів узаємодії.

Будь-яка активність у кіберпросторі, зокрема текстова, може бути спрямована на підриг цілісності інформаційного поля, і тому потребує правового та філологічного опрацювання. Роль лінгвістики в аналізі цифрових загроз є ознакою системної трансформації безпекових досліджень: від технократичних до міждисциплінарних. Так, J. Uyheng, K. Carley та J. Moffitt обґрунтовують ефективність психолінгвістичного підходу до виявлення онлайн-тролінгу як форми соціальної деструкції в цифровому просторі. Їхній метод поєднує когнітивно-орієнтовану лінгвістику з машинним навчанням, що дозволяє не лише ідентифікувати аномальні мовні патерни, а й розрізняти людську та автоматизовану природу деструктивних повідомлень. Дослідники доводять, що мова тролів статистично менше складна, емоційно маніпулятивна та орієнтована на персоніфіковані атаки, що вказує на наявність чітких семіотичних маркерів агресивної взаємодії. Важливим є й висновок про відмінності між тролями й ботами як агентами дезінформації. Перші тяжіють до соціального конфлікту, а другі – до масового тиражування пропагандистських повідомлень. Отже, інтеграція лінгвістичних моделей у стратегії соціальної кібербезпеки дозволяє точніше відстежувати деструктивні патерни онлайн-поведінки, формуючи аналітичну основу для нормативного регулювання та платформного втручання [Uyheng, Moffitt, Carley 2022, с. 1].

Лінгвістика в аспекті інформаційної безпеки охоплює не лише аналіз текстового контенту, а й виявлення вербальних механізмів, що забезпечують вплив на свідомість аудиторії в цифровому середовищі. Автори сучасних міждисциплінарних досліджень наголошують, що загроза дезінформації дедалі частіше реалізована не за допомогою технічних засобів, а через текстові повідомлення, побудовані за схемами психологічного тиску [Шинкар, Левченко, Дудар 2023, с. 275-278]. Дослідники виокремлюють характерні лінгвістичні ознаки маніпуляції: апеляцію до емоцій, нав'язування дефіциту, виокремлення «своїх» і «чужих», авторитарну модальність, інтерпретаційну обмеженість та інші семантико-прагматичні прийоми. Такі тексти не інформують, а програмують. Т. Шинкар, Т. Левченко та В. Дудар вважають, що в цифровому дискурсі маніпулятор змінює

логіку повідомлення так, щоб адресат мав лише одну «правильну» інтерпретацію, а сама мовна структура виконувала функцію примусової рамки для сприйняття [Шинкар, Левченко, Дудар 2023, с. 275-278].

Висловлені спостереження формують підґрунтя для системного аналізу цифрових текстів у межах інформаційної безпеки. Лінгвіст, який працює в цій парадигмі, не лише описує мовну форму, а й діагностує потенційні ризики впливу – від когнітивної навантаженості до виявлення цілеспрямованої маніпуляції. Тож особливу увагу в сучасній лінгвістиці слід приділяти **мультижанровості** та **гібридності** цифрових текстів. У межах одного повідомлення можуть поєднуватися фактичні твердження, оцінні судження, гумористичні вставки, графічні меми й гіпертекстуальні посилання, що ускладнює класифікацію та потребує комплексного аналітичного інструментарію.

Таким чином, систематизовані підходи до аналізу цифрових текстів в аспекті інформаційної безпеки мають бути міждисциплінарними, заснованими на моделюванні мовної поведінки, контент-аналізі, семіотичному й прагматичному описі. Лише поєднання кількісних і якісних підходів дозволяє виявити приховані маркери маніпулятивного впливу й формувати мовно-стійкі стратегії для протидії інформаційним загрозам.

1.3.2. Інтер- і трансдисциплінарність як методологічна основа аналізу ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Розглянемо принципи застосування **системності** та **редукціонізму** до дослідження онлайн-текстів і текстових ресурсів інформаційних технологій в історичній площині. У контексті роботи над текстуальним виміром ІТ-ресурсів доцільно буде проаналізувати явища **інтер- і трансдисциплінарності**, як і їх вплив на формування методологічної основи дослідження, адже існуватиме необхідність описувати поняття на межі мовознавства і комп'ютерних наук. На нашу думку, *інтердисциплінарність* у лінгвістиці передбачає поєднання методів суміжних наук зі збереженням їхньої автономії. *Трансдисциплінарність* означає вихід за межі окремих

дисциплін і формування нової цілісної методології для дослідження комплексних явищ. Різниця між ними полягає в глибині інтеграції, адже інтердисциплінарність дозволяє розширити аналітичні межі, тоді як трансдисциплінарність дає змогу переосмислити самі основи дослідження.

На думку Г. Карась, поняттям *трансдисциплінарність* окреслюють методологічну засаду застосування інтегрованих наукових підходів до проблем, які переходять межі усталених академічних дисциплін [Карась 2020, с. 104]. Л. Муц і Н. Мантуло вважають герменевтику за методологічний фундамент для акумуляції й аналізу гуманітарного знання, виявляючи «способи й методи тлумачення тексту». Так, засадничою категорією цієї основи є розуміння тексту або взаємодія знань читача і тексту в процесі його інтерпретації [Муц, Мантуло 2015, с. 80]. Також буде розглянуто підхід С. Семчинського до розуміння моделі мови як системи систем [Семчинський 1988, с. 142], що доречно поєднати з інтерпретацією онлайн-текстів через призму концептуальної, мовної та цифровізованої картин світу.

Усвідомлення складності феномену інформаційної безпеки, зокрема у текстовому вимірі, зумовлює необхідність вивчення його крізь призму кількох наукових перспектив. На сучасному етапі міждисциплінарність перестає бути лише епістемологічною вимогою чи дослідницькою зручністю. Натомість перетворюється на обов'язковий методологічний принцип при осмисленні процесів, які охоплюють соціальні, мовні, когнітивні, правові, кібернетичні та технологічні аспекти. Інформаційна безпека як результат узаємодії різнорідних чинників не може бути належно поясненою у межах лише однієї дисципліни. Саме тому вивчення лінгвістичного складника інформаційної безпеки потребує інтеграції концептуального апарату філології, кібернетики, психології масової комунікації та соціології.

У сучасних дослідженнях інформаційну безпеку розглядають як багатовимірне явище, що потребує міждисциплінарного підходу для його повного осмислення. В. Антонюк вважає, що інформаційна війна охоплює різні сфери, з-поміж яких – інформаційні, психологічні та кібернетичні аспекти, що вимагає системного аналізу

та інтеграції знань із різних галузей науки [Антонюк 2021, с. 3]. Це свідчить про необхідність трансдисциплінарного підходу до вивчення інформаційної безпеки, який дозволяє об'єднати методи та концепції з різних наукових дисциплін для глибшого розуміння та ефективного реагування на сучасні загрози.

К. Федотенко також акцентує увагу на багатовимірності інформаційної війни, зазначаючи, що вона включає військовий, кібернетичний, політичний та комунікативний виміри, кожен із яких потребує окремого наукового аналізу [Федотенко 2023, с. 158]. Тому інтер- і трансдисциплінарність виступають ключовими методологічними засадами у дослідженні інформаційної безпеки, забезпечуючи інтеграцію знань із різних наукових галузей для ефективного аналізу та протидії сучасним інформаційним загрозам.

На нашу думку, ідея трансдисциплінарності як ширшого від інтердисциплінарності явища передбачає не просто зіставлення знань із різних галузей, а створення нового синтезованого знання, яке виходить за межі окремих наукових традицій. Це передбачає оновлення методологічного апарату й термінологічної бази. Власне трансдисциплінарна методологія у випадку інформаційної безпеки має справу не лише з філологічними аспектами тексту, але й із такими явищами, як цифрові симулякри, віртуальна ідентичність, автоматизовані спам-генератори, поведінкові алгоритми в соціальних мережах тощо.

Важливим є також звернення до когнітивної науки як транслінгвістичної основи, адже саме **когнітивістика** забезпечує опис ментальних процесів, що лежать в основі як створення, так і сприймання маніпулятивного тексту. Уважають, що дезінформація функціонує не лише як мовний факт, а як когнітивна технологія, мета якої – модифікація поведінкових патернів аудиторії [Wardle, Derakhshan 2017, с. 45]. Згідно з дослідженням С. Wardle і Н. Derakhshan, у межах лінгвокогнітивного аналізу інформаційно небезпечного контенту особливо продуктивним виявляється поділ явища інформаційного розладу (*information disorder*) на три ключові елементи: *агент*, *повідомлення* та *інтерпретатор*. Такий поділ дозволяє охопити як продукування дезінформації, так і її сприйняття та інтерпретацію. Агентом виступає ініціатор або

група, яка створює й поширює повідомлення, керуючись чіткою мотивацією – політичною, ідеологічною або комерційною. Повідомлення має текстову або мультимедійну форму, із такими маніпулятивними характеристиками: емоційною риторикою, риторичними фреймами, стереотипними образами, стратегічно розташованими мовними імплікатурами. Інтерпретатором є реципієнт, який не лише сприймає повідомлення, а й актуалізує його зміст у межах власної концептуальної картини світу, що визначає подальші дії або бездіяльність [Wardle, Derakhshan 2017, с. 22-23].

Додатково важливо враховувати трифазну структуру інформаційного розладу: *створення* повідомлення (когнітивне моделювання змісту), *виробництво* (перетворення в медіа-продукт) і *розповсюдження* (масова комунікація). Таким чином можна ідентифікувати дезінформаційні стратегії не лише на рівні тексту, а й у ширшому когнітивному та комунікативному контексті [Marwick, Lewis 2017].

Пропонуємо три основні площини концептуальної моделі інформаційної безпеки: **мовну** (аналіз тексту як носія змісту), **когнітивну** (осмислення стратегій впливу і оброблення інформації) та **техноінформаційну** (діяльність цифрових платформ, бот-мереж, алгоритмічних систем тощо). Кожна з цих площин має власну систему понять, яку слід переосмислити для досягнення спільної дослідницької метамови.

У межах нашого дослідження трансдисциплінарність забезпечує аналітичну глибину при вивченні інформаційно небезпечних текстів, що функціонують у цифровому середовищі. Дослідник не просто аналізує зміст повідомлень, а й виявляє маніпулятивні механізми, умонтовані до текстової структури через когнітивні й риторичні стратегії. Саме лінгвістична перспектива дає змогу розкрити, як лінгвальні засоби впливу забезпечують приховану інтенціональність, а семантичні й прагматичні засоби активують ідеологічну інтерпретацію реальності.

Сучасні дослідники інформаційної безпеки наголошують на потребі комплексного аналізу текстових проявів агресії. Наприклад, В. Антонюк підкреслює, що інформаційна війна проникає у всі сфери суспільного життя, використовуючи

комунікативні засоби як інструмент психологічного впливу на масову свідомість [Антонюк 2021, с. 3]. З огляду на це, маніпулятивні тексти в онлайн-середовищі набувають особливого статусу – вони стають не лише інструментами трансляції інформації, а й зброєю, здатною трансформувати уявлення, погляди і навіть поведінкові моделі.

Аналіз таких текстів потребує методологій, що виходять за межі традиційної лінгвістики. Наприклад, К. Федотенко вказує, що сучасні інформаційні впливи поєднують політичний, кібернетичний і комунікативний рівні [Федотенко 2023, с. 158]. У нашому дослідженні ми звертаємося до когнітивної лінгвістики, прагматики, дискурсивного аналізу та концептології, щоб описати, як мовні засоби забезпечують ефект сугестії, дезорієнтації, емоційного тиску та створення псевдореальності, вигідної адресантові повідомлення.

Мовознавці дедалі частіше залучають статистичний аналіз, корпусні дослідження та технології оброблення природної мови (NLP), аби виявити повторювані шаблони, риторичні фрейми та когнітивні маркери деструктивного контенту [Лук'янець 2012, с. 128; Голошук 2021, с. 33; Глибовець, Задохін, Дехтяр, Печкурова 2024, с. 102]. Такий підхід дозволяє визначити типові структури мовної агресії, замасковані під об'єктивне повідомлення, проте містять маніпулятивний потенціал. Таким чином, міждисциплінарний підхід дає змогу не тільки ідентифікувати небезпечний зміст, а й реконструювати його механізми на глибинному когнітивному рівні.

Отже, методологія дослідження ґрунтована на інтегративній моделі, що поєднує лінгвокогнітивний підхід із лінгвоконцептологічними прийомами, а також спирається на між- і трансдисциплінарні засади мовного аналізу. Обрана методологічна основа для дослідження українськомовних ресурсів інформаційних технологій складається з лінгвоконцептологічних і лінгвокогнітивних інтердисциплінарних аспектів. Адже існує необхідність у синкретичному підході до систематизації знань у цій галузі. Це дає змогу комплексно досліджувати маніпулятивні тексти, виявляючи когнітивні механізми впливу, семантичну

структуру маніпуляції та культурно зумовлені способи репрезентації деструктивного змісту в сучасному цифровому дискурсі.

1.4. Основні методи і прийоми аналізу українськомовних ІТ-ресурсів

1.4.1. Лінгвоконцептологічні та лінгвокогнітивні прийоми дослідження онлайн-текстів

Проаналізовані в цьому розділі методи й прийоми становлять інструментарій для інтерпретації українськомовних онлайн-текстів. Так, у контексті сучасних ринкових відносин проблематика перекладу зарубіжного програмного забезпечення й локалізації сайтів, застосунків та програм також потребує додаткової уваги з погляду лінгвістики.

У межах лінгвістичного методу в мовознавстві та аналізі можливих способів адаптації зарубіжної термінології В. Глущенко критикує різну інтерпретацію цього способу апробації гіпотез. Автор звертає увагу на ототожнення філософських методів дослідження з загальнонауковими у працях М. Кочергана [Кочерган 2010, с. 356], хоча сам В. Глущенко не виокремлює ні філософських, ані загальнонаукових методів у мовознавстві [Глущенко 2010, с. 38]. У зв'язку з цією тезою слід апелювати до трансдисциплінарної природи інтерпретації текстуального виміру ІТ-ресурсів.

В. Глущенко стверджує, що порівняльно-історичний метод включає комплекс прийомів і процедур на зразок генетичного ототожнення фактів, лінгвістичної реконструкції, а також хронологізації та локалізації мовних явищ [Глущенко 2015, с. 13]. Однак цей метод іще буде доповнено описовим, типологічним, структурним і дискурс-аналізом, що й сформує методологічний комплекс дослідження, яке, зокрема, передбачає створення моделей функціонування українськомовних онлайн-текстів і векторів їх розвитку.

Розглянемо лінгвоконцептологічні та лінгвокогнітивні прийоми дослідження онлайн-текстів і текстуального виміру українськомовних ресурсів інформаційних технологій. Зокрема, оцінимо проаналізовані підходи до класифікації

українськомовних текстів у мережі інтернет, а також запропонуємо авторську робочу гіпотезу. Так, українськомовні тексти ІТ-ресурсів слід класифікувати відповідно до різних прийомів і підходів лінгвістичного аналізу, також залучаючи елементи стилістики, лінгвопрагматики, психолінгвістики тощо.

На думку Т. Єщенко, вибір класифікаційного ракурсу може змінюватися і призводити до зміщень самих груп текстів у різнорідних класифікаціях, ідеальна типологія текстів повинна відбивати різні аспекти даного об'єкта – і комунікативно-функціональний, і структурно-семіотичний тощо. У зв'язку з цим доречно враховувати сукупність екстра- й інтратекстуальних диференційних ознак [Єщенко 2013, с. 186].

Повну класифікацію текстів подає І. Кочан: 1) за родами (віршований, драматичний, прозовий), 2) за знаковою системою (таблиці, ноти, формули), 3) за місцем розташування на листку (бібліографічний, покажчики, реферати тощо), 4) за джерелом походження (натуральні, препаровані), 5) за типом трансформацій вихідного натурального тексту (неадаптовані, адаптовані, повні, скорочені, змішані), 6) за основними прагматичними функціями (інформативні, інструктивні, оцінні, змішані), 7) за формою мовленнєвої презентації (усні, письмові), 8) за формою спілкування (монологічні, діалогічні), 9) за сферою спілкування (розмовні, офіційно-ділові, наукові, публіцистичні, художні, змішаного типу), 10) за стилями та жанрами (наукові, офіційно-ділові, інформаційно-публіцистичні, художні), 11) за способом викладу (описові, розповідні, пояснювальні, модально-полемічні, тексти-роздуми, тексти-доведення, тексти-висновки, тексти-визначення, змішані або комбіновані тексти), 12) за експресивністю мовлення (художні, публіцистичні, розмовні, наукові, нейтральні, експресивно-стилістично забарвлені), 13) за емоційністю мовлення (неофіційні тексти, офіційні, нейтральні), 14) за прагматичними функціями (інформативні, наукові, газетно-інформаційні, офіційно-ділові, інструктивні, оцінні, інформативно-оцінні, публіцистичні, оцінно-інструктивні), 15) за функціонально-смысловими типами мовлення (дескриптивні, наративні, пояснювальні, аргументативні, інструктивні, визначення) [Кочан 2008, с. 49-52].

Ф. Бацевич пропонує таку класифікацію: 1) за каналами комунікації – формою вияву (усні, письмові, друковані, комбіновані); органами чуття людини (зорові (друковані чи письмові тексти), слухові (радіотекст), комбіновані (телевізійний текст); 2) за авторством – а) авторські; б) анонімні (фольклорні тексти); в) приховано авторські (анонімний документ); 3) за мірою підготовленості – підготовлені; спонтанні; 4) за типами вживання мовного коду – вербальні; креолізовані (текст + зображення); 5) за алгоритмізованістю вживання мовних засобів – фіксовані; нефіксовані; 6) за функціонально-прагматичним аспектом – нормативні; оцінні; дескриптивні [Бацевич 2005, с. 17-18].

Л. Шевченко та Д. Сизонов розглядають багатогранний підхід до класифікації жанрів медіатекстів у контексті медіалінгвістики. Вони виділяють декілька ключових аспектів та критеріїв, за якими класифікують медіажанри, а саме:

1) на основі **специфіки медіаформатів**: *жанри новинної інформації* (замітка, аналітичний звіт, репортаж); *діалогічні жанри* (інтерв'ю, діалог, бесіда); *ситуативно-аналітичні жанри* (коментар, кореспонденція, стаття, огляд); *епістолярні жанри* (лист-прохання, лист-погодження, лист-презентація); *художньо-публіцистичні жанри* (замальовка, нарис, есе); *сатиричні жанри* (фейлетон, памфлет, пародія, епіграма, сатирична замітка); *нові жанри медіа* (допис, чат, форум), що з'явилися в результаті контамінації основних жанрів;

2) на основі **функцій медіажанрів та їх мови**: *інформаційна функція* (новини, інформаційна стаття, інформаційне інтерв'ю, бліц-інтерв'ю); *аналітична функція* (аналітична стаття, аналітичне інтерв'ю, пост-шоу, огляд, коментар); *маніпулятивна функція* (комерційна реклама, політична та соціальна реклама, іміджевий та піартекст); *когнітивна функція* (інтелект-шоу, пізнавальні програми на телебаченні, радіо); *розважальна функція* (реаліті-шоу, будильник-шоу, талант-шоу); *комунікативна функція* (чат, пост в соціальних мережах, електронний лист, блог, влог); *естетична функція* (есе, нарис, фейлетон);

3) за принципом **форми медіамовлення**: *моно-, діа- та полілогічні жанри медіа*, кожен з яких реалізується у специфічних медіаформатах з використанням відповідного мовного ресурсу;

4) відповідно до **потреб реципієнта**: *інформативні жанри, жанри, зосереджені на аналітичності тексту, оповідні жанри медіа*;

5) жанри, засновані на **медіатекстовому синкретизмі**: *новинні медіа, інформаційна аналітика та коментар, жанри традиційної публіцистики, реклама в її жанрово-форматному різноманітті* [Шевченко, Сизонов 2021, с. 127].

А. Загнітко виокремлює тексти за: 1) структурою (прості, складні, комплексні); 2) функціонально-стильовими параметрами (офіційно-ділові, наукові, публіцистичні, розмовні, художні); 3) за параметром підготовленості (спонтанні, підготовлені); 4) параметром цілісності і зв'язності (цілісні, дефектні); 5) за параметром алгоритмізації (фіксовані, поліфіксовані, нефіксовані); 6) за параметром функціонально-прагматичного характеру (приписи, описи) [Загнітко 2007, с. 227].

Із огляду на розглянуті підходи пропонуємо власну робочу систему класифікації саме *онлайн-текстів*:

Лінгвоконцептологічний підхід	
Концептуальна структура	Тематика
<i>Науково-технічні тексти</i> (статті, дослідження, огляди новітніх технологій). <i>Освітні тексти</i> (навчальні матеріали, курси, посібники). <i>Інструктивні тексти</i> (керівництва, інструкції, мануали).	<i>Інформаційні технології</i> (хмарні обчислення, кібербезпека, штучний інтелект). <i>Соціальні мережі</i> (алгоритми роботи, функціональні можливості, маркетинг у соціальних мережах). <i>Електронна комерція</i> (онлайн-продажі, платформи електронної комерції, цифровий маркетинг).
Лінгвокогнітивний підхід	
Когнітивні схеми	Структура знань

<i>Інформаційні тексти</i> (новини, статті, повідомлення про оновлення програмного забезпечення). <i>Аналітичні тексти</i> (звіти, прогнози, аналітичні статті). <i>Оцінні тексти</i> (рецензії, огляди, відгуки користувачів).	<i>Експліцитні знання</i> (підручники, статті з відкритих джерел). <i>Імпліцитні знання</i> (блоги, дописи на форумах, соціальні мережі).
--	---

На основі розробленої нами системи класифікації пропонуємо робочу класифікацію онлайн-текстів.

1. За **комунікативною функцією**: *інформативні тексти* (новини, оголошення, повідомлення); *інструктивні тексти* (керівництва користувача, технічні завдання, FAQ); *аналітичні тексти* (дослідницькі статті, звіти, рецензії); *оцінні тексти* (огляди продуктів, відгуки, рекомендації).

2. За **способом подання**: *тексти у вигляді статей* (блоги, новини, наукові статті); *тексти у вигляді мультимедійного контенту* (відео, подкасти, інтерактивні інфографіки); *тексти у соціальних мережах* (дописи, коментарі, твіти).

3. За **тематикою**: *технологічні тексти* (огляди нових технологій, розроблення програмного забезпечення); *маркетингові тексти* (рекламні кампанії, просування продуктів, стратегічні дослідження); *освітні тексти* (навчальні курси, вебінари, електронні підручники).

4. За **стилем**: *науково-технічні тексти* (статті, дослідження, технічні документи); *популярні тексти* (блоги, новини, журнальні статті); *професійні тексти* (рецензії, огляди, аналітичні звіти).

Запропонована класифікація онлайн-текстів урахує як комунікативні функції, так і способи подання, тематику та стилістичні особливості текстів, що дозволяє ефективно аналізувати українськомовні ресурси інформаційних технологій. Необхідно також дати визначення терміна *когнітивна схема* (або *когнітивна структура*), адже при лінгвокогнітивному підході до аналізу онлайн-текстів наша класифікація частково базована на теорії когнітивного розвитку, розробленій

Ж. Піаже [Goldstein, Naglieri 2011, с. 17-18]. За нашою дефініцією, *когнітивна схема* – це ментальна модель, використовувана для організації та інтерпретації інформації. Саме когнітивні схеми, за Ж. Піаже, дозволяють швидко розуміти та обробляти інформацію, базуючись на попередньому досвіді та знаннях. У контексті розроблення системи класифікації текстів використання когнітивних схем сприяє структуруванню інформації на основі шаблонів.

Для реалізації поставлених завдань дисертаційного дослідження розроблено та впроваджено цілісну систему методів, що охоплює загальнонаукові та спеціальні лінгвістичні прийоми, адаптовані до специфіки цифрового дискурсу. Центральне місце у цій системі посідає авторська методика комплексного лінгвокогнітивно-сценарного аналізу маніпулятивних цифрових текстів, яка дозволяє експлікувати приховані механізми впливу на свідомість реципієнта через поетапну реконструкцію стратегічних кроків адресанта. До загальнолінгвістичного інструментарію праці залучено лінгвоконцептуальний аналіз для вивчення архітектури концептосфери ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ та моделювання цифрової картини світу, а також лінгвокогнітивний аналіз, спрямований на дослідження процесів ментальної репрезентації знань у мовній свідомості. Критичний дискурс-аналіз забезпечує ідентифікацію ідеологем і семантико-прагматичних девіацій у текстах ворожих інформаційних кампаній, тоді як лінгвостилістичний аналіз дозволяють виявити специфічні стилістичні домінанти й оцінні засоби, що зумовлюють релевантність сугестивного впливу. Додатково застосовано контент-аналіз та описовий метод для кількісного і якісного оброблення корпусу текстів та систематизації вербальних маркерів маніпуляції.

Особлива увага приділена обґрунтуванню авторського методу **лінгвокогнітивно-сценарного аналізу**, який постає як багаторівнева аналітична процедура опису маніпулятивного тексту. У межах зазначеного методу інтегровано інструментарій лінгвоконцептології та когнітивної лінгвістики, що дозволяє одночасно аналізувати концепти як смислові домінанти та фрейми як когнітивні моделі організації досвіду. Поєднання цих рівнів аналізу забезпечує можливість

розглядати маніпулятивний текст і як систему вербалізованих концептів, і як структуровану фреймову модель інтерпретації реальності.

Процедура дослідження розпочинається з концептологічного аналізу, що передбачає виокремлення домінантних концептів, як-от СТРАХ або ТЕРМІНОВІСТЬ, які формують змістовий каркас повідомлення. Концепт у дослідженні визначено як змістовий центр, що акумулює соціально релевантні значення, тоді як фрейм окреслює структурну схему їх упорядкування в межах конкретної комунікативної ситуації.

На наступному етапі здійснюємо сценарне структурування тексту шляхом його сегментації на функційні блоки – від легітимізації джерела до заклику до дії, що відображає внутрішню логіку маніпулятивного сценарію. У фреймі в межах такої моделі зафіксовані типові ролі учасників комунікації, причиново-наслідкові зв'язки та очікувані реакції, а сценарій репрезентує послідовність їх актуалізації в конкретному тексті. Концепти вербалізовані саме в межах фреймової конфігурації, що задає напрям інтерпретації повідомлення. Важливим складником методу є когнітивне профілювання, спрямоване на встановлення кореляції між структурними блоками тексту та специфічними когнітивними станами реципієнта, як-от відчуття дефіциту часу або підвищена довіра. Фрейм у цьому контексті допомагає визначати не лише змістову організацію повідомлення, а й параметри його сприйняття, зокрема інтенсивність емоційного реагування та ступінь критичної залученості.

Завершальні етапи аналізу текстів за допомогою лінгвокогнітивно-сценарного аналізу охоплюють лінгвокогнітивну картографію та побудову антисценарію. Лінгвокогнітивна картографія дозволяє систематизувати весь спектр мовних інструментів, від лексичних формул до паралінгвальних елементів цифрової комунікації, пов'язуючи їх із вербалізованими концептами та відповідними когнітивними ефектами. На цьому етапі необхідно зафіксувати також фреймові конфігурації, у межах яких функціонують відповідні концепти, що дає змогу реконструювати запропоновану адресантом інтерпретаційну модель. За допомогою підсумкового антисценарію структуруємо техніки лінгвокогнітивної протидії через

інверсію концептуальних смислів та деконструкцію стереотипних мовленнєвих шаблонів. В антисценарії передбачено не лише зміну домінантного концепту, а й перебудову фреймової структури, у межах якої цей концепт набував центрального статусу. Перебудова фрейму забезпечує зміну інтерпретаційної логіки повідомлення.

У межах зазначеної методології впроваджено низку прийомів інтерпретації, зокрема прийом моделювання семантичних опозицій у межах концептосфери БЕЗПЕКИ, прийом реконструювання когнітивних схем переконання та прийом ідентифікації джерел концептуального впливу. Запропонований комплексний підхід забезпечує глибоке розуміння структури українськомовних ІТ-ресурсів та друкованих текстів і дозволяє розробити ефективні механізми захисту національного інформаційного простору. Інтеграція концептуального та фреймового рівнів аналізу в межах єдиної методики підтверджує доцільність їхнього поєднання як теоретичної основи дослідження маніпулятивних практик у цифровому дискурсі.

Таким чином, лінгвокогнітивний і лінгвоконцептологічний підходи до аналізу текстуального виміру українськомовної продукції інформаційних технологій дають змогу детально простежити вектори еволюції *цифровізованої української мови*. Також слід запропонувати способи введення цифрової картини світу в парадигму дослідження української мови як засобу творення культури через сучасні технології. Окрім того, таке дослідження проллє світло на ще більші можливості українського культурного простору на шляху до концептуалізації УКРАЇНСЬКОСТІ в інтернет-вимірі. Описаний комплексний підхід до аналізу українськомовних онлайн-текстів сприяє глибшому розумінню їхньої структури та функціонування в сучасному інформаційному просторі. Таким чином можна не тільки класифікувати тексти відповідно до різних лінгвістичних параметрів, а й виявити особливості й тенденції їх розвитку. Подальший аналіз сприятиме поліпшенню якості контенту українськомовних ресурсів інформаційних технологій та забезпеченню їх відповідності сучасним вимогам інформаційного суспільства.

1.4.2. Моделювання інтралінгвальних і екстралінгвальних аспектів маніпуляції в цифрових текстах

Аналіз маніпулятивних практик у цифрових текстах потребує одночасного врахування як інтралінгвальних, так і екстралінгвальних чинників. Модельна репрезентація цих аспектів дозволяє глибше осмислити механізми впливу на свідомість реципієнта в умовах інформаційної війни.

Інтралінгвальні аспекти маніпуляції у цифрових текстах охоплюють вербальні стратегії, ґрунтовані на певному використанні лексики, синтаксису та прагматичних засобів. Аналіз маніпулятивних текстів показав, що характерними й показовими є такі прийоми, як використання емоційно забарвленої лексики для формування необхідної оцінки подій, застосування імплікативних конструкцій, що приховано нав'язують вигідні мовцєві висновки та актуалізація номінативних стратегій для зміщення акцентів у поданні інформації.

Зокрема, широко використовуваним є феномен **експліцитної та імпліцитної маніпуляції**, коли повідомлення одночасно містить і відкрито заявлені, і завуальовані елементи впливу. Прикладом може слугувати заголовок новинного матеріалу, де лексичні одиниці навмисне дібрані з метою активізації емоційного резонансу (*«Міністра культури» окупованого Криму арештували як мавпу-леопердику; Не всіх дурних війна забрала; Кріпаки в погонах; Сергій Головатий: «Невинувата я!»* (i«Naspravdi.Today» 2023).

Екстралінгвальні аспекти моделювання маніпулятивного впливу пов'язані з візуальними, технічними та організаційними особливостями цифрового середовища. До них належать: використання шрифтів і кольорових акцентів для привертання уваги, алгоритмічна оптимізація тексту для ранжування в соціальних мережах, структура повідомлення, яка забезпечує швидке сприйняття та емоційний відгук.

У цьому контексті важливим стає розгляд **комплексної моделі маніпуляції**, яка передбачає взаємодію лінгвальних і екстралінгвальних складників на рівні тексту й дискурсу. Така модель, з одного боку, відображає мовну специфіку подання

інформації, а з іншого – ураховує технічні й візуальні параметри, що сприяють підсиленню маніпулятивного ефекту.

Одним із поширених механізмів є **фреймування** інформації шляхом добору певних деталей і їх акцентування [Суська 2021, с. 135-136]. Завдяки цьому цифрові тексти формують у реципієнтів наперед задані інтерпретаційні схеми. Так, наприклад, новинні повідомлення можуть концентрувати увагу на негативних аспектах події, уникаючи згадки про позитивні результати, або навпаки.

Особливе місце в моделюванні інтралінгвального маніпулятивного впливу посідають мовні засоби емоційної експресії, як-от метафори, гіперболи, епітети. Адже вони активізують когнітивно-емоційні реакції й сприяють некритичному сприйняттю інформації. Такі засоби цілеспрямовано сприяють формуванню потрібних адресантові пресупозицій і оцінок у свідомості аудиторії.

До екстралінгвальних аспектів маніпуляції належать візуальні, аудіальні, структурно-організаційні та технологічні параметри текстів. Візуальні акценти, як-от шрифтове виділення, використання кольорів, розміщення фотографій або інфографіки, значною мірою формують емоційне тло повідомлення і підсилюють маніпулятивний ефект [Wardle, Derakhshan 2017, с. 39].

Структура цифрового тексту також може відігравати маніпулятивну роль. Наприклад, короткі абзаци, марковані списки, використання заголовків-«гачків» (hooks) сприяють легкому запам'ятовуванню потрібної адресантові інформації, тим самим пригнічуючи критичне осмислення прочитаного. Сучасні технології дозволяють оптимізувати поширення таких текстів шляхом таргетованого (цільового) маркетингу і персоналізованого доставлення інформації у стрічки користувачів.

Іншим важливим екстралінгвальним чинником є алгоритмічні механізми розповсюдження контенту, базовані на аналізі поведінкових моделей користувачів. Відповідно, маніпулятивні тексти отримують пріоритет на сторінці результатів пошуку (наприклад, у Google), збільшуючи ймовірність їхнього впливу [Marwick, Lewis 2017, с. 16].

Комплексна модель маніпулятивного впливу в цифрових текстах передбачає інтеграцію лінгвальних і екстралінгвальних компонентів у межах єдиної стратегії. Наприклад, новинний матеріал може супроводжуватись емоційно забарвленим заголовком (інтралінгвальний чинник), із провокаційним зображенням (екстралінгвальний чинник), а також бути алгоритмічно оптимізованим для поширення в соціальних мережах (технологічний чинник).

У процесі моделювання таких стратегій особливу увагу варто приділяти когнітивним аспектам сприйняття інформації. Реципієнт, обмежений у часі й перевантажений інформаційними потоками, схильний сприймати повідомлення поверхово, що створює сприятливі умови для ефективного маніпулятивного впливу [Tandoc, Lim, Ling 2018, с. 143].

Тож моделювання інтралінгвальних і екстралінгвальних аспектів маніпуляції в цифрових текстах має ґрунтуватися на:

- аналізі семантичних і прагматичних особливостей мовного оформлення повідомлень;
- вивченні структури і візуальної організації текстів;
- дослідженні механізмів персоналізованого доставлення і поширення контенту;
- урахуванні когнітивних моделей оброблення інформації реципієнтами.

В інтралінгвальному вимірі варто виділити декілька ключових механізмів моделювання маніпулятивного впливу:

1. **Номінація.** Створення номінацій для подій, осіб або явищ із метою їх переоцінювання в уявленні реципієнта. Наприклад, використання евфемізмів або іронічних назв для дискредитації опонента.

2. **Фреймування.** Формування контексту сприйняття інформації через добір певних деталей і акцентування на них, що обмежує інтерпретаційні можливості реципієнта.

3. **Імпліцитне маркування.** Передавання оцінної інформації не через прямі оцінки, а через відбір фактів, цитат, послідовності подання матеріалу.

У межах екстралінгвальних засобів моделювання особливу увагу привертають такі прийоми, як:

1. **Графічна сегментація.** Виділення емоційно значущої інформації візуальними засобами (наприклад, червоним кольором або жирним шрифтом).

2. **Аудіовізуальні супровідні елементи.** Використання іконічних знаків (емоджі), фото або відео, що викликають емоційний шок або емпатію, як підкріплення текстового повідомлення.

3. **Оптимізація для соціальних медіа.** Створення коротких текстових повідомлень, що містять емоційно насичені тригери для швидкого поширення контенту.

Важливо зазначити, що маніпулятивні стратегії в цифрових текстах часто будують на використанні когнітивних схем і моделей сприйняття, які передбачають автоматичне емоційне реагування на певні подразники. Саме тому сучасні інформаційні атаки нерідко розраховані на мінімізацію раціонального аналізу з боку реципієнта [Pennyscook, Rand 2019, с. 392].

У межах дослідження лінгвокогнітивних механізмів маніпуляції необхідно враховувати й інтегративну природу сучасних цифрових текстів. Вони є симбіозом вербальних, візуальних та структурних компонентів, кожен із яких може бути використаний як інструмент для формування потрібних наративів серед цільових аудиторій.

Отже, моделювання інтралінгвальних і екстралінгвальних аспектів маніпуляції в цифрових текстах дозволяє не лише краще зрозуміти механізми впливу в інформаційному просторі, а й розробити ефективніші стратегії протидії маніпуляції та дезінформації. Такі стратегії повинні спиратися на глибоке знання як мовної природи тексту, так і особливостей його сприйняття в цифровому середовищі.

1.4.3. Підходи до лінгвоконцептологічної і лінгвокогнітивної інтерпретації мовних засобів маніпуляції

У сучасному інформаційному просторі дослідження мовних засобів маніпуляції вимагає комплексного підходу, що враховує концептуальні, когнітивні та культурологічні аспекти комунікації. Зміст маніпулятивного дискурсу не обмежений лише прагматичним впливом на адресата. Він також проєктує певну картину світу, вкорінену в ментальних структурах суспільства. Відтак аналіз таких висловлювань надає змогу виявити приховані моделі оцінювання, вербалізовані через сталі мовні конструкції, концепти та когнітивні схеми.

1. Лінгвоконцептологічний підхід зосереджений на виявленні та аналізі концептів, вербалізованих у маніпулятивних висловлюваннях. Концепт, як ментальна структура, вербалізований через певні мовні засоби, як-от лексеми, метафори, символи та синтаксичні конструкції. Як зазначає О. Руда, у сучасному медійному дискурсі опозиція між Я та ІНШИМ має витоки в онтологічній дихотомії Я – НЕ Я, уперше системно осмислений І. Фіхте як засіб самовизначення через заперечення Іншого. Цей концепт був адаптований до політичної практики як інструмент побудови протиставлень СВІЙ – ЧУЖИЙ, що породжують полярні категорії: ДРУГ – ВОРОГ, ДОБРЕ – ПОГАНЕ, ПРИЙНЯТНЕ – НЕПРИЙНЯТНЕ. Займенники *я, ми, мій, наш, свій* маркують прихильників «правильної» ідеології, тоді як *він, вона, вони, його, її, їх* – позначають ІНШИХ, тих, кого розглядають як опонентів, носіїв «неправильних» ідей. О. Руда розвиває цю ідею, стверджуючи, що внаслідок цього політична риторика формує бінарний світ, де СВОЇ наділені позитивними ознаками (відкритість, сила, рішучість), а ВОРОГИ – винятково негативними (підступність, брехливість, агресія). На думку О. Рудої, риторика антиукраїнських діячів утворює поділ українського суспільства на УКРАЇНСЬКОМОВНИХ і РОСІЙСЬКОМОВНИХ, а також формує уявний простір протиставлених мовних і концептуальних світів – УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ та РОСІЙСЬКОЇ, що легітимізує ідеологічно вмотивовану конфліктність [Руда 2012, с. 71-72].

Концептуалізація опозиційного світу в маніпулятивному дискурсі відбувається за допомогою не лише номінацій, але й оцінних імпліцитів. У межах лінгвокогнітивного аналізу доцільним є також залучення поняття фрейму як структури, що дозволяє ієрархізувати концепти за рівнем значущості та взаємозв'язків. Лінгвоконцептологічний підхід, поєднаний із методами когнітивної лінгвістики, дозволяє ідентифікувати моделі ціннісного позиціонування, імпліцитні семантичні структури та комунікативні стратегії впливу, що мають ключове значення для діагностики інформаційних маніпуляцій у цифровому просторі. Системна робота з концептами і фреймами відкриває шлях до формування критичної мовної свідомості, що є одним із головних механізмів протидії маніпуляції.

Застосування лінгвоконцептологічного підходу до аналізу текстів, що містять елементи дезінформації, зумовлює потребу в урахуванні не лише мовних, а й ментально-когнітивних чинників продукування маніпулятивного дискурсу. Як зауважує Г. Труба, лінгвоконцептологія постала як результат розвитку семантичної і когнітивної парадигм, однак вийшла за межі структуралізму, увібравши в себе інтердисциплінарні підходи, зокрема функціональний, концептологічний та прагматичний [Труба 2018, с. 96]. Лінгвоконцептологічний інструментарій дозволяє моделювати не лише структуру маніпулятивного повідомлення, а й виявляти його глибинні ідеологічні маркери. Особливу увагу в межах цього підходу приділено трирівневій структурі концепту: поняттєвій, образній та ціннісній. Кожен із цих вимірів бере участь у формуванні змісту маніпулятивного висловлювання. Понятійний рівень репрезентує об'єктивований зміст, закріплений у лексемі; образний – передає емоційне або асоціативне наповнення; ціннісний – демонструє ставлення мовця до позначуваного явища [Труба 2018, с. 98]. Усі три рівні можуть бути використані у процесі маніпуляції, зокрема в заголовках новин, у соціальних мережах та публічній риториці.

Доречно згадати відмінність між лінгвоконцептологічним і лінгвокультурологічним підходами. Так, Л. Усик вважає, що лінгвокультурологія вивчає фіксацію в мові, етнотекстах та дискурсивній практиці культурно значимої

інформації, збереженої в колективній пам'яті народу, яка відображає ідеї, схеми мислення, моделі поведінки, систему цінностей, вірувань, міфів, звичаїв тощо [Усик 2015, с. 337]. Лінгвоконцептологічний підхід, натомість, зосереджений не стільки на культурній репрезентації, скільки на структурі, змісті та способах вербалізації концептів, що забезпечують когнітивне впорядкування досвіду та організацію знання в свідомості мовців.

У межах лінгвоконцептології увага спрямована на виявлення внутрішньої структури концепту, його ядерних та периферійних ознак, механізмів категоризації та інтерпретації світу, репрезентованих мовними засобами. Якщо лінгвокультурологія сфокусована на культурних змістах, закріплених у мовних одиницях та традиційних текстах, лінгвоконцептологія досліджує когнітивні характеристики цих одиниць і ті ментальні утворення, що стоять за їхньою мовною актуалізацією. Подібне розмежування дає змогу окреслити аналітичну перспективу, у якій мовні засоби маніпуляції можна розглядати передусім як інструменти вербалізації концептів, а не як носії культурної традиції.

Цей підхід є особливо ефективним при аналізі номінацій, що містять оцінний компонент, оскільки саме такі мовні одиниці репрезентують не лише об'єктивне знання, а й особливу для певної картини світу систему ціннісного сприйняття. У межах лінгвоконцептологічного аналізу оцінні висловлювання слід розглядати як такі, що найяскравіше виражають менталітет, мовну свідомість та комунікативну поведінку представників певного суспільства [Усик 2015, с. 338].

У контексті лінгвоконцептологічного аспекту мовознавчих досліджень працювали Н. Венжинович, В. Баденкова, І. Родіонова, Н. Борисенко, Л. Славова, О. Кодубовська, В. Дороз та ін. [Венжинович 2021; Баденкова, Родіонова 2021; Борисенко, Славова, Кодубовська 2023; Дороз 2006].

Лінгвоконцептологія, на відміну від суто когнітивного підходу, допомагає реконструювати смислову структуру концептів, те, як певне значення закріплене у концептальній картині світу. Застосування цього підходу до вивчення мовних засобів маніпуляції дає змогу виявити, яким чином у текстах формуються соціально

марковані оцінки, апелюючи до глибинних концептуальних констант, як-от уявлення про ДОБРО/ЗЛО, СВІЙ/ЧУЖИЙ, ПРИЙНЯТНЕ/НЕПРИЙНЯТНЕ. Саме ці константи можуть бути активовані у маніпулятивному дискурсі з метою формування позитивного або негативного бачення когось або чогось, легітимізації або делегітимізації певної ідеї, позиції чи особи тощо.

Окрім того, лінгвоконцептологічний аналіз дозволяє виявити, які концепти перебувають у полі активної взаємодії в межах конкретного інформаційного повідомлення. Так, опозиції на зразок МИР – ВІЙНА, ПРАВДА – БРЕХНЯ, СВІЙ – ЧУЖИЙ часто функціонують як базові координати когнітивного простору тексту. У поєднанні з актуалізацією ціннісних домінант, як-от *безпека, стабільність, свобода*, ці концепти відіграють роль важелів впливу на емоційно-світоглядний рівень реципієнта. Саме ця особливість концептів – бути не лише одиницями мислення, а й механізмами впливу – є визначальною для аналізу маніпулятивних повідомлень.

2. Лінгвокогнітивний підхід дозволяє осмислити маніпулятивний дискурс як результат вербалізації структурованого знання, що закріплене у свідомості мовця. Лінгвокогнітивний підхід орієнтований на реконструкцію когнітивних схем, актуалізованих під час сприйняття маніпулятивних повідомлень, беручи до уваги також попередній досвід, знання, оцінки та емоції реципієнта. Як показано в праці О. Борисова, вербалізований концепт слугує багатовимірною когнітивною одиницею, у структурі якої розрізняють понятійні, образні та ціннісні компоненти, а також фреймові елементи, що відображають причиново-наслідкові зв'язки між подіями, переживаннями та реакціями [Борисов 2005, с. 8].

У випадку маніпулятивного впливу на свідомість реципієнта особливу цінність для аналізу має виокремлення концептів-індикаторів, вербалізованих у контексті інформаційного тиску, навіювання або викривлення. Зокрема, за аналогією до моделі концепту СТРАХ, запропонованої в межах лінгвокогнітивного аналізу, О. Борисов виділяє смислові блоки ЗАГРОЗА, СТАН (зокрема, когнітивний ефект повідомлення) та РЕАКЦІЯ, які є релевантними і для інтерпретації дезінформаційних стратегій [Борисов 2005, с. 8]. Так, словесне конструювання небезпеки, емоційне насичення

тексту та спонукання до певної дії/ідеї можуть бути розглянуті як когнітивні слоти фрейму дезінформації. На думку дослідника, адресант вербалізує концепти через низку мовних одиниць, які функціонують у структурі ядроно-периферійного номінативного простору. У такому просторі можливе виявлення ядерних лексем, тобто домінант конкретного концепту, а також одиниць, що входять до периферії, формуючи смислові відтінки і розширення [Борисов 2005, с. 8]. У контексті маніпулятивного дискурсу це відкриває можливості для аналізу варіативних мовних реалізацій одного когнітивного шаблону, зокрема таких, що апелюють до СТРАХУ, нестабільності, потреби в захисті тощо.

Отже, на перетині двох окреслених підходів виникає потреба в розробленні уніфікованого методологічного комплексу, здатного враховувати як когнітивну, так і концептологічну обумовленість вербального впливу. Зважаючи на складну багаторівневу природу сучасного онлайн-дискурсу, доцільно застосовувати інтегровані методики, від контент-аналізу до лінгвопрагматичного моделювання.

1.4.4. Квантитативні параметри дослідження українськомовних цифрових текстів

Комплексне вивчення лінгвокогнітивних механізмів протидії маніпуляції передбачає ґрунтовне статистичне опрацювання текстового масиву, що репрезентує сучасний стан українськомовного цифрового дискурсу. У межах дослідження сформовано корпус, який охоплює три типи джерел: публікації в соціальних мережах, матеріали українських вебсайтів та фрагменти друкованих текстів політичного антиукраїнського спрямування.

До першої групи текстів належать повідомлення українськомовних Telegram-каналів, серед яких найоб'ємнішими за кількісними показниками є канали «Реальна Україна / Радар Тривога UA» (6 000 дописів, близько 500 000 слововживань), «Times of Ukraine» (5 000 дописів, близько 350 000 слововживань), а також «ХК Київ» (1 000 дописів, близько 100 000 слововживань). Додатково враховано активність менш об'ємних каналів, як-от «Труха / Україна» (1 100 дописів, близько 7000

слововживань), «Український Телеграм» (1 000 дописів, 6000 слововживань) та «ЧОРНИЙ ЛИСТ» (2 000 дописів, близько 10 000 слововживань). Загальний обсяг корпусу соціальних мереж становить понад 973 000 слововживань, що дозволяє репрезентативно дослідити дискурсивні особливості актуального сегменту цифрової комунікації в умовах інформаційної війни.

Друга група текстів представлена онлайн-публікаціями з українськомовних вебсайтів новинного й аналітичного характеру. Наймасштабніші за обсягом слововживань – вебресурси «Знай.UA» (120 статей, близько 34 200 слововживань), «Апостроф» (35 статей, 26 250 слововживань), а також «Obozrevatel» (95 статей, 23 750 слововживань). Менші за обсягом, але значущі в семіотичному аспекті – це «Naspravdi.Today», «Politeka» та «Тарасова правда», у яких переважають заголовки (від 30 до 40 одиниць) із відповідно меншою кількістю слововживань (від 240 до 360). Сукупний обсяг текстів цієї групи становить понад 84 800 слововживань. Саме заголовки новин, як показує попередній аналіз, цілком може слугувати осередком маніпулятивного потенціалу, оскільки передають зміст повідомлення, розкритого в самій статті.

Третя група текстового масиву охоплює шахрайські та фішингові тексти, що імітують офіційну інституційну комунікацію. Джерельною базою для формування цієї групи слугували офіційні звіти та задокументовані випадки урядової команди реагування на комп'ютерні надзвичайні події CERT-UA та Національного банку України за період 2022-2025 рр. Корпус об'єднує 100 цільових шахрайських одиниць різних форматів: від коротких SMS-повідомлень та закликів у месенджерах (Telegram, WhatsApp, Viber) до розгорнутих оголошень у соціальних мережах (TikTok, Facebook) та імітацій банківських інтерфейсів. Сукупний обсяг цієї групи становить понад 25 000 слововживань. Попри відносно невеликий квантитативний показник порівняно з іншими групами, цей матеріал характеризується максимальною концентрацією маніпулятивних стратегій та інтенсивним використанням сугестивних мовних засобів, що робить його критично важливим для верифікації моделей лінгвістичного захисту.

До четвертої групи включено тексти політичного спрямування, опубліковані у друкованих виданнях, авторами яких є публічні особи й політики, котрі були дотичні до процесів формування суспільної думки в різні періоди розвитку української державності. Зокрема, до аналізу залучено п'ять монографічних видань В. Медведчука, зокрема «Громадянське суспільство: Український вибір» (понад 120 000 слововживань), «Дух і принципи соціал-демократії: українська перспектива» (понад 40 000), «Сучасна українська національна ідея і питання державотворення» (понад 30 000), «Новий вимір демократії» (понад 27 000) та «Україна: актуальні питання розвитку суспільства, держави і права» (понад 45 000). До корпусу також увійшли тексти В. Януковича («... І рік при владі» – понад 40 000; «Як Україні далі жити» – понад 54 000 слововживань) і брошура Д. Табачника («Україна в НАТО чи НАТО в Україні» – понад 4800 слововживань). Сукупний обсяг друкованого корпусу становить понад 390 000 слововживань. Цей сегмент є важливим у вивченні концептосфери політичного дискурсу, зокрема в його пропагандистському напрямі.

Загальний обсяг корпусу, сформованого для аналізу, перевищує 1 500 000 слововживань. Така кількість одиниць аналізу забезпечує високу репрезентативність результатів і дозволяє реалізувати як якісні, так і кількісні методи дослідження. Розподіл корпусу на чотири цільові групи (соціальні мережі, вебсайти, шахрайські тексти цифрового середовища та друковані публікації політичного спрямування) дає змогу здійснити крос-дискурсивне порівняння структурно-семантичних особливостей маніпулятивного мовлення залежно від комунікативного каналу та інтенційної спрямованості джерела.

Отже, квантитативні показники, отримані в результаті оброблення корпусу, становлять надійне статистичне підґрунтя для подальшого концептуального та прагматичного аналізу, спрямованого на виявлення закономірностей функціонування маніпулятивних стратегій в українськомовному цифровому просторі.

1.5. Обґрунтування вибору напрямів і класифікація матеріалів дослідження

1.5.1. Критерії вибору напрямів дослідження

Одним із методологічних пріоритетів дослідження є обґрунтування вибору напрямів аналітичного опрацювання текстів, що функціонують у межах інформаційного простору сучасних ІТ-платформ. Наш вибір зумовлений потребою визначення **релевантного** матеріалу, який би не лише репрезентував **різні** типи інформаційних загроз, а й виявляв сукупність лінгвокогнітивних **механізмів**, залучених до **протидії** маніпуляції та дезінформації.

1. У фокусі дослідження опинились українськомовні цифрові ресурси, відзначені високим ступенем соціального впливу та охопленням значної аудиторії. До таких ресурсів належать, зокрема, новинні вебпортали, Telegram-канали та мобільні застосунки, які в умовах інформаційної війни не тільки транслюють поточні події, а й формують відповідні змістові межі їх сприйняття.

2. Критерієм добору напрямів аналізу стала семіотична структура текстів, що відображає різнорівневу реалізацію маніпулятивного потенціалу: від заголовкових конструкцій до латентних мовних маркерів впливу, експлікованих через стилістичні, синтаксичні та лексичні особливості.

3. Стратегія аналізу спирається на когнітивно-дискурсивну методику, відповідно до якої слід розглядати текст як репрезентант певного концептуального простору, що моделює цільові ідеологеми або емоційні домінанти. У цьому контексті особливо цінними є тексти, створені під впливом зовнішніх або внутрішніх соціально-політичних чинників, які актуалізують прийоми дезінформування, психологічного тиску або спотворення дійсності.

Зупинимося детальніше на принципах добору матеріалів дослідження, адже вони потребують докладнішого опису.

Ці принципи забезпечують репрезентативність, актуальність та надійність отриманих результатів. Наведемо ключові аспекти, які враховуємо під час відбору матеріалів.

1. Вибір матеріалів повинен відповідати сучасному стану інформаційного простору, зокрема, охоплювати новітні онлайн-ресурси, соціальні мережі та цифрові платформи, які є основними каналами поширення дезінформації.

2. Доцільно включати матеріали різних жанрів (новини, аналітичні статті, блоги) та форматів (текстові, візуальні, мультимедійні), оскільки маніпулятивні технології можуть виявлятися по-різному залежно від форми подання інформації.

3. Аналіз матеріалів, спрямованих на різні соціальні та демографічні групи, дозволяє виявити специфіку маніпулятивних стратегій, адаптованих під певні сегменти суспільства.

4. Пріоритет надаємо матеріалам із ресурсів, які мають значний вплив на суспільну думку, оскільки їхній маніпулятивний потенціал може мати масштабніші наслідки.

5. Відбір матеріалів базується на попередньому виявленні ознак маніпуляції, як-от використання емоційно забарвленої лексики, викривлення фактів, односторонність подачі інформації тощо.

6. Обрані матеріали мають бути доступними для аналізу та перевірки, що забезпечує можливість повторного дослідження та підтвердження отриманих результатів.

Застосування перерахованих принципів сприятиме об'єктивному та всебічному аналізу лінгвістичних засобів маніпуляції в сучасних інформаційних ресурсах, що є необхідним для розроблення ефективних механізмів протидії маніпуляції та дезінформації.

Таким чином, обрана система критеріїв і принципів добору матеріалів дослідження сформована з урахуванням комплексної природи маніпулятивного дискурсу та специфіки його функціонування в цифровому середовищі. Дібраний масив текстів забезпечує можливість репрезентативного аналізу мовних засобів маніпуляції, виявлених у різних формах цифрової комунікації, зокрема в медіа-, соціально-мережових та рекламних форматах. Обраний підхід дозволяє не лише фіксувати мовні маркери інформаційного впливу, а й моделювати відповідні

лінгвокогнітивні стратегії протидії, ґрунтовані на верифікованих і актуальних джерелах.

1.5.2. Класифікація досліджуваних українськомовних вебресурсів

Матеріали дослідження охоплюють широкий спектр текстуального виміру цифрових комунікативних платформ, зокрема українськомовних вебсайтів, Telegram-каналів, а також друкованих політико-ідеологічних публікацій. Такий комплексний підхід забезпечує змогу не лише окреслити основні вектори функціонування маніпулятивних стратегій у сучасному медіапросторі, а й простежити їх трансформацію в межах різних форматів – від масово споживаних новинних порталів до цілеспрямованих риторичних практик політичної пропаганди. Подана нижче авторська класифікація ресурсів спирається на методологічні орієнтири лінгвокогнітивного та лінгвоконцептологічного аналізу й слугує аналітичною основою для дослідження мовної динаміки у сфері інформаційної безпеки.

Пропонуємо класифікацію досліджених матеріалів, які найдоцільніше зобразити у вигляді таблиці.

Категорія	Назва джерела	Обсяг	Період / Дата
Соціальні мережі	«Times of Ukraine»	5000 дописів, 350 000 слововживань	01.05.2023- 31.10.2023
Соціальні мережі	«Реальна Україна / Радар Тривога UA»	6000 дописів, 500 000 слововживань	01.07.2023- 31.10.2023
Соціальні мережі	«Труха/Украина»	1 100 дописів, 7000 слововживань	20.09.2023- 20.10.2023
Соціальні мережі	«Український Телеграм»	1000 дописів, 6000 слововживань	01.09.2023- 20.10.2023
Соціальні мережі	«ХК Київ»	1000 дописів, 100 000 слововживань	01.09.2023- 31.10.2023
Соціальні мережі	«ЧОРНИЙ ЛИСТ»	2000 дописів, 10 000 слововживань	01.03.2023- 20.10.2023

Вебсайти	«Naspravdi.Today»	30 заголовків, 240 слововживань	14.05.2020- 07.04.2023
Вебсайти	«Politeka»	40 заголовків, 360 слововживань	08.12.2022- 09.04.2023
Вебсайти	«Тарасова правда»	30 заголовків, 260 слововживань	03.03.2023- 09.04.2023
Вебсайти	«Апостроф»	35 статей, 26 250 слововживань	19.06.2024- 10.11.2024
Вебсайти	«Obozrevatel»	95 статей, 23 750 слововживань	11.09.2024- 11.11.2024
Вебсайти	«Знай.UA»	120 статей, 34 200 слововживань	28.08.2024- 31.10.2024
Шахрайські тексти	«CERT-UA»	50 текстів, 14 000 слововживань	01.03.2022- 01.11.2025
Шахрайські тексти	«Національний банк України»	50 текстів, 11 000 слововживань	01.03.2022- 01.11.2025
Друковані публікації	Медведчук В. «Громадянське суспільство: Український вибір»	568 с., понад 120 000 слововживань	2012
Друковані публікації	Медведчук В. «Дух і принципи соціал- демократії»	197 с., понад 40 000 слововживань	2000
Друковані публікації	Медведчук В. «Сучасна українська національна ідея»	170 с., понад 30 000 слововживань	1997
Друковані публікації	Медведчук В. «Новий вимір демократії»	144 с., понад 27 000 слововживань	2001
Друковані публікації	Медведчук В. «Україна: актуальні питання розвитку...»	236 с., понад 45 000 слововживань	1999
Друковані публікації	Табачник Д. «Україна в НАТО чи НАТО в Україні»	40 с., понад 4800 слововживань	2008

Друковані публікації	Янукович В. «... І рік при владі»	112 с., понад 40 000 слововживань	2007
Друковані публікації	Янукович В. «Як Україні далі жити»	315 с., понад 54 000 слововживань	2008

Сучасні українськомовні вебсайти як основні носії інформації в мережі інтернет становлять значну частку репрезентативних джерел інформації для нашого дослідження. Їх можна назвати репрезентативними за двома критеріями:

1) **наявність українськомовної версії вебсайту**, що дає нам можливість аналізувати саме мовний складник досліджуваних аспектів;

2) **упізнаваність і відвідуваність ресурсів**, адже це вказує на те, що інформацію, розміщену на цих вебсайтах, споживають реципієнти, а отже мають на них вплив. Так, згідно з відомостями, отриманими з ресурсу similarweb.com, вебсайт tsn.ua відвідують ~35.42 мільйона осіб щомісячно, проводячи на ньому в середньому близько 2-х хвилин і 36-ти секунд, ресурс obozrevatel.com відвідують ~54.11 мільйонів користувачів щомісяця, залишаючись на ньому впродовж 3-х хвилин і 38-ми секунд, а у politeka.net кількість щомісячних відвідувачів сягає ~3.233 мільйонів, які проводять майже 2 хвилини на платформі [Similar Web 2024].

Telegram-канали відіграють унікальну роль у динаміці поширення інформації, насамперед через свою гібридну природу – поєднання новинного каналу, блогу, соціальної мережі та майданчика оперативної комунікації. Їхній маніпулятивний потенціал посилений також через відсутність класичної редактури, можливість анонімного адміністрування та стрімке поширення контенту за допомогою його полегшеного поширення. Обрані для дослідження українськомовні Telegram-канали характеризовані широким тематичним охопленням – від воєнних зведень до рекламних повідомлень – і значним обсягом автентичного матеріалу, що дає змогу виявити як явні, так і приховані механізми мовного впливу на концептуальну картину світу українського суспільства.

Друковані публікації, представлені в дослідженні, мають статус концептуальних текстів, що безпосередньо формували ідеологічні підвалини антиукраїнського дискурсу. Авторство таких публікацій належить ключовим політичним фігурам, риторика яких не лише засвідчувала визначальні світоглядні орієнтири певних етапів політичного життя України, а й закладала маніпулятивні шаблони, що транслиувались у медіапростір через різні канали комунікації. Саме ці тексти становлять інваріантну модель розгортання маніпулятивних стратегій, ґрунтованих на міждискурсивних інтертекстуальних зв'язках, повторюваних мовних формулах та концептуальних наративах, релевантних до гібридного інформаційного простору сучасності.

Через невеликий розмір екранів смартфонів користувачі створюють коротші повідомлення, що передбачає акцент саме на загальному змісті, а не на деталях, чим може викликати сильніші емоційні відгуки. Ураховуючи близькість мобільних приладів до кінцевого споживача (реципієнта), звертаємо увагу на доступність умісту, котрий відображається на смартфонах. Спожитий із екрана мобільного пристрою контент має потенціал швидше й ефективніше впливати на цифрову картину світу користувача.

Установлено, що постійний фізичний контакт зі смартфонами змушує користувачів створювати коротші повідомлення, а відтак адресант лаконічніше вербалізує концепти, зосереджуючись на загальному змісті, а не на деталях. На відміну від роботи з персональним комп'ютером (ПК), коли користувач зумисне виокремлює час для ввімкнення приладу й роботи з ним, інтеракція зі смартфоном відбувається миттєво та часто імпульсивно. Дослідження показують, що користувачі смартфонів частіше ухвалюють імпульсивні рішення, а особливо це виявляється під час узаємодії з іншими особами на платформах різних соцмереж через дописи [Schulz van Endert, Mohr 2020, с. 1]. Тож така взаємодія з контентом викликає сильніші емоційні відгуки у реципієнтів.

У п'яти дослідженнях, проведених S. Melumad, J. J. Inman та M. T. Pham, використано інструменти оброблення природної мови та оцінки людей для аналізу

лінгвістичних характеристик контенту. Результати підтверджують, що створений на смартфонах контент є менш деталізованим і більш емоційним порівняно з контентом, створеним на ПК [Melumad, Inman, Pham 2019, с. 259].

Отже, із огляду на мету функціонування, структуру подання інформації та кількісну перевагу сайтів як основних носіїв повідомлень в ІТ-середовищі, саме ці цифрові майданчики становлять один із головних векторів дослідження, що передбачає залучення квантитативних методів лінгвістики. Водночас звертаємо увагу на Telegram-канали як на поширений інструмент оперативної комунікації, здатний акумулювати новітні прийоми маніпулятивного впливу, а також на друковані антиукраїнські публікації – як джерело ідеологічно вмотивованої риторики, що становить концептуальне підґрунтя для формування сучасного маніпулятивного дискурсу. Такий трикомпонентний підхід забезпечує комплексне охоплення як структурних, так і смислових домінант медіатекстів в умовах гібридної інформаційної війни.

1.6. Гіпотези дослідження текстів ІТ-ресурсів

1.6.1. Теоретичне формулювання авторських гіпотез

Із метою реалізації мети й завдань праці сформульований *комплекс гіпотез*, протестований і перевірений у перебігу дослідження. Цей підрозділ висвітлює напрями дослідження та висунуті автором гіпотези у трьох площинах:

- 1) щодо розвитку української мови під впливом функціонування інформаційних технологій;
- 2) щодо комплексу лінгвокогнітивних механізмів захисту реципієнта ІТ-ресурсів від маніпуляції та дезінформації;

По-перше, гіпотеза щодо розвитку української мови в умовах функціонування інформаційних технологій передбачає, що інтеграція мови в ІТ-середовище зумовлює якісні зміни на всіх рівнях її структури – від пунктуації та лексики до синтаксису. Інтенсивний вплив цифрових комунікацій стимулює появу нових мовних норм і

практик. Зокрема, цифровізація суспільства актуалізує тенденцію до стислості й стандартизації виразів. У мові інтернет-спілкування й технічної документації набувають поширення короткі, чіткі конструкції, зрозумілі широкому загалу фахівців. Найвідчутнішими є, безперечно, лексичні зміни, адже комп'ютерна доба породила масовий приплив запозичень переважно з англійської мови.

Глобалізація української мови в ІТ-галузі сприяє не лише збагаченню її словникового фонду, але й формуванню нових семантичних полів. Так, до активного вжитку ввійшли десятки технічних неологізмів (на кшталт *браузер, сервер, файл, інтерфейс* тощо), уже адаптовані до фонетико-морфологічних норм української мови. Це підтверджує здатність української успішно інтегруватися до сучасного технокультурного контексту.

Важливо й те, що стрімка інформатизація розширює функції української мови – від традиційно комунікативної та культурної до інструментальної. У сфері ІТ мова часто виконує роль знаряддя (наприклад, мова запитів програмування, інтерфейсні команди тощо). Отже, цифрова доба постає каталізатором розвитку української мови, забезпечуючи її модернізацію та підвищуючи конкурентоспроможність у глобальному інформаційному просторі.

По-друге, гіпотеза щодо комплексу лінгвокогнітивних механізмів захисту реципієнта ІТ-ресурсів від маніпуляції постає з нагальної потреби протистояти інформаційним загрозам у цифровому середовищі. Сучасний інформаційний простір характеризується безпрецедентною швидкістю і масштабом поширення маніпулятивних повідомлень, що створює виклики для критичного сприйняття даних. Маніпуляція звертається до когнітивних упереджень та емоцій реципієнтів, фактично «атакуючи» їхні мисленнєві фільтри та схиляючи аудиторію до вигідних адресантові висновків. Відповідно, висунута гіпотеза передбачає розроблення цілісної системи засобів, яка поєднує лінгвістичні і когнітивні прийоми для нейтралізації маніпулятивного впливу.

Ідеться про виявлення мовних маркерів маніпуляції (агресивна риторика, логічні хиби, псевдонаукова термінологія тощо) та одночасне підвищення

«когнітивного імунітету» користувачів, їхньої здатності критично осмислювати контент і протистояти оманливим повідомленням. Знання про психологічні механізми впливу на свідомість знаходять практичне втілення у таких методах, як превентивне інформування (inoculation) та навчання медіаграмотності аудиторії. Так, О. Бйола наголошує, що ефективна протидія пропаганді неможлива без підвищення медіаграмотності населення, ретельного моніторингу інформаційних «больових точок» та швидкого реагування на ворожі інформаційні атаки [Bjola 2019, с. 18]. Таким чином, запропонована гіпотеза ґрунтується на інтердисциплінарному підході. Адже вона орієнтована на поєднання лінгвістичних методів (аналіз і фільтрація текстів) із когнітивними технологіями (вибудова навичок критичного мислення, формування усвідомленого сприйняття інформації) для забезпечення стійкості користувачів до дезінформаційних впливів.

Передбачено, що повномасштабна присутність української мови в ІТ-сфері (у вигляді україномовних інтерфейсів, контенту, програмних продуктів, інструментів штучного інтелекту тощо) істотно посилює її суспільні позиції. Така інтеграція має декілька вимірів. На внутрішньодержавному рівні вона гарантує громадянам доступ до інформації і послуг державною мовою, що особливо актуально в умовах становлення інформаційного суспільства [Радомська, Наконечний 2023, с. 22]. Забезпечення цифрового середовища українськомовним контентом посилює престиж мови. Як зауважують дослідники, розвиток української мови в ІТ-секторі сприятиме не тільки збереженню національної мовно-культурної спадщини, а й підвищенню міжнародного іміджу країни [Радомська, Наконечний 2023, с. 23].

На глобальному рівні широка представленість української у високотехнологічних галузях слугує маркером її конкурентності та життєздатності. Ба більше, зміцнення державного статусу мови через ІТ-технології є вагомим чинником інформаційної безпеки, тому що у цифровій сфері мова функціонує як елемент суверенітету, і її ствердження мінімізує ризики домінування чужомовного контенту. Для успішної реалізації такого сценарію необхідне розв'язання низки практичних завдань – від уніфікації технічної термінології до підготовки фахівців-

перекладачів і мовних редакторів, здатних забезпечувати якісний українськомовний продукт у сфері високих технологій [Радомська, Наконечний 2023, с. 24]. Проте загальний потенціал глибокої інтеграції української мови в ІТ-сектор очевидний. Вона стає мовою сучасної економіки, бізнесу, науки і таким чином зміцнює свій статус на всіх рівнях – від повсякденного вжитку до офіційного дискурсу.

Отже, інтеграція української мови в ІТ-середовище сприяє її популяризації та модернізації. Висунуті гіпотези допоможуть сформуванню каркаса дослідження та максимізувати його об'єктивність. Розроблений лінгвокогнітивний механізм протидії маніпуляції сприятиме захисту користувачів ІТ-ресурсів від маніпуляції, а глибша інтеграція української мови в інформаційні технології зміцнює її статус як державної завдяки поширенню в динамічну галузь економіки.

1.6.2. Особливості функціонування української мови у цифровому середовищі

Відомо, що, за М. Гайдеггером, мова – дім буття [Heidegger 2000, с. 93]. У випадку з використанням мовних ресурсів для розроблення програмного забезпечення й наповнення його вмістом мова – це також і знаряддя. Тому одна з наших робочих гіпотез передбачає, що під дією як контрольованих, так і неконтрольованих чинників у розрізі інтеграції української мови в середовище інформаційних технологій вона зазнає істотних змін у всіх аспектах, починаючи з пунктуації та лексики й закінчуючи синтаксисом. Безперечно, ці зсуви найбільше виявлені в лексиці, синтаксисі та стилістиці, проте не слід також ігнорувати зміни у способах і цілях застосування української мови, тому що в межах ІТ-галузі мова здебільшого слугує знаряддям.

На **лексичному рівні** українська мова найпомітніше збагачується через запозичення з галузі інформаційних технологій. Англійська мова як мова-лідер технічного прогресу постачає в український ужиток численні нові терміни, що позначають реалії ІТ-сфери. «...інтенсивний розвиток інноваційних комп'ютерних технологій, комп'ютерної техніки вимагає постійного введення нових понять» [Ментинська 2011, с. 92]. Такі іншомовні лексеми часто не мають традиційних

відповідників, тому слугують для номінації новітніх понять. Наприклад, сучасний ужиток поповнився такими назвами, як *хостинг*, *фреймворк*, *гаджет*, *чат-бот*, *дропшипінг* тощо. Унаслідок глобалізації формується нове семантичне поле, пов'язане з цифровими технологіями, у якому багато елементів запозичено безпосередньо.

Тож розвиток ІТ-середовища стимулює появу значного пласту іншомовних слів. Водночас частина нових найменувань виникає шляхом калькування або семантичного розширення вже наявних слів (наприклад, українське *мережа* набуло нового значення «інтернет-мережа», а *хмара* використовують у словосполученні *хмарні технології*). Паралельна поява запозичених і власне українських найменувань одного поняття є свідченням активного пошуку мовних ресурсів для відображення цифрової реальності. Поступово більшість іншомовних термінів входять до активного словника і адаптуються до норм української мови, що можна простежити на наступних мовних рівнях.

Морфологічні адаптації виявляються у способах освоєння нових запозичень та змінах у співвідношенні частин мови. Переважна більшість ІТ-номенів уходить до української мови як іменники – назви предметів, програм, процесів. За підрахунками, Н. Стратулат, близько половини новотворів становлять іменники [Стратулат 2014, с. 179]. Це означає, що розвиток ІТ-сектору насамперед розширює іменниковий словник, пропонуючи назви для нових технологій і продуктів. Водночас з'являються похідні дієслова та інші форми, утворені від запозичених основ. Наприклад, у розмовному вжитку функціонують дієслова *гуглити* («шукати інформацію в мережі через Google»), *скачати/скачувати* («завантажити файл із інтернету»), *репостити* («поширювати чужий допис у своїй стрічці»).

Подібні неологізми демонструють продуктивність словотвірної системи української мови, до котрої можна органічно інтегрувати іншомовні корені за допомогою афіксів. Більшість запозичених назв піддаються граматичній адаптації, адже вони отримують рід, числові форми та відмінюються за відмінками (*файл* – *файли*, *файлу*, *файлом*; *сервер* – *сервери*, *серверів* тощо). Подібна морфологічна

асиміляція підтверджує включеність іншомовних елементів до мовної системи. В окремих випадках частина запозичень залишається морфологічно неосвоєною (наприклад, аббревіатури на зразок *GPS*, *HTML* не відмінюють). Однак і для них розробляють способи використання у реченні (через прийменникові конструкції або додавання закінчень у усному мовленні, наприклад, у *GPS-і*, *файл у форматі HTML*). Отже, морфологічний рівень демонструє гнучкість української мови, яка здатна охопити нові поняття як через творення власних слів, так і через граматичне освоєння запозичених одиниць.

Синтаксичні адаптації виявляються у тенденції до спрощення й компактності конструкцій під впливом комунікативних практик ІТ-сфери. Синтаксичні зміни виявляються у використанні стисліших і чіткіших конструкцій, характерних для технічної документації. Спрощення синтаксису полегшує сприйняття інформації, а також сприяє ефективнішій комунікації в ІТ-середовищі. Так, на думку К. Карасьової, однорідні й відокремлені члени речення, а також приєднувальні конструкції, уможливають концентрацію уваги реципієнта [Карасьова 2016, с. 12]. Наприклад, на заміну традиційним складнопідрядним реченням приходять простіші конструкції, які передають сутність інформації без надмірної деталізації.

Мова інформаційних технологій зорієнтована на ефективне передавання даних/відомостей, тому складні синтаксичні побудови поступаються місцем простішим, лінійним структурам. Замість розгорнутих багатокomпонентних речень дедалі частіше в онлайн-текстах використовують короткі речення, що передають основний зміст без другорядних деталей. Наприклад, традиційне розлоге речення можна замінити двома лаконічними: *Встановіть програму правильно. Це гарантуватиме відсутність збоїв.*, що звертає увагу реципієнта на важливу інформацію без громіздкої підрядної конструкції. У технічній документації і мануалах переважають інфінітивні та імперативні структури (наказові речення на кшталт *Натиснути кнопку*, *Уведіть пароль*), а також відсутність експресивних прикрас або двозначностей. Дотримання принципу мовної економії підвищує ясність тексту і зручність його сприйняття. На думку І. Дегтярьової, «Особливо цей мовний

закон набув свого розвитку у час технічного прогресу й прориву у сфері комунікацій та інформаційних технологій [...] у зв'язку із глобальною експансією англійської мови: її аналітичність та схильність до компресії впливає на розвиток інших мов» [Дегтярьова 2012, с. 134].

Окрім того, специфічні для програмування конструкції (логічні вирази, умовні оператори, перелічення через коми або пунктири) впливають на стилістику текстів про технології, роблячи синтаксис більш формалізованим. Проте ці зміни не виходять за межі граматичних норм української мови; радше відбувається переакцентування на тих синтаксичних засобах, які забезпечують чіткість і лаконічність. У результаті формується структурований і наближений до алгоритмічної логіки різновид українського синтаксису в діловій і технічній комунікації.

Стилістичні адаптації зумовлені необхідністю відповідати комунікативним запитам ІТ-галузі, де на перший план виходять точність, нейтральність та однозначність висловлювань. Мова технологій тяжіє до функціонального стилю, близького науково-технічному, проте має свої відмінності. Якщо науковий стиль допускає певну абстрактність і розгорнуте обґрунтування, то стиль ІТ-дискурсу значно прагматичніший. Він характеризується уживанням вузькоспеціалізованої термінології, великою кількістю аббревіатур (*HTTP*, *CPU*, *VPN* тощо) та професіоналізмів, а також прямим інформативним викладом замість образності.

Стилістичні зміни відбуваються завдяки необхідності відповідати вимогам технічної мови, що вирізняються високою точністю і лаконічністю. У межах ІТ-галузі мову часто використовують як інструмент для досягнення конкретних цілей, як-от створення документації, опис функціональності програмного забезпечення, розроблення технічних завдань тощо. Окрім того, спостерігаємо зміни у способах і цілях застосування української мови. Так, у галузі інформаційних технологій її використовують не тільки для спілкування між розробниками та користувачами, а й для інтерфейсу програм, опису алгоритмів і функцій, тестування та документування. Мова стає універсальним інструментом, що охоплює всі етапи життєвого циклу програмного забезпечення.

В ІТ-середовищі українська мова функціонує передусім як інструмент. Носії мови використовують її для розв'язання конкретних практичних завдань (написання коду, технічного завдання, інструкції для користувача, звіту про помилки), що зумовлює нейтрально-ділове забарвлення текстів, уникнення емоційності й двозначності. У повідомленнях про помилки або системні сповіщення, наприклад, уживають стандартні фрази на зразок *Помилка: доступ заборонено* або *З'єднання відсутнє*, без будь-яких додаткових пояснень чи ввічливих форм (іноді трапляються чисельні ідентифікатори помилок із метою виявлення і якнайшвидшого усунення проблем). Стиль мінімально ввічливий, але не виходить за межі офіційної ввічливості. З іншого боку, розвиток ІТ спричинив і появу нового публіцистично-розмовного стилю – мови інтернет-спілкування (форуми, соцмережі, чати). Цей сегмент стилістики української мови вирізняється змішаністю реєстрів. Адже поряд із літературною мовою вживають молодіжний сленг, емотикони, графічні скорочення (залежно від контексту). Тож інформаційні технології розширюють стилістичний діапазон української мови, вимагаючи від носіїв мови вміння перемикатися між цими реєстрами.

Не менш радикальні **орфографічні та пунктуаційні зміни** спостерігаємо під впливом цифрової комунікації, особливо в середовищі онлайн-листування та соцмереж. На письмі все частіше фіксують відхилення від усталених норм правопису, що слугують для передавання додаткових смислів або емоцій. Зокрема, інтернет-користувачі вдаються до нестандартного використання графічних засобів. Наприклад, багаторазове повторення розділових знаків (*Дякую!!!!*), написання слів великими літерами для підкреслення важливості або емоційного тону (капіталізація) та довільне пропуск розділових знаків та літер (еліпсис) стають дедалі поширенішими у цифровій комунікації. Характерною ознакою електронного листування є також інтеграція символів «@», «#», смайлів та емоджі до тексту як заміників слів або маркерів настрою. У результаті формується своєрідний графічний субстиль української мови, притаманний неформальному інтернет-спілкуванню. Згідно з авторським робочим визначенням дисертанта, *графічний субстиль української мови*

слід трактувати як функціонально зумовлений різновид писемного мовлення, який формується в умовах цифрової комунікації та характеризується системним використанням нетрадиційних графічних засобів (варіативна пунктуація, капіталізація, графічні повтори, емоджі, символи, хештеги, комбінування вербальних і невербальних елементів тощо) з метою передавання додаткового прагматичного, емоційно-оцінного та комунікативного змісту поза межами кодифікованої орфографічної норми.

Описані процеси свідчать про адаптацію правописних навичок до особливостей текстотворення в цифровому середовищі. Так, носії мови свідомо порушують або видозмінюють орфографічні правила, пристосовуючи письмо до вимог електронної комунікації (швидкість, емоційність, інтерактивність). В офіційних текстах ІТ-сфери (наприклад, у користувацьких інтерфейсах, технічній документації українською тощо), навпаки, спостерігаємо тенденцію до суворого дотримання норм нового українського правопису та уніфікації термінології. Зокрема, у написанні іншомовних назв, як-от *проект*, *автоштрада* тощо відповідно до правопису 2019-го р. Таким чином, вплив ІТ виявляється амбівалентно. З одного боку, галузь породжує експериментальні новотвори в неофіційному письмі, а з іншого – стимулює впорядкування і сучасність правописних норм у формальному вжитку.

На **фонетичному рівні** українська мова також зазнає певних змін унаслідок проникнення ІТ-лексики. Нові запозичення пристосовуються до фонетичних законів української мови. Чужі звуки замінюють на близькі за вимовою українськими. Так, англійський звук [w] передають як [в] (*web* → *веб*), [θ] та [ð] – як [с] або [з] (*thought* → *сот*, *this* → *зіс* у жаргонному вжитку), [æ] – як [е] (*cache* → *кеш*). Поступово навіть незвичні раніше сполучення звуків можна адаптувати до української звукової системи. Наприклад, іншомовне *файл* (file) тепер вимовляють природно для середнього мовця, хоча звук [ф] історично не був притаманний слов'янським мовам [Головач, Паранько 2020, с. 238].

Ба більше, спостерігаємо розширення функціонування звуку [г]. Літера *г* відновила своє місце в абетці. Її дедалі частіше вживають для передавання

іншомовних назв (напр.: *гаджет*, *Гугл* замість стандартизованих раніше форм *гаджет*, *Гугл*). Хоча такі варіації ще тривають і мовознавці дискутують щодо меж доречності *г* у нових запозиченнях, загальна тенденція прямує до точнішого відтворення іншомовних власних назв та термінів українськими звуками.

Окрім того, звертає на себе увагу феномен двомовної вимови в ІТ-сфері. Багато фахівців вимовляють назви програм чи команд близько до оригіналу, навіть розмовляючи українською (наприклад, *Please press Enter* може прозвучати в українськомовному середовищі майже без акценту). Це свідчить про зростання загальної іншомовної компетентності й одночасно про інтеграцію іншомовних звукових зразків у мовленнєву практику.

Таким чином, розвиток інформаційних технологій спричиняє глибокі й усеосяжні зміни у застосуванні української мови в цифровому вимірі – від фонетичного та орфографічного рівнів до лексичного, синтаксичного та стилістичного. Мова реагує на технологічні зміни розширенням словникового складу, засвоєнням нових граматичних конструкцій та виробленням нових правил мовленнєвої поведінки. Комплексний аналіз цих процесів дозволяє глибше зрозуміти сучасний стан функціонування української мови в цифрову добу та дає можливість прогнозувати напрями її подальшої еволюції в умовах невинного технологічного прогресу і новітніх загроз.

1.6.3. Обґрунтування потреби розроблення лінгвокогнітивного механізму протидії маніпуляції

Прояви гібридної війни, перехід значної кількості аспектів людської життєдіяльності в цифровий вимір та державний курс, спрямований на тотальну діджиталізацію, поступово віддзеркалюються в концептуальній картині світу українців, тим самим роблячи виклик науці. Зростає необхідність вибудувати ефективну тактику (у масштабах користувача/реципієнта) й стратегію (у парадигмі функціонування державних органів і освіти), щоб істотно зменшити ризики негативного впливу маніпуляції на суспільство. Лінгвокогнітивний механізм здатний

забезпечити аналіз та ідентифікацію маніпулятивних текстів, ґрунтованих на психологічних і мовних техніках. При розробленні такого механізму слід урахувувати семантичні, синтаксичні та прагматичні особливості дезінформаційних і маніпулятивних повідомлень.

На **семантичному рівні** механізм має допомагати користувачам розпізнавати ключові слова та фрази, часто використовувані у пропагандистських і шахрайських текстах. Наприклад, виявлення тенденцій до надмірного використання емоційно забарвленої лексики, спрощення та узагальнення фактів або навмисного викривлення інформації. Окрему увагу слід приділяти аналізу семантичної поляризації, коли ті самі події описують протилежно залежно від комунікативного наміру: наступ може бути поданий як звільнення територій або як агресія. Така семантична маніпуляція ґрунтується на навмисному доборі конотованих лексем із виразним оцінним навантаженням. Іще одним важливим елементом семантичного аналізу є виявлення узагальнень і логічних підмін, коли складні соціальні чи політичні явища подані через спрощену двокомпонентну опозицію (ДОБРО – ЗЛО, СВОЇ – ЧУЖІ), що нівелює справжню багатовимірність ситуації. Часто в маніпулятивних текстах такі спрощення реалізовані через клішовані словосполучення на зразок *західна брехня*, *неспровокована агресія*, *загроза традиційним цінностям*, які формують у свідомості однозначні ідеологічні межі сприйняття.

У контексті лінгвокогнітивного механізму семантичний аналіз має також ідентифікувати зміщення акцентів у значеннях. Наприклад, коли слово з нейтральним первинним значенням (як-от *реформа*, *безпека*, *стратегія*) у певному контексті набуває маніпулятивної конотації. Подібна переактивація семантики є особливо небезпечною через свою поверхневу нейтральність, що маскує справжній вплив на адресата.

Нарешті, ефективний семантичний модуль повинен урахувувати частотність і сполучуваність лексем. Так, часте поєднання слова *ворог* із емоційно маркованими прикметниками (*підлий ворог*, *кривавий ворог*, *давній ворог*) або метафоризація через зооморфізми (*щурі в окопах*, *гієни Європи*) є показовими для мовної агресії та

семантичного насильства. Як зазначає О. Антіпова, об'єктами «мови ворожнечі» найчастіше стають особи або соціальні групи, марковані як «інші» – за расовою, етнічною, релігійною, політичною, гендерною або іншою ознакою. У багатьох випадках маніпулятивні висловлювання мають опосередкований характер. Автори використовують іронію для закріплення стереотипізованого образу «іншого», водночас на цьому негативному тлі репрезентуючи позитивний образ «свого» – привабливого, нібито еталонного представника соціальної норми [Антіпова 2020, с. 149-150].

На **синтаксичному рівні** механізм повинен сприяти аналізу структури речень і текстів, допомагаючи виявляти аномальні патерни, котрі можуть свідчити про маніпуляцію. Виявлення ускладнених синтаксичних конструкцій, які можуть використовувати для приховування справжнього змісту або заплутування читача, є вкрай важливим. Наприклад, надмірне використання пасивного стану, складнопідрядних речень та інверсій може бути індикатором наявності прихованих намірів [Millar, Budgell, Fuller 2012, с. 393]. Також необхідно аналізувати частоту використання певних синтаксичних структур, що можуть створювати ілюзію логічності та правдоподібності тексту, коли насправді ці структури можуть бути інструментами маніпуляції. Додатково синтаксичний аналіз має враховувати стилістичні особливості тексту, як-от надмірна формальність або, навпаки, спрощення мови.

Особливої уваги потребують конструкції, що зумисне уникають прямого суб'єкта дії, підмінюючи його безособовими зворотами на зразок *було ухвалено рішення, розпочато операцію, ужито заходів*. Такі форми часто фіксують в офіційно-публічному дискурсі й у пропагандистських повідомленнях, де вони виконують функцію розмивання відповідальності за дії. Також слід виявляти надмірне вживання паралельних побудов або повторюваних синтаксичних шаблонів, які створюють ритмічну впевненість у повідомленні й можуть посилювати його переконливість без реального змістового наповнення (наприклад, *ми знаємо, ми бачимо, ми діємо*). Підвищену увагу слід звертати і на позицію реми, тобто частини висловлювання, де

розташовано нову або навмисно акцентовану інформацію. У маніпулятивних текстах саме на рівні розміщення рематичних компонентів часто відбувається викривлення смислів, коли негативні оцінки або звинувачення подають у кінцевій частині, підсилюючи емоційне враження. Системний синтаксичний аналіз дає змогу виявити ці шаблони і вбудувати їх у модель ідентифікації маніпулятивного змісту.

На **прагматичному рівні** важливо враховувати контекст використання мовних одиниць, розпізнавати наміри адресанта та виявляти підтекст. У межах розроблення лінгвокогнітивного механізму протидії маніпуляції ключову роль відіграє також аналіз не лише прямих значень слів і фраз, а й їх функціональної ролі у комунікації. Наприклад, слід звертати увагу на імпліцитні змісти, приховані значення, сарказм або іронію. Також необхідно враховувати комунікативні стратегії та тактики, застосовувані для впливу на аудиторію, як-от апелювання до емоцій, соціальних норм та певних усталених очікувань. Аналіз прагматичного рівня передбачає дослідження контекстуальних чинників, здатних впливати на сприйняття інформації, серед яких основними є ситуація, у якій відбувається комунікація, та соціокультурні особливості аудиторії.

Особливу увагу слід приділити модальності висловлювань – способам вираження впевненості, припущення або сумніву. У маніпулятивних текстах часто спостерігають навмисне використання модальних маркерів, котрі створюють враження достовірності (*безперечно, вочевидь, усі знають, як відомо*). Такі мовні одиниці не лише формують ілюзію загальноприйнятості, а й активізують механізм когнітивного підкріплення. Також характерною ознакою прагматичної маніпуляції є вживання риторичних прийомів, зокрема уточнень, вставних конструкцій та інтонаційних зрушень, спрямованих на управління увагою адресата. Поширеними є так звані «захисні конструкції», як-от *ми лише повідомляємо, нам стало відомо, є підстави вважати*, що дозволяють адресантові уникнути відповідальності за можливу неправдивість інформації. До прагматичних маркерів маніпуляції також належать і звертання до уявного спільного досвіду або «національного голосу», виявленого, наприклад, у таких висловах, як *кожен українець знає, у нашій країні не*

прийнято, ми звикли вірити, що апелюють до колективної ідентичності й посилюють ідеологічний вплив повідомлення. Прагматичний рівень аналізу необхідний для ідентифікації не лише явної, а й непрямой лінгвістичної інтенції, що лежить в основі маніпулятивного дискурсу.

Окрім зазначених семантичного, синтаксичного та прагматичного аспектів, доцільно виокремити також лексичний, стилістичний та дискурсивний рівні аналізу дезінформаційного і маніпулятивного контенту. На **лексичному рівні** увага зосереджена на доборі і використанні слів у маніпулятивних повідомленнях. Маніпуляція часто характеризується навмисним уживанням емоційно забарвленої та поляризованої лексики для формування упередженого враження. Зокрема, адресанти таких повідомлень активно використовують негативні ярлики для стигматизації опонентів (на кшталт *зрадники, екстремісти, іноземні найманці*) і, водночас, позитивно маркована лексика для звеличення «своїх» (*визволителі, герої* тощо). Така лексична маніпуляція також часто буває підкріплена евфемізмами. Для прикладу, у російській пропаганді війну було названо *спеціальною військовою операцією* замість *війна*, що мінімізує сприйняття масштабу агресії. *Визволення* або *денацифікація* є також евфемізмами на заміну слів *захоплення/знищення* [Філіпов 2022, с. 135]. Подібні підміни понять на лексичному рівні покликані створити хибні асоціації у свідомості реципієнтів і притупити критичне сприйняття повідомлень.

Важливо також відстежувати частотність появи в тексті так званих «тригерних» слів – лексем, покликаних викликати в аудиторії сильну емоційну реакцію (наприклад, слова на зразок *катастрофа, зрада, окупація*), а також уживання оцінної лексики (прикметників, прислівників), що містять приховану позитивну або негативну оцінку. Фейкові новини загалом характеризовані значно ширшим емоційним забарвленням лексики порівняно зі строго денотативним викладом фактів. Тому в межах лексичного аналізу лінгвокогнітивний механізм має виявляти *маркерні* слова і фрази, які сигналізують про можливу упередженість або маніпулятивність тексту.

На **стилістичному рівні** досліджують тон і мовленнєві реєстри, у яких подано повідомлення. Автори можуть маскувати маніпулятивні тексти під об'єктивні. Наприклад, для пропагандистських матеріалів характерне поєднання фамільярно-розмовного тону з образливою лексикою з метою викликати у читача емоції зневаги або гніву. Інший прийом – надмірно офіційний, бюрократизований стиль викладу, покликаний надати фейковому повідомленню удаваної солідності й експертності. Часто трапляється також зумисне використання риторичних питань, окличних речень, багатокрапок та інших засобів експресивного синтаксису, що надають тексту емоційно забарвленого, а інколи й панічного тону.

Дослідження мовних характеристик фейкових новин засвідчують, що їм притаманний неформальний характер оповіді та одночасно виразно оцінний стиль викладу. Зокрема, для таких текстів є типовим уживання метафор і стилістично забарвленої лексики, часте використання якісних прикметників, гіперболізація та навмисний сарказм або глузування. Аналіз стилістичних параметрів дає змогу лінгвокогнітивному механізму виявляти невідповідність між заявленою нейтральністю повідомлення і фактичним емоційним тлом, створеним вибором мовних засобів. Наприклад, надмірно захоплене, панегіричне тональне забарвлення тексту новин може свідчити про пропагандистський характер повідомлення, так само як і різко негативна, зневажлива лексика щодо певних осіб або спільнот може вказувати на «мову ворожнечі». Таким чином, стилістичний аналіз у межах захисного механізму покликаний викривати ті мовні маркери, що видають справжню (маніпулятивну) сутність повідомлення, приховану за вдаваною об'єктивністю.

На **дискурсивному рівні** маніпуляцію розглядають як складник частини ширшого соціально-комунікативного контексту. Важливо з'ясувати, які наративи та ідеологеми просуває те або те повідомлення і яку роль воно відіграє у формуванні картини світу аудиторії. Дезінформаційні кампанії, як правило, не обмежені поодинокими фейками, а функціонують як цілісні потоки повідомлень, об'єднані спільною темою та метою впливу. Наприклад, у російському пропагандистському дискурсі систематично культивують наративи про «зовнішніх ворогів» та

легітимність власних агресивних дій завдяки «обраності російської нації»: *перетворити Америку на радіоактивний попіл* (Д. Кисельов), *росіяни мають це робити* [воювати за Донбас], *бо так їм велить вища правда* [Лільо 2022, с. 154-155, с. 153]. Зокрема, пропагандисти конструюють протиставлення «своїх» і «чужих», формують соціальні ідентичності (наприклад, образ «неонациста» або «іноземного найманця» як ворога) та закладають прості пояснювальні моделі явищ (усі негаразди пояснюють діями зовнішніх сил). На дискурсивному рівні лінгвокогнітивний механізм має виявляти такі приховані смисли в текстах: 1) які політичні або соціальні наративи стоять за повідомленням, 2) яким чином створене бачення «ворога» або «героя» та 3) яку ідеологію просуває адресант повідомлення. Зокрема, такий аналіз висвітлює, як через мову нав'язують певні світоглядні позиції, легітимізують або стигматизують ті чи ті соціальні групи, а також як інформаційні повідомлення вбудовують у ширший політичний контекст для досягнення стратегічних цілей впливу.

Не менш важливим складником захисного механізму є використання освітніх та технологічних інструментів, що підвищують опірність суспільства до маніпуляції. З одного боку, освітні заходи – передусім розвиток масової медіаосвіти і критичного мислення – спрямовані на те, щоби сформувати у широкої аудиторії навички розпізнавання маніпулятивних повідомлень. У багатьох країнах світу програми з медіаграмотності вже інтегровані в систему освіти, оскільки підвищення рівня медіаграмотності населення безпосередньо корелює зі здатністю протистояти пропаганді та фейкам. З іншого боку, сучасні технології пропонують низку інструментів для автоматизованого моніторингу та фільтрації маніпулятивного контенту. Зокрема, великі інтернет-платформи і соціальні мережі впроваджують алгоритми штучного інтелекту для виявлення та видалення фейкових новин, а також маркування сумнівного контенту спеціальними позначками або попередженнями для користувачів.

Навіть технологічні гіганти (Google, Facebook та ін.) активно працюють над інструментами автоматичного розпізнавання дезінформації та маніпуляції,

усвідомлюючи масштаб загрози, що її несе масове поширення фейків. Додатково розробляють спеціалізовані програмні рішення – від браузерних розширень, які перевіряють новини в режимі реального часу, до чат-ботів у месенджерах, що здатні повідомляти користувачів про виявлені ознаки фальшивого контенту. Таким чином, технологічний компонент виступає важливою опорою лінгвістичного аналізу. Автоматизовані системи можуть оперативно обробляти великі обсяги даних, відсіюючи потенційно небезпечний контент або позначаючи його для подальшої детальної перевірки.

Отже, розроблення таких механізмів вимагає міждисциплінарного підходу, поєднання лінгвістики, когнітивної науки, інформаційних технологій та психології. Важливим аспектом є також освітній складник, спрямований на підвищення медіаграмотності населення, що дозволить кожному користувачеві стати достатньо обізнаним і критично ставитися до спожитої інформації.

Висновки до розділу 1

У першому розділі визначено теоретичні основи лінгвоконцептологічного і лінгвокогнітивного аналізу як цифрових, так і друкованих текстів. Детально розглянуто дефініції системи інформаційних технологій та інформаційної безпеки в лінгвістичному аспекті, а також історію вивчення ключових понять і концептів інформаційної безпеки та їх зв'язок із концептуальною і мовною картинами світу.

Упроваджено нові інтердисциплінарні терміни і визначення у галузях мовознавства, інформаційних технологій та інформаційної безпеки, зокрема розроблено дефініції таких термінів, як *інформаційні технології*, *інформаційна безпека*, *мережева/цифрова загроза*, *цифровізована мова* та інші.

З'ясовано семантику концепту **ДЕРЖАВНИЙ СТАТУС УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**, який відіграє ключову роль у формуванні мовної політики України в умовах гібридної війни. Описано критерії цифровізованої мови крізь призму мовної і концептуальної картин світу, що дає змогу ефективніше окреслити особливості

контрольованих і неконтрольованих трансформацій української мови під впливом інформаційних технологій.

Обґрунтовано роль фреймової семантики як операційної системи концептів, що дозволяє експлікувати динамічні сценарії маніпулятивного впливу в цифровому дискурсі. Доведено, що лінгвокогнітивна стійкість реципієнта залежить від здатності до деконструкції «фабрикованих фреймів», які в умовах гібридної війни спрямовані на активацію інтуїтивного мислення та блокування аналітичних стратегій оброблення інформації. Виявлено, що цифрова комунікація сприяє утворенню луна-камер, які закріплюють когнітивні упередження мовної особистості, роблячи її вразливою до сугестивних лінгвістичних маркерів.

Розроблено термінологічний апарат дослідження загроз у цифровому просторі, який охоплює новітні терміни та їхні визначення, що відповідають сучасним тенденціям інформаційної безпеки. Проаналізовано історію вивчення ключових концептів у концептосфері ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА та їх зв'язку з концептуальною і мовною картинами світу, що дозволяє простежити еволюцію цього терміна в українській науковій літературі.

Сформульовано основні теоретичні засади інтерпретації українськомовних джерел інформаційних технологій, як-от особливості лінгвокогнітивного захисту від інтернет-загроз і роль інформаційних технологій у зміцненні інформаційної безпеки держави. Ці результати закладають основу для подальшого аналізу і розроблення ефективних механізмів протидії маніпуляції у цифровому просторі.

Аналіз термінології дозволяє чітко визначити основні категорії та поняття, що є фундаментом для подальшого дослідження лінгвокогнітивних механізмів протидії маніпуляції. Поняття *цифровізована мова* розглянуто в контексті її генези, лінгвальних та екстралінгвальних аспектів під впливом інформаційних технологій, білінгвального середовища та гібридної війни.

Запропоновано авторську методику лінгвокогнітивно-сценарного аналізу маніпулятивних текстів, що базується на п'ятирівневій реконструкції сценаріїв впливу – від корпусного аналізу до побудови антисценарію. Авторський метод

дозволяє перейти від пасивної фіксації лексичних одиниць до моделювання когнітивних станів адресата. Визначено, що лінгвокогнітивний захист у цифровому середовищі має ґрунтуватися на принципі незалежності мислення, де мова виступає не лише каналом передавання даних, а й первинним фільтром верифікації змісту, що забезпечує ментальний імунітет суспільства загалом і реципієнта зокрема.

Діахронний підхід до вивчення еволюції української мови в цифровому просторі дозволяє виявити основні вектори її розвитку. Запропоновані теоретичні засади інтерпретації українськомовних джерел інформаційних технологій створюють базу для подальших досліджень та розроблення ефективних методів протидії маніпуляції та зміцнення інформаційної безпеки України.

Розглянуті методологічні аспекти лінгвокогнітивного та лінгвоконцептологічного аналізу текстів ІТ-ресурсів вимагають тлумачення методології, методів та прийомів дослідження, а також систематизації матеріалу, концептуалізацію робочої гіпотези та аналізу процедури дослідження. У цьому розділі розглянуто теорії впливу ІТ-галузі на розвиток мов, визначено роль інновацій у поповненні лексичного фонду української мови, а також засоби коригування в утворенні іншомовних слів із метою сприяння засвоєння українізованих неологізмів.

Установлено, що систематизовані підходи до дослідження ІТ-термінології в аспекті інформаційної безпеки дозволяють структурувати лексикон і визначити ключові поняття, необхідні для аналізу загроз у цифровому просторі. Інтер- і трансдисциплінарність як методологічна основа аналізу інформаційної безпеки надає можливість комплексного підходу до дослідження текстів, що враховує різні аспекти інформаційних технологій і їх вплив на мовну картину світу.

Основні методи і прийоми аналізу українськомовних ІТ-ресурсів дозволяють виявити зміни у застосуванні української мови в цифровому середовищі. Зв'язок українізації мовних запозичень зі зміцненням статусу української мови як державної підтверджено лінгвокогнітивними дослідженнями, які показують, що адаптація іншомовної лексики сприяє розвитку української мови та її інтеграції в глобальний інформаційний простір.

Обґрунтовано вибір і класифікацію матеріалів дослідження, що включає аналіз українськомовних ІТ-ресурсів, які є джерелом надійних відомостей для вивчення мовних особливостей текстів у цифровому просторі. Розроблення системи захисту від маніпуляції ґрунтоване на лінгвокогнітивному аналізі текстів. Завдяку цьому підходу ідентифікація маніпулятивних елементів у текстах і розроблення ефективних механізмів їх нейтралізації відбувається ефективніше. Визначено роль інформаційних технологій у боротьбі проти цифрових загроз, яка полягає у створенні нових підходів до захисту інформації та забезпеченні безпеки користувачів в умовах розвитку цифрового суспільства.

Розглянуто питання логічності та доречності штучного пристосування окремих запозичених лексем до граматики й фонетики української мови та розроблення чіткої системи адаптування іншомовних слів із урахуванням екстралінгвальних чинників, які найчастіше слугують причиною для запозичення. Здійснено аналіз текстів українськомовних ІТ-ресурсів, що сприяє структурованому дослідженню взаємозв'язку розвитку української мови і сучасних комунікаційних технологій.

Дослідження підтверджує необхідність урахування позамовних аспектів, як-от бізнесовий складник роботи ІТ-ресурсів, психологія споживання цифрового контенту та адаптація мови для оптимізації під пошукові системи. Визначено основні методи і прийоми аналізу українськомовних ІТ-ресурсів, розроблено систему класифікації онлайн-текстів та обґрунтовано вибір матеріалів дослідження.

Розділ 2

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОВПЛИВУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ Й ІТ-РЕСУРСІВ У КОНТЕКСТІ МАНІПУЛЯЦІЇ ІНФОРМАЦІЄЮ

2.1. Маніпулятивні повідомлення в заголовках новинних інтернет-ресурсів¹

2.1.1. Концептуалізація маніпулятивного дискурсу

Із появою й подальшим розвитком надсучасних інформаційно-комунікаційних технологій динаміка розповсюдження маніпулятивних текстів лише зростає. Гібридна природа російсько-української війни не має прецедентів у світовій історії. Ще ніколи жодна сторона будь-якого збройного конфлікту не мала можливості використовувати таку кількість як традиційних, так і цифрових засобів завдання шкоди противнику. У хід іде не лише зброя, а й систематичні кібератаки та інформаційно-психологічні операції, включно з різноманітними маніпуляціями інформацією, як-от розповсюдження фейків, пропаганди тощо.

Нині *українське інформаційне поле* щоденно зазнає відчутних психологічних атак ворога, зокрема, шляхом інтегрування маніпулятивних текстів у новинний потік соціальних мереж і вебсайтів. Такі зловмисні повідомлення буває складно виявити, оскільки вони часто замасковані під статті новин або повідомлення в соціальних мережах. Тому користувачам мережевих ресурсів важко визначити достовірність отриманої в інтернеті інформації, через що з'являється більше простору для ворожої маніпуляції. Звідси й існує неабияка потреба в розробленні чітких підходів до лінгвістичного аналізу маніпулятивних текстів в інтернеті, а також у створенні ефективних засобів протидії маніпуляції. Для чіткішого розуміння обговорюваних явищ наведемо визначення поняття *інформаційне поле* — це структуровані

¹ Під час написання цього параграфа використано окремі фрагменти статті дисертанта «Маніпулятивні повідомлення в заголовках новинних інтернет-ресурсів».

інформаційні ресурси, які мають певні властивості залежно від їх розташування в просторі й часі в усіх вимірах, які можна аналізувати незалежно від позицій користувачів [Семанюк 2018, с. 119]. Пропонуємо також авторську робочу дефініцію: *інформаційне поле* – це складна багатовимірна система, що охоплює всі інформаційні потоки та ресурси, доступні в певній соціокультурній, економічній або технологічній сфері. Воно включає в себе сукупність даних, знань, думок та комунікативних процесів, що забезпечують обмін інформацією між індивідами, організаціями та технічними системами.

Так, маніпулятивний вміст у повідомленні є загрозливим, адже він може призвести до підриву суспільної довіри до інститутів і демократичних процесів та навіть підбурювання до насильства. Ця проблема також нині посилена розвитком соціальних мереж, які сприяють швидкому поширенню маніпулятивних текстів серед своїх аудиторій. Алгоритми соціальних мереж автоматично надають пріоритет привабливому контенту, який привертає увагу реципієнта, оскільки це істотно збільшує вірогідність, що той проводитиме більше часу в застосунку або на вебресурсі. Такі негативні тенденції поступово призводять до еволюції так званого ефекту луна-камери (від англ. *echo-chamber*), коли реципієнти дістають лише ту інформацію, яка підтверджує їхні усталені переконання, що ще більше посилює соціополітичну поляризацію.

Інтернет-майданчики, як-от YouTube, Netflix, Facebook, Instagram, Twitter, Telegram, TikTok, Google тощо, невпинно послуговуються прогресом штучного інтелекту, аби вдосконалювати свої алгоритми рекомендацій на основі користувацьких уподобань. На думку С. Роудз (S. Rhodes), такий підхід лише посилює ефект луна-камери (також відомий як бульбашка фільтрів або інформаційна бульбашка, від англ. *filter bubble*), а це – вкрай сприятливе середовище для інтегрування маніпулятивних повідомлень [Rhodes 2021, с. 2].

Маніпулятивний дискурс поступово стає предметом активного обговорення серед представників різних наукових галузей, як-от лінгвістика, соціологія, політологія, психологія, кібернетика тощо. Так, проблему інформаційних

маніпуляцій досліджували В. Карпенко, О. Цуканова, М. Ожеван, Г. Почепцов, О. Саприкін та ін. [Карпенко 2005, с. 182; Цуканова 2014, с. 6; Ожеван 2001, с. 19; Почепцов 2015, с. 33; Саприкін 2013, с. 42]. Згідно з нашим робочим визначенням, *маніпулятивний дискурс* є сферою взаємопов'язаних комунікативних подій, у контексті яких усі адресати несвідомо втягнуті до мовного акту без можливості переконатись у достовірності отриманого повідомлення. Таким чином, користувач, наприклад, соціальною мережею Telegram може не підозрювати про маніпулятивне середовище певного каналу, на який він підписаний, адже в його межах він перебуває у звичній луні-камері, де всі опубліковані новини лише підтверджують усталену думку. Тому маніпулятивне повідомлення завжди сформоване так, аби обмежити здатність адресата правильно оцінити контекст висловлювання. Доречно навести класифікацію Т. ван Дейка, який виокремлює кілька ознак маніпулятивного дискурсу:

- 1) **соціальні** – порушення паритету учасників комунікації;
- 2) **когнітивні** – зумисна деформація достовірності повідомлення;
- 3) **прагматичні** – свідомі дії мовця, які допомагають йому реалізувати власні приховані цілі;
- 4) **комунікативні** – психологічний вплив на реципієнта;
- 5) **етичні** – порушення прав адресата через досягнення мовцем утилітарних цілей [Дейк 2006, с. 366].

Отже, маніпулятивний дискурс передбачає цілком свідоме прагнення мовця деформувати інформаційний простір інших учасників мовленнєвого акту (у нашому випадку – письмового). Мовний аспект цього питання вимагає розчленування інструментарію текстових маніпуляцій на складники для виокремлення лінгвістичних засобів, за допомогою яких зловмисник може досягти своїх цілей.

Наприклад, О. Дмитрук вважає, що номінація – це одна з ключових маніпулятивних механізмів серед усього спектру лінгвістичних прийомів. У цьому випадку використання неологізмів постає базовим прийомом, оскільки політики можуть використовувати їх, аби не лише висловити суб'єктивне ставлення до подій,

а й запобігти будь-якій іншій інтерпретації. Крім того, мовець-зловмисник може послуговуватись евфемізмами, метафорами, еліптичними конструкціями, спрощенням понять, гіперболізацією, повтореннями та інклюзивною або дистанційною функцією займенників (наприклад, полярна конструкція *ми – вони*), таким чином маніпулюючи аудиторією [Дмитрук 2002, с. 143-147]. Для вираження оцінки й підвищення виразності мовлення використовують також кліше, стереотипні фрази та комунікативні імплікатури, адже всі ці лінгвістичні техніки можуть бути маніпулятивними за своєю природою.

Поняття *комунікативних імплікатур* уперше з'являється в праці Г. Грайса «Логіка і мовленнєве спілкування», де він обґрунтував розподіл комунікації на **висловлене і те, що можна передбачити залежно від контексту висловленого**. За Г. Грайсом, традиційні імплікатури одержують із лексичних значень слів і фраз, які входять до складу повідомлення, що робить їх схожими до пресупозицій. Нетрадиційні імплікатури, або комунікативні імплікатури, слугують значеннєвими компонентами будь-якого повідомлення, котре реципієнт передбачає залежно від контексту спілкування, послуговуючись знаннями про комунікативні постулати та норми спілкування. Такі прагматичні компоненти змісту реципієнт формує на основі експліцитних елементів повідомлення, але, на відміну від пресупозицій, вони є менш стабільними, оскільки можуть зникати або змінюватися під впливом контексту і є дійсними лише для конкретної ситуації [Grice 1975, с. 49-50].

За Л. Ільницькою, сугестивний вплив є ефективним, оскільки він пов'язаний зі зниженням критичності при сприйнятті навіюваної інформації, і в адресата складається ілюзорна впевненість у самостійності висновку [Ільницька 2010, с. 116]. Оскільки сугестія є фундаментальним механізмом у парадигмі пропаганди, варто розглянути визначення цього поняття. Так, за дефініцією Л. Ільницької, *сугестія* охоплює різні засоби вербального і невербального емоційно забарвленого впливу на людину з метою створення в неї певного стану або спонукання до певних дій [Ільницька 2006, с. 5].

Іншими словами, *сугестія* – це вербальний вплив на психічний стан певної особи. Мета сугестії передбачає встановлення та підтримання психоемоційного контакту з потенційною жертвою та спрямування її думок у потрібні адресанту канали, використовуючи вербальні техніки впливу. Так, *техніка впливу* – маніпулятивний метод [Гнезділова 2016, с. 172]. Згідно з авторським робочим визначенням дисертанта, *техніка впливу* – це конкретні прийоми та методи, використовувані в межах технологій впливу для досягнення поставлених цілей. Прикладами технік впливу є риторичні прийоми, методи психологічного впливу, техніки переконання або маніпуляції, використання візуальних або аудіальних стимулів тощо. Техніки впливу можуть бути спрямовані як на індивідуального, так і на масового реципієнта. Їх часто використовують у рекламних і політичних кампаніях, публічних виступах та в межах інших форм комунікації. І. Рожкова вважає, що тільки з появою перших досягнень у галузі нейролінгвістичного програмування (НЛП) тексти, що мають сугестивний вплив, стали предметом досліджень у межах різних напрямів мовознавства, як-от психолінгвістика, лінгвістика змінених станів свідомості, етнолінгвістика та сугестивна лінгвістика, яка є своєрідною підсистемою сугестії [Рожкова 2013, с. 139].

Таким чином, можна стверджувати, що сугестія слугує необхідним інструментом вербальної маніпуляції в писемних текстах. Саме тому наше дослідження, зокрема, ґрунтується на аналізі маніпулятивних текстів (зокрема, заголовків) з огляду на їхній сугестивний складник. Вектори вивчення цієї проблематики включають лінгвістичний аналіз маніпулятивних текстів із метою їх класифікації, виокремлення складників сугестії, дослідження мовних засобів, за допомогою яких здійснюють дезінформування, та розроблення комплексу заходів протидії вербальній маніпуляції.

2.1.2. Емотиви як основа маніпуляції в заголовках новинного вебсайту «Тарасова правда»

Вибірка матеріалів для аналізу була здійснена після ознайомлення з висновками дослідження вебпорталу texty.org.ua, проведеного командою платформи у 2018 р. за допомогою машинних алгоритмів. Серед усіх ресурсів ми обрали 3 українськомовних джерела («Тарасова правда», «Naspravdi.Today», «Politeka») попри те, що, за відомостями порталу, існують ресурси зі значно вищим рівнем маніпуляції в текстах, однак вони – російськомовні, тому ми їх не брали до уваги. Варто зазначити, що наше дослідження істотно відрізняється від уже проведеного вебпорталом texty.org.ua, оскільки ми не застосовували машинних алгоритмів і зосередили нашу увагу винятково на заголовках, хоча іноді зважали на зміст статті задля об'єктивнішого аналізу.

Сучасні ЗМІ (а онлайн-ресурси – особливо) дедалі більше абстрагуються від концепції утримання від суб'єктивних суджень і викладу фактичного матеріалу об'єктивно й беземоційно. З огляду на принципи функціонування мережі та її орієнтування на емоційний складник поглинання інформації користувачами по-іншому розвинути відвідуваний цифровий новинний ресурс неможливо. У віртуальному просторі успішність вимірюється кількістю пошукових запитів і переходів за цільовим посиланням. Тому спостерігаємо тенденцію використання емоційного підходу до викладу матеріалів.

Почнемо з маніпулятивних і емоційно забарвлених заголовків, які закликають користувача перейти за посиланням на певну статтю. Так, на двомовному ресурсі «Тарасова правда» спостерігаємо такі заголовки, як *Трампа **можуть** заарештувати незабаром. Тепер все **серйозно**, «Можемо дійти до Третьої світової»: Орбан дорікнув Заходу за допомогу Україні і заявив, що в ЄС готові говорити про миротворців, Навіть судді вже зрозуміли, що на підтримці УПЦ МП грошей вже не заробиш, «Солодкі сигарети» від Петра Олексійовича Мова. Віра. Контрабанда. На фронт шоколадку, закордон цигарки* (орфографічні й друкарські помилки збережено) [«Тарасова правда» 2023].

Отже, заголовкам на новинному ресурсі «Тарасова правда» притаманні орфографічні помилки, емоційно забарвлені слова й конструкції та вирвані з контексту цитати нібито авторитетних джерел. Також спостерігаємо вживання дієслова у формі 3-ї особи множини *можуть* і прислівника часу *незабаром*, які вказують на невизначеність у повідомленні, що суперечить фундаментальним принципам викладу об'єктивної та перевіреної інформації в медіа. Отже, із проаналізованих 30-ти заголовків на новинному вебпорталі «Тарасова правда», опублікованих протягом 03.03.2023-09.04.2023, у 10-ти можна виокремити елементи маніпуляції емоціями, що становить 33.33%.

2.1.3. Маніпулятивні повідомлення, імпліковані в заголовках онлайн-ресурсу «Naspravdi.Today»

Не менш промовистими виявились і заголовки онлайн-ресурсу «Naspravdi.Today», які можна умовно розділити на різні категорії залежно від принципів побудови маніпулятивного повідомлення:

Категорія маніпулятивного повідомлення	Заголовки	Тлумачення
Використання тропів	<i>Історія українського мафіозі, який намагається звити гніздо у Німеччині; Житомирська земля прийняла прокурора Говду. А Говда – житомирську землю; Костіна вкусив Рябошапка; Кріпаки в погонах; Одинадцять негреньят; Пороблено на вулиці Електриків, 33 [«Naspravdi.Today» 2023].</i>	Шифрування повідомлення у тропях, як-от метафора, гіпербола, паралелізм та алюзія до відомих літературних творів із метою закликати користувача перейти за посиланням і детальніше ознайомитись із новиною, де буде розміщено маніпулятивний вміст.

Гуморизація й апеляція до фразеологізмів або крилатих висловів	«Міністра культури» окупованого Криму арештували як мавпу-леопердику; Не всіх дурних війна забрала; Кріпаки в погонах; Сергій Головатий: «Невинувата я!» [«Naspravdi.Today» 2023].	Висміювання як маніпулятивний прийом у заголовках не стільки слугує закликком детальніше ознайомитись із новиною, скільки відразу налаштовує реципієнта на необхідний адресанту тон наративу.
Транслявання різко негативних суб'єктивних суджень і формування необхідної автору заголовка концептуалізації новин	Посаду генерального прокурора в Україні обіймає клінічна ідіотка; У Києві негайно виконали Указ Путіна; Зеленського можуть позбавити влади за 30 хвилин; Суто англійська зрада; Першим сяде Зеленський; Венедіктова переїхала жити до Зеленського [«Naspravdi.Today» 2023].	Автори заголовків вербалізують свою позицію щодо висвітлених новин, послуговуючись ствердними реченнями і прямолінійною маніпуляцією, спрямованою не на залучення нових реципієнтів до луна-камери ресурсу, а на вдоволення інформаційних потреб аудиторії, прихильність якої вже здобута.

Таким чином, проаналізувавши 30 заголовків до статей, опублікованих на цифровому медіаресурсі «Naspravdi.Today» протягом 14.05.2020-07.04.2023, ми дійшли висновку, що 23 (76.67%) із них містять маніпулятивні повідомлення. Найбільш уживаним прийомом сугестії на платформі виявилось транслявання різко негативних суб'єктивних суджень і формування необхідної автору заголовка концептуалізації новин. Автори заголовків експліцитно формують необхідне їм повідомлення шляхом інтегрування в нього суб'єктивних суджень.

2.1.4. Маніпуляція інформацією в заголовках новинного вебпорталу «Politeka»

Найбільш маніпулятивні повідомлення приховують заголовки на цифровому новинному ресурсі «Politeka». Сайт двомовний, однак нас цікавлять саме

українськомовні тексти. Використання сугестії найпомітніше в таких заголовках: *Новий наступ росіян, розкрито, де він буде: стягують війська, найманців і техніку, На Великдень вводять **жорсткі** обмеження: що треба знати і якою буде комендантська година, «Підраховуємо втрати»: росіянам влаштували справжній нічний **кошмар**, Остап Ступка накоїв **лиха** в центрі Києва і може сісти у в'язницю: «Хлопці в окопах, а він...», «Укренерго» зробило **термінову** заяву: ситуація з електроенергією **кардинально** змінилася, Байден дав сигнал владі України: «Якщо ви не **розгромите** армію рф...», **Сенсаційне** зізнання: соратник Януковича **вибовтав**, яку долю готували Україні, Українці масово скаржаться на затримку пенсій, що відомо: «Давно такого не було...», «Прекрасна відмазка»: зірка «1+1» Марічка Падалко **здивувала одкровенням** про свого чоловіка, Шахраї **взялися** за Олену Кравець із «Квартал 95»: зірка **терміново** звернулася до українців, «Зробили **неймовірне**»: українці витурили росіян з важливої організації, викликавши в них **істерику**, **Термінове** повідомлення: одеситам сказали, кому у наступні дні треба залишитись вдома [«Politeka» 2023].*

Як бачимо, майже в усіх заголовках наявна двокрапка без узагальнювального слова, яка слугує засобом відокремлення двох підрядних частин речення, указуючи на те, що друга частина доповнить і пояснить першу, надавши більше інформації про повідомлення. Проте у випадку з заголовками новин вебсайту «Politeka» двокрапка дає можливість адресантові розширити повідомлення та інтегрувати в нього цитату (апеляція до начебто авторитетного джерела) або почати речення з якоїсь приголомшливої новини, а тоді вже розтлумачити її в другій частині речення. Такий підхід до синтаксичної побудови повідомлення в заголовку є маніпулятивним, якщо в ньому використані емоційно забарвлені прикметники (*жорсткий, терміновий, кардинальний, сенсаційний*), іменники (*лихо, кошмар, одкровення, істерика*), дієслова (*розгромити, вибовтати, здивувати, взятися*) або прислівники (*терміново, неймовірне*). Окрім того, використання еліпсиса дозволяє переходити в заголовку зразу до суті, виокремивши найважливіше – емоційно заряджене ядро повідомлення й викликати в адресата певну реакцію – бажання перейти за посиланням і прочитати

новину. Однак зазвичай виявляється, що за такою багатозначною назвою прихована нейтральна й часто цілком об'єктивна новина.

Окрім лексико-семантичних і синтаксичних аспектів сугестії в заголовках статей на новинному вебпорталі «Politeka» слід звернути увагу на лінгвопрагматичний і комунікативний складники. Так, наприклад, в одному з проаналізованих заголовків спостерігаємо імпліцитну апеляцію до авторитетності джерела: ***Експерт** сказав, чому ЗСУ мають вийти з Бахмута: «У нас цього не показують, але...»* [«Naspravdi.Today» 2023]. Автор дає більше інформації щодо джерела цього повідомлення лише в тексті самої статті, проте відсутність деталей у заголовку передбачає, що реципієнт має повірити у правдивість наданої інформації, перш ніж прочитати саму новину.

Такі заголовки вчать аудиторію не перевіряти інформацію, а вірити так званим «експертам». Систематичне повторення цього прийому сугестії поступово призводить до маніпуляції свідомістю й не лише впливає на мислення реципієнта, а й формує безпідставну довіру до джерела такої інформації. Також у цьому заголовку примітним є використання еліптичної конструкції з елімінацією другої частини сурядного речення. Хоча такі прийоми часто використовують і в професійній журналістиці, у цьому випадку на сугестивний підтекст указує полярність повідомлення, де МИ протиставлене якійсь невідомій стороні, яка, судячи з контексту, зображена у позитивнішому світлі, бо «показує» те, що приховують у НАС.

Отже, заголовки на вебсайті «Politeka», опубліковані протягом 08.12.2022-09.04.2023, містять підміну понять і відверту маніпуляцію повідомленням із використанням лексико-семантичних, синтаксичних та прагматичних прийомів. За нашими підрахунками, із 40-а проаналізованих заголовків у 35-ти були наявні ознаки маніпуляції емоціями реципієнтів, що свідчить про майже 90% сугестивного вмісту на новинному вебпорталі «Politeka». Зі 100-а проаналізованих заголовків загальним обсягом понад 1000 слововживань у 66.67% було виявлено ознаки маніпуляції емоціями. Ми отримали це значення, підсумувавши результати з 3-х досліджених

новинних вебпорталів – «Тарасова правда», «Naspravdi.Today» та «Politeka»: 90% («Politeka») + 76.67% («Naspravdi.Today») + 33.33% («Тарасова правда») = 200. Затим ми визначили середнє арифметичне: $200 / 3 = 66.67\%$. Отримані результати свідчать про доволі високий рівень маніпулятивного змісту серед заголовків на досліджених новинних медіаресурсах. Згідно з отриманими результатами, найпоширенішими прийомами сугестії в заголовках проаналізованих новинних вебресурсів є використання емоційно забарвленої лексики, еліптичних конструкцій, висміювання поданої інформації через вербалізацію суб'єктивних суджень, інтегрованих у повідомлення, апеляція до авторитетного джерела, уживання тропів (метафор, гіпербол, паралелізмів) та ін.

2.2. Мовні засоби маніпулятивної риторики в текстах українськомовних медіаресурсів²

2.2.1. Аналіз мовних засобів маніпуляції ресурсу «Obozrevatel»

Аналіз мовних засобів маніпуляції в сучасних електронних медіаресурсах передбачає визначення конкретних мовних засобів, використовуваних для впливу на свідомість аудиторії. Проблема полягає у виявленні й аналізі засобів, які сприяють поширенню маніпуляції. Такий підхід дає змогу чітко визначити, яким чином мова стає інструментом маніпуляції і які саме засоби ефективно використовують для створення певного емоційного впливу. Актуальність вивчення маніпулятивного контенту в електронних медіа зростає в умовах глобальної цифровізації, ускладнених інформаційною війною, яка змінює принцип споживання новин реципієнтами. Сучасні медіаресурси не лише інформують, а й активно впливають на формування суспільних наративів.

² Під час написання цього параграфа використано окремі фрагменти статті дисертанта «Мовні засоби маніпулятивної риторики в текстах українськомовних медіаресурсів».

Український інформаційний простір, особливо під час війни, є надзвичайно вразливим до маніпуляцій, оскільки рівень довіри до медіа залишається високим. Ситуація ускладнена використанням таких мовних і позамовних засобів впливу, як емоційно забарвлена лексика, риторичні запитання, подані як факти припущення та дисфемізми. Маніпуляція у ЗМІ здатна викривлювати суспільне сприйняття критичних подій, формуючи однобічну оцінку. Вивчення мовних засобів маніпуляції, що включає аналіз лексичних, синтаксичних та прагматичних прийомів, дозволяє не лише виявити механізми впливу, а й розробити рекомендації для підвищення медіаграмотності. Глибокий структурний аналіз змісту дає змогу ідентифікувати неочевидні механізми впливу. Лише методологічно обґрунтований підхід до деконструкції текстів розкриває спосіб, у який навіть прості конструкції (як-от повтори) можуть ефективно навіювати певні ідеї, змінюючи поведінкові звички аудиторії [Kaplan, Moll, & Violante 2018, с. 698]. Таким чином, дослідження мовних прийомів у сучасних медіа є значущим для зміцнення інформаційної безпеки, особливо в умовах війни.

Існує значна кількість прийомів, пов'язаних із використанням значень мовних виразів, застосовуваних для представлення подій у вигідному світлі відповідно до інтересів окремих осіб, соціальних чи політичних груп. У сучасних медіаресурсах поширеним є прийом зміни конотації виразу шляхом використання евфемізмів та дисфемізмів. За авторським робочим визначенням, евфемізми – це нейтрально або позитивно марковані слова та вислови, ужиті з метою приховати (упустити), замаскувати (видати за щось інше) або пом'якшити суть повідомлення. Дисфемізми визначаємо як грубі, вульгарні та/або негативно забарвлені слова, ужиті на заміну нейтральним із метою емоційного посилення тексту.

Евфемізми та дисфемізми виникають через прагнення мовця замінити нейтральні вирази на експресивні, які краще відображають його ставлення до висловлюваного. Такі мовні засоби допомагають створити потрібний емоційний вплив на аудиторію, формуючи бажане сприйняття поданої інформації. Так, на думку О. Садовець, «Дисфемізми та евфемізми як okazіональні заміни одних слів іншими

мають відмінні функції. Евфемізми вживають з метою викривлення чи маскуванню справжньої суті позначуваного, в той час як дисфемізми нічого не маскують, а експресивно, в оригінальній формі виражають негативне ставлення автора до позначуваного» [Садовець 2018, с. 186].

Аналіз мовних засобів маніпуляції у статтях із вебсайту «Obozrevatel» виявив застосування низки риторичних прийомів, спрямованих на створення емоційного впливу на аудиторію. Так, у статті «Блінкен та Леммі привезли до Києва «далекобійний компроміс»: що треба знати про «прагматичний мирний план»» [Сохар 2024] помітно використання метафор, які посилюють драматичний ефект: *ліцензію ЗСУ на полювання в путінських територіальних угіддях – полювання* (слово, ужите в переносному значенні) надає військовим діям додаткового агресивного забарвлення, підсилюючи негативну конотацію. Також словосполучення *«прагматичний мирний план»* в іронічному контексті навіює реципієнтові сумніви щодо дієвості запропонованого рішення, оскільки тут також використані лапки як прийом дискредитації написаного.

У статті М. Княжицького про «Міністерство повернення українців» відзначаємо використання узагальнень та емоційно забарвлених фраз: *дуже скоро стануть помітними на Заході* [Княжицький 2024] – це узагальнене припущення без емпіричної бази, яке слугує маніпуляцією очікуваннями аудиторії. Формулювання *Міністерство повернення українців* ужите з негативним підтекстом, що підкреслює уявну примусовість дій, формуючи негативне ставлення до влади. У матеріалі надані статистичні відомості: *Лише з початку 2024 року з України додатково виїхало ще 400 тисяч українців. Якщо досі лишалися вдома, то значить їх не налякала російська армія, але якщо таки поїхали, то може бояться безпомічності української влади?* Надмірне використання такої інформації без достатнього пояснення або контексту створює емоційний тиск і впливає на сприйняття, акцентуючи увагу на проблемі демографічної кризи.

У статті «Вирішиться дуже швидко: НАТО в обмін на території або без НАТО, але із зброєю, що їх поверне» [Кірш 2024] автор застосовує апеляцію до страху та

створення безальтернативного сценарію. Вислів *довга кривава війна без РЕАЛЬНОЇ зброї* передбачає емоційний тиск на реципієнта, викликаючи страх перед можливими наслідками (див. концепт СТРАХ). Фраза *якщо домовитись на таких засадах не вийде* натякає на безвихідність ситуації, обмежуючи можливість вибору, що є маніпулятивним прийомом.

Стаття «Війна з Україною – перший крок Путіна. Європа мусить визначити, чи будуть наступні кроки» [Каспрук 2024] демонструє використання чітких маніпулятивних мовних прийомів, націлених на формування упередженої думки у читача. Наприклад, риторичне запитання *То чи не може вийти так, що Трамп спробує розв'язувати питання війни Росії в Україні одноосібно з Путіним?* створює уявлення про можливу змову, хоча фактичні докази для підтвердження цієї тези відсутні. Інший приклад – твердження *Дональд Трамп 7 листопада вже розмовляв з Путіним, але це було чомусь приховано від світової громадськості*, у якому автор використовує натяк на приховані дії для формування недовіри до політика, не надаючи конкретної аргументації. Емоційно забарвлені вислови, як-от *вторгнення орд російських варварів*, мають на меті не тільки передати негативну оцінку, а й викликати емоційний відгук, що заважає критичному аналізу. Окрім того, абсолютизоване твердження *Сполучені Штати сигналізують, що вже майже готові розділити світ на три сфери впливу з тоталітарними правителями* подане як незаперечний факт, хоча автор не наводить жодних підтверджень. Усі ці прийоми вказують на навмисну маніпуляцію аудиторією з використанням мови для впливу на емоції та підсвідомі реакції реципієнта.

Текст статті «Трамп випадково показав своє справжнє ставлення до Путіна: одна стара деталь розкрила правду» [Шевчук 2024] було проаналізовано на предмет формування у читача конкретного ставлення до Дональда Трампа та його дій. Одним із ключових засобів є риторичні конструкції, як у випадку з висловлюванням: *Натомість, за якими з цих висловлювань – справжній Трамп – годі й гадати*. Таке формулювання сприяє появі відчуття невизначеності та суперечливості, оскільки не пропонує відповіді, а натомість залишає враження про двозначність позиції політика.

Також помітним є використання припущень, поданих як очевидні факти. У реченні *численні аналітики та експерти ще до голосування констатували: Путін вірить, що Трамп допоможе йому вийти з війни з Україною* автор підсилює твердження посиленням на експертів, імена яких не уточнює, а їхні висновки не аргументує, що створює ефект достовірності без дійсного підтвердження. Емоційно забарвлена лексика, як-от *ейфорія* в контексті реакції російських пропагандистів, формує емоційне тло і підштовхує читача до сприйняття ситуації в заданому автором контексті. Такі слова створюють негативну оцінку, навіть якщо об'єктивна критика відсутня. Важливим маніпулятивним прийомом у проаналізованій статті є також апеляція до експертної думки, використана для посилення переконливості. У тексті автор згадує думку П. Коллета, проте його висновки подані як беззаперечні, без критичного аналізу або тлумачення контексту. Вербалізація без додаткового контексту може викликати в читача враження обґрунтованості наведених тверджень, хоча справжня аргументація залишається прихованою.

Таким чином, проведені дослідження публікацій ресурсу «Obozrevatel» виявило системне використання мовних засобів, спрямованих на формування емоційно забарвленої інтерпретації подій. Емоційно маркована лексика, дисфемізми та акцентування уваги на статистичних відомостях без достатнього контексту формують заздалегідь спроектовану інтерпретацію подій і підсилюють афективну реакцію реципієнта. Виявлено також прийоми створення безальтернативного сценарію та натяків на приховані дії, покликані стимулювати недовіру й тривожність. Використання лапок як засобу іронізації та дискредитації посилює скептичне ставлення до об'єкта опису без прямої аргументації. Сукупність зазначених мовних маркерів свідчить про структуровану маніпулятивну риторику, яка поєднує фактологічний матеріал із оцінним навантаженням. Отримані результати підтверджують доцільність подальшої лінгвокогнітивної деконструкції подібних текстів з метою зниження їх впливового потенціалу.

2.2.2. Аналіз прикладів маніпулятивної риторики ресурсу «Знай.УА»

Аналіз статей зі «Знай.УА» також демонструє використання низки маніпулятивних прийомів. У статті *«Україну накриє хвиля розлучень: психологи пророкують масову травму»* [Лукавенко 2024] використано апеляцію до страху, а також узагальнення через уживання дієслова в наказовому способі *очікуйте: Після війни очікуйте багато розлучень*. Вислів *з війни до них повертається інша людина* створює враження невідворотності негативних змін, що підсилює почуття безнадії та тривоги, хоча, безумовно, цей вислів не позбавлений об'єктивності. Також тут використано прийом прогнозування без фактів, що створює відчуття невизначеності та страху. Заголовок іншої статті цього видання містить метафору *доля міста висить на волосині*, яка підсилює драматизм і нагнітає паніку. Окрім того, вислів *битва за Покровськ ще не вирішена* є прикладом емоційного впливу, що формує уявлення про ситуацію як критичну та невизначену. Подібний наратив спрямований на нагнітання негативних емоцій в аудиторії та підвищення рівня тривоги попри те, що він висвітлює справжню ситуацію.

У цитаті прем'єр-міністра України Д. Шмигала, згаданої у статті Т. Путімцевої, застосоване риторичне узагальнення *не може бути людей, які стоять осторонь* [Путімцева 2024], чим автор нав'язує думку про соціальну відповідальність як єдиний можливий спосіб існування. Вислів *воюй або працуй* створює жорстку дихотомію, що обмежує можливості вибору, нав'язуючи стереотипи поведінки у воєнний час.

У статті *«Почнуть мобілізувати з 1 жовтня: кого чекає повістка та ВЛК»* [Лукавенко 2024] використаний прийом апеляції до страху, що має на меті викликати негативні емоційні реакції в читачів і бажання ознайомитись із точним списком тих, *кого чекає повістка та ВЛК*. Уривок *чоловіки цих професій будуть призвані з 1 жовтня* слугує прикладом когнітивного тригера, який активує тривожність і почуття безвиході. Формулювання *не уникнуть призову* підсилює ефект неминучості, що викликає відчуття втрати контролю над ситуацією та посилює емоційну вразливість реципієнта. Такий прийом ґрунтований на побоюванні втратити контроль, що є одним із ключових механізмів впливу на емоційне сприйняття інформації.

У заголовку *«Обстріли, підтримка, зневіра: грядуть дуже важкі місяці»* [Єрмоленко 2024] використані лексеми з негативною конотацією, як-от *обстріли, зневіра, важкі місяці*, з метою миттєво викликати емоційний відгук, формуючи відчуття невідворотної тривожності. Уживання дієслова високого стилю (церковнослов'янїзм) *грядуть* підкреслює неминучість труднощів, що готує реципієнта до негативного сценарію розвитку подій і створює психологічний тиск на аудиторію, змушуючи її очікувати найгіршого без надання якихось фактів. Фраза *втрата морального духу серед цивільних* стимулює страх капітуляції та підсилює соціальний тиск. Згадка про *спробу Кремля вплинути на вибори в США* підсилює відчуття загрози.

У статті під назвою *«Шахеди стануть ще смертоноснішими: вижити шансів не залишать»* [Посохова 2024] виявлено кілька маніпулятивних мовних прийомів, застосованих із метою формування емоційного сприйняття читача та підсилення драматичності ситуації. Так, автор використовує емоційно насичену лексику для створення відчуття загрози та страху: *вижити шансів не залишать, руйнують не лише будівлі, а й внутрішні органи людей*. Об'єктивний опис наслідків термобаричних вибухів міг би передати ті самі факти без надмірного емоційного забарвлення, а от вислови на зразок *вижити шансів не дають* є очевидною гіперболізацією та бездоказовим узагальненням. Таким чином, стаття містить як об'єктивні відомості, так і елементи емоційної маніпуляції, спрямовані на формування певного ставлення читача до подій.

Отже, аналіз публікацій ресурсу «Знай.UA» засвідчив систематичне використання апеляції до СТРАХУ, прогнозування без належної доказової бази, риторичних узагальнень та жорстких дихотомій як засобів емоційного впливу. Заголовкові формули й метафоричні конструкції виконують функцію нагнітання тривожності та створення ефекту невідворотності негативного сценарію. Лексеми з негативною конотацією та гіперболізовані формулювання підсилюють драматичність подання інформації, зміщуючи акцент із фактологічного змісту на емоційне сприйняття. Використання наказових форм і категоричних тверджень звужує поле

інтерпретації та формує відчуття безальтернативності. Поєднання цих прийомів допомагає адресантам вербалізувати концепти СТРАХУ, ЗАГРОЗИ та ВТРАТИ КОНТРОЛЮ, що знижує рівень критичного аналізу реципієнта. Сукупність виявлених мовних маркерів підтверджує наявність у проаналізованих матеріалах структурованої маніпулятивної риторики.

2.2.3. Дослідження мовних інструментів маніпуляції ресурсу «Апостроф»

Медіаресурс «Апостроф» також було проаналізовано на предмет маніпулятивного вмісту. У статті *«Багато хто мріє про диктатуру»* [Касьянов 2024] Ю. Касьянов застосовує кілька маніпулятивних мовних прийомів, спрямованих на побудову чіткої дихотомії між диктатурою і демократією. Початкова фраза *багато хто мріє про диктатуру* навіює враження загальної підтримки авторитарної влади, підкріпленої аргументами про *мобілізацію ресурсів* та *пересадження корупціонерів*. Однак згодом автор змінює риторику, акцентуючи увагу на *фатальних помилках* диктатур, і за допомогою антитези підкреслює переваги демократії. Підміна поняття *демократія* поняттям *диктатура* здійснена шляхом опису ефективності демократичного управління формує позитивний образ демократії, підсилюючи негативне ставлення до авторитаризму.

А. Коваленко в матеріалі про втечу А. Дмитрука (депутата-втікача) активно звертається до риторичних прийомів перебільшення та іронії, щоби підкреслити вади роботи українських державних структур. Речення *президент Володимир Зеленський оголосив, що збирає нараду щодо зрадників* [Коваленко 2024] формує враження драматичності ситуації, а також указує на спроби влади впоратись із виниклою проблемою. Саркастичні вислови на кшталт *деякі дописувачі в соцмережах вимагають «крові» від керівництва Державної прикордонної служби* демонструють експліцитну емоційність та намагання сформулювати негативне сприйняття дій урядовців. Таким чином, автор формує додатковий тиск на аудиторію, спрямовуючи її думки в бік критики влади.

Стаття «Як Шмигалья по батькові?» [Швець 2024] репрезентована кількома чіткими мовними прийомами маніпуляції. У ній автор активно застосовує знецінювальні епітети й дисфемізми для створення негативного сприйняття: *млява громадська реакція, управлінський бардак, слухняні кнопкодави*. Такі вирази сприяють формуванню у читача негативного уявлення про стан політичної системи та ключових гравців без надання конструктивних аргументів. Риторичні прийоми відіграють важливу роль у залученні читача. Наприклад, у фразі: *Проведіть невеликий експеримент: запитайте в оточуючих, як по батькові Дениса Шмигалья* автор створює іронічний контекст, натякаючи на низький рівень упізнаваності та значущості прем'єр-міністра, що нібито підриває його авторитет. Використана тут техніка може не лише підсилювати критичне ставлення, а й нав'язати необхідну адресантові оцінку завдяки залученості реципієнта до дій через дієслово в наказовому способі *проведіть*.

У статті «Зачистка електорального поля? Чому Банкова хоче позбутися Буданова і які претензії до Умерова» [Давиденко 2024] автор звертає увагу на можливий конфлікт між К. Будановим та Офісом Президента. Використання вислову *зачистка електорального поля* є показовим прикладом гіперболізації, що формує враження про навмисне усунення опонентів, із метою посилення політичного контролю. Речення *Банкова незадоволена стабільним позитивним балансом рейтингу довіри до Буданова* нав'язує відчуття, що дії очільника ГУР МО України спрямовані винятково на особисту вигоду без урахування інтересів держави. Окрім того, твердження *на тлі візиту президента Володимира Зеленського до США* додає ситуації драматизму, формуючи образ загрози, що нібито вимагає негайного вирішення.

Інша стаття в цьому медіаресурсі «План перемоги залишається, яким був» [Швець 2024] демонструє використання прийому перекручування. Фрази на кшталт *Зеленський з'їздив до США з'ясувати стосунки та план перемоги залишається колишнім: кров, піт та сльози* підсилюють драматизм ситуації, що навіює враження про певний провал українських дипломатичних зусиль. Уживання зневажливого тону

щодо США, як, наприклад, у вислові *доводиться весь час смикати дядька Сема за рукав* підсилює негативний контекст. Описуючи поїздку Президента Зеленського, автор наголошує на розбіжностях між США і Україною, удаючись до гіперболізації. Таким чином, він вибудовує образ непримиренних суперечностей між країнами, акцентуючи увагу на *відсутності великої спільної пресконференції Байдена та Зеленського*.

У матеріалі «Зеленський поки дав шанс Умерову та Буданову» [Давиденко 2024] виділяємо низку маніпулятивних технік, спрямованих на формування образу нестабільності в МО України. Уживання фрази *дали карт-бланш, перш ніж остаточно попроситися* створює враження тимчасовості та ненадійності позиції Р. Умерова. Вона навіює реципієнтові відчуття невизначеності через використання емоційного натиску без наведення фактів. Аналізуючи звільнення окремих заступників, автор подає інформацію про кожного з них із недовірою щодо їхньої кваліфікації та чинної ролі, що додає сенсаційності розгляду змін у структурі МО України. Протиставлення *карт-бланш від ОП* та *змушений іти на наведення якогось порядку* вказує на маніпулятивність та непослідовність у діях.

Автор статті «Сергій Фурса: Володимир Зеленський скоро зустрінеється із самим собою, зразка 2019 року» [Фурса 2024] активно використовує емоційно забарвлену лексику, щоби викликати в читача упереджені асоціації. Наприклад, *з'їдять на сніданок* – вираз, який формує принизливий і негативний образ, натякаючи на безвольність Республіканської партії США. Використання анафори помітне у конструкції *Вони куражаться. Вони святкують*. Повтор допомагає створити образ системного й масового схвалення негативних дій, навіть якщо фактичних доказів цього немає. Така побудова речення спирається на ритміку, що посилює емоційний ефект. У тексті зустрічаємо також навіювання через невизначеність: *Чи оновиться команда Трампа кілька разів за його термін, як це було минулого разу?* Риторичне запитання створює у читача відчуття невизначеності, проте прямих фактів автор не наводить, реалізуючи навіювання через припущення, котрі не потребують доказів. Окрім того, підміна причиново-наслідкових зв'язків виявляється у твердженні: *Війна*

йде, бо на ній заробляють. Автор подає спрощену й суб'єктивну інтерпретацію складного явища, що дозволяє сконцентрувати увагу реципієнта на вигідній для тексту версії. Таким чином, текст маніпулює за допомогою емоційно забарвленої лексики, повторів, навіювання через невизначеність та підміни причиново-наслідкових зв'язків, спрямовуючи читача до заздалегідь визначених оцінок.

Отже, огляд матеріалів ресурсу «Апостроф» показує систематичне використання дихотомій, гіперболізації, іронії та знецінювальних епітетів як засобів формування оцінного тла повідомлень. Автори проаналізованих текстів активно послуговуються риторичними запитаннями, саркастичними формулюваннями та експресивною лексикою задля конструювання бачення політичної нестабільності та конфліктності. Виявлено також прийоми навіювання через невизначеність і спрощення складних причиново-наслідкових зв'язків, покликані знизити аналітичну глибину інтерпретації подій. Повтори, анафори та драматизовані метафори використані з метою посилити ритмічний і емоційний ефект тексту. Також негативно марковані номінації та дисфемізми формують упереджене ставлення до політичних діячів і державних інституцій без належної аргументації.

2.2.4. Результати аналізу маніпулятивної риторики в текстах медіаресурсів «Obozrevatel», «Знай.UA» та «Апостроф»

Дослідження демонструє, що медіаресурси систематично використовують елементи маніпулятивної риторики, особливо в періоди соціальних або політичних криз. Наприклад, застосування дисфемізмів, як-от *управлінський бардак* або *вторгнення орд російських варварів*, створює сильний емоційний резонанс у читачів, спрямовуючи їхню увагу на негативні аспекти подій, тоді як можна було використати емоційно нейтральні вирази. Проте боротьба за увагу аудиторії серед обраних медіа часто призводить до надуживання засобами маніпуляції. Використання евфемізмів також сприяє маніпулятивному спотворенню фактів, як у випадках, коли складні політичні реалії подають у більш прийнятному світлі для певних аудиторій. Аналіз показує, що подібна практика є не лише поширеною, а й дуже ефективною у

формуванні суспільних настроїв. Особливо це стосується текстів, де маніпуляція ґрунтується на статистичних відомостях, поданих без належного контексту. Наприклад, посилення на збільшення кількості розлучень після війни викликає занепокоєння, навіть якщо немає прямих доказів причиново-наслідкового зв'язку або вони не витлумачені належним чином (не вказані дослідження й статистичні відомості, які підтверджують це припущення).

Водночас важливо зазначити, що в умовах російсько-української війни журналісти часто опиняються в ситуації, коли об'єктивний опис подій без використання емоційно забарвленої лексики є неможливим. Суспільна потреба у швидкому доступі до інформації про бойові дії, політичні процеси та гуманітарні виклики вимагає від медіаресурсів використання мовних засобів, здатних відобразити всю глибину проблеми. У таких випадках дисфемізми стають не лише способом підсилення драматизму, але й необхідним інструментом для передання серйозності ситуації. Наприклад, вислови, що описують терористичну діяльність або атаки на цивільні об'єкти, допомагають аудиторії зрозуміти масштаби трагедії. Ці обставини ставлять перед журналістами питання балансу між етичністю та необхідністю об'єктивно висвітлювати події. Із одного боку, медіа мають уникати штучного нагнітання страху, а з іншого – об'єктивно транслювати новини. Сучасна російсько-українська війна стала не лише військовим, а й інформаційним викликом, коли лексичні засоби відіграють ключову роль у боротьбі за правду. Усвідомлення цього дозволяє поглибити аналіз медійних текстів і виявити межі між мовною маніпуляцією та об'єктивним відображенням подій.

Отже, у перебігу дослідження виявлено, що маніпулятивний уміст становить вагомий частину текстів у медіаресурсах «Obozrevatel», «Знай.UA» та «Апостроф». Зокрема, з 95 проаналізованих статей «Obozrevatel» 33 (34,74%) мали маніпулятивний характер, що свідчить про значне використання впливових мовних засобів. У ресурсі «Знай.UA» зі 120 статей 40 включали елементи маніпуляції (33,33%), зокрема апеляцію до страху та узагальнення. Із 35 статей, опублікованих на вебсайті «Апостроф», 14 (40%) містили маніпулятивні прийоми, що підкреслює характерні

риторичні прийоми, які створюють враження нестабільності й викликають тривогу в реципієнтів. Основними маніпулятивними прийомами, використаними в досліджених ресурсах, є апеляція до страху, узагальнення без емпіричної бази, риторичне перебільшення, створення безальтернативних сценаріїв, гіперболізація та іронія. У кожному медіаресурсі автори статей також застосовували емоційно забарвлені лексеми, дисфемізми, що викликають негативні психологічні реакції в аудиторії та підвищують рівень тривоги, особливо в умовах війни. Аналіз свідчить про важливість звернення до психолінгвістичних аспектів. Адже вплив таких мовних засобів на свідомість аудиторії може істотно змінити їхні реакції на будь-яку нову інформацію на інших медіаресурсах.

2.3. Мовний вимір маніпуляції інформацією в українських Telegram-каналах³

2.3.1. Інформаційно-психологічні атаки й техніки психологічного впливу в контексті інформаційної безпеки

Згідно з нашим робочим визначенням, уперше запропонованим тут і ґрунтованим на чинному українському законодавстві, *інформаційна безпека* (ІБ) – це стан відсутності ризику завдання шкоди державі та суспільству шляхом поширення інформації, яка є неповною, неправдивою або несвоєчасно опублікованою. Як уважає А. Паршикова, для інформаційної безпеки важливим є підвищення обізнаності щодо можливих загроз під час користування інформаційними системами [Паршикова 2016, с. 85]. На думку В. Шемаєва, М. Присяжнюк та А. Онофрійчук, у контексті гібридної агресії російської федерації проти України соціальні мережі на зразок «ВКонтакте», «Однокласники» та Facebook стають платформами інформаційно-психологічного впливу, який має на меті викликати національні, релігійні та інші суперечки [Шемаєв,

³ Під час написання цього параграфа використано окремі фрагменти статті дисертанта «Мовний вимір маніпуляції інформацією в українських Telegram-каналах»

Присяжнюк, Онофрійчук 2019, с. 37]. Основними чинниками такого впливу є нездатність користувачів адекватно аналізувати та верифікувати інформацію, а також загальна технічна непідготованість. Через те користувачі можуть стати об'єктами маніпуляцій, ворожої пропаганди та спеціальних інформаційних операцій у глобальному інформаційному середовищі [Шемаєв, Присяжнюк, Онофрійчук 2019, с. 37].

Важливо зазначити, що маніпуляція інформацією в мережі інтернет може мати різні причини й витоки. На нашу думку, необхідно виокремлювати свідому (навмисну) та несвідому (випадкову) форми маніпуляції. Якщо свідома маніпуляція є спробою зловмисника/шахрая/ворога нашкодити певній особі, групі людей, суспільству в цілому або державі, то несвідомий вплив на зміст повідомлення може бути причиною необережного поводження з інформацією звичайного користувача (або ж адміністратора ресурсу). У таких випадках мета може передбачати досягнення різних результатів, як-от завдання психологічної шкоди, переконання реципієнта у чомусь, спонукання до різних дій, викрадення відомостей про особу/групу тощо.

Згідно з Указом Президента України «Про Доктрину інформаційної безпеки України», наявні три ключові рівні забезпечення інформаційної безпеки в Україні:

- 1) **індивідуальний рівень** – центральне місце посідає розвиток раціонального мислення;
- 2) **соціальний рівень** – підготування підґрунтя для створення незалежних засобів масової інформації (ЗМІ) з українськими власниками;
- 3) **державний рівень** – включає інформаційне та аналітичне забезпечення діяльності держави, зокрема у сферах внутрішньої та зовнішньої політики [Доктрина інформаційної безпеки 2009].

У наведеній класифікації наявне логічне упущення, що передбачає існування соціального рівня як окремого від державного. Також вона не враховує розподілу соціального рівня на мікро- і макросоціальні підрівні. Розмежування суспільства і держави саме по собі може негативно впливати на МІБ усіх актантів на будь-якому рівні комунікації.

Цікавою є класифікація Т. Шинкар, Т. Левченко та В. Дудар, відповідно до якої існує декілька **загальних технік психологічного маніпулювання**, серед яких 1) емоційне маніпулювання, 2) маніпуляція інформацією, 3) вплив на особу через соціальні норми і оточення, 4) маніпуляція відчуттям необхідності або дефіциту, 5) маніпуляція авторитетом або статусом [Шинкар, Левченко, Дудар 2023, с. 277]. Однак подана класифікація є не зовсім логічною, адже всі перелічені техніки психологічного маніпулювання ґрунтовані на маніпуляції інформацією. Таким чином, будь-який спосіб впливу на свідомість людини має в основі інформаційний складник, а ціллю маніпуляції є стимулювання певних емоцій, які спонукають жертву до якоїсь дії.

Ю. Молоткіна зазначає, що найчастіше пропаганда від російських «тролів» постає у форматі *креолізованого тексту*, тобто комплексного утворення, яке поєднує вербальні й невербальні підходи до передавання інформації. Соцмережі – це найочевидніший вид платформ у мережі, які дозволяють повною мірою скористатися сугестивним ефектом креолізованого тексту. Пейоративи тут постають фундаментальним засобом саме вербального маніпулювання, оскільки вони дозволяють експліцитно змінювати дискурс в онлайн-спільнотах на необхідний ворогові, навіть не маскуючи певне повідомлення під безпечне [Молоткіна 2022, с. 153]. Наведемо визначення терміна *креолізований (мультимодальний) текст* – термін розроблений Г. Крессом та Т. ван Ліуvenом у спільній статті «Multimodal Discourse», який позначає текст, що поєднує у собі різні семіотичні системи з метою отримання детальнішої інформації [Kress 2002, с. 56]. Доречно згадати тезу А. Михальчука щодо переважання інформаційно-образного/візуального мислення в сучасному інформаційному просторі [Михальчук 2019, с. 17], що пояснює поширеність мультимодальних текстів у мережі інтернет. Згідно з авторським робочим визначенням дисертанта, *креолізований (мультимодальний) текст* – це текст, який поєднує в собі різні модальні компоненти: вербальний текст, зображення, відео, аудіо та інші елементи, що створюють багатовимірну комунікацію. Характеризовані взаємодією між різними модальностями для підсилення змісту та

впливу на аудиторію, креолізовані, або ж мультимодальні, тексти використовують у літературі, кінематографі, медіа, рекламі, інтернет-комунікаціях тощо.

Найчастіше в таких інформаційно-психологічних атаках беруть участь саме боти, адже їхня ціль – створити ілюзію підтримання ворожої ідеї великою кількістю користувачів, які здебільшого замасковані під українців. У контексті пейоративної лексики доречно згадати також дослідження «мови ворожнечі» І. Богданової та О. Лептуги, які проаналізували українське медіасередовище і звернули увагу на трансформацію стандартів сучасної журналістики під впливом розвитку соцмереж [Богданова, Лептуга 2020, с. 10]. На думку Комітету міністрів Ради Європи, під терміном *мова ворожнечі* слід розуміти всі види висловлювань, які поширюють, розпалюють, підтримують або виправдовують расову ненависть, ксенофобію, антисемітизм та інші форми ненависті, викликані нетерпимістю. Це включає нетерпимість, проявлену у вигляді агресивного націоналізму та етноцентризму, дискримінацію меншин і ворожість до них, а також іммігрантів та осіб, що мають іммігрантське походження» [Council of Europe Committee of Ministers 1997, с. 106].

Згідно з авторським робочим визначенням дисертанта, *мова ворожнечі* – це комунікативні практики, котрі виражають негативні, дискримінаційні або агресивні настанови щодо певних груп або осіб за ознаками раси, етнічного походження, статі, релігії, національності, сексуальної орієнтації тощо. На нашу думку, нині цілком органічним є використання позамовних, невербальних засобів передавання інформації в мережі інтернет, як-от *меми*, *гештеги*, *мініатюри зображення* (для ілюстрації текстових дописів), аудіо- та відеофайли тощо.

Наведемо визначення вжитих понять. *Гештег* (від англ. *hashtag* «символ # на клавіатурі телефону чи комп'ютера, який використовують у соціальних мережах для опису загальної теми твіту чи іншої публікації» (CD)) – на думку Н. Chang і Н. Iyer, це унікальний формат тегів із символом префікса (#), який пов'язує визначений користувачем тег із умістом повідомлення/допису [Chang, Iyer 2012, с. 248]. Згідно з авторським робочим визначенням дисертанта, це слово або фраза, перед якою стоїть символ решітки (#), використовуване в соціальних мережах для позначення теми або

ключового слова, що допомагає категоризувати контент (уміст) і полегшує його пошук. Гештеги дозволяють користувачам об'єднувати дописи за спільними темами та брати участь у відповідних дискусіях. *Мем* (від англ. *meme* «ідея, зображення, відео тощо, які дуже швидко поширюються в інтернеті» (CD)) – це одиниця інформації (ідея, концепція або переконання), поширювана через мережу інтернет (електронну пошту, чат, форум, соціальні мережі тощо) у вигляді гіперпосилання, відео, зображення або фрази. Він може бути поширеним як точна копія або змінюватись і розвиватись. [Castaño Díaz 2013, с. 97]. Також варто згадати про те, що поняття *мем* походить із біології, а найпопулярніше його тлумачення належить еволюціоністу й біологу Р. Докінзу – «прикладом мемів є мелодії, ідеї, крилаті фрази, модні тенденції в одязі, способи виготовлення глиняних виробів або зведення арок. Як гени розмножуються в генофонді, переходячи від тіла до тіла через сперматозоїди або яйцеклітини, меми розмножуються в мемофонді, переходячи від мозку до мозку через процес, який у широкому сенсі можна назвати *імітацією*» [Dawkins 1976, с. 192]. За авторським робочим визначенням, *мем* – це одиниця культурної інформації, поширювана серед людей за допомогою наслідування. Мем може бути виражений у вигляді зображення, відео, фрази або іншої форми контенту, що швидко поширюється через інтернет і соціальні мережі. Така форма контенту має властивість викликати емоційний відгук, а його зміст часто відображає сучасні соціальні, політичні або культурні реалії.

Необхідно проаналізувати інформаційне поле таких українськомовних Telegram-каналів, як «Труха ⚡ Україна», «ЧОРНИЙ ЛИСТ» та «Український Телеграм», виокремлюючи патерни побудови маніпулятивних повідомлень у стрічках новин, тлумачення мовних інструментів, використаних у процесі текстотворення та пояснення, як дібрані зразки впливають на МІБ користувачів платформою. Акумуляовані ресурси є репрезентативними, оскільки їхні аудиторії налічують від 245 602 до 975 771 і 266 5073 підписника на момент проведення дослідження (20.10.2023).

У межах дослідження використано комплексний підхід до аналізу вмісту популярних Telegram-каналів, акцентовано увагу на мовній маніпуляції та інформаційних операціях. Застосовано методи лінгвістичного аналізу та синтезу, що дозволило заглибитись у структуру мовних засобів, використаних для маніпуляції. Досліджено понад 246 000 слововживань у 4 100 дописах, виокремлено ключові маркери маніпуляції, такі, як *емоджі* (від яп. 絵 E «картинка» і 文字 *Moji* «знак, символ» – «цифрове зображення, яке додають до повідомлення в електронному спілкуванні, щоби висловити певну ідею або почуття» (CD)), апелювання до авторитету, емоційно забарвлена лексика. Використаний підхід забезпечив об'єктивне вимірювання масштабів інформаційної маніпуляції, а також виокремлення лінгвістичних засобів, залучених до процесу масової дезінформації в мережі інтернет.

Отже, інформаційно-психологічні атаки та техніки психологічного впливу у контексті інформаційної безпеки становлять серйозну загрозу для українського суспільства. Визначення та аналіз різних форм маніпуляції, як-от свідоме та несвідоме маніпулювання, є ключовими для розроблення ефективних заходів протидії. Три рівні забезпечення інформаційної безпеки – індивідуальний, соціальний та державний – потребують комплексного підходу, який ураховує як лінгвальні, так і екстралінгвальні чинники. Особлива увага повинна бути приділена використанню соціальних мереж та креолізованих текстів як основних інструментів інформаційно-психологічного впливу. Для зміцнення інформаційної безпеки необхідно розвивати раціональне мислення, підтримувати незалежні ЗМІ та вдосконалювати інформаційну політику держави. Тільки таким чином можна ефективно протидіяти інформаційно-психологічним атакам і захистити суспільство від негативних впливів у глобальному інформаційному середовищі.

2.3.2. Аналіз маніпулятивних повідомлень на Telegram-каналі «Труха ⚡ Україна»

Проаналізовано понад 1 100 дописів Telegram-каналу «Труха ⚡ Україна» з 20.09.2023 по 20.10.2023 загальним обсягом понад 7 000 слововживань. Саме цей період було обрано з метою дослідити реакцію адміністрації каналу на систематичну критику з боку журналістів і суспільства, визначивши, чи відбулися позитивні зміни в модерації ресурсу. Наводимо детальний аналіз кількох дописів і рекламних оголошень із очевидними спробами маніпуляції емоціями читачів.

Так, один із найпопулярніших серед українців Telegram-каналів «Труха ⚡ Україна» (на 20.10.2023 налічує 266 5073 підписники) часто публікує рекламні повідомлення, не маркуючи їх як такі спеціальним гештегом #реклама. Наприклад, 20.10.2023 о 17:00 канал опублікував рекламне оголошення із заголовком *Який розмір виплат насправді повинні отримувати українці? Як перестати бути в дурнях через дії влади?* та таким умістом: **Все просто — підписатись на Телеграм канал «Адвокат Мілер (покликання)» (покликання).** (покликання) (покликання) *Сергій Мілер (покликання) успішно закрит **більше 90%** своїх справ, а тепер розкриває правду про закони та права українцям. Хочеш стати одним з **450 тисяч свідомих людей?** Тоді дізнавайся про свої права та можливості разом з Сергієм Мілером* 👉 *покликання* [Труха/Україна 2023]. Із очевидного – у цьому оголошенні 2 експліцитні маніпулятивні заклики до дії, як-от *Все просто – підписатись... або ... дізнавайся про свої права*. Адресант інтегрує у своє повідомлення ідею простоти цієї дії, обіцяючи значні результати опісля. Також імпліцитний заклик до дії розміщений прямо в заголовку: *Як перестати бути в дурнях через дії влади?* Фразеологізм *бути в дурнях* одразу позиціонує адресата як особу, що за замовчуванням є «дурнем», і щоби перестати ним бути, – потрібно підписатися на канал адвоката. Окрім того, автор тексту оголошення використовує нібито точні числа (*450 тисяч свідомих людей*) із метою переконати читача, проте не надає покликання на джерело цієї інформації. Лише послуговуючись здоровим глуздом, реципієнт може зрозуміти, що не існує

жодного опитування або дослідження, котре підрахує точну кількість так званих «свідомих» людей.

Іншим яскравим прикладом маніпуляції інформацією у Telegram-каналі «Труха ⚡ Україна» є допис, опублікований 19.10.2023 о 12:46 із заголовком, який стверджує, що нібито *Військовозобов'язаним почали блокувати банківські картки, – ФОКУС*. Після заголовка текст допису містить таке повідомлення: ***Вам** можуть заблокувати банківську карту за неявку до ТЦК по повістці, яку ви навіть і не отримували. На жаль, такі випадки дедалі частіше трапляються* [Труха/Україна 2023]. Помітно, що автор публікації персоналізує вміст новини, використовуючи займенник *вам*, одразу переводячи наратив у суб'єктивну площину. Побудоване таким чином повідомлення миттєво викликає в читача емоційну реакцію. Примітним іще є покликання на джерело новини – інтернет-ресурс «ФОКУС», що начебто має додати ваги написаному, адже апелює до авторитету. Словосполучення *На жаль* тут використане для вираження жалю щодо навіть іще не доведеного факту, проте маніпуляція вже відбулась, а негативна емоція – уже викликана. Подібні способи маніпуляції покликані сприяти поширенню масового обурення і невдоволення владою, а також дестабілізації ментально-інформаційного поля суспільства.

Іще один маніпулятивний допис каналу «Труха ⚡ Україна» – реклама іншого ресурсу. Наводимо повний уміст повідомлення, опублікованого 16.10.2023 о 13:00: *Кожному українцю заплатять до \$20.000 за переїзд до Канади А ще й влаштують на офіційну роботу. Прямо зараз найкращі країни світу чекають на українців з розкритими обіймами і готові їм самі облаштувати життя І поки одні шукають способи, як незаконно перетнути кордони та отримати статус біженця, інші читають Релокація (покликання) Усередині показують як: за 45 днів отримати постійний ВНЖ ЄС, безкоштовно поїхати до Європи та користуватися держ.програмами інших країн Підписатись на канал, **поки доступ відкритий**, тут: (покликання)* [Труха/Україна 2023]. Як і в більшості рекламних оголошень на каналі «Труха ⚡ Україна», тут простежуємо відверту маніпуляцію. По-перше, адресант

використовує заголовок, який привертає увагу і викликає бажання дізнатися більше. Обіцянка значної суми (\$20,000) та можливості переїзду до Канади створює враження унікального шансу, яким слід одразу скористатися. По-друге, автор оголошення використовує порівняння між двома групами людей: одні отримують унікальні можливості переїзду і статус біженця, тоді як інші незаконно перетинають кордон. Такий контраст навмисно підсилює позитивний настрій щодо переїзду та негативне ставлення до тих, хто шукає інші способи покинути країну, хоча рекламу можуть прочитати як чоловіки, так і жінки, яким виїзд за кордон необмежено.

Також автор маніпулює неочевидним порівнянням країни у гарячій фазі війни (України) та *найкращих країн світу* (як-от Канада), щоби підкреслити привабливість пропозиції та збільшити ймовірність підписання на канал. Адресант прагне переконати адресата сприймати релокацію як щось легке та доступне, позитивно описуючи процес отримання посвідки на постійне проживання в ЄС за короткий термін і можливість безкоштовно поїхати до Європи. Нарешті, відсутність конкретних відомостей або джерел інформації створює загадковість і надає повідомленню вигляд ексклюзивної інформації, що може привабити читачів бажанням дізнатися більше і скористатися такою нагодою, *поки доступ відкритий*. Синтаксично обставина часу *прямо зараз* у цьому контексті відіграє ту саму роль, виражаючи необхідність виконання чого-небудь саме зараз, без будь-яких затримок. Вона додає виразності та акцентує на терміновості події, намагаючись закликати читачів до негайної дії.

У Telegram-каналі «Труха ⚡ Україна» також знаходимо повідомлення, розміщене 12.10.2023 о 18:24 із заголовком **! Графіки відключень світла: електроенергію вимикатимуть по 4 години** та текстом: *ДТЕК Київські електромережі вже розмістив (покликання) на своєму сайті графіки відключень. До речі, не всім українцям вимикатимуть світло у разі блеаутів. Список щасливчиків тут (покликання). Зазначається, що поки відключень не планується, вони можуть бути у разі обстрілів критичної інфраструктури. Репост тому, кому*

не везе в коханні, але завжди везе з відключеннями 😄 [Труха/Україна 2023]. У цьому випадку звертаємо увагу на структуру повідомлення, адже автор починає допис із інформації, що світло вимикатимуть по 4 години, а наприкінці зазначає, що це станеться лише за умов подальших обстрілів інфраструктури. Таким чином, емоційна реакція вже викликана, хоча адресант укінці спростував інформацію. Якщо ж перейти за покликанням на офіційний сайт ДТЕК, то графіки відключень справді є, проте компанія не видаляла їх протягом усієї весни та літа 2023-го р. Примітним є використання *емоджі* (іконок, які виражають певну емоцію або що-небудь позначають) для привертання уваги читача та швидкого налаштування його на певну емоцію.

Отже, підсумуємо, що з понад 1 100 проаналізованих дописів тією або іншою мірою маніпулятивними виявилися 319, що становить близько 29%. Найчастіше автори Telegram-каналу «Труха ⚡ Україна» маніпулюють емоціями читачів, використовуючи емоційно забарвлену лексику, апеляцію до авторитетних джерел, уживання *емоджі* (часто – анімованих), заклики до дії та виокремлення емоційного складника повідомлення і підлаштування структури з метою підтримання відчуття ментально-інформаційної нестабільності. Хоча, на перший погляд, 29% – це навіть не половина всього контенту у стрічці новин, варто зазначити, що цей канал прагне систематично поліпшувати свою статистику підписників і реакцій на дописи, тому вони часто публікують неперевірену інформацію, яку потім просто редагують відповідно до оновлених відомостей. Проте користувачі вже не повертаються до цих дописів у пошуках оновленої інформації, а ефекту маніпуляції вже було досягнуто.

2.3.3. Способи маніпуляції інформацією в текстах каналу «ЧОРНИЙ ЛИСТ»

У перебігу дослідження ми опрацювали близько 2 000 дописів Telegram-каналу «ЧОРНИЙ ЛИСТ», опублікованих із 01.03.2023 по 20.10.2023 (обсягом понад 10 000 слововживань). За відомостями ресурсу Telemetrio (вебзастосунок для відстежування активності в Telegram), саме за цей період значно зросла кількість підписників

[Telemetrio 2023]. Telegram-канал «ЧОРНИЙ ЛИСТ» (на 21.10.2023 ресурс налічує 245602 підписника) також був помічений у спробах маніпулювання інформацією. Зокрема, вебресурс «ВолиньPost» звернув увагу на канал «ЧОРНИЙ ЛИСТ» у контексті реклами так званого застосунку «радар ракет» (якого не існує), однак у Telegram використовують авторитет Президента Володимира Зеленського як спробу популяризувати інші канали [ВолиньPost 2023]. Так, наприклад, «ЧОРНИЙ ЛИСТ» публікує рекламне оголошення з таким текстом: *Володимир Зеленський дав наказ кожному українцю підключитись до радару ракет – (покликання)....* Цей приклад узятий із вебсайту «ВолиньPost», де наведено текст оголошення на скріншоті, адже ми не змогли знайти сам допис у Telegram-каналі. Очевидно, його було видалено. У ньому спостерігаємо маніпуляцію саме через наведення певного авторитетного джерела, хоча насправді таке повідомлення є лише рекламою іншого ресурсу, який її оплатив.

Наступні приклади маніпуляції емоціями й інформацією у Telegram-каналі «ЧОРНИЙ ЛИСТ» наведемо у вигляді таблиці.

Приклад	Способи маніпуляції
 Ядерна загроза збоку Китаю. <i>За оцінками Міноборони США, станом на травень цього року Китай володів понад 500 діючими ядерними боєголовками, що перевищує попередні прогнози. Очікується, що до 2030 року КНР, ймовірно, матиме понад 1 000 діючих ядерних боєголовок (опубліковано 20.10.2023 о 11:08) [ЧОРНИЙ ЛИСТ 2023].</i>	1. Відсутність покликання на джерело інформації. 2. Використання <i>емоджі</i> на початку повідомлення з метою привернення більшої уваги та забезпечення необхідного застережливого тону наративу. 3. Некоректність сформованого повідомлення (зокрема, уживання дієприкметника активного стану на <i>-юч-</i> – <i>діючий</i> , що вказує на незнання базових правил граматики української мови). 4. Прислівник <i>ймовірно</i> передає невпевненість, що дозволяє авторові повідомлення «вкинути» новину задля емоційного відгуку аудиторії без перевірки достовірності джерел інформації.
 <i>У Києві Б'ЮТЬ дітей у садочку, – ЗМІ. Скандал стався у</i>	1. У тексті використані емоційно забарвлені слова та символи, які підсилюють

дитячому садочку №513 у Голосіївському районі. Батьки 2-річної дівчинки знайшли у неї на шиї глибокі подряпини, які у садочку замазали зеленкою. А сама дитина розповіла, що її били по губах та по шиї. Вихователька відговорується, що нібито дівчинку ненароком подряпала замком від кофти. Поліція заяву не прийняла, (покликання) але є інформація, що у садку вже ведеться внутрішнє розслідування. Вихователька та її помічниця отримали догани (опубліковано 17.10.2023 о 21:27) [ЧОРНИЙ ЛИСТ 2023].	маніпулятивний вплив, як-от , скандал, глибокі подряпини, били по губах та по шиї. Вони викликають відчуття стурбованості, обурення та невпевненості в безпеці дітей. Також написання слова б'ють великими літерами (капіталізація) привертає увагу й акцентує її на необхідній автору новини семі. 2. У повідомленні наведено конкретний номер дитячого садочка (№ 513), що надає виразності події та може допомогти повернути увагу громадськості. 3. Автор новини згадує джерело інформації – ЗМІ, що додає авторитетності й правдоподібності повідомленню, проте конкретного покликання – немає. 4. У повідомленні наводять свідчення самої дитини і відповідь виховательки, що робить історію переконливішою та емоційно навантаженою.
  Графіки відключення електроенергії в Україні розробили та затвердили для всіх областей. Згідно з графіками, найдовше без світла може залишатися Київ – до семи годин поспіль. Поки графіки не запровадять, (покликання) але все може змінитися, якщо росіяни відновлять свої атаки по енергоінфраструктурі. Про свої графіки знеструмлення поінформувала компанія ДТЕК. Зокрема, це стосується Києва та області, а також Одещини та Дніпропетровщини (опубліковано 16.10.2023 о 13:14) [ЧОРНИЙ ЛИСТ 2023].	1. Структура повідомлення сформована так, аби повернути більше уваги. Спершу подана маніпулятивна інформація, що графіки відключення електроенергії вже затвердили, а Київ може залишатися без світла найдовше. Таку інформацію читачі можуть сприйняти як факт і навіть не дочитати текст до кінця, де ця новина спростована. 2. Покликання на офіційне джерело інформації (компанія ДТЕК), що повинно додати ваги написаному. Однак не згадані нюанси щодо того, що графіки відключень і не видаляли.
 В Україні можуть підвищити тарифи на воду та водовідведення – з 1 квітня та 1 липня. Це питання планують розглянути у березні, зазначено на сайті	1. Сама новина дібрана так, аби спровокувати обурення серед аудиторії, хоча це питання лише планують розглянути у березні.

НКРЕКП (опубліковано 11.03.2023 о 18:19) [ЧОРНИЙ ЛИСТ 2023].	2. Покликання на офіційне джерело інформації (НКРЕКП) без додаткового тлумачення.
--	---

Таким чином, із 2 000 проаналізованих дописів Telegram-каналу «ЧОРНИЙ ЛИСТ» близько 240 можна вважати маніпулятивними, що становить 12% від добірки публікацій. Як правило, автори каналу навмисно добирають чутливий контент, аби тримати стабільно високе емоційне навантаження серед аудиторії, адже так вони забезпечують інтерес, зворотню реакцію читачів у вигляді залишених під дописами реакцій, що просуває ресурс у статистиці застосування. Окрім того, автори завжди починають тексти дописів із *емоджі*, який відображає певну емоцію, щоб одразу налаштувати реципієнтів на необхідний настрій повідомлення. Також найчастотнішими прийомами емоційної маніпуляції є апелювання до авторитету та структурування повідомлення так, що спершу подана неправдива інформація, а далі йде її спростування. На Telegram-каналі «ЧОРНИЙ ЛИСТ» таких повідомлень ~100.

2.3.4. Маніпулятивні елементи в текстах Telegram-каналу «Український Телеграм»

Ми також проаналізували близько 1 000 дописів Telegram-каналу «Український Телеграм», опублікованих із 01.09.2023 по 20.10.2023 загальним обсягом понад 6 000 слововживань. Згідно з відомостями, отриманими з ресурсу Telemetrio, саме на цей період припала особлива активність підписників [Telemetrio 2023]. Цей Telegram-канал на 23.10.2023 налічує 975 771 підписника. Автори каналу час від часу публікують маніпулятивні тексти, як-от допис, оприлюднений 20.10.23 о 8:15: *КНДР пригрозила США превентивним ядерним ударом. Пхеньян вважає, що Вашингтон «розкручує маховик ядерної війни», коли перекидає в регіон ядерні стратегічні засоби – атомні авіаносці, підводні човни та стратегічні бомбардувальники. На думку Пхеньяна, Вашингтон це робить, щоб заспокоїти південнокорейських маріонеток* [Український Телеграм 2023]. Тут спостерігаємо відсутність покликання на джерело новини і використання метонімії, яка глобалізує думку, – *Пхеньян вважає... або На*

думку Пхеньяна... замість наведення конкретних осіб, які представляють КНДР. Також помітне вживання емоційно маркованої та метафоризованої лексики: *південнокорейських маріонеток*, що відразу стереотипізує населення Республіки Корея як залежне від Заходу і відображає маніпулятивну риторику комуністичних держав.

Іншим прикладом маніпуляції є допис, опублікований 13.10.2023 о 8:49, із таким умістом: 🇷🇺 **«Я досі русофіл»**: Борис Джонсон зізнався, що все ще є фанатом російської культури *«Я досі захоплююсь мовою, культурою, російською цивілізацією. Тільки дурень не захоплюватиметься»*. – Додав він [Український Телеграм 2023]. У цьому дописі немає покликання на джерело інтерв'ю, проте автор новини зумисне навів емоційно навантажений уривок, адже він викличе обурення українського суспільства. Наводячи пряму цитату на початку допису, автор одразу занурює реципієнта в необхідний дискурс. Попри те, що ця заява є справжньою, без покликання на джерело читач не має змоги ні переконатись у цьому, ані детальніше ознайомитись із інтерв'ю, де може бути розгорнута думка Бориса Джонсона.

Часто в Telegram-каналах спершу публікують якусь новину, а лише згодом її спростовують. Наприклад, 10.10.2023 о 16:13 на каналі «Український Телеграм» оприлюднили таку новину: *Голова Нацбанку Андрій Пишний написав заяву про звільнення, – ЗМІ. За даними джерел видання, заяву про звільнення «за станом здоров'я» він написав з Марокко, куди днями він поїхав з офіційним візитом. Чекаємо на офіційне підтвердження інформації* [Український Телеграм 2023]. Автор допису покликається на авторитетне джерело ЗМІ, проте наприкінці повідомлення зазначає, що ця інформація ще потребує підтвердження. Саме для таких випадків сучасні інтернет-ЗМІ часто використовують аббревіатуру UPD (від англ. *updated* – «оновлено»), щоби вносити зміни до тексту після отримання нової інформації в тому самому дописі.

Проаналізувавши близько 1 000 дописів Telegram-каналу «Український Телеграм», ми визначили, що 33 з них містять елементи маніпуляції емоціями читачів,

що становить 3.3%. Як правило, адресанти таких повідомлень нехтують наведенням джерел інформації, а також уживають емоційно забарвлену лексику, подекуди – нецензурну. Іншими способами привернути увагу аудиторії є вживання *емоджі*, виділення тексту жирним шрифтом, капіталізація (написання слова великими літерами) певних слів, наведення цитат політичних діячів тощо.

Маніпулятивна природа досліджених Telegram-каналів походить від бажання адміністраторів мімікувати під електронні засоби масової інформації, при цьому відверто рекламуючи інші ресурси. Із понад 1 100 проаналізованих дописів Telegram-каналу «Труха ⚡ Україна» ми позначили як маніпулятивні 319, що становить 29% текстів, опублікованих в обраний нами період. Також із 2 000 проаналізованих дописів Telegram-каналу «ЧОРНИЙ ЛИСТ» 240 можна вважати маніпулятивними, що становить 12%. 33 із 1 000 дописів Telegram-каналу «Український Телеграм» містять маніпуляції емоціями читачів, що становить 3.3%. Отже, у перебігу дослідження було проаналізовано понад 4 100 дописів (близько 246 000 слововживань) таких Telegram-каналів, як «Труха ⚡ Україна», «ЧОРНИЙ ЛИСТ» та «Український Телеграм».

Вагомим у результаті здійсненого дослідження є високий відсоток маніпуляції емоціями та інформацією, що дорівнює показникам від 3.3% («Український Телеграм») до 12% («ЧОРНИЙ ЛИСТ») та 29% («Труха ⚡ Україна»). Варто зазначити, що ці оцінки приблизні, адже ми зосередилися винятково на певному періоді та брали до уваги лише *експліцитну маніпуляцію*. Для визначення маніпулятивності вмісту Telegram-каналу «ЧОРНИЙ ЛИСТ» необхідно було взяти до уваги більше дописів, оскільки не кожен із них був репрезентативний, тоді як для ресурсу «Український Телеграм» знадобилося вдвічі менше текстів.

Отже, найчастотнішими прийомами маніпуляції в досліджених ресурсах виявилися вживання позамовних символів (емоджі), а також емоційно забарвленої лексики, структурування повідомлень із високим вмістом неперевіреної інформації, капіталізація окремих слів, апелювання до авторитету, відсутність покликання на

першоджерело, заклики до дії, використання обставин часу з метою створення ефекту терміновості тощо. Також іншими ключовими маркерами маніпулятивного повідомлення виявилися друкарські хиби, некоректність викладу інформації та граматичні помилки. Перенасиченість маніпулятивною інформацією, як і безперервне поглинання великої кількості різноаспектних новин за короткий проміжок часу може завдавати неабиякої шкоди МІБ українського суспільства. Для наведення детальніших висновків щодо впливу на емоційний стан реципієнтів необхідний психолінгвістичний аналіз дописів у соцмережах на зразок Telegram.

2.4. Лінгвістичні засоби маніпуляції в рекламі українських Telegram-каналів⁴

2.4.1. Тлумачення маніпулятивних текстів рекламних оголошень на каналі «Times of Ukraine»

Доречно проаналізувати текстові рекламні оголошення в таких Telegram-каналах, як «Times of Ukraine», «Реальна Україна / Радар Тривога» та «ХК Київ», приділяючи особливу увагу виокремленню лінгвістичних аспектів маніпуляції емоціями та їх тлумаченню.

На 05.11.2023 Telegram-канал «Times of Ukraine» налічує 840 708 підписників. Проаналізовано близько 5 000 дописів, опублікованих у період із 01.05.2023 по 31.10.2023, загальним обсягом ~350 000 слововживань. Серед них близько 400 текстів рекламних оголошень. Саме цей період було обрано з метою дослідити способи маніпуляції інформацією в рекламних текстах під тиском інформаційно-психологічних операцій російської федерації, а також у зв'язку з початком контрнаступальної операції Збройних Сил України (ЗСУ). Репрезентативні зразки рекламних оголошень і їх тлумачення подано у таблиці нижче.

⁴ Під час написання цього параграфа використано окремі фрагменти статті дисертанта «Мовні засоби маніпуляції в рекламі на українських Telegram-каналах»

Приклад	Тлумачення
 Четверта хвиля вступу! ! Миттєвий вступ – без іспитів, НМТ і ЗНО! Київський університет культури продовжує зірковий набір! – Денна, заочна та дистанційна форми навчання! – Здобувай 2 вищі освіти – одночасно! – Є вступ на магістратуру та аспірантуру – Можливість вступити на основі дипломів бакалавра/спеціаліста/магістра без іспитів – Навчайся на денній формі – онлайн – Стажування і практика з I курсу – Перший семестр – безкоштовний! – Помісячна оплата – Перша та друга вища освіта! – Переведення та поновлення з інших ЗВО – Дистанційний вступ та навчання з будь-якої точки світу Навчайся і працюй одночасно! Професії майбутнього, які не замінить штучний інтелект! [Times of Ukraine 23.10.2023].	1. Використання емоційних стимулів і звертань – Автор використовує <i>емоджі</i> з метою привернення уваги та створення відчуття руху й активності, що опосередковано стимулює реципієнта до дій. – <i>Емоджі !</i> у цьому випадку вжите для підкреслення нагальності та важливості інформації. – Словосполучення <i>Миттєвий вступ</i> покликане створити враження швидкості та простоти вступу, адже зазвичай це комплексний процес, що вимагає безлічі дій. – Прикметник <i>зірковий</i> у словосполученні <i>зірковий набір</i> ужитий для встановлення асоціації з успіхом і престижем. 2. Вербалізація спрощеного процесу вступу Формулювання <i>без іспитів, НМТ і ЗНО</i> експліцитно вказує на полегшений процес вступу до освітнього закладу, що має привернути більше уваги. 3. Перелічення переваг із акцентом на зручність і перспективи – Використання пунктів списку для структурування інформації робить текст легким для сприйняття. – Повторення слів <i>можливість</i> та <i>переведення</i> наголошує на гнучкості умов. 4. Пропозиції з фінансовими стимулами <i>Перший семестр – безкоштовний!</i> є типовим прийомом для заклику до дії, використаємо, аби привернути увагу через зменшення фінансових бар'єрів. 5. Акцент на перспективах і побоюванні здобути неактуальну професію Вербалізація нині популярної тези щодо загрози від штучного інтелекту – <i>Професії майбутнього, які не замінить штучний інтелект!</i> – наперед відповідає на

	запитання реципієнта, нівелюючи страх перед можливістю здобути безперспективну освіту.
! Сьогодні заробляти в телеграмі може навіть дитина – Школярі створюють канали в ТГ з мемами та заробляють на рекламі в 5–7 разів більше за своїх вчителів. – Підлітки та студенти продають рекламу у телеграмі заробляють від 30 000 грн комісії, приділяючи не більше 3 годин на день. – Мами у декреті роблять контент для каналів, і мають в 2–3 рази більше середньої зарплатні. – Ідей для заробітку віддалено – тисячі, але вам все одно нічого не спадає на думку? – Заробити перші гроші можна за 1–2 тижні, а якщо читати канал Богдана Тимощука (із покликанням), то ще швидше. Він має мережу каналів на 3,5 млн підписників, а в блозі пояснює, як заробляти в телеграмі \$ 2–3 тисячі на місяць. – Зберігайте собі канал та втілюйте в життя бізнес, який вам до душі та по кишені: (покликання) [Times of Ukraine 19.08.2023].	1. Емотивна лексика та підсилення – Емоджі ! на початку тексту є дискурсивним маркером, який стимулює увагу та емоційну реакцію. Використаний як засіб для створення ефекту нагальності. У цьому контексті дискурсивний маркер слугує іконічним знаком, який впливає на сприйняття тексту. На думку Л. Білоконенко, дискурсивний маркер визначають як вставне слово / вираз, вигук, модальну частку [Білоконенко, 2013, с 47]. – Уживання дієслова <i>заробляти</i> та іменника <i>дитина</i> в цьому контексті, як і фраз <i>в 5–7 разів більше, 30 000 грн комісії, в 2–3 рази більше середньої зарплатні</i>, є прикладами емотивної конотації, мета якої – викликати сильні позитивні емоції та мотивувати читача до дій. Це яскравий приклад маніпулювання відчуттям неповноцінності. 2. Порівняння та контрастування Використання порівняльних структур, як-от <i>в 5–7 разів більше</i> та <i>в 2–3 рази більше</i>, фокусує увагу реципієнта на значній перевазі запропонованих можливостей порівняно зі звичними суспільству доходами. 3. Апелювання до соціальних груп Номінація конкретних соціальних груп на зразок <i>школярі, підлітки та студенти, мами у декреті</i> слугує засобом соціальної апеляції, що сприяє створенню відчуття залученості та емоційного зв'язку з текстом. 4. Гіперболізація та обіцянки Фрази, як-от <i>Ідей для заробітку віддалено – тисячі</i> та <i>Заробити перші гроші можна за 1-2 тижні</i>, є прикладами гіперболічних

	висловів, покликаних посилити враження від заявлених можливостей. 5. Викликання відчуття ексклюзивності та унікальності Опис досягнень блогера на зразок мережу каналів на 3,5 млн підписників і заробляти в телеграмі \$ 2–3 тисячі на місяць вербалізує стратегію соціального доказу, яка підсилює довіру та інтерес до інформації через асоціації з успішною особистістю.
⚡ Підписуйтесь на канал <i>Блискавка (із покликанням), вони одні з перших повідомляють про:</i> – Актуальні новини країни та світу (із покликанням) – Можливу загрозу під час повітряної тривоги (із покликанням) – Кількість ракет, яка може бути випущена (із покликанням) – Актуальні та офіційні новини з фронту (із покликанням) – Вся правда без фейків та реклам. Підпишіться та поділіться з близькими, залишаємо посилання 🖱️ (покликання) [Times of Ukraine 06.07.2023].	1. Візуальна привабливість і емоджі Символ ⚡ виступає як іконічний знак, що символізує швидкість і екстремність. Спрямований на привернення уваги в умовах високої інформаційної конкуренції. 2. Асертивні твердження Автор висловів, як-от одні з перших повідомляють та Актуальні новини країни та світу, використовує асертивну стратегію, підкреслюючи достовірність і важливість інформації, що випливає з цього джерела. Тут і далі – асертивність передбачає намір стверджувати або зі значною впевненістю повідомляти що-небудь. 3. Звертання до відчуття страху Фрази <i>Можливу загрозу під час повітряної тривоги</i> та <i>Кількість ракет, яка може бути випущена</i> містять апелятивні засоби, що допомагають авторові актуалізувати підсвідомі страхи українців і потребу в захисті. Вони викликають бажання в реципієнта долучитися до каналу, який є джерелом такої інформації. 4. Експлікація авторитету Твердження <i>Вся правда без фейків та реклам</i> базується на модусі достовірності; воно стверджує незмінність інформації, що підвищує довіру до джерела. 5. Імперативний заклик до дії

	Фінальний імператив <i>Підпишіться та поділіться з близькими</i> побудований на директивних мовленнєвих актах. Автори рекламних оголошень використовують їх, аби надати читачеві чіткі інструкції щодо бажаних дій, посилюючи їх важливість через згадування близьких людей. 6. Ушивання у слова покликань на інші канали Часто автори Telegram-каналів інтегрують необхідні покликання прямо у слова або фрази.
⚡ Завершується набір на перший потік безкоштовної англійської для українців! Сьогодні кожному українцю необхідна англійська мова – командою професійних вчителів створено безкоштовний telegram канал з авторськими матеріалами (із покликанням) для вивчення англійської! ► Старт: 27 жовтня ► Доступ: необмежений ► Вартість: безкоштовно ① За 7 днів долучилось більше 70 тис. українців – кожен отримує доступ до ексклюзивних матеріалів (із покликанням), розроблених для швидкого опанування англійської! ✅ Кількість місць обмежена – не зволікайте! 🎁 Сьогодні – кожен учасник отримує подарунок!» [Times of Ukraine 26.10.2023; видалено 28.10.2023, згідно з відомостями на аналітичному вебзастосунку TGStat].	1. Символічна візуалізація Використання символу ⚡ у ролі іконічного знака слугує для індукування стану готовності й невідкладності, що має на меті миттєво привернути увагу реципієнта. 2. Категоричність і актуалізація Висловлювання <i>Сьогодні кожному українцю необхідна англійська мова</i> побудоване на актуалізації суспільних потреб. Так автор наголошує на невідкладній необхідності володіння англійською мовою. 3. Апелювання до масовості й перевіреності Числовий показник у словосполученні <i>більше 70 тис. українців</i> є аргументом, побудованим на кількісних характеристиках, що впливає на сприйняття пропозиції як перевіреної та популярної. 4. Створення відчуття обмеженості Констатуючи, що <i>Кількість місць обмежена</i>, автор рекламного тексту апелює до обмеженої доступності цієї пропозиції, мотивуючи реципієнта до негайних дій шляхом створення відчуття дефіциту. 5. Директивність і спонукання до дій

	Імператив <i>не зволікайте!</i> разом із пропозицією <i>кожен учасник отримує подарунок!</i> базований на директивних мовленнєвих актах. Спонукає до негайної реакції та взаємодії. Така вербалізація також імплікує <i>позитивну мотивацію</i> через обіцянку негайної винагороди. У сучасному онлайн-просторі користувачі звикли отримувати негайну реакцію на власні дії. Тому такі заклики миттєво резонують зі сприйняттям реципієнта. 6. Гарантія доступності та ексклюзивності матеріалів Ув оголошенні <i>кожен отримує доступ до ексклюзивних матеріалів</i> концептуалізована <i>ексклюзивність</i>. <i>Обмеженість доступу до ресурсу</i> підсилює його цінність для реципієнта.
Статистика показує, що 96% українців не знають англійську мову. – А ще більше досі впевнені, що «Fuck» – це їх єдиний мат, а всі діалоги починаються зі слів: «The weather is fine today» або «London is the capital of Great Britain». – Щоб це виправити, та почати впевнено говорити мовою Голлівуду без шкільних зубріжок та стереотипів, <u>читайте канал «Speaking English»</u> (із покликанням) – Автор мега-зрозуміло пояснює розмовну англійську, крок за кроком прокачуючи ваш словниковий запас сленгом та виразами носіїв. Підписуйтесь, настав час говорити по-європейськи: (покликання) [Times of Ukraine 25.05.2023].	1. Статистична аргументація Вступна фраза <i>Статистика показує, що 96% українців не знають англійську мову</i> ґрунтується на тактиці <i>аргументації</i> через наведення кількісних показників. Автор покладався на числові відомості для створення враження невідкладної потреби у вивченні мови. Також це відверта маніпуляція, адже відсутнє покликання на першоджерело інформації. 2. Критика нинішнього стану Автор рекламного тексту апелює до стереотипів, передбачаючи, що рекламований Telegram-канал може допомогти читачам поліпшити їхнє знання мови та виправити ситуацію. 3. Мотивація до зміни через дискредитацію некомпетентності Фраза <i>щоб це виправити</i> ініціює проблемно орієнтовану мотивацію, указуючи на канал як на вирішення зазначеної проблеми. 4. Позичування ресурсу як рішення

	Заклик до дії <i>читайте</i> канал «<i>Speaking English</i>» спирається на <i>директивний тон</i>, репрезентуючи ресурс як безпосередній та ефективний спосіб подолання мовного бар'єру. 5. Авторитетність і дидактична ефективність Уривок <i>Автор</i> мега-зрозуміло пояснює ґрунтується на <i>асертивній оцінці</i>, що виступає як свідчення високої якості та зрозумілості матеріалів, викликає довіру до авторитету автора. 6. Стимулювання до приєднання <i>Підписуйтесь, настав час говорити по-європейськи</i> – експліковано <i>спонукальний директив</i>, покликаний створити відчуття терміновості та необхідності приєднання до спільноти. 7. Еволюція мовного самоідентифікування Фраза <i>настав час говорити по-європейськи</i> базована на <i>самоідентифікації</i>, даючи мотивацію для поліпшення мовних навичок із метою ефективнішого подолання мовного бар'єру під час вивчення мови. Також автор наведеного рекламного тексту паразитує на проблематиці європейської інтеграції України.
--	--

Отже, аналіз маніпулятивних рекламних оголошень на каналі «Times of Ukraine» виявив широкий спектр лінгвістичних технік, спрямованих на емоційний вплив і маніпуляцію поведінкою користувачів. Використання емоційно насиченої лексики, імперативних закликів, порівняльних структур та гіперболізації сприяє формуванню позитивного ставлення до рекламованих продуктів і послуг, створюючи ілюзію унікальності та нагальності. Залучення соціальних доказів і апелювання до масовості підсилюють довіру до інформації, репрезентованої у рекламних оголошеннях. Водночас відсутність джерел статистичних відомостей і маніпуляція суспільними стереотипами підкреслюють важливість критичного підходу до

сприйняття такої інформації. Результати дослідження свідчать про необхідність підвищення медіаграмотності серед користувачів та впровадження заходів щодо протидії маніпулятивним практикам у рекламних текстах Telegram-каналів.

2.4.2. Маніпулятивний характер рекламних текстів на Telegram-каналі «Реальна Україна / Радар Тривога»

Telegram-канал «Реальна Україна / Радар Тривога» на 05.11.2023 налічує 478 770 підписників. Проаналізовано близько 6 000 дописів, опублікованих у період із 01.07.2023 по 31.10.2023, загальним обсягом ~500 000 слововживань. Серед них ~700 текстів рекламних оголошень. Цей період обрано зважаючи на дату початку контрнаступальних дій ЗСУ, оскільки ворог у цей час активізував психологічні атаки в мережі інтернет.

Розглянемо перший репрезентативний приклад рекламного тексту на Telegram-каналі «Реальна Україна / Радар Тривога»: *«Англійська мова в Україні потребує поширення», – про це заявив Володимир Зеленський та подав відповідний законопроект до Верховної Ради України 🇺🇦 «Нація, яка хоче бути лідером, робить освіту лідером! В сучасному світі мовою глобальної співпраці є англійська. Це мова бізнесу, науки та спілкування», – йдеться в промові президента. Близько 2 млрд людей в світі вільно спілкуються англійською мовою, якщо ви ще не в списку цих людей – вам точно на БЕЗКОШТОВНИЙ вебінар-практикум від Marianna.English (покликання) 🧑🏫 Всіх учасників вебінару очікують подарункові чек-листи, Telegram канал з щоденними міні уроками та деталі щомісячного розіграшу Iphone 14 Pro Max 📱🔗 Для реєстрації на вебінар (покликання) тисни кнопку нижче 👉 [Реальна Україна / Радар Тривога 05.07.2023]*. Автор наведеного рекламного тексту використовує низку риторичних і лінгвістичних стратегій для впливу на реципієнта. Зазначення заяви президента Володимира Зеленського забезпечує авторитетний контекст. Акцент на статистичні відомості щодо кількості людей, що володіють

англійською мовою, вносить елемент статистичної переконливості, що має на меті підкреслити глобальну значущість мови.

Пропозиція безкоштовного вебінару-практикуму разом із подарунковими чек-листами й деталями розіграшу смартфона є втіленням стратегії ексклюзивної пропозиції, поєднаної з позитивною стимуляцією за допомогою матеріальних заохочень. Завершальний заклик до дії, виражений через імперативну конструкцію *тисни кнопку нижче*, виконує функцію директивного мовленнєвого акту, котрий спонукає читача до негайних дій. Це підкріплено візуальними засобами керування увагою на зразок *емоджі*. Через використання лексеми *поширення* в контексті вивчення англійської мови автор тексту формує когнітивний фрейм і визначає наявний стан мовної освіти в Україні як недостатній, пропонуючи перспективу збільшення навчальної активності. Також спостерігаємо вживання капіталізації (написання слова великими літерами) із метою привернення уваги читача (**БЕЗКОШТОВНИЙ**).

Проаналізований нижче текст рекламного оголошення вирізняється кількістю інтегрованих гіперпосилань на слово: У 6 областях України виявлено новий небезпечний різновид штаму «Омікрону», – МОЗ. За даними МОЗ, виявлено 10 випадків підвиду штаму COVID-19 «Еріс» в Дніпропетровській (покликання) Закарпатській (покликання), Сумській (покликання), Хмельницькій (покликання), Тернопільській (покликання), Чернівецькій (покликання) За симптомами новий штам практично не відрізняється від інших: біль у горлі, нежить, задишка, ломота у тілі, головний біль, лихоманка [Реальна Україна / Радар Тривога 18.10.2023]. Автор наведеного рекламного тексту інформує про виявлення нового різновиду штаму «Омікрон», використовуючи низку семантичних і синтаксичних прийомів для привернення уваги та впливу на емоції реципієнта.

Текст починається з *емоджі* – іконічного знака, що символізує вірус. Цей прийом діє як візуальний каталізатор, що негайно налаштовує читача на серйозний тон повідомлення. Подальший виклад інформації від Міністерства охорони здоров'я

вводить елемент офіційності й надійності, а вживання фрази *новий небезпечний різновид* містить конотативний потенціал, викликаючи стурбованість і підвищену увагу до повідомлення. Цей ефект посилений зазначенням конкретних областей, що створює в читача відчуття просторової близькості до події, збільшуючи його занепокоєння. Окрім того, у кожену назву області «вшите» активне покликання на різні Telegram-канали, скориставшись якими, можна потрапити на їхні офіційні сторінки.

Багатим на маніпуляції інформацією є й такий зразок: *54% всіх українців не довіряють сучасній медицині, через її недостовірність. Через це, народний лікар створив свій канал «Моє Здоров'я» (покликання) де розповідає всі подробиці та секрети медицини, наприклад як: – Зміцнити імунітет; – Як позбутися мішків під очима; – Та багато іншого. Якщо вам це цікаво, ось посилання – (покликання)* [Реальна Україна / Радар Тривога 23.10.2023]. Текст починається з наведення сумнівної статистики, першоджерело якої не вказане. Однак тут може спрацювати ефект кількісного аргументу, котрий указує на факт загальнонаціональної недовіри, що може резонувати з емоційним станом читача. Покликання на *народного лікаря*, який *створив свій канал*, уводить авторитетний голос у дискурс, пропонуючи альтернативу офіційній медицині. Також цей прийом працює як гіперболізація певної суспільної проблеми. Перелік тем каналу (*зміцнити імунітет; як позбутися мішків під очима; та багато іншого*) є анафорою (повторення як), використаною для структурування інформації, збереження ритмічності повідомлення та підкреслення різноманітності доступного контенту. Такий підхід стимулює інтерес, акцентуючи на практичній користі каналу. Заклик до дії *Якщо вам це цікаво, ось посилання* є прямим і ефективним, спонукає читача стати активним учасником, а не залишатися реципієнтом інформації.

Наводимо текст іще одного рекламного тексту, опублікованого на Telegram-каналі «Реальна Україна / Радар Тривога»: *Харківщина (із покликанням), Полтавщина (із покликанням) – загроза застосування ударних БПЛА, рух з боку Сумщини (із покликанням) Пройдіть в укриття!* [Реальна Україна / Радар Тривога

23.08.2023]. Стиль цього рекламного тексту (фрагментарність викладу, використання коротких безсполучникових речень) передбачає високу міру невідкладності та безпосередньої загрози. Указівка на конкретні регіони, як-от *Харківщина*, *Полтавщина* та *Сумщина*, створює специфічний просторовий контекст, що вказує на безпосередню релевантність інформації для мешканців цих областей. Згадування *ударних БПЛА* вводить конкретну військову загрозу, яка вимагає негайної уваги та реакції. Імперативна форма заклику *Пройдіть в укриття!* підкреслює невідкладність ситуації і спрямована на термінове спонукування до дії.

Убудовані у назви областей гіперпосилання мають дві функції. По-перше, вони дають можливість читачам швидко отримати доступ до додаткової інформації, що посилює довіру до тексту через прозорість і доступність. По-друге, це також може слугувати технікою привернення уваги, оскільки покликання часто асоціюють із важливістю та актуальністю інформації. У контексті наведеного повідомлення такі гіперпосилання могли би надати важливу інформацію про безпеку, інструкції щодо укриття або висвітлення змін ситуації в реальному часі.

Отже, дослідження маніпулятивного характеру рекламних дописів на Telegram-каналі «Реальна Україна / Радар Тривога» виявило використання різноманітних лінгвістичних і риторичних стратегій, орієнтованих на вплив на емоції та поведінку реципієнтів. Згадування авторитетних осіб і офіційних джерел, використання статистичних відомостей без посилань на першоджерела, а також імперативні заклики до дії є основними прийомами, які посилюють довіру та спонукають до негайних реакцій. Окрім того, використання емоджі та гіперпосилань підсилює емоційний ефект і сприяє приверненню уваги. Маніпулятивні тексти також часто апелюють до страху, створюючи відчуття терміновості та необхідності дій. Виявлені методи маніпуляції підкреслюють важливість критичного підходу до сприйняття інформації та необхідність підвищення медіаграмотності серед українських користувачів.

2.4.3. Аналіз маніпулятивних аспектів рекламних текстів на каналі «ХК Київ»

Telegram-канал «ХК Київ» слугує репрезентативним джерелом маніпулятивних рекламних текстів. На 05.11.2023 він налічував 155 157 підписників. Проаналізовано близько 1 000 дописів, опублікованих у період із 01.09.2023 по 31.10.2023, загальним обсягом ~100 000 слововживань. Серед них ~100 текстів рекламних оголошень. Ми обрали саме цей період, аби проаналізувати можливий вплив посилення інформаційно-психологічних операцій із боку російської федерації на текстотворення реклам у соцмережі Telegram, особливо на тлі ускладнених наступальних дій ЗСУ.

Із огляду на ненормативну (обсценну) лексику цікавим є таке рекламне оголошення на каналі «ХК Київ»: *Пропогондоша кремля Скабєєва збісилася через український телеграм-канал «Times of Ukraine» (із покликанням) та погрожує знайти його інформатора, який зливає плани русні. Хто не знав – це той самий канал, який читає Зеленський та Залужний. ! Я теж особисто рекомендую Times of Ukraine (із покликанням), оскільки вони перші публікують те, що з'являється у ЗМІ тільки через 2 тижні [ХК Київ 25.10.2023].* Автор наведеного рекламного тексту використовує емоційно забарвлену лексику (включно з емоджі) й апеляцію до авторитету з метою підсилення довіри та актуальності. За допомогою ненормативної лексики автор зневажливо висловлюється щодо відомої російської журналістки, створюючи агресивне наративне забарвлення. Вказівка на український Telegram-канал як джерело, яке читають авторитетні особи, ґрунтована на стратегії асоціації з надійністю та важливістю. Експліцитна рекомендація від автора тексту (*Я теж особисто рекомендую*) покликана підсилити переконливість звертання. Також у цьому прикладі використані прийоми сторітелінгу і містифікації без наведення першоджерел.

Наводимо рекламний текст: **УВАГА ВСЕНАРОДНЕ ОПИТУВАННЯ**   Telegram-канал Правда (із покликанням) проводить опитування – Якщо вибори Президента відбудуться завтра? За кого Ви віддасте свій голос: Володимир Зеленський (із покликанням) Петро Порошенко (із покликанням) Свій Варіант (із

покликанням) *Проти всіх (із покликанням) Дізнатись варіант (із покликанням)* [ХК Київ 26.10.2023]. У цьому тексті спостерігаємо заклик до участі в опитуванні. Автор використовує маркери уваги й інтерактивні елементи для залучення уваги читача. Уживання червоних емоджі та великих літер (капіталізація – *УВАГА ВСЕНАРОДНЕ ОПИТУВАННЯ*) у слові має на меті привернути увагу і створити відчуття терміновості та важливості опитування. Словосполучення *всенародне опитування* підкреслює загальну значущість і відкритість опитування для широкого кола осіб. За допомогою питання *Якщо вибори Президента відбудуться завтра?* автор маніпулює гіпотетичним сценарієм для стимулювання роздумів і вибору, спонукаючи читачів уявити можливість негайного виборчого процесу.

Надання конкретних варіантів голосування з іменами кандидатів і додаткових опцій (*Свій Варіант, Проти всіх*) дозволяє читачам узаємодіяти з рекламним текстом, що підсилює ефект його впливу. Покликання в кожному варіанті виступають як інтерактивні кнопки, що забезпечують простий і зручний спосіб участі в опитуванні, підсилюючи залучення та збільшуючи ймовірність відгуку. Завершальний заклик до дії *Дізнатись варіант* стимулює цікавість, запрошуючи користувачів дізнатися більше про опитування або результати, що може спонукати до подальшої взаємодії з каналом та його контентом. Насправді – кожен із цих варіантів відповіді є покликанням на той самий Telegram-канал, що вказує на пряме маніпулювання інформацією.

Іще один рекламний текст із Telegram-каналу «ХК Київ» відображає негативну оцінку загальноприйнятих практик споживання туристичних послуг у Карпатах. Його автор використовує гіперболізовану лексику, як-от у словосполученні *найтупіша ідея*, що слугує засобом емоційної маніпуляції, спрямованої на викликання в читачів відчуття роздратування та бажання знайти альтернативу: *Найтупіша ідея – це витратити гроші в Карпатах. Бази відпочинку орієнтовані на туристів та деруть ціни до небес, тому звичайна поїздка в мальовничі Карпати може обійтися в кругленьку суму. А якщо ви часто буваєте в Карпатах, але крім Буковелі та Говерли*

нічого не знаєте, користуйтеся каналом Карпатський Двіж (із покликанням)
Тут дізнаєтесь: як зняти будинок під Говерлою з неймовірним видом за 300 гривень, де наїстися за 100 грн, та про які таємні місця не знають навіть місцеві. Мастхев для всіх, хто хоче відпочити в Карпатах, зберігайте собі: (покликання) [ХК Київ 16.10.2023]. Твердження про завищені ціни до небес діє як гіперболізований аргумент, що посилює негативний образ традиційного туристичного відпочинку.

Висвітлення економічних переваг, як-от зняти будинок... за 300 гривень та де наїстися за 100 грн, здійснене через конкретні цифрові відомості, що слугують емпіричними доказами економічної доцільності. Апеляція до таємниці та ексклюзивності через фразу *таємні місця не знають навіть місцеві* включає прийом наведення інсайдерської інформації, що забезпечує відчуття елітарності та ініціації. Заклик до дії *зберігайте собі* передбачає негайну інтерактивність, спрямовану на закріплення комунікації між споживачем і контентом. Ушиті в текст покликання забезпечують безпосередню взаємодію з рекламним контентом, що підсилює ефект залучення в умовах цифрового маркетингу.

Звертаємо увагу на такий рекламний текст: *Виявляється, 8 із 10 киян не знають, чим зайнятися на вихідних. Так що тримайте канал, де знаходять способи відпочити безкоштовно, круто провести час як з друзями, так і поодиноці. Київська перепічка / афіша (із покликанням) Де можна об'їстися на 200 гривень, куди сходити на вихідні і що це взагалі за місце на фото?! Хто хоче круто провести час і зекономити гроші – ласкаво просимо: (покликання) [ХК Київ 10.10.2023].* У тексті цієї реклами використано статистичний аргумент (*8 із 10 киян не знають, чим зайнятися на вихідних*) для створення уявлення про «масштабну» проблему, що вимагає рішення, та для привернення уваги до потенційної аудиторії, яка шукає розваг. Однак автор не наводить першоджерела цієї інформації. Зацікавленість у відпочинку та бажання зекономити викликане за допомогою обіцянки доступу до інформації, котра дозволяє *круто провести час як з друзями, так і поодиноці*. Риторичне запитання *Де можна об'їстися на 200 гривень, куди сходити на вихідні і*

*що це взагалі за місце на фото?! покликане пробудити зацікавленість і спонукати реципієнта до взаємодії, інтригуючи читача можливістю відкриття нових, невідомих раніше місць і вигідних пропозицій. Заклик до дії, представлений фразою *Хто хоче круто провести час і зекономити гроші – ласкаво просимо*, має на меті створити враження інклюзивності та відкритості, пропонуючи негайну вигоду. Використання покликань безпосередньо в тексті забезпечує читачеві миттєвий доступ до додаткової інформації та ресурсів, підсилюючи ефект негайного залучення. У цілому структура та мова реклами орієнтована на створення враження доступності та легкості знаходження варіантів відпочинку, що може бути особливо привабливими для молодшої аудиторії.*

Наводимо рекламне оголошення на ресурсі «ХК Київ»: **!** *Якщо ви живете в Україні, то зобов'язані про це знати: – Google Maps платить по \$20 за чесні відгуки про ресторани. Можна поїсти в Пузатій Хаті на 100 грн і отримати зверху 600. – Харківські айтишники створили телефон, який генерує цифрову гривню за заряджання телефону. Лягли спати, а на ранок отримали +300 грн на карту. – З'явився додаток для бігунів, де за кожен кілометр дають 150 грн. Можна хоч пішки ходити і заробляти гроші. 🍑 І це не жарт – канал Стартапенко (із покликанням) кожен день пише про дивакуваті технології та способи отримати з них грошей. При чому не якісь копійки, а хоча б \$100 на день. Підписуйтесь та заробляйте навіть з калькулятора: (покликання) [ХК Київ 05.10.2023].*

Автор цього рекламного тексту застосовує низку психологічних і лінгвістичних прийомів для привернення уваги та стимулювання інтересу до пропонованих послуг.

1. Елементи несподіванки й оригінальності. Речення *Google Maps платить по \$20 за чесні відгуки про ресторани* та *Харківські айтишники створили телефон, який генерує цифрову гривню за заряджання телефону* викликають здивування та недовіру, що є типовою реакцією на надмірно привабливі пропозиції, які здаються нереалістичними. Це прямий результат надлишкової та прямолінійної реклами впродовж кількох останніх десятиліть.

2. Пряме звертання до читача. Використання форми другої особи (*якщо ви живете в Україні, то зобов'язані про це знати*) дозволяє персоналізувати досвід і звернутися безпосередньо до потенційного споживача, залучаючи його до діалогу.

3. Підкреслення легкості заробітку. Фраза *Можна хоч пішки ходити і заробляти гроші* покликана спростити уявлення про процес заробітку як такий, що не вимагає зусиль.

4. Спростування сумнівів. Автор вислову *І це не жарт* намагається упередити скептицизм, який може виникнути в читача щодо надмірно привабливих рекламних пропозицій.

5. Заклик до дії з обіцянкою вигоди. Заклик *Підписуйтесь та заробляйте навіть з калькулятора* мотивує читача виконати конкретну дію (підписатися на канал) із метою отримання обіцяної вигоди.

6. Уживання гіперболізації. Згадування винаходів і можливостей, які звучать занадто привабливо, щоби бути правдою, викликає сильні емоції та враження, сприяючи приверненню уваги.

Усі ці елементи в сукупності створюють дискурс, у якому зацікавлення читача і спонукання його до швидкої взаємодії з рекламою відбувається ефективніше, ніж без уживання прийомів сугестії та маніпуляції.

Отже, рекламні тексти каналу «ХК Київ» демонструють поєднання емоційної експресії, інтриги та технік швидкого залучення аудиторії. Автори активно вдаються до гіперболізації, наведення псевдостатистики, апеляцій до авторитету та обіцянок легкої вигоди без належної доказової бази. Важливу роль відіграють інтерактивні та інтертекстуальні елементи, як-от покликання, емоджі, капіталізація, пряме звертання, покликані стимулювати миттєву реакцію реципієнта. Частина дописів містить ознаки містифікації та створення ілюзії ексклюзивного доступу до інформації чи фінансових можливостей. У результаті реклама функціонує не лише як інформування, а як механізм сугестивного впливу, спрямований на швидке прийняття рішення без критичної перевірки змісту.

2.4.4. Мовні засоби маніпуляції в Telegram-каналах «Times of Ukraine», «Реальна Україна / Радар Тривога» та «ХК Київ»

У перебігу дослідження маніпулятивного складника таких українських Telegram-каналів, як «Times of Ukraine» (840 708 підписників), «Реальна Україна / Радар Тривога» (478 770 підписників) та «ХК Київ» (155 157 підписників) було проаналізовано 12 000 дописів, серед яких 1 200 – рекламні оголошення. Загальний обсяг текстів дослідження склав понад 950 000 слововживань. Оскільки в сучасних соцмережах будь-яка реклама є маніпулятивною, ми промінемо вирахування кількісних характеристик і одразу перейдемо до розбирання якісних.

Так, було виявлено, що автори проаналізованих Telegram-каналів послідовно застосовують низку мовних технік, які мають на меті маніпулювати емоціями. Використання директивного стилю спостерігаємо в усіх досліджених текстах. Автори використовують імперативи та фрази, що стимулюють негайну відповідь читача: *підписуйтесь, не зволікайте* або *пройдіть в укриття*.

Апелювання до авторитету відомих особистостей використовують у майже половині досліджених випадків, при цьому метою є підвищення довіри до пропонованої інформації. Так, згадування імені Президента або відомих осіб надає тексту вагомості й спонукає до довіри. У кількох текстах виявлено використання сугестивних прийомів, спрямованих викликати бажання терміново діяти. Наприклад, наголошення на потенційній небезпеці, а також використання іменника *увага*, змушує читача відчувати необхідність діяти негайно.

Формування відчуття належності до групи (ідентифікації) через уживання займенників першої особи множини або апеляції до спільних цінностей або потреб є іншим використовуваним прийомом, застосованим у значній частині рекламних текстів. Одним із найпоширеніших технік є експлуатація оптимістичних стереотипів та позитивної мотивації. Наприклад, обіцянка легкого заробітку або надзвичайних можливостей. Автори реклам вербалізують концепти ДОБРОБУТУ й УСПІХУ, а також наголошують на легкості досягнення цілей для створення ілюзії, нібито читач може безперешкодно втілити свої мрії, послуговуючись інструкціями рекламованого

Telegram-каналу. Уживання гіперболічних висловів та емоційно навантаженої лексики також є характерною особливістю цих текстів. Вони підсилюють емоційний вплив на реципієнта і спонукають його до дії. Ці стратегії мовлення спрямовані на активізацію базових емоцій та інстинктів, що зумовлюють імпульсивні реакції.

Отже, проаналізовані рекламні тексти демонструють різноманітність риторичних і психолінгвістичних прийомів, використовуваних для маніпуляції емоціями з метою переконання реципієнтів, а також привернення їхньої уваги, стимулювання інтересу та спонукання до дій. У більшості випадків автори рекламних текстів у Telegram-каналах послуговувалися директивним стилем, емоційно забарвленою лексикою, іконічними знаками (емоджі), апелюванням до авторитету, пропущенням першоджерел інформації, гіперболізацією, капіталізацією (написання слова великими літерами), виділенням окремих фраз жирним шрифтом, імплікацією страху і відчуттям терміновості, закликами до дії, тактиками переконання кількістю (у випадку наведення статистичних відомостей), маніпуляцією відчуттям неповноцінності тощо. На основі результатів дослідження можна створити комплекс технік самозахисту від маніпуляції емоціями в мережі інтернет, а також дотримання інформаційної гігієни в соцмережах.

Висновки до розділу 2

Друга частина дослідження містить систематичний аналіз узаємодії української мови з ІТ-ресурсами у контексті маніпуляції інформацією. Розглянуто різноманітні маніпулятивні техніки в заголовках новинних інтернет-ресурсів, дописах українських Telegram-каналів та рекламних текстах на тій самій платформі.

Установлено, що маніпулятивні повідомлення в заголовках новинних інтернет-ресурсів мають значний вплив на емоційний стан і поведінку реципієнтів. Визначено, що використані в заголовках емотиви слугують основним інструментом для залучення уваги та маніпуляції свідомістю читачів. Проаналізовано маніпулятивні повідомлення в українських Telegram-каналах, зокрема їхні особливості і методи впливу на аудиторію. З'ясовано, що під час створення текстів для свідомих або

несвідомих інформаційно-психологічних атак автори використовують різні техніки психологічного впливу, спрямовані на зміну поведінки та емоційного стану користувачів.

Виявлено, що Telegram є осередком маніпулятивних повідомлень, базованих на здебільшого експліцитних елементах дезінформації та маніпуляції. Розглянуто маніпулятивні аспекти в текстах українських Telegram-каналів, зокрема «Труха ⚡ Україна», «ЧОРНИЙ ЛИСТ» та «Український Телеграм». Кількість підписників кожного з них на момент дослідження підтверджує значний вплив цих каналів на формування громадської думки. Досліджено мовні засоби маніпуляції в рекламі в українських Telegram-каналах, виявлено основні сугестивні аспекти, використовувані для впливу на споживачів рекламного контенту. Також проаналізовано маніпулятивний характер рекламних дописів у каналах «Times of Ukraine», «Реальна Україна / Радар Тривога» та «ХК Київ». Результати аналізу вказують на активне використання маніпулятивних технік у комерційних цілях.

Проаналізовані заголовки новинних ресурсів «Naspravdi.Today», «Politeka» та «Тарасова правда» демонструють часте використання емоційно забарвленої лексики та гіперболізації для привернення уваги реципієнтів. Відзначено використання сугестивних прийомів, як-от імперативні заклики до дії, експлікація авторитету, маніпуляція страхом та апелювання до терміновості.

Лінгвістичний аналіз текстів в українських Telegram-каналах також показує застосування авторами багатьох риторичних прийомів, спрямованих на емоційний вплив і маніпуляцію поведінкою користувачів. Зокрема, це використання емоджі, апелювання до авторитету, емотиви та маніпуляція суспільними стереотипами.

На підставі результатів дослідження розроблено комплекс технік самозахисту від маніпуляції емоціями в мережі інтернет, а також рекомендації щодо дотримання інформаційної гігієни в соцмережах. Ці заходи спрямовані на підвищення медіаграмотності серед користувачів і впровадження практик, які допоможуть уникнути негативного впливу маніпулятивної інформації.

Розділ 3

ЛІНГВОКОГНІТИВНІ ЗАСОБИ ЗАХИСТУ ВІД ЦИФРОВИХ ЗАГРОЗ І ПРИНЦИПИ ЇХ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ

3.1. Маніпулятивні стратегії в текстах, спрямованих на підрив української державності напередодні збройної агресії

3.1.1. Стратегія легітимізації проросійських наративів у текстах В. Медведчука

1. Аналіз монографії В. Медведчука «Сучасна українська національна ідея і питання державотворення» свідчить про використання низки мовних маніпуляцій, спрямованих на ЕМОЦІЙНИЙ ВПЛИВ і МАНІПУЛЮВАННЯ свідомістю реципієнтів. Такі тексти **створюють ефект обмеження критичного мислення аудиторії**, оскільки ЕМОЦІЙНІ АКЦЕНТИ, КАТЕГОРИЧНІСТЬ та ДРАМАТИЗАЦІЯ зводять аналіз до СПРОЩЕНИХ схем, що **призводить до формування однобокого сприйняття складних суспільних питань**, де домінують емоції замість раціонального підходу. Наприклад, уживання конструкції *не може бути сумніву* підсилює враження НЕЗАПЕРЕЧНОСТІ авторських висновків, а вислів *справді суверенна держава* додає пафосу та спрямовує увагу на ІДЕАЛІЗОВАНІ концепти.

У проаналізованому тексті спостерігаємо **використання емоційно забарвленої лексики** (10 прикладів). Використання слів, як-от *найважливіша подія, справді суверенна, вільна сім'я демократичних країн*, підсилює ЕМОЦІЙНИЙ ефект, **знижуючи критичне сприйняття**. Уживання таких епітетів вербалізує концепти ЄДНІСТЬ і НАТХНЕННЯ, змушуючи аудиторію асоціювати ці емоції з представленими ІДЕЯМИ, що має на меті **знижити здатність до аналітичного осмислення та підштовхнути реципієнта до безумовного прийняття нав'язаних ЦІННОСТЕЙ**.

В. Медведчук активно застосовує прийом **гіперболізації** (7 прикладів). Наприклад, вислів *загроза ядерного катаклізму* створює ДРАМАТИЧНИЙ дискурс і вербалізує концепт ЗАГРОЗА, нагнітаючи ТРИВОГУ та посилюючи емоційний ТИСК. Подібна тактика не лише викликає сильну емоційну реакцію, але й сприяє формуванню ПЕСИМІСТИЧНОГО уявлення про ситуацію, тим самим **активізуючи СТРАХ** і **знижуючи об'єктивне сприйняття тексту**.

У тексті наявна **апеляція до авторитету** (6 прикладів). Автор посиляється на *літературу і міжнародні документи*, щоби надати своїм твердженням ЛЕГІТИМНОСТІ. У цьому випадку апеляція формує ІЛЮЗІЮ наукової обґрунтованості, навіть якщо фактичні аргументи не підтверджені, що допомагає адресантові ПРИХОВАТИ маніпулятивний характер пропонованої інформації.

У тексті широко використані **метафори** (5 прикладів). Уживання образних конструкцій, як-от *зламати стереотип*, надає тексту виразності та КАТЕГОРИЧНОСТІ. Метафори, окрім підсилення емоційного забарвлення, сприяють створенню УЯВНОГО контексту, в якому реципієнт повинен швидше погодитись із представленою позицією автора.

Також трапляються **риторичні протиставлення (антитези)** (5 прикладів). Фрази на зразок *що б там не говорили* заперечують АЛЬТЕРНАТИВНІ погляди ще до їхнього формулювання. Цей прийом **нейтралізує можливу критику**, підсвідомо переконуючи реципієнта в БЕЗПІДСТАВНОСТІ будь-яких ЗАПЕРЕЧЕНЬ.

У тексті спостерігаємо випадки **псевдооб'єктивізації** (5 прикладів). Використання фраз, як-от *не може бути сумніву*, формує уявлення про БЕЗЗАПЕРЕЧНІСТЬ тверджень. Використовуючи подібні конструкції, адресант має на меті викликати у читача враження абсолютної ІСТИННОСТІ висновків, які не завжди ґрунтовані на фактах.

У тексті виявлено **кумуляцію негативу** (4 приклади). Переліки проблем **створюють уявлення про критичний стан**, наприклад: *заробітна платня одержувалася регулярно, діяла хоча й не дуже ефективна, але система соціального*

захисту. Цей прийом маніпуляції формує ефект БЕЗВИХОДІ, що змушує реципієнта зосереджуватися на нав'язаній адресантом думці як на єдиній версії.

У тексті також наявна **гіперболізація історичних подій** (3 приклади). Фрагменти на зразок *місія у започаткуванні духовних цінностей світової цивілізації* викликають **ефект винятковості**. Тут гіперболізація посилює відчуття гордості, водночас ПРИХОВУЮЧИ справжні труднощі або неоднозначність історичних подій.

Автор активно використовує **евфемізми** (2 приклади), аби згладжувати негативні аспекти повідомлення. Згладжування негативу через конструкції на зразок *у цілому мирно* применшує складність ситуацій, створюючи ілюзію СПОКОЮ та СТАБІЛЬНОСТІ, приховуючи реальні ПРОБЛЕМИ або КОНФЛІКТИ.

В. Медведчук використовує **дисфемізми** (2 приклади) як засіб НЕГАТИВНОГО впливу. Уживання таких лексем підсилює емоційне ВІДТОРГНЕННЯ та програмує аудиторію на ВОРОЖІСТЬ до згаданих концептів або суб'єктів. Наприклад, у реченні *Цілком справедливо зазначається в літературі, що методи, які зараз позначаються як «більшовизм», були в першій половині ХХ сторіччя провідними не тільки в революційній Росії та СРСР* (Медведчук 1997, с. 17) спостерігаємо апелювання до більшовизму, явища в історії України, характеризуваного як різко негативне.

Отже, використання перелічених мовних прийомів у тексті В. Медведчука «Сучасна українська національна ідея і питання державотворення» сприяє зміцненню ВПЕВНЕНОСТІ аудиторії у правильності поданих ідей, але водночас ОБМЕЖУЄ здатність до аналізу. Наприклад, **емоційні твердження покликані викликати тривогу та змушувати сприймати пропозиції автора як єдино правильні**. Такий текст сприяє формуванню ПОЛЯРИЗОВАНИХ позицій, де переважає уявлення про КОНФЛІКТ, вербалізований через концептуальну опозицію МИ і ВОНИ. У результаті текст зменшує КРИТИЧНІСТЬ сприйняття та підвищує готовність до прийняття УПЕРЕДЖЕНИХ рішень. Мовна маніпуляція стає інструментом утвердження ОДНОБІЧНОГО світогляду.

2. Дослідження тексту В. Медведчука «Україна: актуальні питання розвитку суспільства, держави і права» виявило систематичне використання

МАНІПУЛЯТИВНИХ мовних прийомів, спрямованих на формування ОДНОЗНАЧНОГО сприйняття ідей та обмеження КРИТИЧНОГО мислення. Ці прийоми активно впливають на реципієнта через емоційний ТИСК, створення ілюзії БЕЗАЛЬТЕРНАТИВНОСТІ та СПРОЩЕННЯ складних суспільних питань. Їх уживання в умовах політичної НЕСТАБІЛЬНОСТІ значно посилює риторичний ефект, спрямований на переконання аудиторії.

Піднесена лексика (9 прикладів) створює атмосферу ЗНАЧУЩОСТІ подій і підсилює ефект авторитетності тексту. Наприклад, вислів *знаменні часи у своєму розвитку* зосереджує увагу реципієнта на ВИНЯТКОВОСТІ описаного моменту, що формує ДОВІРУ до тверджень. Уживання такої лексики сприяє зміцненню авторської позиції через емоційну СУГЕСТІЮ.

Апеляція до історичної несправедливості (7 прикладів) використана з метою підкреслення проблем, які нібито є результатом колоніального минулого. Цей прийом дозволяє зміщувати акценти зі справжніх можливих причин на емоційний контекст. Наприклад, згадка про *колоніальну та напівколоніальну залежність* викликає співчуття і формує почуття провини у реципієнта.

Гіперболізація (5 прикладів) посилює критичне сприйняття реальності через ПЕРЕБІЛЬШЕННЯ негативних аспектів. Фрагмент речення *все більше й більше зубожіє* покликаний викликати враження НЕВІДВОРОТНОСТІ КРИЗОВИХ ЯВИЩ, що змушує реципієнта відчувати БЕЗВИХІДЬ, підвищуючи ефективність сугестії через нагнітання СТРАХУ.

Контраст (5 прикладів) відіграє ключову роль у підсиленні ДРАМАТИЗМУ тексту. Наприклад, протиставлення *демократично, але з ваучерами* демонструє розрив між позитивними ОЧІКУВАННЯМИ та негативною РЕАЛЬНІСТЮ, підсилюючи у реципієнта відчуття РОЗЧАРУВАННЯ, що ефективно сприяє ПОЛЯРИЗАЦІЇ суспільної думки.

Емоційно забарвлена лексика (5 прикладів) спрямована на підсилення НЕГАТИВНОГО сприйняття ситуації. Наприклад, фраза *загрожує її незалежності*

формує ТРИВОЖНЕ тло і змушує реципієнта емоційно реагувати на викладені автором проблеми, що знижує здатність КРИТИЧНО оцінювати інформацію.

Метафоризовані дисфемізми (4 приклади) додають ДРАМАТИЗМУ через вербалізацію НЕГАТИВНИХ концептів. Наприклад, метафора *туман політичного бедламу* вербалізує концепти ХАОТИЧНІСТЬ і БЕЗЛАД у політичному житті. Подібна лексика підсилює КРИТИКУ та формує в реципієнта відчуття БЕЗПОРАДНОСТІ.

Іронія (4 приклади) використана для знецінення певних явищ або процесів. Наприклад, фрагмент *хвала Богу, що ще не найгірше* створює ЗНЕВАЖЛИВИЙ тон, який змушує реципієнта поділяти СКЕПТИЧНЕ ставлення автора. Такий прийом посилює емоційний зв'язок із текстом і спрямовує реципієнта до прийняття критичних висновків.

Вимушене акцентування (4 приклади) підкреслює важливість авторських тез БЕЗ достатніх ДОКАЗІВ. Наприклад, фраза *щоб не бути голослівним, наведемо лише один факт* додає вагомості твердженням, навіть якщо вони ґрунтуються на ОДИНИЧНОМУ прикладі. Це створює у реципієнта враження аргументованості, яка насправді є ПОВЕРХОВОЮ.

Негативна семантична репрезентація (4 приклади) підсилює ПЕСИМІСТИЧНИЙ настрій тексту. Наприклад, фраза *наше хворе суспільство* формує негативне бачення ДЕРЖАВИ, навіюючи реципієнту думку про глибоку КРИЗУ і акцентуючи увагу на СЛАБКИХ сторонах без наведення конструктивних рішень.

Апеляція до беззаперечності (4 приклади) подає певні ідеї як АКСІОМАТИЧНІ. Наприклад, фраза *немає сумніву* покликана створити враження, що авторські твердження не підлягають сумніву, що обмежує здатність реципієнта обмірковувати АЛЬТЕРНАТИВНІ підходи.

Директивна риторика (3 приклади) стимулює реципієнта до дії через заклики (експліцитні заклики до дії). Наприклад, фраза *діяти слід рішуче* вводить відчуття ТЕРМІНОВОСТІ, що тисне на емоційний стан. Використання такого прийому

позбавляє аудиторію можливості КРИТИЧНО переосмислити запропоновані рішення.

Ілюзія оптимізму (3 приклади) пом'якшує критичність викладених проблем. Наприклад, вислів *зрештою, суспільство видужає* викликає враження неминучого позитивного результату, хоча конкретних підстав для цього не наведено, що вводить реципієнта в ОМАНУ, знижуючи його здатність до ОБ'ЄКТИВНОГО аналізу.

Псевдологічний зв'язок (3 приклади) використаний у тексті для побудови причиново-наслідкових ланцюжків, які не мають достатніх доказів. Наприклад, фраза *логічно, що в таких умовах потрібно діяти рішуче* вводить хибне уявлення про зв'язок між викладеними тезами і висновками, обмежуючи спроможність реципієнта поставити під СУМНІВ авторську позицію.

Категоричне твердження (3 приклади) формує враження БЕЗАЛЬТЕРНАТИВНОСТІ викладених ідей. Наприклад, вислів *без сумніву, саме так має бути* спонукає реципієнта приймати думку автора без КРИТИЧНОГО осмислення. Подібна риторика обмежує поле для ДИСКУСІЇ, підштовхуючи до ОДНОБІЧНОГО сприйняття.

Невизначеність у висловлюваннях (3 приклади) допомагає мовцеві уникати ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ за твердження. Наприклад, словосполучення *складається враження* вводить СУБ'ЄКТИВНУ оцінку як ОБ'ЄКТИВНИЙ факт, створюючи ілюзію НАУКОВОГО підходу, що може вводити реципієнта в оману.

Гіперболізація загроз (3 приклади) використана для посилення СТРАХУ. Наприклад, фраза *накопичують сили для комуністичного реваншу* вводить відчуття невідворотності НЕБЕЗПЕКИ. Цей прийом спрямований на мобілізацію емоційної підтримки аудиторії.

Апеляція до морального авторитету (2 приклади) зміцнює позицію мовця через посилення на загальнолюдські цінності. Наприклад, згадка про *заповіді Христа* додає позитивної конотації до наративу, змушуючи реципієнта довіряти викладеному і сприяючи ЛЕГІТИМІЗАЦІЇ позиції адресанта.

Евфемізація проблем (2 приклади) ПОМ'ЯКШУЄ сприйняття НЕГАТИВНИХ аспектів повідомлення. Наприклад, словосполучення *суттєво відстає* у реченні *На жаль, зараз ми повинні визнати, що розвиток законодавства, права в цілому суттєво відстає від потреб розвитку української державності* знижує КРИТИЧНІСТЬ сприйняття замість конкретного опису проблем у ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ, що дозволяє мовцеві уникати прямої ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ за оцінку.

Антитезу (2 приклади) в тексті застосовано для підсилення контрасту між ПОЗИТИВНИМ і НЕГАТИВНИМ. Наприклад, протиставлення *відкритість влади* і *кулуарні рішення* акцентує увагу на ВАДАХ сучасної політичної системи, що сприяє посиленню КРИТИЧНОГО ставлення до опонентів автора.

Епітетизація (2 приклади) використана з метою підкреслення значущості окремих явищ. Наприклад, словосполучення *докорінні зміни* додає вагомості викладеним реформам, створюючи враження їхньої НЕОБХІДНОСТІ, що має на меті сформуванню у реципієнта ПОЗИТИВНЕ ставлення до пропонованих рішень.

Узагальнення (2 приклади) створює ілюзію загального КОНСЕНСУСУ. Наприклад, вислів *усе суспільство розуміє* формує враження, що всі поділяють думку адресанта, таким чином спрощуючи складні явища і знижуючи рівень КРИТИЧНОГО сприйняття аудиторії.

Отже, аналіз застосування наведених маніпулятивних прийомів у тексті В. Медведчука «Україна: актуальні питання розвитку суспільства, держави і права» продемонстрував, що він є спрямованим на створення ЕМОЦІЙНОГО ТИСКУ та обмеження КРИТИЧНОГО аналізу реципієнтів. Авторські тези подані як ОЧЕВИДНІ й БЕЗАЛЬТЕРНАТИВНІ, сприяють нав'язуванню ОДНОЗНАЧНОГО трактування суспільно-політичних процесів, обмежуючи можливість для ОБ'ЄКТИВНОГО аналізу. Такі методи підривають основи КОНСТРУКТИВНОГО дискурсу, залишаючи реципієнта у стані ЗАЛЕЖНОСТІ від запропонованих адресантом ідей.

3. Аналіз тексту В. Медведчука «Дух і принципи соціал-демократії: українська перспектива» виявляє систематичне використання мовних маніпуляцій, спрямованих на створення емоційного впливу, спрощення складних суспільно-політичних питань

та формування однобічного бачення описуваних явищ. Маніпулятивна стратегія автора ґрунтується на підборі лексичних і синтаксичних засобів, що сприяють емоційному нагнітання, формуванню категоричних оцінок та уникненню критичного осмислення тексту реципієнтом.

Зокрема, у тексті систематично застосовані такі маніпулятивні прийоми, як гіперболізація, метафоризація, некритичне узагальнення, емоційне нагнітання, антитеза, апеляція до авторитету/моральних норм, іронія, поляризація, емоційне маркування, глорифікація, спрощена реконструкція історії тощо. Кожен із цих прийомів виконує конкретну функцію у формуванні потрібного авторові емоційного чи когнітивного ефекту, що ускладнює об'єктивне сприйняття матеріалу. Помітними є також використання евфемізмів і дисфемізмів, дихотомії, ідеалізованої риторики, риторичних запитань, емоційно забарвленої/оцінної/пейоративної лексики, непідтверджених припущень та стверджень без підтвердження.

У своїй публікації В. Медведчук активно застосовує **риторичні запитання** (13 прикладів), щоби викликати емоційну реакцію у читача. Наприклад: *Чому ми, маючи багаті природні ресурси, живемо у злиднях?* (Медведчук 2000, с. 5). Такі конструкції спрямовані на підсилення емоційного впливу та створення атмосфери невдоволення.

Автор послуговується **гіперболізацією** (12 прикладів) для створення враження значущості чи драматичності ситуації. Наприклад, *за якихось 5-8 років провідні країни Європи здолали кризу* (Медведчук 2000, с. 5). Це формує враження надмірної легкості досягнення успіху, що створює ілюзію меншовартості українського досвіду.

У тексті автор використовує **емоційно забарвлену лексику** (10 прикладів) із метою викликати у читача відповідну бажану реакцію. Наприклад, слова *злидні, тупцюємо, корупція* (Медведчук 2000, с. 5) викликають негативні емоції та формують упереджене ставлення до описуваних явищ.

Автор використовує слова з негативним відтінком (**дисфемізми**) (10 прикладів) для знецінення альтернативних точок зору. Наприклад, *У нашій країні поширені спотворені уявлення про соціал-демократію. Нас відлякує слово «соціалізм»* (Медведчук 2000, с. 6). У цьому випадку використання дисфемізму *спотворені*

уявлення додає повідомленню негативного емоційного забарвлення та знижує довіру до альтернативних поглядів.

В. Медведчук звертається до **історичних аналогій** (8 прикладів), аби підсилити власну аргументацію. Наприклад: *Європа лежала в руїнах... але за якихось 5-8 років стала процвітаючою* (Медведчук 2000, с. 5). Використання таких порівнянь спрямоване на створення відчуття відставання та кризи.

Уживання **метафор** (8 прикладів) сприяє створенню яскравого емоційного враження. Наприклад, вислів *спустошуватиме душі виборців* (Медведчук 2000, с. 15) інтенсифікує негативне сприйняття описуваних процесів.

В. Медведчук активно застосовує **протиставлення** (7 прикладів) для звуження спектра інтерпретацій. Наприклад, *революційні методи проти еволюційного шляху* (Медведчук 2000, с. 7). Використання таких конструкцій обмежує можливість альтернативного сприйняття.

Риторичні анафори (7 прикладів). Часте повторення ключових ідей слугує додатковим шаром сугестії з метою посилення їх впливу на реципієнта. Наприклад, фраза *соціал-демократія це...* (Медведчук 2000, с. 12) перетворюється на гасло, яке легко запам'ятати.

Автор створює атмосферу **ТЕРМІНОВОСТІ й ТРИВОГИ** завдяки **емоційному нагнітанняю** (6 прикладів). Наприклад, *загроза втратити державу* (Медведчук 2000, с. 4), таким чином формуючи у реципієнта відчуття невідкладності дій.

Уживання **абстрактних конструкцій і номіналізації** (6 прикладів) додає тексту офіційного звучання, приховуючи суб'єктивність. Наприклад: *Проведені у Російській Федерації опитування свідчать, що на запитання, «Яка політична сила буде мати підтримку в майбутньому?», більшість називала не «Єдинство» чи блок Лужкова-Примакова ОВР, а СПС та «Яблоко» – дві структури, що мають досить виразний ідеологічний профіль* (Медведчук 2000, с. 16).

Висловлювання з категоричним тоном (6 прикладів) надають твердженням авторитетності. Наприклад, *На моє переконання, вирішити будь-яку проблему можна лише тоді, коли, досягнувши її, скажеш: ось та точка зору, з якої на проблему варто*

дивитися, а ось спосіб, чи головний напрямок, який я пропоную для її розв'язання (Медведчук 2000, с. 5-6). Вставна конструкція *на моє переконання* покликана викликати у реципієнта відчуття БЕЗАЛЬТЕРНАТИВНОСТІ.

Таким чином, маніпулятивна мовна стратегія у праці В. Медведчука «Дух і принципи соціал-демократії: українська перспектива» націлена на формування емоційного впливу, зниження критичного сприйняття та спрощення складних суспільно-політичних питань. Застосування зазначених прийомів забезпечує системність і цілеспрямованість у досягненні комунікативних цілей автора.

4. Аналіз тексту В. Медведчука «Новий вимір демократії» демонструє значну кількість прийомів мовної маніпуляції, які спрямовані на емоційний вплив, створення ілюзії правдивості та спрощення складних суспільно-політичних питань. Застосування цих прийомів дозволяє авторові створювати однозначну інтерпретацію подій, усуваючи можливість альтернативних поглядів, що передбачає істотні наслідки для сприйняття реципієнтом запропонованих ідей. Особливо помітним є те, що такі маніпулятивні стратегії стають ефективнішими в умовах політичної нестабільності, коли реципієнти схильні до пошуку простих рішень і авторитетних висновків.

Значне місце в тексті посідає **гіперболізація** (9 прикладів). Наприклад, фрагмент *На жаль, доводиться констатувати, що морально-мобілізуючу роль демократичної свідомості в сучасному українському суспільстві практично зведено нанівець* створює уявлення про повну втрату ДЕМОКРАТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ, нагнітаючи атмосферу БЕЗВИХОДІ. Подібна риторика значною мірою підсилює кризовість описуваних ситуацій і змушує реципієнта підсвідомо погоджуватись із запропонованими ідеями.

Часте використання **метафор** (8 прикладів) у тексті додає драматизму та посилює сугестію. Наприклад, у фразі *демократія стала заручницею політичних інтриг* вербалізовано концепт ЗАГРОЗИ демократичним процесам. Уживання таких конструкцій спрощує складні явища через вербалізацію емоційно насичених концептів.

Активне застосування **емоційно забарвленої лексики** (7 прикладів) сприяє формуванню тривожного дискурсу. Лексеми, як-от *загроза* або *катастрофа*, викликають у реципієнта відчуття НЕБЕЗПЕКИ та необхідності негайних дій. Це не лише посилює риторичний ефект, а й знижує критичність сприйняття.

Також зафіксовано вживання **дисфемізмів** (5 прикладів). Наприклад, прикметники *байдужі*, *чужі*, *егоїстичні* спрямовані на формування негативного ставлення до певних суб'єктів чи явищ. Така стратегія унеможлиблює об'єктивний аналіз та зміщує акценти на емоційне сприйняття повідомлення.

Значну роль у тексті відіграє **негативна кумуляція** (5 прикладів). Переліки проблем, як-от *безробіття*, *бідність*, *корупція*, створюють у реципієнта враження тотальної неспроможності ДЕРЖАВИ, якщо вживати їх у відповідному контексті. Подібний прийом концентрує увагу на негативних аспектах, підсилюючи емоційне напруження.

Використання **риторичних запитань** (5 прикладів) спрямоване на залучення реципієнта до роздумів у межах, заданих автором. Наприклад, після описування суспільно-політичних проблем риторичне запитання *Чому так сталося?* залишає мало простору для критичного аналізу і передбачає мовчазну згоду із запропонованими автором висновками.

Застосування прийому **контрасту** (5 прикладів) слугує ефективним інструментом поляризації. Наприклад, концептуальна опозиція БІЛЬШІСТЬ і МЕНШІСТЬ вербалізована відповідними лексемами, що зосереджує увагу реципієнта на конфліктність суспільних відносин, створюючи у нього спрощене уявлення про ситуацію.

Негативне узагальнення (5 прикладів) виявляється через вислови, що приписують загальні характеристики цілому суспільству чи групам. Наприклад, твердження *більшість людей сьогодні не почувають себе повноправними громадянами* створює відчуття всеохопності КРИЗИ, навіть без підтвердження фактами. Така риторика формує у реципієнта уявлення про неминучість негативного стану, що обмежує простір для критичного аналізу.

Апеляція до страху зустрічається рідше (4 приклади), проте є значущим засобом сугестії. Наприклад, словосполучення *загроза втрати* формує тривожний стан, підштовхуючи реципієнта до беззастережного підтримання ідей адресанта. Використання СТРАХУ апелює до базових емоцій, ефективно знижуючи здатність до критичного мислення.

Спрощення (4 приклади) застосовано для зведення складних суспільних явищ до простих пояснень. Наприклад, вислів *не вони існують для уряду, а уряд для них* надає описуваній ситуації емоційного забарвлення, уникаючи врахування багатогранності процесів. Подібні конструкції зменшують здатність реципієнта розглядати проблему у ширшому контексті.

Прийом маніпуляції кількісними показниками (3 приклади) включає подання статистики без контексту, наприклад, твердження *лише 60% громадян України вільно володіють українською мовою*. Таким чином В. Медведчук вибудовує викривлене уявлення про проблему, ігноруючи історичні чи соціальні передумови. Застосування цифр без пояснення деталей знижує об'єктивність сприйняття, однак може здаватися переконливим для реципієнта.

Підміна причиново-наслідкових зв'язків (3 приклади) реалізована через приписування окремим явищам невинуватено прямого впливу. Наприклад, твердження *ринкові відносини створюють умови, які призводять до різкого перерозподілу ресурсів* ігнорує інші можливі фактори. Така логіка змушує реципієнта сприймати події винятково у запропонованих адресантом межах.

Приховане директивне нав'язування (3 приклади) відбувається через висловлювання, які подають певну думку як єдино можливу. Наприклад, твердження *орієнтиром для України має стати консенсусна модель демократії* створює враження безальтернативності цього шляху. Такі заяви звужують можливість реципієнта обдумати інші варіанти розвитку.

Хибна аналогія (2 приклади) представлена порівняннями, що не враховують істотних відмінностей між обговорюваними явищами, людьми або предметами. Наприклад, порівняння політичних систем України та Швейцарії вибудовує ілюзію

простого запозичення досвіду, хоча ці країни мають різні історичні й соціальні умови. Таке зіставлення покликане ввести реципієнта в оману.

Стигматизація (2 приклади) проявляється у висловах, які формують НЕГАТИВНЕ бачення суспільства чи його груп. Очевидно, що стигматизація в такому разі має на меті знизити здатність реципієнта до критичного осмислення описаної у повідомленні ситуації. Наприклад, словосполучення *несформоване суспільство* навіює уявлення про загальну недієздатність ДЕРЖАВИ.

Прогностичні маніпуляції (2 приклади) включають подання ймовірних подій як неминучих. Наприклад, вислів *майбутня трансформація політичної системи повинна включати федералізацію* програмує реципієнта на сприйняття цього сценарію як неминучого. Така риторика впливає на сприйняття майбутнього і зменшує критичність уявлень.

Маніпуляція через ідеалізацію нормативних принципів (2 приклади) підсилює сприйняття дійсності через використання ідеалізованих концептів. Наприклад, твердження *визначення України як демократичної держави відповідає міжнародним стандартам* ігнорує реальні виклики й наявні проблеми, відволікаючи реципієнта від критичного аналізу ситуації.

Апеляція до авторитету (2 приклади) здійснене через посилення на знаних осіб або ідеї. Наприклад, використання цитат професора А. Етціоні (Медведчук 2001, с. 68) без контексту сприяє підсиленню авторської позиції. Такий прийом викликає у реципієнта довіру до тексту, не підкріплену фактами.

Фальшивий вибір (2 приклади) подає обмежену кількість варіантів як єдині можливі. Наприклад, твердження *демократичний вибір передбачав або ліберальні реформи, або соціальну демократію* виключає інші АЛЬТЕРНАТИВИ, що спонукає реципієнта прийняти одну із запропонованих позицій, не замислюючись про можливість інших рішень.

Таким чином, використання описаних прийомів маніпуляції у публікації В. Медведчука «Новий вимір демократії» є цілеспрямованим і системним. Проаналізовані прийоми спрямовані на формування емоційного впливу, обмеження

критичного мислення та нав'язування реципієнтові ОДНОЗНАЧНОЇ інтерпретації складних суспільно-політичних процесів. Подібна риторика спрямована на зниження рівня дискусії, стимулюючи НЕКРИТИЧНЕ прийняття позиції автора. Унаслідок цього звужується простір для ОБ'ЄКТИВНОГО аналізу, що може мати довгострокові негативні наслідки для розвитку КРИТИЧНОГО мислення в українському суспільстві і НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.

5. Аналіз публікації В. Медведчука «Громадянське суспільство: Український вибір» (Медведчук, 2012) виявив масштабне використання мовних маніпуляцій, спрямованих на формування емоційного впливу та спрощення складних соціально-політичних питань.

Розглянемо найпоширеніші прийоми мовної маніпуляції. Так, В. Медведчук створює **ефект ілюзії досяжності**, подаючи складні завдання як легко здійсненні, що вводить читача в оману щодо реальної складності проблем. **Гіперболізація через повтори** підсилює драматизм ситуації, формуючи перебільшене сприйняття проблеми. У тексті зустрічаємо різке протиставлення через дихотомію, як-от ДОБРО – ЗЛО або ЗАХІД – СХІД, яке зводить складні політичні питання до спрощених категорій, обмежуючи критичне осмислення реципієнта.

У тексті також використаний прийом **негативної кумуляції** (нагромодження/нашарування лексем, фразем або синтаксем із негативною конотацією), за допомогою якого В. Медведчук подає перелік проблем без конкретного аналізу, формуючи відчуття безнадійності. Суб'єктивні твердження адресант перетворює на безсумнівні факти, створюючи **псевдооб'єктивність**. **Апеляція до терміновості** викликає страх і тиск на читача, підштовхуючи до негайного прийняття запропонованих мовцем ідей. **Маніпуляція через підміну понять** формує хибне розуміння причиново-наслідкових зв'язків, а **підміна відповідальності** дозволяє уникнути уваги до реальних суб'єктів проблем.

Використання **чорно-білої опозиції** та категоричної і спрощеної картини ситуації обмежує вибір позиції та програмує реципієнта на згоду з думкою автора. **Узагальнення без конкретизації** допомагає приховати деталі, створюючи хибне

враження універсальності тверджень. Категоричність оцінок перетворює певні твердження на абсолютні, знеособлюючи відповідальність. Політична бездіяльність у тексті представлена як буденний стан, що посилює негативне сприйняття. **Історична аналогія**, яку використовує В. Медведчук, надає тексту авторитетності, хоча фактичні паралелі можуть бути надуманими. Автор не оформлює цитати, що унеможлиблює перевірку читачем оригінальності або доречності наведених історичних паралелей.

Емоційне нагнітання в тексті створює напруження через постійні негативні акценти. Адресант дискредитує опонентів за допомогою **негативної оцінної лексики** або навіть **висміювання**, формуючи однобічне ставлення до них. Відволікання уваги від глибшого аналізу автор досягає акцентом на другорядних темах, що дозволяє уникнути критики слабких аргументів. В. Медведчук створює видимість об'єктивності та науковості через псевдофакти, які виглядають достовірно, однак не підкріплені доказами. Автор формує образ держави як ворога через **маніпуляцію патріотичними почуттями**, що перекладає відповідальність на зовнішні фактори.

Пропонуємо список найчастотніших прийомів мовної маніпуляції у публікації В. Медведчука «Громадянське суспільство: Український вибір» (Медведчук, 2012):

Емоційно забарвлена лексика (20 прикладів), як-от *жорсткий, невтішний, незаперечний* (Медведчук 2012, с. 4-5), підсилює емоційний ефект і робить сприйняття тексту менш об'єктивним.

Автор активно використовує **гіперболізацію** (12 прикладів) із метою драматизувати ситуацію і створити враження неминучої кризи. Наприклад, у фрагменті *Держава розшматовувалась і розділялась* (Медведчук 2012, с. 4) спостерігаємо концептуалізацію катастрофічного стану на державному рівні без наведення будь-яких доказів.

У тексті наявні **дисфемізми** (10 прикладів), що посилюють негативне ставлення до опонентів. Наприклад, вирази *сибаритське моралізаторство* чи *вельможне панування* (Медведчук 2012, с. 4) навіюють зневагу до описаних суб'єктів і відволікають від критичного аналізу тексту, який є монографією.

Автор часто застосовує **метафоричні конструкції** (8 прикладів), щоби надати драматизму і категоричності своїм твердженням. Наприклад, *зламати стереотип* (Медведчук 2012, с. 15) викликає у читача враження активної БОРОТЬБИ, яка нібито вербалізована в тексті.

Штучна поляризація (6 прикладів) покликана спрощувати складні питання, протиставляючи концепти, наприклад, *ДОБРО і ЗЛО* чи *ЗАХІД і СХІД*, що змушує реципієнта сприймати описані явища однобоко.

У тексті також наявна **кумуляція (накопичення) негативу** (6 прикладів), де автор наводить довгі переліки проблем, наприклад, *Ми не стали ближчими ні до Заходу, ні до Сходу, майже жодне з ключових економічних питань (забезпечення енергетичної незалежності, підвищення рівня життя громадян, впровадження інноваційних технологій, активне входження до світового ринку, вирівнювання імпорто-експортного балансу, зменшення питомої частки сировинного експорту тощо) не було вирішене* (Медведчук 2012, с. 5), що створює враження тотальної неспроможності держави. Подібна синтаксична структура нашаровує елементи й таким чином посилює напругу.

Автор також активно використовує **емоційні тригери** (6 прикладів), які викликають у читача сильні переживання і страх втрати можливостей. Наприклад, конструкція *поки ще не втрачений* (*Український вибір – це історичний шанс, поки ще не втрачений Україною*) (Медведчук 2012, с. 7) апелює до терміновості дій і створює уявлення про неминучу небезпеку.

Автор широко застосовує **анафору** для створення необхідної ритміки для ефективнішого засвоєння адресатом повідомлення (6 прикладів). Наприклад, *Український вибір це* (Медведчук 2012, с. 7) слугує для нав'язування ключового концепту.

Автор часто використовує **декларативну категоричність** для створення враження беззаперечності висловлювань. Наприклад, у фразі *без цього кроку національна єдність неможлива* автор нав'язує свою думку як єдину істину (6 прикладів).

Також часто використані **риторичні запитання** (5 прикладів), наприклад, *чи багато наразі залишилось від того, що можна з гордістю назвати Українською державою* (Медведчук 2012, с. 5), покликані підсвідомо формувати негативне сприйняття ситуації.

Стереотипізація (5 прикладів), як-от вербалізація концептів СВІЙ і ЧУЖИЙ, закріплює у свідомості читача поділ на групи за принципом соціальної категорії, що посилює стереотипізацію і формує ідею протиставлення.

У тексті також простежуємо активне **апелювання до СТРАХУ** (5 прикладів), покликане викликати відчуття ЗАГРОЗИ. Наприклад, уривок *постала загроза втратити державу та її незалежність* (Медведчук 2012, с. 4) викликає у читача почуття тривоги та невідкладності дій.

Анафора (5 прикладів) допомагає закріпити ключові ідеї у свідомості читача. Повторення, як-от *Український вибір це*, створює ритмічність тексту і підсилює вплив, перетворюючи його на гасло.

Спрощення концептуалізації складних процесів (5 прикладів), як-от *І головне – не просто робити цей вибір сьогодні, а бути послідовним у цьому виборі* (Медведчук 2012, с. 11), формує у читача враження легкості досягнення цілей.

Категоричність оцінок (5 прикладів) слугує інструментом для нав'язування тверджень як безальтернативних. У прикладі *держави з такою системою правоохоронних органів не може навіть близько претендувати на статус правової і демократичної* (Медведчук 2012, с. 467) автор створює враження єдиної істини, виключаючи інші погляди.

Автор застосовує **логічну підміну** (4 приклади), намагаючись легітимізувати свої судження. Наприклад, *жорсткий поділ на ДОБРО і ЗЛО* (Медведчук 2012, с. 4) представлено як норма в етичній площині, але автор переносить власні етичні судження у політичний дискурс, уводячи читача в оману.

Автор активно використовує **контраст** (4 приклади), наприклад, у парі *МРІЯ і РЕАЛЬНІСТЬ: Український вибір – це водночас вибір мрії та реальності* (Медведчук 2012, с. 11), аби формувати утопічний образ досяжності ідеалів.

В. Медведчук часто застосовує **псевдооб'єктивізацію** (4 приклади), коли особисте судження подане як незаперечний факт. Наприклад, лексема *незаперечний* формує враження абсолютної істинності твердження, що обмежує можливість критичного осмислення.

Демонізація опонентів (4 приклади), зокрема через дисфемізми і окаяіоналізми (*політичні демагоги та навколополітичні персонажі* (Медведчук 2012, с. 374)), використана для формування негативного образу тих, хто не погоджується з ідеями автора.

Патетична лексика (4 приклади) сприяє наданню висловлюванням ідеологічного звучання. Вирази на зразок *історичний шанс* (Медведчук 2012, с. 7) спрямовані на піднесення значущості ідей, які підтримує автор.

Висміювання (4 приклади) спрямовує увагу читача на принизливий тон, часто через гумористичні або іронічні фрази. Наприклад, вислів *гірше міліціонера – лише прокурор* (Медведчук 2012, с. 465) формує зневажливе ставлення до правоохоронців.

Автор послуговується прийомом **зміщення акцентів** (4 приклади), чим відволікає увагу від реальних проблем, підкреслюючи другорядні аспекти. Наприклад, дискусія про *непрофесійність опозиції* може бути використана для відвернення уваги від критики власної діяльності.

Автор також застосовує **ретроспективне порівняння** (4 приклади), наприклад, *на початку 90-х* (Медведчук 2012, с. 5), аби підкреслити негативні зміни в сучасності порівняно з минулим.

Антифразис (3 приклади) стає прийомом прихованої маніпуляції. У виразі *відмова від штучного протиставлення* (Медведчук 2012, с. 11) автор натякає на справжній розкол, одночасно маскуючи це під заклик до єдності.

Окрім цього, у тексті наявна **ілюзія досяжності** (3 приклади), створена за допомогою конструкцій на зразок *залишалось лише зібрати воєдино політичну волю* (Медведчук 2012, с. 3). Такий прийом формує у читача уявлення про простоту вирішення складних проблем.

Часто вживано **легітимізацію власних ідей через авторитети** (3 приклади), коли автор посилається на відомі постаті або події, щоби підкріпити свої аргументи.

Підміну понять або логічні софізми (3 приклади) спостерігаємо у використанні висловів, які створюють ілюзію об'єктивності, але насправді маніпулюють термінологією. Наприклад, жорсткий моральний дуалізм поданий як прийнятний, але без належної аргументації. Також прикладом може слугувати таке речення: *Популістська політика імітує зміни і реформи, лише декларує і, врешті-решт, дискредитує демократію* (Медведчук 2012, с. 20), у якому популізм автоматично ототожнений із *імітацією реформ і дискредитацією демократії*.

Використання умовної модальності (3 приклади) виявляється у фразях на зразок *якби реформи були проведені вчасно, Україна вже б процвітала*. Це формує уявлення про простоту вирішення складних проблем, створюючи ілюзію, що рішення було очевидним і недосяжним лише через конкретних винуватців.

Маніпуляція часовими рамками (3 приклади) виявляється у твердженнях на зразок *сьогодні останній шанс для дій*, що викликає у читача відчуття терміновості та змушує прийняти запропоновані ідеї без обдумування.

Формування образу жертви (3 приклади), зокрема через аллюзії, спостерігаємо, наприклад, у зверненні до казки російського автора О. С. Пушкіна «Рибалка та золота рибка» і вічного очікування «біля розбитого корита» (Медведчук 2012, с. 24-25). Подібна апеляція формує у читача уявлення про незаслужено уражений стан, стимулюючи співчуття та підсилюючи емоційний вплив.

Таким чином, адресант досягає ефекту зниження критичного сприйняття інформації через акцентування на **емоційно забарвленій лексиці з негативними конотаціями**, яка може викликати у читача тривогу або обурення. Використання **оцінної лексики**, що створює враження катастрофічної ситуації, підсилює відчуття терміновості і страх утрати можливостей. **Патетична лексика** (сповнена пафосу, піднесена), яка апелює до гордості та національних цінностей, формує ефект винятковості, змушуючи аудиторію погоджуватись із позицією мовця. Маніпулятивна дихотомія *ЗАХІД – СХІД* закріплює уявлення про регіональне або

соціальне розмежування в Україні, що підсилює поляризацію українського суспільства.

3.1.2. Нівелювання національного спротиву та нормалізація зовнішнього впливу в текстах В. Януковича

1. Аналіз публікації В. Януковича «... І рік при владі» показав систематичне використання різноманітних **МАНІПУЛЯТИВНИХ** прийомів, спрямованих на формування **ПОЗИТИВНОГО** іміджу уряду та нейтралізацію критики. Текст виявляє широкий арсенал мовних засобів, які створюють ілюзію **ЕФЕКТИВНОСТІ** політичних дій, зміцнюють **ДОВІРУ** до влади та водночас підважують позиції опозиції. Такий підхід ґрунтується на ретельно продуманих стратегіях впливу, які включають емоційне забарвлення, риторичні прийоми та підкреслення **ЗНАЧУЩОСТІ** певних дій і рішень. Аналіз тексту демонструє, як **маніпулятивні прийоми можуть знижувати здатність аудиторії до критичного сприйняття інформації, формуючи однобокі висновки та емоційну підтримку без глибокого аналізу**. Варто відзначити, що у тексті використані засоби як позитивної, так і негативної кумуляції, які допомагають уряду створювати бажаний суспільний наратив.

У тексті широко застосовано **позитивну кумуляцію** (18 прикладів). Наприклад, фрази *дієвий механізм ефективної влади* або *чесні, вільні та прозорі вибори* формують враження **ЗЛАГОДЖЕНОСТІ** та **ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ** урядової політики. Такі висловлювання створюють **ПОЗИТИВНИЙ** імідж, але при цьому уникають конкретних доказів або обґрунтувань.

Апеляція до патріотизму (15 прикладів) є ще одним помітним прийомом. Вислови на кшталт *перемогти повинна Україна* та *ми будемо жити лише під диктовку нашого серця, нашої віри і розуму* викликають емоційний підйом, створюючи у реципієнта асоціації з високими **ІДЕАЛАМИ** та національною

ЄДНІСТЮ. Однак ці заклики часто маскують відсутність реальних рішень чи механізмів їх упровадження.

Риторичні протиставлення (антитези) (12 прикладів) використані з метою посилення контрасту між успіхами уряду та недоліками ОПОЗИЦІЇ. Наприклад, фраза *їм потрібні високі крісла та посади, а нам – економічне зростання і нові робочі місця* чітко розділяє політичні сили на НЕГАТИВНІ й ПОЗИТИВНІ, поділяючи аудиторію.

Маніпуляція страхом (10 прикладів) реалізована через згадування ЗАГРОЗ, які нібито виникнуть у разі відсутності підтримки уряду. Наприклад, фраза *не можемо допустити кровопролиття* спрямована на емоційне сприйняття та підсилення ДОВІРИ до урядових рішень. Подібні висловлювання підвищують ЕМОЦІЙНУ НАПРУГУ, однак не враховують реальності політичного контексту.

Метафоризація (8 прикладів) сприяє створенню образності та підсиленню емоційного ВПЛИВУ. Наприклад, метафора *стояли по різні береги Дніпра* акцентує увагу на політичному РОЗКОЛІ, а вислів *дорога Закону і Правди* формує уявлення про високі МОРАЛЬНІ принципи політики уряду. Подібні конструкції спрямовані на залучення ПІДТРИМКИ через емоційний вплив, не пропонуючи конкретних рішень.

Іронія та сарказм (7 прикладів) активно використані для ЗНЕЦІНЕННЯ опонентів. Наприклад, вислів *декілька ночей працювали* ілюструє підкреслення САМОВІДДАНОСТІ уряду, контрастуючи з нібито БЕЗДІЯЛЬНІСТЮ попередників, що створює враження непрофесіоналізму опонентів без надання доказів чи об'єктивних оцінок.

Апеляція до авторитету (6 прикладів) реалізована через згадування міжнародних стандартів чи досягнень інших країн. Наприклад, вислів *робота такого масштабу вдавалася тим країнам, де громадяни і влада були єдині* вербалізує концепт ЄДНІСТЬ і надає висловлюванню вигляду ОБ'ЄКТИВНОСТІ, хоча насправді створює лише ІЛЮЗІЮ підтвердження ПРАВИЛЬНОСТІ обраного курсу.

Використання **дисфемізмів** (5 прикладів) допомагає створити НЕГАТИВНЕ сприйняття опонентів. Наприклад, фраза *опозиція обрала деструктивні підходи*

звертає увагу реципієнта на неспроможності АЛЬТЕРНАТИВНИХ політичних сил. Такий прийом формує у читача УПЕРЕДЖЕНЕ ставлення до критиків уряду.

Уживання **патетичної лексики** (5 прикладів) спостерігаємо у фразах на зразок *великий народ, який повинен сам бути господарем на своїй землі*. Такі вислови спрямовані на виклик ГОРДОСТІ та почуття НАЦІОНАЛЬНОЇ ГІДНОСТІ, але відсутність конкретики підриває їхню довготривалу ефективність. Окрім того, патетична лексика може бути використана з метою збалансувати НЕГАТИВНІ й ПОЗИТИВНІ аспекти у повідомленні з метою замаскувати справжній зміст.

Позитивна сугестивна саморепрезентація (5 прикладів) реалізована через вислови на кшталт *уряд знає, що робити, знає, як робити, і робить*. Повторення підкреслює ВПЕВНЕНІСТЬ і ПРОФЕСІОНАЛІЗМ, однак без конкретних деталей це можна трактувати як поверхневу саморекламу.

Отже, аналіз публікації В. Януковича «... І рік при владі» свідчить про ретельно вибудовану систему мовних прийомів, які спрямовані на створення бажаного іміджу уряду, підсилення його позицій у суспільній свідомості та нейтралізацію критики. Основні інструменти, як-от апеляція до ПАТРІОТИЗМУ, риторичні протиставлення, маніпуляція СТРАХОМ та метафоризація, формують емоційний вплив, який маскує відсутність конкретики чи реальних механізмів вирішення проблем. Подібні мовні стратегії унеможливають КРИТИЧНЕ сприйняття тексту, орієнтуючи аудиторію на емоційну ПІДТРИМКУ. Виявлені прийоми дозволяють зрозуміти, як політичні тексти використовують для МАНІПУЛЯЦІЇ суспільною думкою, що підкреслює важливість розвитку КРИТИЧНОГО мислення та ІНФОРМАЦІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ серед громадян.

2. Аналіз публікації В. Януковича «Як Україні далі жити. Статті, виступи, роздуми» виявив численні маніпулятивні мовні прийоми. Помітно, що вони націлені на емоційний вплив на реципієнта та формування однобічного бачення політичних і соціальних процесів. Текст демонструє високу концентрацію емоційно забарвленої лексики, гіперболізацій, метафоризацій та інших засобів, використаних із метою побудови вигідного адресантові бачення подій і актантів. Подібний стиль мовлення

сприяє зниженню критичного мислення та формує чітку ідеологічну позицію, яку автор намагається нав'язати аудиторії. Особливу увагу заслуговує вплив тексту на емоційний стан реципієнта через систематичні апеляції до страху, використання патетичної лексики та знецінення опонентів.

У тексті активно використані прийоми **гіперболізації** (12 прикладів), наприклад, у фразях *уряд на 100% виконав ту антикризову програму* або *підняти рівень співпраці з Росією*, котрі перебільшують успіхи автора, формуючи у реципієнта враження абсолютної ефективності політики. Подібні вислови сприяють емоційному підсиленню сприйняття тексту.

Емоційно забарвлена лексика (10 прикладів), як-от у фрагментах *зірвати процес, красиве і солодке життя*, формує позитивне бачення автора повідомлення та його досягнень, тоді як опис опозиції супроводжується негативними характеристиками.

Гіперболізація (10 прикладів), наприклад, *100% виконання* чи *104% виконання бюджету*, створює враження абсолютної ефективності роботи, хоча такі показники не мають підтвердження.

Апеляцію до страху (9 прикладів) спостерігаємо у висловах, що наголошують на потенційних загрозах, наприклад, *громадянський конфлікт* або *антиконституційний шабаш*. Такі мовні елементи підсилюють почуття небезпеки, сприяючи емоційній реакції читача.

Дисфемізми (8 прикладів), як-от *не паліативними популістськими ходами* чи *нечисті на руку ділки*, надають зневажливого забарвлення іміджу опонентів, підкреслюючи їхню НЕСПРОМОЖНІСТЬ або НЕГАТИВНІ НАМІРИ. Використання таких прийомів формує УПЕРЕДЖЕНЕ ставлення до критикованих фігур.

Кумуляція негативу (7 прикладів) виявляється у висловах, які звертають увагу на вади опонентів, наприклад, *команда здатна лише на інтриги* чи *опозиція не думає про реформи*, що формує у читача упереджене ставлення до критикованої сторони.

Метафоризація (7 прикладів) сприяє емоційному посиленню тексту. Наприклад, вирази *зелена вулиця реформам* або *розхитувати човен української*

державності формують образність та додають тексту динаміки, проте водночас звертають увагу на політичну ідеологію адресанта.

Текст також містить приклади **ефекту винятковості** (5 прикладів), наприклад, у висловах на зразок *вперше за 15 років* чи *в історії України*, котрі створюють враження унікальності досягнень.

Псевдооб'єктивізація (5 прикладів) подає припущення як об'єктивні факти. Наприклад, твердження *Конституційний Суд визнає указ неконституційним* створює ІЛЮЗІЮ ДОСТОВІРНОСТІ, не спираючись на справжні докази.

Іронія (5 прикладів) використаний у таких прикладах, як *солодке життя вождів революції*, додаючи зневажливого відтінку до опису опонентів та знижуючи довіру аудиторії до них. Цей прийом спрямований на створення контрасту між очікуваннями реципієнтів і дійсністю, що посилює критичний ефект висловлювання. Іронія також сприяє формуванню негативного емоційного ставлення до об'єкта висміювання.

Апеляцію до авторитету (5 прикладів) спостерігаємо у згадках про *міжнародні миротворчі місії* або *європейські стандарти*. Це створює ілюзію об'єктивності, хоча ці твердження часто маніпулятивні. Використання АВТОРИТЕТНИХ ДЖЕРЕЛ посилює переконливість тексту, навіть якщо наведені факти не мають прямого підтвердження.

У тексті помітний **ефект оптимістичного прогнозування** (4 приклади), наприклад, у твердженнях *відкриє можливості для регіонів*. Це викликає ПОЗИТИВНІ ОЧІКУВАННЯ, навіть якщо відсутня конкретика, формуючи у реципієнта відчуття надії на краще майбутнє, що **знижує критичне сприйняття повідомлення**. Піднесений тон висловлювань сприяє мобілізації емоційної підтримки.

Ілюзія прозорості (3 приклади) забезпечена формулюваннями на зразок *на зрозумілих і взаємовигідних принципах*, що викликають ДОВІРУ, хоча справжніх доказів бракує, що дозволяє викликати відчуття ВІДКРИТОСТІ й чесності комунікації, приховуючи складність або суперечності в дійсності. Прийом ілюзії

ПРОЗОРОСТІ спрямований на зменшення скептицизму читачів, переконуючи їх у безкорисливих намірах автора.

Ефект релігійної легітимізації (3 приклади) відзначаємо у висловах на зразок *слава Богу*, які апелюють до ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ та підсилюють ДОВІРУ до автора на підсвідомому рівні, підкреслюючи моральну правоту позиції мовця через асоціацію з релігійними чи етичними ІДЕАЛАМИ. Водночас, подібні висловлювання можуть нейтралізувати потенційну критику шляхом САКРАЛІЗАЦІЇ повідомлення.

Тимчасовий фреймінг (3 приклади) проявляється через указівки на конкретні роки, як-от *2007-й рік відкриє можливості для реформування*. Це підкреслює НЕВІДКЛАДНІСТЬ та УНІКАЛЬНІСТЬ моменту, створюючи враження важливості конкретного часового проміжку, стимулюючи аудиторію до активних дій. Окрім того, фокус на часових обмеженнях допомагає викликати почуття відповідальності за поточний момент.

Трискладові синтаксичні конструкції (*національне єднання, парламентську демократію і економічні зрушення*) або риторичні –**антитези** (*творення – руйнація*) (3 приклади), також використані з метою підсилення **переконливості висловлювань** та **нейтралізації потенційних заперечень**, ґрунтуючись на ритміці повідомлення.

Отже, мова публікації В. Януковича «Як Україні далі жити. Статті, виступи, роздуми» містить маніпулятивні прийоми, націлені на формування **емоційної реакції** та **зниження критичного сприйняття інформації**. Використання гіперболізації, дисфемізмів, метафоризації та інших прийомів забезпечує **однобічне** подання матеріалу, яке не залишає простору для альтернативної думки чи об'єктивного аналізу. Висока концентрація таких прийомів сприяє створенню **однозначного** емоційного тону, що унеможливорює неупереджений погляд на описані події та явища. Таким чином, текст виконує функцію формування **стереотипного світогляду**, орієнтованого на підтримку ідеологічної позиції мовця.

3.1.3. Використання риторики залякування та маніпуляції в публікаціях Д. Табачника

Аналіз тексту Д. Табачника «Україна в НАТО чи НАТО в Україні: Велика брехня про пріоритети державної безпеки» виявив широкий спектр мовних маніпуляцій, використаних для емоційного впливу на реципієнта та **формування однобокого бачення суспільно-політичних питань**. Текст містить емоційно забарвлену лексику, риторичні конструкції та інші прийоми маніпуляції, котрі **істотно знижують рівень критичного сприйняття**. Наприклад, уживання вислову *особливого розмаху і безсоромності* не лише формує НЕГАТИВНЕ ставлення до певних подій, а й спонукає до КАТЕГОРИЧНИХ висновків без належного аналізу. Подібні текстові елементи сприяють ЕМОЦІЙНОМУ ЗБУДЖЕННЮ аудиторії та підсилюють поляризацію її мислення.

У тексті спостерігаємо часте використання **гіперболізації** (15 прикладів). Наприклад, вислів *тотальна брехливість політиків* створює драматичне бачення кризової ситуації, загострюючи увагу реципієнта на НЕСПРОМОЖНОСТІ політичних еліт. Подібні висловлювання **навмисно перебільшують масштаби проблем, формуючи у читача відчуття БЕЗВИХОДІ та необхідності РАДИКАЛЬНИХ ЗМІН**. Окрім того, фраза *майже гарантовані рейди озброєних банд* ілюструє нагнітання СТРАХУ через драматизацію уявних ЗАГРОЗ.

Д. Табачник активно використовує **апеляцію до страху** (13 прикладів). Вислови на кшталт *загроза існуванню Української держави* спрямовані на нагнітання **ТРИВОГИ та формування почуття НЕБЕЗПЕКИ**. Цей прийом особливо ефективний у контексті НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ, оскільки створює у реципієнта уявлення про КАТАСТРОФІЧНІ наслідки певних дій чи бездіяльності. Наприклад, згадка про *раптовий ядерний удар* підсилює відчуття неминучої НЕБЕЗПЕКИ та посилює ТИСК на емоції читача.

У тексті присутні численні **евфемізми** (10 прикладів), що виконують функцію ЗГЛАДЖУВАННЯ негативних аспектів. Наприклад, вислів *євроатлантична інтеграція* позначений автором як маніпулятивний, піддаючись критиці через

ІРОНІЧНИЙ контекст. Така стратегія дозволяє автору ПІДВАЖУВАТИ аргументи опонентів, створюючи враження їхньої НЕДОСТОВІРНОСТІ. Ба більше, вислів *успішний процес замирення* **приховує репресивні дії**, надаючи їм більш нейтрального звучання.

Також виявлено **риторичні протиставлення (антитези)** (9 прикладів), які НЕЙТРАЛІЗУЮТЬ можливі заперечення ще до їх формулювання. Наприклад, конструкція *що стосується професіоналізму НАТОвських збройних сил, то...* підсвідомо **виключає інші погляди** та сфокусована на винятково НЕГАТИВНИХ аспектах. Використання фрази *просто за допомогою «справи Гонгадзе»* також **формує однобоке сприйняття**, додаючи елемент ЗНЕЦІНЕННЯ.

Дисфемізми (8 прикладів) активно використані для формування зневажливого ставлення до певних політичних фігур або явищ. Наприклад, словосполучення *заокеанські працедавці* натякає на залежність українських політиків від ЗОВНІШНІХ сил, знижуючи рівень їхньої легітимності для реципієнта. Інший приклад – вислів *зліпленого Ющенкові іміджу* – формує уявлення про ШТУЧНІСТЬ політичних фігур.

Метафоризація (7 прикладів) сприяє емоційному посиленню та створенню образного ряду. Наприклад, вислів *заскочити в останній вагон НАТОвського потягу* викликає асоціації з ПОСПІШНІСТЮ та ХАОТИЧНІСТЮ дій, формуючи уявлення про їхню БЕЗПЕРСПЕКТИВНІСТЬ. Окрім того, конструкція *тягати каштани з вогню для США* додає емоційного забарвлення й формує УПЕРЕДЖЕНЕ ставлення до дій європейських країн.

Текст містить приклади **псевдооб'єктивізації** (6 прикладів). Використання висловів на зразок *протиставити щось новій Росії США не змогли* поданий як БЕЗЗАПЕРЕЧНИЙ факт, хоча насправді є суб'єктивною оцінкою автора. Це створює ілюзію ОБ'ЄКТИВНОСТІ та ДОСТОВІРНОСТІ викладених тверджень. Інший приклад – *позиція Кремля завжди була бездоганною* – сприяє формуванню ПОЗИТИВНОГО іміджу Росії через НАВ'ЯЗУВАННЯ БЕЗАПЕЛЯЦІЙНИХ тверджень.

Автор застосовує **кумуляцію негативу** (5 прикладів), зосереджуючись на ВАДАХ опонентів і не пропонуючи АЛЬТЕРНАТИВНИХ рішень. Такий підхід посилює ПОЛЯРИЗАЦІЮ аудиторії та сприяє зміцненню враження про НЕЗДАТНІСТЬ політичних фігур розв'язувати важливі питання. Наприклад, повторювані згадки про КОРУПЦІЮ та НЕСПРОМОЖНІСТЬ політиків **формують у читача враження безвихідності**.

У тексті також помітний акцент на **апеляції до авторитету** (5 прикладів), коли Д. Табачник згадує міжнародні документи або історичні події для підсилення його позиції. Наприклад, вислів *як це записано в Стратегічній концепції НАТО* надає викладеній думці вигляду ОБ'ЄКТИВНОСТІ, хоча його функція є МАНІПУЛЯТИВНОЮ. Інші згадки про *Вашингтонський договір* додають ЛЕГІТИМНОСТІ без належної АРГУМЕНТАЦІЇ.

Також виявлено **прийом іронії** (5 прикладів), використаний із метою **знецінення протилежних позицій**. Наприклад, вислів *хоружівсько-тернопільсько-трипільський інтелектуал* формує САРКАСТИЧНЕ уявлення про недостатню КОМПЕТЕНТНІСТЬ політичних опонентів, таким чином підсилюючи ефект ВИСМІЮВАННЯ та знижуючи ДОВІРУ до критикованих фігур.

Отже, використані мовні прийоми у публікації Д. Табачника «Україна в НАТО чи НАТО в Україні: Велика брехня про пріоритети державної безпеки» сприяють формуванню у читача КАТЕГОРИЧНОГО ставлення до порушених у тексті питань. Підкреслюючи СЛАБКІСТЬ опонентів та ПЕРЕБІЛЬШУЮЧИ успіхи альтернативних моделей, автор створює маніпулятивне середовище, де КРИТИЧНЕ мислення замінює ЕМОЦІЙНОЮ реакцією. Це призводить до формування СТЕРЕОТИПНОГО бачення, яке не залишає місця для ОБ'ЄКТИВНОГО аналізу чи альтернативної думки.

3.2. Мовні стратегії маніпуляції в шахрайських текстах цифрового середовища

3.2.1. Маніпулятивна стратегія фінансової допомоги та компенсації як домінуючий тип шахрайського дискурсу

У межах дослідження проаналізовано 100 шахрайських текстів різних форматів, що дозволило виявити типові мовні стратегії та повторювані моделі маніпуляції, притаманні фішинговим повідомленням періоду повномасштабної війни Росії проти України. Тексти охоплюють повідомлення, поширені у соціальних мережах, месенджерах, електронних листах, SMS-повідомленнях та рекламних оголошеннях. Сукупний обсяг опрацьованого матеріалу становить понад 25 000 слововживань, що забезпечує достатню репрезентативність для аналізу маніпулятивних мовних стратегій і типових структур фішингових повідомлень. Основу корпусу становлять офіційні сповіщення CERT-UA та Національного банку України, які систематично документують актуальні способи імітації легітимних сервісів. Матеріал охоплює період від березня 2022 р. до листопада 2025 р., що дозволяє простежити як еволюцію шахрайських технік, так і стабільність ключових мовних прийомів, спрямованих на введення користувача в оману в період повномасштабної війни.

У сервісі TikTok зломисники проводять прямі ефіри, у яких оформлюють візуальний стиль під благодійний фонд «Повернись живим» та оголошують про нібито доступні грошові виплати – 30 000 грн для цивільних осіб і 50 000 грн для військових:

ТВОЄ ЗАВДАННЯ

ЧИТАЙ НИЖЧЕ

💫 💙 Твоя підтримка тут 🚀 💫

💫 Що ми даруємо:

 30 000 ₪ на щоденні потреби

 50 000 ₪ для військових

 Кількість місць обмежена — лише 15 авторизацій!

 Внесок за авторизацію — 799 ₪

 Реквізити картки:

 5355 5711 1612 7523

 Після переказу надішли скрін чека — і гроші на твоєму рахунку за 5 хвилин!

   Наша мета — допомогти кожному українцю в скрутний час [Національний банк України 21.10.2025].

Для «оформлення допомоги» учасникам пропонують звернутися у Telegram до акаунта @fond2025tt, надіславши слово *допомога*, після чого людині нав'язують необхідність унести так званий авторизаційний унесок у розмірі 799 грн на зазначений номер банківської картки. Після отримання коштів зловмисник вимагає скриншот підтвердження переказу, а потім одразу перериває контакт, а саме припиняє листування та блокує заявника у Telegram. Жодних виплат користувач не отримує, а обіцяна «фінансова підтримка» виявляється способом незаконного заволодіння грошима.

Ця шахрайська схема замаскована під діяльність благодійного фонду, використовуючи візуальні маркери, емоційні символи та лексеми, що апелюють до концептів ДОПОМОГА і ТЕРМІНОВІСТЬ. Текст побудовано з навмисним порушенням орфографічних і стилістичних норм, що створює ефект неофіційного, але оперативного повідомлення. Маніпулятивний прийом ґрунтується на експлуатації когнітивної довіри до бренду «Повернись живим» та вербалізації концепту БЛАГОДІЙНІСТЬ, що слугує механізмом легітимізації неправдивої інформації. Важливою є **стратегія штучно створеної терміновості**, адже обмежувально-видільна частка, використана з числівником (*лише 15 авторизацій*), та вимога швидкої реакції формують тиск часу, який знижує критичність сприйняття

реципієнта. Запровадження *внеску за авторизацію* вербалізує концепт КОНТРОЛЬ та ілюзію термінової необхідності. Додатково використана тактика псевдокомпенсації (*гроші за 5 хвилин*) вербалізує концепт ВИГОДА. Сукупно текст спрямований на **індукцію хибного відчуття формальної процедури**, що дозволяє зловмисникам одержати фінансові дані користувача та припинити комунікацію після отримання коштів.

У соціальних мережах та месенджерах поширюють повідомлення про нібито можливість отримати компенсацію за відключення електроенергії: *Ощадбанк спільно з ДТЕК запустили зимову компенсацію у розмірі 2200 гривень. У разі глобальних відключень світла ДТЕК спільно з Ощадбанк запустили зимову компенсацію. Компенсацію отримують з 3 100 000 Українців. Заявки відкриті з 16.11.2025. Хто може отримати компенсацію: подати заяву може кожен громадянин країни, подати заяву можуть тільки користувачі карток Ощадбанк. Як отримати компенсацію: натискаємо “Отримати компенсацію” вказуємо: [ПІБ] [Номер телефону] [Місто] [Адреса] проходимо авторизацію через Ощадбанк по номеру картки Розгляд заявки триває від 15хв до 48 годин. ОТРИМАТИ КОМПЕНСАЦІЮ [Національний банк України 18.11.2025].*

Такі повідомлення містять гіперпосилання на спеціально створений фішинговий вебресурс, згенерований через платформу Render.com та стилізований під офіційні сторінки ДТЕК та Ощадбанку. На цьому вебсайті розміщено інформацію про так звану «зимову компенсацію» та активну кнопку переходу, яка веде на шахрайську форму входу, оформлену під інтерфейс інтернет-банкінгу. Користувачу пропонують заповнити персональні дані – ПІБ, номер телефону, адресу, – а також указати банківську інформацію та вписати одноразовий SMS-код для підтвердження нібито авторизації. Отримані дані зловмисники використовують для входу до інтернет-банкінгу або прив’язки облікового запису до стороннього пристрою з подальшим виведенням коштів.

Наведене шахрайське повідомлення замасковане під офіційний текст від енергетичної компанії та банку, що створює ефект достовірності й апелює до

концептів КОМПЕНСАЦІЯ та ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА. Вебсторінка оформлена за допомогою айдентики ДТЕК і Ощадбанку, що **посилює підсвідому довіру та спрямовує реципієнта на некритичне сприйняття**. Лексеми зі сфер енергетики та фінансових послуг вербалізують концепти ОФІЦІЙНІСТЬ і БЕЗПЕКА, хоча орфографічні та граматичні помилки порушують внутрішню логіку справжніх інституційних текстів. Обмеження часу розгляду заявки (*від 15 хв до 48 годин*) покликані вербалізувати концепт ТЕРМІНОВІСТЬ і стимулюють швидке виконання дій. Вимога вказати ПІБ, адресу та номер картки формує ілюзію стандартної банківської процедури, що активує концепт ПРОЦЕДУРНІСТЬ. Найнебезпечнішим елементом є прохання ввести одноразовий код із SMS, оскільки це створює доступ до особистого кабінету та дає змогу здійснити прив'язування пристрою або вивести кошти. Уся структура тексту спрямована на формування хибної впевненості у легітимності компенсації та примушує адресата передати ключові відомості реципієнта.

У соціальних мережах поширюють рекламу про нібито державну виплату в розмірі 3000 грн. Шахраї використовують візуальні елементи, схожі на айдентичку програми «єПідтримка», та пропонують перейти за посиланням на фішинговий ресурс: *3000 КОЖНОМУ ГРОМАДЯНИНУ УКРАЇНИ! ОТРИМАТИ. Новий указ президента вже вступив у дію! (логотипи, стилізовані під державні програми підтримки)* [Національний банк України 06.06.2025]. Там користувачеві демонструють кнопку «Я не робот», після натискання якої відбувається переспрямування на підроблену сторінку входу до Приват24. Людину змушують вказати номер телефону, пароль до банкінгу та PIN-код, що дає зловмисникам доступ до її рахунку.

Це шахрайське повідомлення оформлене у форматі рекламного оголошення з мінімальною кількістю тексту, що створює відчуття оперативності й нівелює потребу в перевірці джерела. Словосполучення з кількісним числівником *3000 кожному громадянину України* виконує функцію узагальнювального твердження, яке охоплює максимально широку аудиторію і подане як факт. Такий спосіб подання покликаний

знизити пильність реципієнта, натомість посилюючи довіру до повідомлення. Використання лексем, пов'язаних із офіційними програмами фінансової підтримки, створює асоціативний перехід до дискурсу комунікації ДЕРЖАВА – СУСПІЛЬСТВО, хоча **жодних маркерів автентичності текст не містить**.

Кнопка з текстом *Отримати* працює як імперативний мовний сигнал, що стимулює користувача перейти до дії без змістового аналізу. Уставлений елемент про *указ президента* (написаний із помилками) виконує функцію псевдоавторитетного посилення, спрямованого на зниження критичності. Загальна структура повідомлення побудована на інформаційній компресії – короткі тези, емоційно нейтральні формулювання та акценти на швидкій дії. Така організація тексту спрямована на перенесення уваги з оцінки достовірності на виконання інструкції, що відкриває доступ до банківських даних жертви.

У соцмережах поширюють повідомлення про нібито державну фінансову допомогу в розмірі 5000 грн: *Є Потреба? — Є Допомога! €Допомога — это государственная платформа, созданная для предоставления финансовой помощи жителям Украины, находящимся в сложных жизненных ситуациях. Один из ключевых аспектов программы — выплата 5000 грн каждому гражданину, нуждающемуся в поддержке. ОТРИМАТИ КОМПЕНСАЦІЮ* [Національний банк України 08.05.2025]. За посиланням користувач потрапляє на фішингову сторінку, стилізовану під ресурси програм державної підтримки. На ній розміщено кнопку переходу до підроблених форм авторизації різних банків. Шахраї вимагають увести повний набір банківських і персональних даних – від номера телефону й логіна до PIN-коду, CVV та терміну дії картки. Отримані дані використовують для входу в інтернет-банкінг і подальшого виведення коштів.

Наведене шахрайське повідомлення відтворює риторику державних сервісів. Воно містить елементи, які створюють уявлення про офіційність, як-от короткий початок із гаслом, згадку про *державну платформу* та опис *виплати кожному громадянину*. Змішання української та російської мов формує враження недбалої редактури та порушує мовні норми, що є типовим індикатором маніпулятивності

джерела. Використання російськомовного опису всередині нібито українського сервісу суперечить очікуваному мовному стандарту державних порталів, що знижує достовірність, але водночас може вводити в оману користувачів із низьким рівнем медіаграмотності.

Гасло *Є Потреба? — Є Допомога!* виконує функцію сугестивного слогану, спрямованого на емоційне залучення та створення прямої асоціації між проблемою і миттєвою підтримкою. Кнопка з закликом до дії *Отримати компенсацію* формує імперативний сигнал та відволікає від оцінки змісту. Наявний опис «державної платформи» поданий без конкретних посилань, що типово для шахрайських текстів. Він створює ілюзію оригінальності сервісу, за якою ховається вимога передати повні банківські реквізити, що вказує на примус до дії та перенесення уваги з перевірки джерела на виконання інструкції.

Шахраї активно використовують тематику гуманітарної підтримки, створюючи оманливі повідомлення про нібито фінансову допомогу від Червоного Хреста. У таких повідомленнях наведений текст: *Фінансову допомогу від Червоного Хреста може отримати кожен громадянин України, незалежно від вашого поточного статусу. Розмір допомоги індивідуальний. Для реєстрації потрібно подати заявку за кнопкою вище. Український Червоний Хрест залучає грошові кошти, щоб допомогти населенню України. Зібрано: 21.75 млрд грн. Виплачено: 17.48 млрд грн. РЕЄСТРАЦІЯ НА ВИПЛАТУ* [Національний банк України 02.05.2025].

Такі повідомлення ведуть на фішингову сторінку, стилізовану під сайт «Червоного Хреста України» та платформу «ЄДопомога». На шахрайському вебресурсі розміщені кнопки переходу до підроблених форм авторизації, що імітують банківські інтерфейси. Користувачеві пропонують указати повний набір персональних і банківських даних: ПІБ, номер телефону, електронну пошту, логін і пароль від банкінгу, реквізити картки (номер, термін дії, CVV), PIN-код, баланс картки та одноразовий SMS-код. Після отримання інформації зломисники здійснюють авторизацію на реальних банківських сервісах і виводять кошти з рахунку користувача.

Подібні тексти створюють ілюзію офіційності через використання логотипів, статистики, інституційної лексики та формулювання *кожен громадянин України*, що слугує узагальнювальним висловленням, покликаним охопити якнайширшу аудиторію. Наявні елементи, характерні для державних і гуманітарних повідомлень, вербалізують концепти ДОПОМОГА та ОФІЦІЙНІСТЬ, що підсилює довіру. Згадування багатомільярдної суми створює ефект масштабності та переконує реципієнта в легітимності джерела. Кнопка з текстом *Реєстрація на виплату* виконує функцію прямої інструкції та зміщує фокус із перевірки достовірності на виконання дії. Запропонований перелік відомостей – від логіна і пароля до PIN-коду та CVV – поданий як стандартна реєстраційна процедура, що не повинна викликати сумнівів. Риторика таких повідомлень спрямована на те, щоби замаскувати факт збору конфіденційної інформації та спричинити компрометацію критичних банківських даних.

Таким чином, стратегія фінансової допомоги та компенсації виявляється домінантною моделлю шахрайського дискурсу цифрового середовища воєнного періоду. Проаналізовані тексти демонструють стабільне поєднання концептів ДОПОМОГА, КОМПЕНСАЦІЯ, ОФІЦІЙНІСТЬ, ТЕРМІНОВІСТЬ та ВИГОДА, що формують у реципієнта ілюзію легітимної процедури отримання коштів. Зловмисники систематично експлуатують айдентику державних установ, гуманітарних організацій та відомих брендів, поєднуючи її з імперативними сигналами до дії та вимогою негайної реакції. Повторюваними елементами є інформаційна компресія, псевдостатистичні дані, обмеження кількості «місць», а також моделювання стандартної банківської авторизації як нібито безпечної процедури. Лінгвістичний аналіз засвідчує, що шахрайські повідомлення конструюють не стільки зміст, скільки сценарій довіри, у межах якого передавання конфіденційних даних постає як раціонально обґрунтована дія. Тож мовні стратегії фінансової «підтримки» функціонують як інструмент когнітивної індукції, спрямований на зниження критичності та примушення до швидкого виконання інструкції.

3.2.2. Імітація державної та банківської інституційної комунікації як механізм легітимізації шахрайських повідомлень

У низці випадків зловмисники імітують офіційну комунікацію банку, надсилаючи електронні листи зі змістом: *З міркувань безпеки ми тимчасово обмежили деякі функції вашого облікового запису. Відповідно до Регламенту UA 6/1005675... починаючи з 21 квітня 2025 року деякі функції вашого облікового запису будуть тимчасово недоступні до моменту оновлення даних. Процес підтвердження займає лише кілька хвилин і доступний за посиланням... Підтвердити зараз* [Національний банк України 24.04.2025].

У листі вставлено URL, що веде не на сайт банку, а на ресурс у сховищі Amazon S3, який переспрямовує на фішингову сторінку з дизайном, наближеним до інтерфейсу Ощадбанку. На підробленому сайті користувачеві пропонують увести логін та пароль від інтернет-банкінгу, нібито для «оновлення даних» та відновлення доступу.

Мовне оформлення листа спирається на формальні конструкції, характерні для офіційно-ділового стилю, що створює враження офіційного попередження. Наявні згадки про «Регламент» і технічні формули виконують функцію псевдоюридичного обґрунтування, спрямованого на підсилення довіри. Лексеми *безпека, ідентифікація, обліковий запис, оновлення даних* формують семантичне поле, пов'язане з процедурністю, тим самим **відволікаючи увагу від перевірки джерела**. Імператив «Підтвердити зараз» структурує повідомлення як термінове завдання, а обіцянка *лише кілька хвилин* покликана знизити опір реципієнта і простимулювати швидке введення облікових даних.

У деяких випадках шахраї відтворюють інтерфейс державних порталів, зокрема «Дія», і поширюють повідомлення з текстом: *Соціальна виплата 6500 грн від ЄПідтримка та Дія. До 25 червня 2025 року кожен українець може не більше 1 разу отримати грошову соціальну допомогу у вигляді виплати 6500 грн на карту свого банку. Для отримання виплати — натисніть сюди та заповніть заявку. Після*

заповнення заявки та її погодження кошти надійдуть на вашу картку протягом 10–15 хвилин [Національний банк України 22.04.2025].

Такі повідомлення містять посилання на фішингову сторінку, згенеровану через Cloudflare Pages.dev і стилізовану під дизайн порталу «Дія». На фальшивому вебсайті розміщено опис *соціальної виплати*, інструкції щодо проходження верифікації та кнопки переходу до підроблених форм входу, що імітують банківські сервіси. Користувача просять указати особисті та фінансові дані: номер телефону, пароль від банкінгу, реквізити картки (номер, термін дії, CVV), PIN-код, дату народження та одноразовий SMS-код. Отриману інформацію шахраї використовують для доступу до інтернет-банкінгу й подальшого виведення коштів.

Створений текст побудований на стратегії імітації державного дискурсу, адже тут використано логотипи, стилістичні шрифти, лексеми на кшталт *соціальна виплата, грошова допомога, ідентифікація*, що може формувати асоціацію з офіційною комунікацією. Згадування обмежень часу (*10–15 хвилин*) створює відчуття швидкої процедури та спонукає користувача до негайного переходу за посиланням. Узагальнювальні формулювання (*кожен українець, кожному громадянину України*) знижують критичність сприйняття, подаючи виплату як гарантовану. Імператив *Отримати виплату* структурує повідомлення як пряму інструкцію до дії, закликаючи реципієнта розкрити власні конфіденційні дані, необхідні для доступу до банківських рахунків.

У певних випадках шахраї відтворюють інтерфейс державних сервісів, зокрема «Дія», і поширюють повідомлення з текстом: *Програма допомоги від Держави! ДОПОМОГА КОЖНОМУ УКРАЇНЦЮ 6800 UAH. Міністерство соціальної політики висунуло виплату в розмірі 6800 гривень абсолютно на кожного громадянина України! Виплату від «УСЗН» можна отримати на офіційному сайті! Остерігайтеся шахраїв... Виплату схвалюють тільки тим людям, які старше 1980 року* [Національний банк України 14.04.2025].

Такі повідомлення містять активне посилання на фішингову сторінку, створену через сервіс mssg.me та стилізовану під портал «Дія». На підробленому ресурсі

розміщують опис нібито державної програми виплат, логотипи українських банків і кнопки переходу до фальшивих форм авторизації. Користувачу пропонують указати номер телефону, пароль від банкінгу, реквізити картки та ПІН-код, що подають як частину «перевірки права на виплату». Введені дані злоумисники використовують для доступу до інтернет-банкінгу або прив'язки акаунта до нового пристрою з подальшим виведенням коштів.

У цьому тексті адресант оперує **стратегією імітації офіційної державної комунікації**. Використано лексеми *виплата, допомога, громадянин*, що формують асоціативне поле державної підтримки. Гасловий формат (*ДОПОМОГА КОЖНОМУ УКРАЇНЦЮ*) створює враження універсального права на отримання коштів і знижує критичність сприйняття. Згадування «офіційного сайту» та застереження *остерігайтеся шахраїв* формують ефект псевдодостовірності й маскують справжню мету збирання конфіденційних даних. Імперативні елементи на кшталт *Отримати виплату* структурують текст як інструкцію до дії, котра **спонукає користувача передати критичну фінансову інформацію**. Сукупність цих мовних прийомів спрямована на формування хибної впевненості в легітимності пропозиції та переконання реципієнта в необхідності негайного переходу за покликанням.

У листах, стилізованих під реєстратора «Хостинг Україна», поширюють повідомлення з текстом: *Домен сплив термін дії. Ваш домен сплив 24 березня 2025 року. Ви можете продовжити його на умовах \$265 до 03/23/2025 11:23:27 рт. Важливо: якщо ви хочете зберегти своє доменне ім'я, ви повинні продовжити його до дати закінчення терміну дії. Оновити* [Національний банк України 24.03.2025]. Такі листи містять посилання на скомпрометований ресурс, який спрямовує користувача на фішингову сторінку з формою «оплати поновлення», де злоумисники збирають контактні та банківські дані.

Шахрайський текст наслідує службовий стиль технічної підтримки. Тут використано канцеляризми, точні дати, формулювання про *терміни дії* та *збереження доменного імені*, що створює враження про формальну терміновість. Лексеми зі сфери хостингу (*домен, поновлення, термін дії*) виконують роль спеціалізованих маркерів

достовірності, а вимога негайної дії підсилює тиск часом. Офіційний логотип та імітація структури офіційного листа від інституції вводять користувача в оману, забезпечуючи довіру до джерела. Кнопка з текстом *Оновити* виконує функцію імперативного сигналу, який маскує небезпеку переходу на зовнішній вебсайт. Пропозиція ввести ПІБ, пошту, пароль та реквізити картки подана як рутинна операція, однак фактично спрямована на отримання повного набору даних, необхідних для доступу до рахунку та здійснення несанкціонованих операцій.

Іноді зловмисники використовують промоційну стилістику банківських сервісів і поширюють повідомлення з текстом: *Користуєшся кредитною картою? Отримай подарунок 5000₴ від Ощадбанку. Це одноразова грошова допомога, виплату не потрібно повертати, її можна витратити на будь-які потреби. Ощадбанк дарує всім, хто оформляє та користується кредитною картою, подарунок у розмірі 5000 грн! Отримати виплату* [Національний банк України 17.03.2025]. Подібні повідомлення містять посилання на фішингову сторінку, створену через Cloudflare Pages.dev та стилізовану під айдентику Ощадбанку, де користувача просять пройти «ідентифікацію», указавши номер телефону, реквізити картки, PIN-код, дату народження та SMS-код.

Шахрайський текст побудований на рекламній комунікативній моделі. Автор повідомлення залучає емотивні формулювання (*подарунок, одноразова допомога, не потрібно повертати*), які створюють відчуття вигоди та безризиковості. Риторичне запитання на початку (*Користуєшся кредитною картою?*) працює як персоналізований тригер, що начебто адресує повідомлення конкретному користувачеві. Фрагменти *будь-які потреби* та *всім, хто користується картою* покликані створити ефект загальнодоступності винагород і знизити рівень критичного аналізу. Імператив *Отримати виплату* слугує закликком до негайної дії, тоді як стилізація під бренд Ощадбанку підсилює довіру.

У фішингових листах зловмисники імітують стиль служби підтримки Facebook і поширюють повідомлення з текстом: *Ваш обліковий запис буде вимкнено через ймовірне порушення наших Умов використання. Переконайтесь, що ви хочете*

захистити цей обліковий запис. Перевірка займе кілька хвилин. Виконайте кроки перевірки. Почніть перевірку [Національний банк України 19.02.2025]. Ці листи ведуть на шахрайську сторінку, стилізовану під офіційний інтерфейс Facebook, де користувачеві пропонують увести електронну адресу або номер телефону, пароль та код двофакторної автентифікації.

Текст побудований за моделлю автоматичного службового сповіщення, адже тут використано формулювання про *порушення Умов використання*, які створюють враження адміністративного попередження та викликають тривогу. Лексеми *вимкнення, захистити, перевірка* вводять реципієнта в уявний сценарій ризику втрати доступу, що знижує критичність сприйняття. Уживання часових маркерів (*кілька хвилин, негайно*) створює тиск і спонукає до швидкої реакції. Імперативи *Почніть перевірку* та *Виконайте кроки* функціонують як директивні інструкції, які маскують збір даних під процедуру безпеки. Стилізація під візуальну айдентику Facebook підсилює довіру, а вимога ввести код двофакторної автентифікації забезпечує доступ зловмисників до повного керування обліковим записом.

Шахраї надсилають електронні листи, стилізовані під портал «polis.ua», у яких подають повідомлення: *Фіксація порушення ПДР. Оплата є обов'язковою для уникнення санкцій. Повідомляємо, що зафіксовано порушення правил дорожнього руху, що передбачає штраф у розмірі ₴340. Щоб уникнути додаткових санкцій або юридичних наслідків, необхідно здійснити оплату до 13/02/2025. Оплатити штраф можна за посиланням. Клацніть або торкніться тут, щоб переглянути посилання* [Національний банк України 11.02.2025]. Лист містить гіперпосилання на фішингову сторінку, де жертву просять увести ПІБ і реквізити банківської картки (номер, термін дії, CVV), що відкриває зловмисникам доступ до фінансових операцій.

Шахрайський текст побудований на моделі офіційного адміністративного сповіщення. Адресант послуговується термінами *штраф, юридичні наслідки, обов'язкова оплата*, які формують у реципієнта відчуття термінової відповідальності. Кнопка-посилання подана як стандартна процедура сплати штрафу, хоча фактично веде на ресурс, створений для збору конфіденційних даних. У цьому випадку

наявність конкретної суми й точної дати створює тиск часу, що може змусити реципієнта змодельовати ситуацію невідкладності. Також тут використано канцеляризми та нейтральний тон, характерний для держустанов, що підсилює довіру. Формулювання *оплата є обов'язковою* виконує функцію директивного впливу й змушує жертву переходити за посиланням без перевірки джерела.

Через електронну пошту зловмисники поширюють фішингові листи про можливість отримання щорічного податкового відшкодування. У таких листах шахраї вставляють текст на зразок: *«Ми інформуємо вас, що ваше щорічне податкове відшкодування вже доступне... Ви можете зручно та безпечно завершити процес отримання, відвідавши нашу офіційну платформу за посиланням, після чого пропонують перейти на нібито офіційну сторінку [Національний банк України 08.01.2025].*

Повідомлення містить посилання на фішинговий ресурс, стилізований під «ID.GOV.UA», де шахраї відтворюють офіційну візуальну айдентику та мовні формули державної комунікації. Текст подано у формальному інституційному стилі з використанням лексем *відшкодування, офіційний портал, ідентифікація*, що створює ефект достовірності. Згадування про те, що *щорічне податкове відшкодування вже доступне* виконує **функцію привабливого інформаційного гачка** та актуалізує очікування гарантованої виплати. Зміщення фокуса на терміновість і зручність (*завершити процес отримання... зручно та безпечно*) покликане **знижити критичність сприйняття**. Таким чином, шахрайський вебсайт вимагає ввести персональні та фінансові дані, включно з реквізитами картки та CVV-кодом, що дає змогу зловмисникам отримати доступ до банківського рахунку користувача.

Таким чином, імітація державної та банківської комунікації виявлена як мовна стратегія легітимізації, реалізована через відтворення жанрових, стилістичних та лексико-семантичних ознак офіційно-ділового дискурсу. Шахрайські тексти наслідують інституційні моделі за допомогою канцеляризмів, номінативних конструкцій, формул узагальненого звернення та спеціалізованої термінології

(обліковий запис, ідентифікація, регламент, відшкодування). Також директивні дієслівні форми та імперативні конструкції структурують висловлення як обов'язкову інструкцію, а часові маркери забезпечують вербалізацію концепту ТЕРМІНОВІСТЬ. Узагальнювальні формулювання на зразок *кожен громадянин, усі користувачі* подають повідомлення як таке, що стосується невизначено широкого кола осіб. Так, поєднання лексем інституційної семантики з нейтральним тональним оформленням створює ілюзію нормативності та авторитетності без фактичного підґрунтя.

3.2.3. Адміністративно-технічні та соціально-інженерні сценарії впливу в шахрайських текстах цифрового середовища

Нижче подано низку типових текстів інтернет-шахрайських схем, які фіксує та аналізує урядова команда реагування на комп'ютерні надзвичайні події CERT-UA. Подані приклади демонструють основні методи введення в оману, способи технічної імітації легітимних сервісів та лінгвістичні прийоми, спрямовані на отримання конфіденційних даних користувачів.

У 2025 р. були зафіксовані випадки, коли зловмисники надсилають запити на підключення до AnyDesk, використовуючи підроблене ім'я *CERT.UA*, логотип CERT-UA та фейковий ідентифікатор. Повідомлення супроводжується закликом дозволити віддалений доступ нібито для «аудиту безпеки». Мета – отримання повного контролю над пристроєм жертви. Наводимо текст такого повідомлення: *Добридень! Це служба технічної підтримки. Необхідно провести аудит безпеки для перевірки рівня захищеності комп'ютера. Процедура триватиме не більше 5 хвилин. Прохання дозволити доступ до комп'ютера, натиснувши відповідну кнопку у вікні сповіщення. Дякую!* [CERT-UA 17.01.2025].

Текст побудований у офіційно-діловому стилі, що імітує службову комунікацію технічної підтримки. Тут спостерігаємо використання професіоналізмів, як-от *служба технічної підтримки, аудит безпеки, перевірка рівня захищеності*, котрі формують у реципієнта уявлення про легітимність запиту. Дієслівні конструкції наказового типу (*провести, дозволити доступ, натиснувши відповідну кнопку*)

посилюють директивність та створюють комунікативний тиск, спрямований на швидке виконання інструкції.

Значущою є редукція конкретики, адже у тексті відсутні уточнення про підстави перевірки, нормативне регулювання чи спосіб ідентифікації користувача. Така узагальненість є типовою ознакою маніпулятивних повідомлень, що дозволяє використати такий текст до будь-якої жертви. Водночас використання **аргументу щодо терміновості** (*не більше 5 хвилин*) виконує функцію прискорення дії та зниження критичності оцінювання. Подібна комунікативна стратегія побудована на відтворенні ритуалізованих службових фраз і мінімізації мовних маркерів, які могли би сигналізувати про шахрайський характер повідомлення.

Розглянемо приклад соціально інженерної атаки, у якій фішингова схема реалізована через персоналізоване звернення та підроблену інструкцію для підключення стороннього пристрою до облікового запису WhatsApp. Ключовими елементами повідомлень є 1) текст: *Мої вітання! Я Виховець Світлана Олександрівна. Прошу підписати петицію моєму знайомому. Він захищав нас з вами та нашу країну, а йому не хочуть дати Героя України посмертно. Якщо у вас є вільна хвилинка, прошу підписати петицію. Дякую. Петиція тут* і 2) інструкція виконання: *Щоб отримати код, перейдіть у WhatsApp Web або WhatsApp на іншому пристрої та натисніть Підключити за допомогою номера телефону* [CERT-UA 20.04.2024].

У першій частині повідомлення застосовано емоційно забарвлений мовленнєвий акт ПРОХАННЯ, замаскований під особисте звернення. Повна ідентифікація особи (*Я Виховець Світлана Олександрівна*) покликана забезпечити враження про достовірність повідомлення. Використання особових займенників (*нас, нашу країну, він захищав*) вербалізує концепти ПАТРІОТИЗМ і ГЕРОЙ та конструює моральний обов'язок відповісти на звернення. Фрагменти *Герой України посмертно* і *якщо у вас є вільна хвилинка* поєднують високу емоційну інтенсивність із буденною прохальною тональністю, що знижує критичність сприйняття та підсилює готовність перейти за гіперпосиланням.

Друга частина схеми переводить жертву у режим технічного виконання. Інструктивні імперативи (*перейдіть, натисніть, введіть*) та нейтральна цифрова термінологія (*WhatsApp Web, код, підключити пристрій*) моделюють ситуацію стандартної, безпечної рутинної операції. Така інтонаційна нейтралізація приховує ризик, оскільки вербалізує дії як «офіційні» та необхідні. Одночасна присутність емоційної мотивації та інструктивного регламенту формує псевдологічний сценарій, у якому користувач вважає підключення стороннього пристрою частиною процедури «голосування».

Узгоджене використання персонального звернення, морального аргументу та технічної інструкції створює когнітивне «вікно вразливості». Адже реципієнт спершу занурюється у патріотичний дискурс, а потім непомітно переймає роль виконавця інструкції. У результаті буквено-цифровий код, який вводить жертва, насправді відкриває доступ до її облікового запису WhatsApp. Тож така комбінація емоційного й процедурного впливу становить характерний приклад інструменталізації мовлення для здійснення несанкціонованого доступу до цифрових сервісів.

Були зафіксовані випадки розсилання електронних листів, у яких злоумисники імітують повідомлення про спільний доступ до файлів на сервісі eDisk від Ukr.Net. У листі додано підроблений домен, замаскований під адресу сервісу. Повідомлення містить текст: *Документи.docx. Для перегляду перейдіть за посиланням ...* [CERT-UA 19.12.2023]. Такі листи спрямовують користувача на фішингову сторінку, стилізовану під інтерфейс eDisk, де користувача змушують указати логін і пароль від Ukr.Net. Надані облікові дані відразу будуть передані злоумисникам, що дає їм змогу отримати доступ до поштової скриньки, переглянути листування, завантажити файли та продовжити розсилання нових фішингових повідомлень зі скомпрометованого акаунта. Текст електронного листа побудований за зразком справжніх службових сповіщень eDisk, а саме тут використано формулювання *надав вам спільний доступ*. Також помітним є стандартне оформлення і назва прикріпленого файлу, що створює **ефект достовірності**. Візуальна імітація «звичного робочого процесу» знижує

пильність користувача, а формулювання імперативного типу формують тиск і спонукають перейти за підробленим посиланням.

Подекуди фіксують поширення фішингових листів, у яких шахраї під виглядом технічної підтримки UKR.NET надсилають нібито офіційні попередження про безпеку. Укладений PDF-файл, оформлений як службове сповіщення, містить посилання на підроблений вебресурс, стилізований під сторінку входу UKR.NET. Повідомлення містить текст: *Попередження про безпеку. З Вашого облікового запису помічена підозріла активність... Підтвердіть доступ до акаунту, щоб не бути заблокованим* [CERT-UA 19.06.2023]. Після переходу за посиланням користувача спрямовують на фішингову форму входу, де його змушують вказати логін і пароль.

Мовне оформлення листа відтворює стилістику справжніх системних сповіщень. Повідомлення на зразок *помічена підозріла активність* або *скринька буде заблокована* мають вигляд адміністративних попереджень. Номінативні конструкції з віддієслівними іменниками (*підтвердження доступу, заблокування скриньки*) створюють формальний тон і підсилюють ефект офіційності. Конструкція *через 3 доби буде заблокована* виконує функцію маніпулятивного тиску часу, а імператив *Підтвердіть доступ до акаунту* формує пряму дію, спрямовану на **зниження психологічного опору та пришвидшення переходу за посиланням**. Поєднання технічної лексики, авторитетного стилю та мінімуму конкретики працює на індукцію довіри, спонукаючи адресата розкрити свої конфіденційні дані.

У практиці CERT-UA зафіксовано випадки, коли під виглядом офіційних судових сповіщень поширюються SMS-повідомлення з підробленим альфа-іменем, яке візуально відтворює легітимне *SUDPOVISTKA*. У цих повідомленнях зловмисники імітують текст судового виклику та вставляють скорочене гіперпосилання, перехід за яким відкриває фішингову сторінку, стилізовану під інтерфейс підсистеми «Електронний суд». Повідомлення містить такий текст: *Печерський районний суд м. Києва... викликає Вас... кримінальне провадження... Деталі за посиланням* [CERT-UA 02.06.2023]. Після переходу користувача просять вказати номер мобільного телефону, унаслідок чого на справжній застосунок

Telegram надходить код автентифікації. Введення цього коду на шахрайському ресурсі відкриває зловмисникам можливість отримати доступ до Telegram-акаунта, якщо в користувача не налаштовано додаткової двофакторної автентифікації.

Текстове оформлення таких SMS-повідомлень спирається на механізм стилістичної мімікрії. Тут використано офіційно-ділову лексику (*викликає Вас, кримінальне провадження, деталі*), що формує очікування інституційної комунікації. Номінативне подання інформації без конкретизації справи або сторін створює уявну «нейтральність» повідомлення, що має на меті знизити критичність сприйняття. Окрім того, підроблене альфа-ім'я імітує справжній службовий канал, активуючи довіру до усталених комунікативних маркерів державних установ. Уставлені конструкції *деталі за посиланням* та синтаксична компактність повідомлення виконують функцію імперативного спонукання до переходу на шахрайський ресурс.

Ще у 2022 р. у популярних месенджерах були зафіксовані поширення повідомлень, у яких під виглядом *соціальної допомоги для українських біженців* користувачів спонукають перейти за посиланням і виконати вхід до онлайн-банкінгу. Надані дані одразу потрапляють до зловмисників, які використовують фішингові ресурси, стилізовані під інтерфейси українських банків.

Текст шахрайського повідомлення має такий вигляд:

!!!! Допомога для Українців від Червоного хреста!!

Було виділено 50 мільйонів гривень. !!!!

Для того щоб отримати кошти перейдіть в офіційний бот телеграма та оформіть заявку:

 @Help_Ukraine_people_bot

!! Увага !!

Щоб отримати допомогу у розмірі 2500 гривень ви повинні перейти за посиланням та авторизуватися у Приват 24 або... [CERT-UA 27.07.2022].

Шахрайський текст побудований за моделлю емоційно-спонукального звернення, де ключовими є емотивні маркери (*!!!!, Увага, повтори*) та лексика швидкої

вигоди (*допомога, отримати кошти, оформити заявку*). Використання номінативних конструкцій підсилення на зразок *Було виділено 50 мільйонів гривень* створює ефект офіційності та масштабу, хоча така структура не характерна для справжніх повідомлень від міжнародних організацій.

Важливою ознакою є **експлуатація авторитетних назв** (*Червоного хреста, офіційний бот телеграма, Приват24*), що формує хибну асоціацію з легітимними інституціями. Звернення до користувача у формі прямих інструкцій (*перейдіть, оформити заявку, авторизуватися*) спрямоване на швидке виконання дії без додаткової перевірки.

У тексті також наявні орфографічні порушення та некоректна пунктуація (*Українців, телеграма*, численні знаки оклику у вигляді емотиконів), що є типовою ознакою масових шахрайських розсилок і свідчить про відсутність редакційного опрацювання, властивого справжнім офіційним зверненням. Лексика **гіперболізації** та обіцянка конкретної суми також слугують інструментом психологічного тиску та стимулювання імпульсивної поведінки.

У рік початку повномасштабного вторгнення Росії урядовою командою реагування на комп'ютерні надзвичайні події України CERT-UA у соціальній мережі Facebook виявлено низку сторінок, що переспрямовують користувачів на ресурс під назвою «Єдиний Компенсаційний Центр Повернення Невиплачених Грошових Коштів». Користувачеві пропонували заповнити «анкету» та здійснити платіж нібито за «юридичні послуги», після чого обіцяли зарахування значної компенсації. У результаті введені дані картки ставали доступними третім особам, що створює ризики втрати коштів.

Подані нижче фрагменти текстів, які використовують шахраї, відтворено дослівно: *Щоб завершити оформлення виплати, ми з Вами зараз повинні внести Вашу анкету до єдиного реєстру одержувачів компенсацій з бюджету. Вся процедура внесення Вашої анкети до реєстру і подальше зарахування коштів на Ваш рахунок займе не більше 5 хвилин.*

Зараз Вам необхідно оплатити юридичні послуги з реєстрації анкети. Відразу після цього я прийму від Вас особисту заяву на видачу компенсації з нашого бюджету і Вам автоматично буде здійснений платіж в розмірі 76 000 грн на Вашу карту. Оплатити 385 грн. за юридичні послуги з реєстрації анкети >>> >>> [CERT-UA 14.07.2022].

Лінгвістичний аналіз цих повідомлень демонструє системну орієнтацію на моделювання адміністративно-офіційного стилю. У текстах використано бюрократизовані фрази (*єдиний реєстр одержувачів компенсацій, процедура внесення анкети, платіж буде здійснений*), що створює видимість регламентованої державної процедури. Значне місце займає **псевдоофіційна термінологія** (*компенсація з бюджету, реєстрація анкети, юридичні послуги*), котра не відповідає справжнім назвам державних сервісів, але формує враження легітимності.

Мовні конструкції апелюють до терміновості. Наприклад, часові обмеження (*не більше 5 хвилин*) та наполягання на *негайній оплаті* підсилюють відчуття примусу. Також тут застосовано стратегію умовного заохочення, адже обіцянка значної суми у відповідь на незначний платіж створює хибний баланс вигоди. Часті особові займенники *Ви, Ваш* персоніфікують звернення, підсилюючи його психологічний вплив. У текстах відсутня коректна офіційна стилістика (помилки пунктуації, неузгодженість форм), що також є маркером шахрайства, проте багато користувачів цього не ідентифікують на тлі обіцянки компенсації.

Як наслідок, такі повідомлення поєднують імітацію державної комунікації, псевдоофіційність та маніпулятивні мовні прийоми, спрямовані на одержання платіжних відомостей та контроль над фінансовими операціями користувача.

У соціальній мережі Facebook зловмисники поширюють шахрайську рекламу, оформлену під новинний ресурс ТСН і стилізовану під офіційне оголошення про соціальні виплати. Користувачеві пропонують пройти опитування *в рамках соціальної програми ООН* і нібито отримати грошову допомогу. Наводимо текст повідомлення: *В рамках соціальної програми ООН кожен мешканець України може*

отримати від 12700 грн. Для отримання виплат потрібно пройти просте опитування [CERT-UA 14.05.2022].

Після переходу за посиланням відкривається фішинговий ресурс, де вимагають персональні дані та додатковий платіж. Структура повідомлення побудована за принципом **обіцянки швидкої вигоди**, а фрагменти *кожен мешканець України, може отримати від 12700 грн, просте опитування* створюють ефект масової доступності та мінімальних вимог. Таке подання знижує критичність сприйняття і стимулює користувача виконати запропоновані дії.

Зафіксовано розсилання електронних листів, що імітують службові повідомлення від UKR.NET та містять QR-код із убудованою прихованою URL-адресою: *Ваш пароль був скомпрометований. Через це недобросовісні треті особи можуть отримати доступ до вашого облікового запису. Відскануйте QR-код для зміни пароля* [CERT-UA 16.03.2022]. Після сканування користувач переходить на фішингову сторінку, стилізовану під форму зміни пароля UKR.NET, де його просять ввести логін і новий пароль. Уведені дані негайно надсилають зловмисникам, які розмістили фішинговий ресурс на платформі Pipedream.

У тексті листа використано тривожні повідомлення *Ваш пароль був скомпрометований* та *Недобросовісні треті особи можуть отримати доступ*, що апелюють до страху втрати контролю над обліковим записом. Важливо, що структура повідомлення лаконічна й подана в імперативній формі – *Відскануйте QR-код для зміни пароля*, що створює ефект терміновості й не залишає простору для раціонального аналізу. Лексеми і словосполучення *скомпрометований, треті особи, доступ до облікового запису* імітують технічний стиль офіційних сервісів, а відсутність деталізації щодо причин «загрози» формує у користувача хибне відчуття нагальності дій та необхідності негайної реакції.

Інші приклади шахрайських текстів у соціальних мережах, зафіксовані CERT-UA:

Громадяни України можуть отримати фінансову допомогу. Виплати від 7000 UAH.

Українці можуть отримати від 7 до 100 тисяч гривень компенсації від Європейського суду з прав людини. Розрахувати виплату.

Як отримати грошову виплату від 7400 грн. На думку всіх країн КІЛУ ухвалене рішення, яке дозволяє кожному мешканцю України отримати грошову компенсацію за перебої у світлі. Для отримання коштів...

Кожен житель України може отримати грошову допомогу від 7000 грн.

Підписано указ! Українці отримають грошову допомогу згідно постанов 28/2939к. Термінова перевірка карток для виплат кожному громадянину від 9800 грн.

Громадяни України можуть отримати фінансову допомогу від ООН та Червоного Хреста. Виплати до 90 000 UAH. Ті, хто вже отримав виплату, рекомендуємо привітати на потреби ЗСУ.

Фінансова допомога до 90000 грн. для кожного громадянина!

Українці отримають фінансову допомогу від ООН та Червоного Хреста. Виплати від 7000 грн.

Грошова допомога від міжнародних організацій. Дізнайтеся як отримати грошову допомогу.

Українці можуть отримати виплати від 7 до 100 тисяч гривень компенсації від Європейського суду з прав людини [CERT-UA 30.08.2022].

Тексти із зафіксованих оголошень демонструють повторюваний мовний шаблон, характерний для масових схем соціальної інженерії. У центрі комунікації завжди перебуває **обіцянка грошової виплати**, виражена через сталу формулу «отримати допомогу», «отримати компенсацію», «виплати від...». Подібні вислови формують у реципієнта переконання про доступну вигоду, вербалізуючи концепт ДОПОМОГА.

Для створення враження офіційності шахраї широко використовують **назви чинних інституцій** (ООН, ЄС, ЄСПЛ, Червоний Хрест, «Допомога»), що на рівні асоціативного мислення легітимізує неправдиве повідомлення. Водночас тексти позбавлені перевірюваних деталей – немає конкретних норм, дат, номерів документів

або формулювань, притаманних справжнім урядовим оголошенням. Це свідчить про навмисну **імітацію офіційного стилю**, а не його відтворення.

Повторюване вживання універсальних лексем (*кожен житель, кожен громадянин, українці можуть отримати*) знижує критичне сприйняття, оскільки подає вигадану інформацію як масову та безумовну. У багатьох фрагментах простежуємо **орфографічні та граматичні помилки** (*країн КІЛУ*, відсутність узгодження, невірне написання службових формулювань), що є типовим індикатором фішингових і бот-генерованих матеріалів.

У структурному плані повідомлення побудовані на основі **імперативних конструкцій** (*дізнайтеся, перевірка карток, розрахувати виплату*), спрямованих на швидке переходження за посиланням без обмірковування. Активно експлуатованим є і візуальний компонент (що вказує на креолізованість повідомлень) – уявні «офіційні» логотипи, зображення посадовців, брендування міжнародних організацій. Так, схожі повідомлення формують у користувача спрощену когнітивну схему: *швидка допомога – мінімум дій – офіційний вигляд – негайний перехід*, що і є ключовим інструментом маніпуляції.

Отже, аналіз шахрайських повідомлень в мережі інтернет засвідчив стабільне відтворення низки маніпулятивних мовних засобів, які забезпечують ефективність атак в аспекті соціальної інженерії. Найчастотнішими з них є імперативні конструкції, спрямовані на стимулювання негайної дії (понад 60 прикладів), а також різноманітні форми тиску часу, виражені через часові обмеження або прискорені процедури (понад 50 прикладів), що знижують раціональність сприйняття. Широко використовуваними також є псевдоофіційні формулювання та канцеляризми, які моделюють стиль державної або банківської комунікації (близько 45 прикладів), а також псевдоюридичні конструкції, спрямовані на формування ефекту формальної регламентації. Значну кількість прикладів становлять емоційно марковані звернення з використанням емоджі, вигуків та лексики вигоди (близько 40 випадків), які підсилюють сугестивний вплив. Особливе місце посідає маніпуляція СТРАХОМ утрати доступу до сервісу чи фінансових ресурсів (близько 35 прикладів), а також

редукція конкретики та узагальнювальні формулювання, що дозволяють поширювати написані знеособлено повідомлення. У значній частині текстів фіксуємо орфографічні та граматичні помилки як маркери неофіційності, що, однак, не знижують довірливості для значної частини користувачів, оскільки зміщують акцент на емоційний або процедурний вплив.

Окремо варто підкреслити, що в аналізованих повідомленнях послідовно вербалізовано такі концепти, як ДОПОМОГА, ТЕРМІНОВІСТЬ, ОФІЦІЙНІСТЬ, ПРОЦЕДУРНІСТЬ, БЕЗПЕКА, ГЕРОЙ, ПАТРІОТИЧНІСТЬ, ВИГОДА та КОМПЕНСАЦІЯ, які виконують роль когнітивних орієнтирів і слугують інструментами створення хибного уявлення про легітимність комунікації. Сукупність визначених мовних прийомів формує повторювану маніпулятивну модель, у межах якої реципієнта спрямовують на швидке виконання інструкції з одночасним зниженням критичного аналізу джерела, що й визначає ефективність більшості шахрайських кампаній, представлених у досліджуваному корпусі.

3.3. Лінгвокогнітивна модель протидії маніпуляції в цифровому дискурсі

Механізми протидії маніпуляції в цифровому дискурсі слід розглядати як системну лінгвокогнітивну модель нейтралізації впливу, що функціонує на перетині концептуального, мовного та перцептивного рівнів. Вихідним положенням є теза про те, що маніпулятивні повідомлення мають відносно стабільну структурну організацію, корельовану з домінантними концептами цифрової картини світу, насамперед із концептосферами ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ та СТРАХУ.

Маніпулятивний вплив пов'язаний з активацією когнітивних схем, що формують спосіб осмислення інформації. У межах проведеного дослідження встановлено, що найбільш частотними є схеми, побудовані на концептах СТРАХУ, ЗАГРОЗИ, ВОРОГА та КАТАСТРОФИ. Їхня вербалізація супроводжена згортанням причиново-наслідкових зв'язків, накопиченням негативно маркованої лексики, використанням безособових конструкцій та імперативних синтаксичних моделей.

Унаслідок цього формується когнітивний стан терміновості й знижується рівень критичного аналізу реципієнта. Механізми протидії мають бути спрямовані не лише на спростування фактологічного змісту повідомлення, а передусім на реконструкцію його когнітивної структури та деконструкцію активованого сценарію впливу.

У межах авторського методу лінгвокогнітивно-сценарного аналізу маніпулятивний текст варто інтерпретувати як послідовність функційних блоків: легітимізаційного, емоційного, блоку вигоди (або порятунку), інструктивного та блоку доступу до ресурсів. Кожен із цих блоків корелює з певним концептом і когнітивним станом. Відповідно, протидію необхідно вибудовувати як анти-сценарій, тобто структурну інверсію маніпулятивної послідовності.

У межах запропонованої моделі інформаційної гігієни розроблено комплекс лінгвокогнітивних технік, кожна з яких спрямована на відновлення когнітивної рівноваги реципієнта:

1. **Інверсія фрейму** як перебудова когнітивної моделі ситуації змінює структурну організацію домінантного інтерпретаційного шаблону, у межах якого концепти СТРАХУ, ЗАГРОЗИ або КАТАСТРОФИ посідають центральну позицію та визначають логіку сприйняття. Маніпулятивне повідомлення активує фрейм, що структурує ролі учасників комунікації, встановлює причиново-наслідкові зв'язки та задає очікувану реакцію, яка найчастіше є терміновою й безальтернативною. Перебудова цієї структури переводить інтерпретацію з моделі «загроза – негайна дія – порятунок» у модель «інформація – перевірка – аналіз – рішення», унаслідок чого концепти втрачають центральний статус і переходять у позицію об'єкта раціональної оцінки. Подібна трансформація змінює порядок когнітивних операцій і замість афективної реакції активує процедуру перевірки джерела, логічної послідовності та аргументативної достатності.

2. **Деконструкція конотації** на рівні мовної репрезентації послаблює афективний вплив через аналітичне виокремлення оцінних компонентів тексту. Маніпулятивний дискурс інтенсифікує вплив за допомогою гіперболізації, емоційно маркованих прикметників, бінарних опозицій, імперативних конструкцій та

семантичного згортання причиново-наслідкових зв'язків. Розмежування денотативного змісту й конотативного нашарування знижує інтенсивність емоційного реагування та ускладнює автоматичну активацію домінантного фрейму. Практичне застосування цієї техніки передбачає послідовне виокремлення слів і конструкцій із вираженим оцінним навантаженням та їх заміну нейтральними формулюваннями або аналітичним перефразуванням. Відокремлення факту від оцінки дозволяє реципієнтові зосередитися на перевірюваному змісті повідомлення, а не на його емоційній оболонці.

3. **Розширення контексту** як спосіб руйнування одновекторної сценарної побудови спрямоване на відновлення повноти інтерпретаційного поля повідомлення. Маніпулятивний сценарій досягає ефекту переконливості завдяки добору фактів, усуненню альтернативних пояснень та згортанню причиново-наслідкових зв'язків, що створює ілюзію логічної завершеності та безальтернативності висновку. Уведення додаткових перевірених відомостей, відновлення повної причиново-наслідкової послідовності подій та залучення альтернативних інтерпретацій змінюють структуру сприйняття ситуації. Унаслідок цього повідомлення перестає функціонувати як замкнений аргументативний ланцюг, а реципієнт отримує можливість порівняльного аналізу та самостійного формування висновків.

4. **Метаінформаційне маркування** спрямоване на свідоме виокремлення в тексті тих мовних і структурних ознак, що свідчать про можливий намір маніпуляції. До таких ознак належать апеляції до авторитету, використання безособових конструкцій, узагальнених суб'єктів та псевдоофіційного стилю, а також створення ефекту терміновості. Перенесення уваги з предметного змісту повідомлення на спосіб його організації змінює характер сприйняття. Реципієнт аналізує не лише інформацію, а й комунікативну стратегію її подання, що посилює свідомий контроль над інтерпретацією та зменшує ризик імпульсивної реакції. Попередній етап роботи з повідомленням має полягати у виявленні мовних сигналів впливу ще до змістового оцінювання інформації. Таким чином, попередня ідентифікація способу подання

інформації знижує рівень емоційної залученості та створює умови для раціонального аналізу джерела й аргументації.

5. **Викриття схеми довіри** передбачає аналіз способів, за допомогою яких адресант маніпулятивного повідомлення формує у реципієнта враження достовірності. Адресант може навмисно надавати висловлюванню ознак інституційного формату, використовувати символічні маркери легітимності, посилаючись на невизначені авторитетні джерела або подавати припущення як встановлені факти. Співвіднесення формальних ознак авторитетності з реальними доказами дозволяє розмежувати декларативну достовірність і фактичну обґрунтованість. Перевірка джерела, способу цитування, точності посилань та відповідності форми змісту виявляє механізми створення ілюзії авторитетності і відновлює можливість критичного оцінювання повідомлення. Практичне застосування цієї техніки полягає у встановленні конкретного суб'єкта висловлювання та з'ясуванні його компетентності й відповідальності за поширену інформацію. Зіставлення наведених тверджень із первинними документами або незалежними джерелами дозволяє мінімізувати вплив формальних маркерів авторитету та перейти до оцінювання аргументативної достатності повідомлення.

6. **Розвінчання хибних аналогій** спрямоване на перевірку коректності порівнянь, використовуваних для підсилення оцінки або спрощення складної проблематики. Маніпулятивна аргументація часто спирається на зіставлення явищ, що належать до різних історичних, політичних або соціальних контекстів, однак подані як структурно тотожні. У результаті в реципієнта може виникати відчуття логічної відповідності між явищами, ґрунтоване на емоційній асоціації замість раціональної аргументації. Тож аналітичне зіставлення об'єктів порівняння за критеріями часу, умов функціонування, масштабу та наслідків дозволяє встановити межі їхньої доцільності. На практиці застосування цієї техніки полягає у виокремленні самої аналогії та перевірці, чи зберігається структурна відповідність між зіставляваними явищами. Відсутність такої відповідності свідчить про риторичний, а не доказовий характер порівняння.

7. **Тлумачення маніпулятивних ярликів** допомагає усунути автоматичну аксіологічну інтерпретацію, яку нав'язують оцінні номінації. Наприклад, у маніпулятивному дискурсі лексеми на зразок *зрадники, визволителі, вороги, союзники* тощо не виконують описової функції, а замінюють аргументацію готовою оцінкою. Через такі номінації реципієнт отримує інтерпретаційний висновок ще до ознайомлення з фактичним матеріалом, що активує стереотипні когнітивні схеми та знижує потребу в перевірці. Нейтралізація ярлика потребує його семантичного розгортання. Перш за все необхідно з'ясувати, які конкретні дії або характеристики стоять за узагальненим означенням. Якщо оцінну номінацію неможливо перетворити на перелік перевірюваних фактів, вона функціонує як інструмент маніпулятивного впливу. Перехід від ярлика до опису дій допомагає відновити аналітичну перспективу сприйняття та послабити емоційне навантаження повідомлення.

8. **Усунення семантичної невизначеності** забезпечує перехід від амбівалентних і формально узагальнених формулювань до чітко окреслених тверджень із визначеним змістом і межами застосування. Оскільки маніпулятивна комунікація часто базується на конструкції, які залишають простір для довільного трактування, це уможливорює підміну чітко визначених тверджень узагальненими формулами без конкретного змістового наповнення. Унаслідок цього реципієнт сприймає висловлювання як переконливе, попри відсутність достатніх змістових параметрів для його верифікації. Уточнення суб'єкта висловлювання, джерела інформації, умов чинності та логічних меж твердження забезпечує перехід від декларативної форми до аргументативно прозорої структури. Застосування цієї техніки полягає в послідовному уточненні кожного невизначеного компонента висловлювання через ставлення уточнювальних запитань щодо суб'єкта і підстав твердження. Переформулювання двозначної конструкції у чітке, змістово визначене судження дозволяє встановити, чи має повідомлення перевірювану аргументативну основу.

9. **Демонстрація повторюваних шаблонів** ґрунтується на виявленні структурної тотожності між різними повідомленнями, що функціонують у межах

одного типу маніпулятивного сценарію. Стійкі композиційні моделі здатні відтворюватися незалежно від тематики, зберігаючи однакову послідовність смислових кроків і подібний розподіл ролей між учасниками комунікації. Повторюваність таких структур свідчить про їхню технологічну природу, оскільки вона вказує не на випадковість формулювань, а на наявність заздалегідь вибудованого алгоритму впливу. Аналітичне зіставлення повідомлень за композиційною схемою, типом аргументації та характером висновків дозволяє встановити, чи належать вони до однієї моделі впливу. Виявлення структурної подібності послаблює ефект новизни й унікальності, завдяки чому повідомлення можна оцінювати як частину повторюваної схеми, а не як автономний текст.

10. **Доповнення достовірною інформацією** передбачає введення до аналізу додаткових перевірюваних відомостей, які відсутні або навмисно не представлені в маніпулятивному повідомленні. Однобічність інтерпретації часто формується через добір фактів, що звужує інформаційне поле й підтримує заздалегідь визначений висновок. Зіставлення вихідного тексту з незалежними джерелами, статистичними відомостями або первинними документами дозволяє встановити ступінь повноти подання матеріалу та виявити пропущені змістові компоненти. Практичне використання цієї техніки полягає в систематичному залученні альтернативних джерел інформації та порівняльному аналізі їхніх даних із первинним повідомленням. Виявлені розбіжності або зміщення акцентів дають підстави оцінити характер інформаційного відбору й визначити, чи має місце маніпулятивна редукція змісту.

Отже, запропонований комплекс механізмів протидії маніпуляції утворює цілісну лінгвокогнітивну систему, спрямовану на реконструкцію інтерпретаційних структур цифрового повідомлення. Ефективна протидія має орієнтуватися на перебудову фреймової конфігурації, деконструкцію мовних засобів впливу та відновлення логіко-аргументативної прозорості тексту. Розроблена модель протидії ґрунтується на принципі анти-сценарію, тобто структурної інверсії маніпулятивної послідовності. Замість автоматичної реакції на вербалізований концепт СТРАХУ чи ЗАГРОЗИ реципієнт переходить до раціоналізації сприйняття, уточнення змістовних

параметрів, перевірки джерел та відновлення повного причиново-наслідкового ланцюга.

Висновки до розділу 3

Лінгвокогнітивні механізми захисту від цифрових загроз, а також принципи їх вербалізації у цифровому середовищі досліджено шляхом аналізу мовних змін під впливом інформаційних технологій, типології інтернет-загроз, а також текстуальних і нетекстуальних вимірів цих загроз. Визначено ключові аспекти вербалізації інтернет-загроз, що включають емоційно забарвлену лексику, риторичні прийоми та маніпулятивні стратегії, використовувані для посилення впливу на реципієнтів.

Установлено, що інформаційні технології значно впливають на лексичний фонд української мови, спричиняючи зміни на рівні лексики, синтаксису та стилістики. Визначено, що цифрові загрози, як-от інтернет-шахрайство, фішинг, кібербулінг та інші види кібератак, вимагають розроблення нових підходів до інформаційної безпеки, зокрема через лінгвокогнітивний аналіз. З'ясовано, що вербалізація концептосфери СТРАХУ відіграє важливу роль у формуванні інформаційно-психологічної безпеки, оскільки вона допомагає виявити і нейтралізувати маніпулятивні техніки в інтернет-просторі.

Розроблено типологію інтернет-загроз, яка включає класифікацію психологічних цифрових атак і видів інтернет-шахрайства. Визначено, що текстуальні і нетекстуальні виміри інтернет-загроз мають різний вплив на користувачів, а тому вимагають комплексного підходу до аналізу і створення механізмів захисту. Специфіка лінгвокогнітивної протидії інтернет-загрозам полягає у поєднанні мовних і когнітивних технік для забезпечення інформаційної безпеки користувачів, а також зміцнення державного статусу української мови.

У межах дослідження специфіки маніпулятивного впливу в текстах, спрямованих на дестабілізацію української державності, виявлено, що автори (В. Медведчук, В. Янукович, Д. Табачник) використовують стратегію когнітивного паралізування реципієнта через системну кумуляцію негативу та нагнітання

екзистенційного СТРАХУ. Установлено, що ключовим інструментом легітимізації проросійських наративів є псевдооб'єктивізація, де суб'єктивні припущення подані як факти за допомогою вставних конструкцій *без сумніву, логічно, що* та апеляції до фальшивих авторитетів. Важливим аспектом є використання метафоризованих дисфемізмів (*туман політичного бедламу, останній вагон НАТОвського потягу*), які емоційно забарвлюють текст і формують стійкі негативні фрейми сприйняття євроатлантичного курсу України.

Окрему увагу приділено аналізу корпусу шахрайських текстів періоду повномасштабної війни, де ідентифіковано домінантну стратегію імітації інституційної комунікації. Доведено, що ефективність фішингових повідомлень ґрунтується на експлуатації довіри до державних брендів («Дія», «Допомога») та міжнародних організацій (ООН, Червоний Хрест). Виявлено, що зловмисники застосовують механізм «інформаційної компресії», де мінімальну кількість тексту поєднано з імперативними сигналами (*Отримати, Підтвердити зараз*), що змушує реципієнта діяти імпульсивно. Установлено, що вербалізація концептів **ТЕРМІНОВІСТЬ** та **ВИГОДА** через обіцянки *зимових компенсацій* або *виплат кожному громадянину* слугує когнітивним тригером, який блокує раціональну перевірку джерела інформації.

Доповнено розуміння ролі державного статусу української мови. Оскільки значна частина шахрайських та пропагандистських текстів містить орфографічні порушення, некоректне використання канцеляризмів та змішування мовних кодів, ці девіації від норми визначено як первинні лінгвістичні маркери цифрової загрози. Таким чином, лінгвокогнітивний захист передбачає не лише технічну ідентифікацію загроз, а й розвиток навичок деконструкції прихованої структури впливу та відновлення когнітивно-змістової рівноваги через критичне осмислення вербальних тригерів. Поєднання цих чинників дозволяє моделювати адаптивну систему інформаційної гігієни, що є критично важливою для зміцнення національної безпеки в умовах цифрової трансформації.

Запропоновано комплекс підходів до інтерпретації потенційних інтернет-загроз та їх ефективної ідентифікації, разом з авторською типологією цих загроз і їх класифікацією, що дозволяє систематизувати аналіз явищ і розробити відповідні техніки захисту. Розглянуто специфіку лінгвокогнітивної протидії інтернет-загрозам, що передбачає роботу над освітніми заходами задля розвитку критичного мислення користувачів та підвищення медіаграмотності. Освітні заходи спрямовані на формування у користувачів здатності самостійно визначати та оцінювати цифрові загрози, а також застосовувати превентивні та захисні методи для забезпечення особистої інформаційної безпеки.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

1. У результаті лінгвоконцептологічного й лінгвокогнітивного аналізу мовних засобів маніпуляції в текстах українськомовних онлайн-ресурсів та друкованих видань встановлено системний характер використання інтралінгвальних і екстралінгвальних чинників впливу на реципієнта. Дослідження заголовків новинних інтернет-ресурсів засвідчило, що головним механізмом маніпуляції виступає емотивізація повідомлення, а саме використання лексем із підвищеною емоційною конотацією, гіперболізація подій, а також створення ефекту сенсаційності та терміновості.

Виявлено, що заголовок функціонує як самодостатня когнітивна одиниця, здатна формувати попередню інтерпретаційну модель події ще до ознайомлення з основним текстом. Аналіз текстів українських Telegram-каналів показав, що адресанти повідомлень реалізують маніпулятивні стратегії через поєднання експліцитних елементів дезінформації та імпліцитних прийомів психологічного впливу. Встановлено використання неозначених суб'єктів, узагальнених формулювань, апеляцій до СТРАХУ, створення відчуття невизначеності та ЗАГРОЗИ. Telegram-дискурс характеризується високою концентрацією маніпулятивних повідомлень, у яких поєднано мовні засоби оцінності, модальності та категоричності з елементами інформаційно-психологічного тиску.

Установлено, що автори досягають маніпулятивного впливу, поєднуючи вербалізацію ВИГОДИ, створення ілюзії обмеженої пропозиції та апеляцію до авторитету або псевдоофіційних джерел. З'ясовано, що в рекламному дискурсі активно використовуваними є мовні маркери довіри, терміновості та соціального доказу, котрі сприяють зниженню критичного осмислення інформації.

Дослідження друкованих текстів політичного спрямування (тексти В. Медведчука, В. Януковича, Д. Табачника) дозволило встановити реалізацію стратегій легітимізації, нормалізації зовнішнього впливу, нівелювання національного спротиву та риторики залякування. Засвідчено системну вербалізацію концептів

ЗАГРОЗА, ЗАХИСТ, ДЕРЖАВА, ЛЕГІТИМНІСТЬ у межах аргументаційних моделей, що формують деформовану інтерпретацію політичної реальності. Лінгвокогнітивний підхід дозволив простежити, як через повторювані фрейми, опозиції та семантичні зсуви автори конструюють вигідну їм картину світу.

Мовні засоби маніпуляції в сучасному українськомовному цифровому та друкованому дискурсі функціонують як цілісна система, яка включає емотивну лексику, гіперболізацію, категоричні судження, неозначені референти, модальні конструкції, структурну фрагментацію тексту, поєднання вербальних і візуальних елементів впливу. Таким чином, проведений аналіз підтвердив, що маніпулятивність реалізована не лише через окремі лексичні одиниці, а через комплексну організацію тексту, яка активує відповідні когнітивні сценарії сприйняття інформації.

2. У межах лінгвоконцептологічного й лінгвокогнітивного тлумачення концептосфер ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ та СТРАХУ реконструйовано їхню внутрішню структуру, ієрархію складників та механізми функціонування в маніпулятивному дискурсі. Установлено, що ядро концептосфери ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ формують концепти ЗАГРОЗА, ВОРОГ, ГЕРОЙ, ДЕРЖАВА, ЗАХИСТ, ПРАВДА та ЛЕГІТИМНІСТЬ, які систематично вербалізовані в текстах політичного та медійного спрямування. Їхня вербалізація здебільшого здійснюється через оцінну лексику, модальні конструкції, категоричні судження та риторичні структури, що задають нормативну модель інтерпретації подій. Додатково зафіксовано високу частотність вербалізації концептів ЄДНІСТЬ, ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ та ПРОФЕСІОНАЛІЗМ, які функціонують як псевдооб'єктивні маркери раціональності й слугують засобом легітимізації політичних рішень.

Концептосфера СТРАХУ виявляє тісну взаємодію з концептами КАТАСТРОФА, ЗРАДА, ХАОС, БЕЗВИХІДЬ. Їх вербалізація реалізована через метафори катастрофічності, деструкції та втрати контролю, використання лексем із різко негативною конотацією, гіперболізацію небезпеки. Концепт ЗАГРОЗА часто вербалізований через фрейми, у яких закладені сценарії масштабного руйнування, зокрема ядерного катаклізму, що посилює емоційний тиск на реципієнта. Сугестивні

конструкції, вставні слова та маркери очевидності використані для вербалізації концепту ПРАВДА, подаючи суб'єктивну оцінку як беззаперечний факт, тоді як синтаксична еліптичність і знеособлені форми покликані створювати ілюзію узагальненої, загальнонародної позиції.

Простежено функціонування стабільних семантичних опозицій ПРАВДА – ЗРАДА та БЕЗПЕКА – ЗАГРОЗА, котрі забезпечують дискурсивну бінарність і спрощену модель політичної реальності. Концепт ВОРОГ систематично вербалізовано завдяки використанню дисфемізмів і негативно маркованих номінацій, що знижує рівень критичного сприйняття альтернативної позиції. Установлено когнітивну взаємозалежність обох концептосфер – нагнітання СТРАХУ через лексеми, пов'язані із зубожінням, втратою державності та хаосом, створює передумови для впровадження концепту ЛЕГІТИМНІСТЬ і позиціонування адресанта як єдиного джерела ЗАХИСТУ та ПОРЯДКУ. Подібна взаємодія концептів формує деформовану картину світу, у межах якої складні соціально-політичні процеси виступають редукованими до емоційно насичених бінарних схем, які покликані забезпечити ефективність маніпулятивного впливу.

3. Теоретичне обґрунтування дискурсів ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ, СТРАХУ та цифровізованої української мови, здійснене в межах лінгвоконцептологічного й лінгвокогнітивного підходів, дозволило визначити їхні функціональні особливості в умовах гібридної війни та цифрової трансформації суспільства. Установлено, що дискурс ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ реалізований через системну актуалізацію лексико-семантичних груп, пов'язаних із захистом, обороною, відповідальністю, державністю, стабільністю. Його мовна організація спирається на нормативні модальні конструкції, категоричні формулювання та апеляції до необхідності дії, покликані формувати в реципієнта уявлення про об'єктивність і виправданість відповідних рішень.

Доведено, що дискурс СТРАХУ функціонує через посилену вербалізацію небезпеки, втрати, хаосу, зубожіння та руйнування. У текстах зафіксовано використання гіперболізації, катастрофічних сценаріїв, негативно маркованої

лексики, що апелює до тілесної та ідентифікаційної уразливості адресата. Подібна мовна організація сприяє підвищенню емоційної напруги й зменшенню рівня раціонального аналізу повідомлення.

Окремо встановлено, що цифровізована українська мова як форма реалізації цих дискурсів характеризується фрагментацією синтаксичних структур, скороченими форматами подання інформації, емоційно насиченою лексикою та імпліцитними оцінними судженнями. Фрагментарність, еліптичність та знеособлення висловлювань маскують відсутність розгорнутої аргументації та створюють ілюзію очевидності повідомлюваного. Сукупність цих мовних ознак безпосередньо впливає на формування спрощених інтерпретаційних моделей політичної реальності та відображається в трансформації мовної й концептуальної картин світу українців.

4. Дослідження цифрової картини світу українського суспільства, здійснене на матеріалі українськомовних онлайн-ресурсів, Telegram-каналів, новинних вебсайтів та друкованих текстів, дозволило реконструювати її концептуальну структуру та визначити домінантні смислові вузли сучасного публічного дискурсу. Так, у цифровому просторі стабільно вербалізовано концепти СВОЇ, ЧУЖІ, ГЕРОЇ, СТІЙКІСТЬ та ІДЕНТИЧНІСТЬ, які й формують модель суспільного самовизначення. Вербалізація цих концептів відбувається через оцінну лексику, опозиційні номінації, маркери солідарності та протиставлення.

Зафіксовано домінування лексико-семантичних груп, пов'язаних із НЕБЕЗПЕКОЮ, ЗАГРОЗАМИ та ВТРАТАМИ, а також вербалізацію катастрофічних сценаріїв у цифровому публічному дискурсі. Простежено, що повторюваність цих мовних маркерів формує стабільне емоційно-семантичне тло комунікації та впливає на когнітивне структурування реальності. Таким чином, цифрова картина світу характеризується підвищеною чутливістю до тем БЕЗПЕКИ, ЗАХИСТУ, ВТРАТИ та збереження ДЕРЖАВНОСТІ.

З'ясовано, що цифрова картина світу українського суспільства має структуровану концептуальну організацію та відображає стан підвищеної інформаційної напруги.

5. Розроблено й апробовано систему лінгвокогнітивних засобів протидії маніпуляції, ворожій пропаганді, дезінформації та інтернет-шахрайству на матеріалі українськомовних цифрових і друкованих текстів. Ідентифіковано понад 20 маніпулятивних прийомів, що функціонують у сучасному медійному просторі. Серед них встановлено викривлення логічних зв'язків, апеляцію до СТРАХУ, катастрофізацію подій, семантичне розмиття понять, створення ефекту терміновості, нав'язування безальтернативності рішень, а також підміну причиново-наслідкових відношень емоційними оцінками.

Встановлено, що мовна маніпуляція часто відбувається не через ізольовані мовні одиниці, а завдяки системному поєднанню прийомів у межах одного тексту, що забезпечує їхню кумулятивну дію. Описано типові вербалізатори маніпулятивного змісту, серед яких лексеми з підвищеною модальністю (*необхідно, очевидно, беззаперечно*), категоричні оцінні маркери, неозначені або узагальнені суб'єкти (*експерти вважають, усі знають*), імпліцитні судження та знеособлені конструкції. Ці засоби створюють ілюзію об'єктивності, маскують суб'єктивну позицію адресанта та покликані знижувати критичність сприйняття інформації.

На основі узагальнення результатів сформульовано принципи оцінки мовної безпеки тексту, що передбачають аналіз інтенсивності, повторюваності та взаємодії маніпулятивних прийомів. Запропонований підхід дозволяє визначати ступінь маніпулятивного навантаження повідомлення з урахуванням сили окремих вербалізаторів і їхньої сукупної дії в межах дискурсу. Таким чином, розроблена лінгвокогнітивна модель протидії маніпуляції ґрунтується на виявленні мовних маркерів впливу та спрямована на формування стійких механізмів розпізнавання деструктивних інформаційних практик у цифровому середовищі.

Вироблено й обґрунтовано систему практичних рекомендацій щодо дотримання інформаційної гігієни в інтернет-просторі, яка базується на запропонованих техніках лінгвокогнітивної протидії маніпуляції. Її підґрунтям стали результати лінгвоконцептологічного та лінгвокогнітивно-сценарного аналізу

маніпулятивних текстів, що дозволили формалізувати поширені сценарії впливу та способи їх деконструкції.

Зокрема, обґрунтовано застосування таких технік, як інверсія фрейму (перебудова когнітивної моделі ситуації з перенесенням домінантного концепту з афективного центру в позицію раціональної оцінки), деконструкція конотації (розмежування денотативного змісту й емоційно-оцінного нашарування), розширення контексту (відновлення повної причиново-наслідкової послідовності та введення альтернативних інтерпретацій), метаінформаційне маркування (виокремлення мовних сигналів маніпулятивної стратегії до змістового аналізу), викриття схеми довіри (перевірка відповідності формальних маркерів авторитетності реальній доказовій базі), розвінчання хибних аналогій (аналіз структурної відповідності зіставляваних явищ), тлумачення маніпулятивних ярликів (перехід від узагальненої оцінної номінації до конкретизованих дій і характеристик), усунення семантичної невизначеності (уточнення суб'єкта, джерела та меж чинності твердження), виявлення повторюваних шаблонів (встановлення структурної тотожності повідомлень у межах одного сценарію впливу), а також доповнення достовірною інформацією (зіставлення повідомлення з альтернативними перевірюваними джерелами). Установлено, що практична реалізація цих технік передбачає послідовний аналіз лексико-семантичних груп, виявлення імпліцитних суджень, перевірку логіко-змістових зв'язків та встановлення кумулятивності маніпулятивних прийомів.

Доведено, що інформаційна гігієна як когнітивно-мовна стратегія полягає не лише у перевірці фактів, а передусім у розпізнаванні мовних механізмів впливу, серед яких найпоширенішими виявилися апеляції до СТРАХУ, створення ефекту терміновості, безальтернативності, використання неозначених суб'єктів та категоричних формулювань. Теоретико-методологічне обґрунтування рекомендацій спирається на поєднання концептуального аналізу, лінгвокогнітивної діагностики та моделювання інтралінгвальних і екстралінгвальних чинників маніпуляції.

Література

1. Авер'янова, Н. М., & Воропаєва, Т. С. (2020). Інформаційна безпека України: соціально-філософські аспекти. *Філософські науки. Серія «Молодий вчений»*, 10(86), 297–303. <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/319/308>
2. Андрєєва, І. О. (2007). *Лінгвокогнітивні параметри концептуалізації ПРОСТОРУ засобами англійської фразеології* [Автореф. дис. канд. філол. наук, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова].
3. Андріяш, В. І. (2013). *Державна етнополітика України в умовах глобалізації*. Вид-во Чорноморського національного університету ім. Петра Могили.
4. Антіпова, О. П. (2020). Феномен мови ворожнечі в умовах сучасного інформаційного простору. *Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія*, 1(31), 148–151. <https://elar.navs.edu.ua/items/bee45fb1-70ae-42cd-8e09-965a6dcdbd8c3>
5. Антонюк, В. В. (2021). Інформаційна війна в структурі сучасного геополітичного протистояння: нові контексти та інтерпретації. *Державне управління: удосконалення та розвиток*, (7). http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/7_2021/35.pdf
6. Антонюк, О. В. (2000). Когнітивні складники концепту вода в українських народних казках. *Записки з українського мовознавства*, 61–66.
7. Баденкова, В. М., & Родіонова, І. Г. (2021). Лінгвокультурологічний аспект перифраз у художньому мовосвіті Д. Кременя. *Українська мова*, 32(71), (2), 1–7. https://philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/2_2021/part_1/3.pdf
8. Барнич, І. І. (2020). Англійські запозичення в комп'ютерній термінології німецької та української мов. *Львівський філологічний часопис*, (7), 13–18. <https://journal.ldubgd.edu.ua/index.php/philology/article/view/1811/1727>
9. Бацевич, Ф. (2005). *Лінгвістична генологія: проблеми і перспективи*. Паїс.

10. Берегсасі, А., & Черничко, С. (2012). Державний статус української/русинської (руської) мови на Закарпатті у XX столітті. *Teka Komisji Polsko-Ukraińskich Związków Kulturowych*, 7, 27–38.
11. Биркович, Т. І. (2023). Технології впливу на масову свідомість в умовах інформаційної гібридної війни: соціокультурний аспект. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*, (1), 9–14.
12. Білоконенко, Л. А. (2013). Дискурсивні маркери конфліктності: когнітивний та прагматичний аспекти. *Вісник Дніпропетровського університету*, 21(19), 45–51. [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?2_S21STR=vdumo_2013_21_19\(1\)_10](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?2_S21STR=vdumo_2013_21_19(1)_10)
13. Богданова, І., & Лептуга, О. (2020). «Мова ворожнечі» в текстах українськомовного медіапростору. *Український світ у наукових парадигмах. Збірник наукових праць*, (7), 6–11. <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/12378/1/%D0%9C%D0%9E%D0%92%D0%90%20%D0%92%D0%9E%D0%A0%D0%9E%D0%96%D0%9D%D0%95%D0%A7%D0%86.pdf>
14. Боднар, І. Р. (2014). Інформаційна безпека як основа національної безпеки. *Механізм регулювання економіки*, (1), 68–75. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Mre_2014_1_8.pdf
15. Бондаренко, А., Кельм, Н., Кульчинський, Р., Романенко, Н., & Тимошук, Я. (2018). *У нас погані новини*. Текст. <https://texty.org.ua/d/2018/mnews/>
16. Бондаренко, Є. В. (2005). Картина світу і дискурс: реалізація дуальної природи людини. У І. С. Шевченко (Ред.), *Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен: кол. монографія* (с. 36–64). Константа.
17. Бондарук, Т. Г., Богріновцева, Л. М., & Бондарук, О. С. (2023). Шахрайство із використанням банківських платіжних карток як спосіб фінансування тероризму та сепаратизму. *Статистика України*, (2), 4–13.

18. Борисенко, Н. Д., Славова, Л. Л., & Кодубовська, О. О. (2023). Художній світ реалій американських університетів: лінгвокраїнознавчий та лінгвокультурологічний аспекти. *Закарпатські філологічні студії*, 1(27), 82–86. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/63254>
19. Борисов, О. О. (2005). *Мовні засоби вираження емоційного концепту СТРАХ: лінгвокогнітивний аспект (на матеріалі сучасної англомовної художньої прози)* [Автореф. дис. канд. філол. наук, Донецький національний університет].
20. Браїлко, Ю., Єгорова, Т., & Кисла, Н. (2024). Питання методичного забезпечення психолого-лінгвістичних експертиз у кримінальних провадженнях щодо спричинення шкоди інформаційній безпеці держави. У *СБУ в умовах війни в Україні: сучасні реалії та інноваційні стратегії забезпечення національної безпеки: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (4–5 липня 2024 р.)* (с. 206–208). Алерта.
21. Бугайова, О. (2019). Семантичні лексико-словотвірні поля в соціальній рекламі як засіб мовного програмування. *Society. Document. Communication*, (6), 92–105. <https://doi.org/10.31470/2518-7600-2018-6-92-105>
22. Будій, З. (2009). Мова як механізм пізнання дійсності в контексті когнітивної лінгвістики. *Семантика мови і тексту: матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції* (Ч. II, с. 38–39).
23. Булаховський, К. (2010). Стан і проблеми розвитку україномовної локалізації комп'ютерних програм. *Українська мова*, (4), 89–94. <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/37760/09-Bulakhovskiy.pdf?sequence=2>
24. Вавринчук, М. П., & Когут, О. В. (2019). Інформаційна безпека держави. *Правові засади організації та здійснення публічної влади: збірник тез II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції* (с. 37–40). Хмельницький університет управління та права ім. Л. Юзькова. <http://elar.khmnua.edu.ua/handle/123456789/8142>
25. Вальчук, Г. В. (2003). *Мовне втілення концепту «європейська інтеграція»: семантико-когнітивний аспект (на матеріалі англомовних документів*

Євросоюзу та публікацій газети *The Times*) [Дис. канд. філол. наук, Київський національний лінгвістичний університет].

26. Валюшко, І. О. (2018). *Інформаційна безпека України в контексті російсько-українського конфлікту* [Дис. канд. політ. наук, Київський національний університет імені Тараса Шевченка]. https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/05/DICERTATSIYA_VALYUSHKO-I.O..pdf

27. Варенко, В. М., Братусь, І. В., Дорошенко, В. С., Смольніков, Ю. Б., & Юрченко, В. О. (2013). *Системний аналіз інформаційних процесів*. Університет «Україна».

28. Вашека, Т., Власова-Чмерук, О., & Долгова, О. (2022). Кібербулінг як форма психологічного насильства та шляхи його подолання. *Перспективи та інновації науки*, 10(15), 449–459. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-10\(15\)-449-459](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-10(15)-449-459)

29. Вашеняк, І. Б. (2012). Сучасний статус української мови. В Л. Г. Білий (Ред.), *Українська мова і нація: збірка наукових праць* (с. 24–26). Хмельницький інститут МАУП.

30. Венжинович, Н. Ф. (2021). *Лінгвокультурологічний аспект мовознавчих досліджень*. ФОП Сабов А. М. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/49233>

31. Верховцова, О. М., & Куценко, О. В. (2018). *Запозичення чи мовне сміття?* Таврійський національний університет ім. В. І. Вернадського. <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/39413>

32. Віннічук, О. В., & Білецька, Т. В. (2021). Психологічні аспекти в політичній рекламі: український досвід. *Вісник Національного університету оборони України*, 58(5), 41–47. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2020-58-5-41-47>

33. Вітгенштайн, Л. (1995). *Tractatus logico-philosophicus*. Філософські дослідження. Основи.

https://shron1.chtyvo.org.ua/Wittgenstein_Ludwig/Filosofski_doslidzhennia.pdf

34. Войціховський, А. В. (2018). Кібербезпека як важлива складова системи захисту національної безпеки європейських країн. *Журнал східноєвропейського*

права, (53), 26–37. <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a2dd0ed8-c884-4205-8d60-df50918d943e/content>

35. ВолиньPost. (б. д.). «Почалось», або Як вами маніпулюють Телеграм-канали. <https://www.volynpost.com/news/218802-pochalos-abo-iak-vamy-manipulyuyut-telegram-kanaly>

36. Гаврильців, М. Т. (2020). Інформаційна безпека держави в системі національної безпеки України. *Юридичний науковий електронний журнал*, (2), 200–203.

<http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2927/1/%d0%b3%d0%b0%d0%b2%d1%80%d0%b8%d0%bb%d1%8c%d1%86%d1%96%d0%b2.pdf>

37. Глибовець, М. М., Задохін, Д. В., Дехтяр, Б.-Я., & Пєчкурова, О. М. (2024). Оброблення природної мови за допомоги великих мовних моделей і методів машинного навчання. *Наукові записки НаУКМА*, 7, 102–111. <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/51d02403-adf4-4ff9-8d19-a56259f0346f/content>

38. Глущенко, В. А. (2010). Лінгвістичний метод і його структура. *Мовознавство*, (6), 32–44. <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/183504/05-Hlushchenko.pdf?sequence=1>

39. Глущенко, В. А. (2015). Методологія та історіографія мовознавства. *Теоретичні й прикладні проблеми сучасної філології*, (2), 6–17.

40. Гнатюк, Л. П. (2003). Мовні картини світу дво- і кількомовної особистості. *Мовні і концептуальні картини світу*, 71–75.

41. Гнезділова, Я. В. (2015). Емоційна маніпуляція: техніки і технології впливу. *Мова і культура*, 18(4), 171–176. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mik_2015_18_4_30

42. Говорущенко, Т. О. (2018). Метод формування інформаційного портрета користувача в мережі інтернет. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Інформаційні системи та мережі»*, (887), 75–80. http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPICM_2018_887_12

43. Голобородько, К. Ю. (2002). Лінгвістичний статус концепту. *Культура народів Причорномор'я*, (32), 27–29.
44. Голобородько, К. Ю. (2003). Когнітивна лінгвістика: гносеологія вивчення ідіостилю. *Вісник Луганського державного педагогічного університету імені Тараса Шевченка: Філологічні науки*, (3)(59), 6–12.
45. Головач, У., & Паранько, Р. (2021). Адаптація грецьких і латинських власних та загальних назв на тлі українських правописних суперечок. *Матеріали правописного семінару імені Олекси Горбача* (с. 225–229). Український католицький університет. <https://er.ucu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9019d8f1-efe8-4f9a-a754-ab7dca48a216/content>
46. Голота Т. С., & Мосенкіс Ю. Л. (2025). *Походження української мови в системі інформаційної безпеки сучасної України: Матеріали з етнолінгвістики*.
47. Голота, Т. С. (2018). *Макроконцепт СТРАХ у лінгвістичній і міфологічній парадигмах*. Trypillian Civilization Journal (USA). <https://www.trypillia.com/2018/146-holota-t-s-macroconcept-fear-in-linguistic-and-mythological-paradigms>
48. Голота, Т. С. (2019). Психолінгвістична концепція фольклорного страху та його вербалізація в українських текстах. *Trypillian Civilization Journal*. <https://www.trypillia.com/2019-arts/159-taras-holota-psycholinguistic-conception-of-the-folkloric-fear-and-its-verbalization-in-ukrainian-texts>
49. Голота, Т. С. (2022). Дефініції та історія вивчення ключових понять у ІТ-парадигмі інформаційної безпеки України. У V. Shpak (Ed.), *Innovative resources of modern science* (с. 113–121). GS Publishing Services.
50. Голота, Т. С. (2022). Лінгвопсихологічні аспекти ментально-інформаційної безпеки в умовах збройної агресії: типологія тригерів страху. *Мова та історія*, (491), 88–97.
51. Голота, Т. С. (2022). Мистецтво перемоги. *Мова та історія*, (490), 7–8. https://movataistoriya.org/wp-content/uploads/2022/08/m490_14-15813239.pdf

52. Голота, Т. С. (2022). Навіщо сучасній Україні дослідження інформаційної безпеки? *Мова та історія*, (491), 6–9. <https://movataistoriya.org/wp-content/uploads/2022/08/mova-ta-istoriya.-vypusk-491-2036525329.pdf>
53. Голота, Т. С. (2022). Роль інформаційних технологій у зміцненні державного статусу української мови. *Мова та історія*, (491), 10–80. <https://movataistoriya.org/wp-content/uploads/2022/08/mova-ta-istoriya.-vypusk-491-2036525329.pdf>
54. Голота, Т. С. (2022). Термінологія у сфері інформаційної безпеки та класифікація цифрових загроз. *Мова та історія*, (493), 4–26. https://www.academia.edu/96554343/Language_and_History_Issue_493
55. Голота, Т. С. (2022). Тяглість київської державницької пісенно-поетичної традиції й визначення авторства «Слова про Ігорів похід». У V. Shpak (Comp.), *Modern scientific strategies of development* (pp. 250–252). GS Publishing Services.
56. Голота, Т. С. (2022). Цифрова складова розвитку державницького українського мистецтва в умовах повномасштабної війни. *Мова та історія*, (490), 17–23. https://movataistoriya.org/wp-content/uploads/2022/08/m490_14-15813239.pdf
57. Голота, Т. С. (2023). Лінгвістична складова інформаційної агресії в умовах повномасштабної війни. *Філологія XXI століття: нові дослідження і перспективи: тези VII Всеукраїнських наукових читань* (с. 46–48). <https://drive.google.com/file/d/1U6ld4hCWnvwOS0gawjN02FISTMO8DtkG/view>
58. Голота, Т. С. (2023). Маніпулятивні повідомлення в заголовках новинних інтернет-ресурсів. *Українське мовознавство*, (53), 135–148. <https://ukr.movoznavstvo.knu.ua/article/view/1176/935>
59. Голота, Т. С. (2023). *Молодь – наука – мистецтво – державність: Навчальний посібник до курсу «Методологія та організація наукових досліджень з основами інтелектуальної власності»* (В. І. Бітаєв, Ред.). ФОП Халіков.
60. Голота, Т. С. (2023). Термінологія у сфері інформаційної безпеки та класифікація цифрових загроз. *Мова та історія*, (493), 4–26. https://www.academia.edu/96554343/Language_and_History_Issue_493

61. Голота, Т. С. (2023). Як змінюється текст і його сприйняття в епоху цифрової трансформації? *Мова та історія*, (492), 7–23.
https://www.academia.edu/96275269/Language_and_History_Issue_492
62. Голота, Т. С. (2024). Мовний аспект маніпуляції емоціями в текстах військових експертів. У *Філологія XXI століття: нові дослідження і перспективи: тези VIII Всеукраїнських наукових читань за участю молодих учених* (с. 58–59).
<https://drive.google.com/file/d/1PCtAPzTqMxYQm-Y0y864xdEYKnW0S8UJ/view>
63. Голота, Т. С. (2024). Мовний вимір маніпуляції інформацією в українських Telegram-каналах. *Мовні і концептуальні картини світу*, 2(76), 161–181.
<http://mova.knu.ua/wp-content/uploads/2024/07/11.pdf>
64. Голота, Т. С. (2024). Мовні засоби маніпуляції в рекламі на українських Telegram-каналах. *Українське мовознавство*, (54), 177–201.
<https://ukr.movoznavstvo.knu.ua/article/view/3168/2652>
65. Голота, Т. С. (2025). Мовні засоби маніпулятивної риторики в текстах українськомовних медіаресурсів. *Мовні і концептуальні картини світу*, 1(77), 142–160. <https://mova.knu.ua/wp-content/uploads/2025/03/10.pdf>
66. Голота, Т. С. (2025). Тексти, що готували агресію: маніпулятивні стратегії ворогів України. *Українське мовознавство*, 1(55), 256–293.
<https://ukr.movoznavstvo.knu.ua/issue/view/501/453>
67. Голота, Т. С. (2025, 10–16 липня). Давньокиївське літописання в інформаційній безпеці сучасної України. *Слово Просвіти*, (27), 11.
68. Голота, Т. С. (2025, 12–18 червня). Давньоукраїнські билини в інформаційній безпеці сучасної України. *Слово Просвіти*, (23), 12.
69. Голота, Т. С. (2025, 17–23 липня). Милозвучність української мови в інформаційній безпеці сучасної України. *Слово Просвіти*, (28), 11.
70. Голота, Т. С. (2025, 19–25 червня). Княжа Русь в інформаційній безпеці сучасної України. *Слово Просвіти*, (24), 13.
71. Голота, Т. С. (2025, 21–27 серпня). Легендарне й історичне народження Києва в інформаційній безпеці сучасної України. *Слово Просвіти*, (33), 10.

72. Голота, Т. С. (2025, 24 липня – 6 серпня). Літературна мова (мови) княжої Русі в інформаційній безпеці сучасної України. *Слово Просвіти*, (29–30), 10.
73. Голота, Т. С. (2025, 26 червня – 2 липня). «Слово про Ігорів похід» в інформаційній безпеці сучасної України. *Слово Просвіти*, (25), 11.
74. Голота, Т. С. (2025, 3–9 липня). Походження української мови в інформаційній безпеці сучасної України. *Слово Просвіти*, (26), 9.
75. Голота, Т. С. (2025, 7–20 серпня). Становлення української літератури в інформаційній безпеці сучасної України. *Слово Просвіти*, (31–32), 10.
76. Голота, Т. С., & Закорко, В. В. (2022). Тяглість київської державницької пісенно-поетичної традиції й визначення авторства «Слова про Ігорів похід». У V. Shpak (Ed.), *Modern scientific strategies of development* (с. 250–252). GS Publishing Services.
77. Голота, Т. С., & Мосенкіс, Ю. Л. (2024). Мовний аспект маніпуляції емоціями в текстах військових експертів. *Філологія XXI століття: нові дослідження і перспективи: тези VIII Всеукраїнських наукових читань* (с. 58–59). <https://drive.google.com/file/d/1PCtAPzTqMxYQm-Y0y864xdEYKnW0S8UJ/view>
78. Голота, Т. С. (2024). *Українська мова й інформаційна безпека Української держави*. ТОВ Видавництво Ліра-К.
79. Голощук, С. Л. (2021). Корпусна лінгвістика: сучасний стан та перспективи досліджень. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*, (22), 33–36. <https://apfp.khmnu.edu.ua/index.php/apfp/article/view/143/144>
80. Голубовська, І. О. (2001). Мовна картина світу як об'єкт лінгвістичного вивчення. У В. Ф. Чемес (Упоряд.), *Наукова спадщина професора С. В. Семчинського і сучасна філологія: Збірник наукових праць* (Ч. 1, с. 252–258). Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет».
81. Голубовська, І. О. (2002). Методологія дослідження національно-мовних картин світу в рамках культурно-філософської наукової парадигми. *Мова і культура*, (5)(5), 64–71.

82. Голубовська, І. О. (2002). Національно-мовна картина світу в її лексичній іпостасі. *Мовні і концептуальні картини світу*, 92–98.
83. Голубовська, І. О. (2003). Про взаємодію мови, мислення та свідомості в контексті когнітивного підходу в лінгвістиці. *Вісник Київського національного університету: Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика*, (14), 49–51.
84. Голубовська, І. О. (2004). *Етнічні особливості мовних картин світу*. Логос.
85. Голубовська, І. О. (2004). *Етноспецифічні константи мовної свідомості* [Автореф. дис. докт. філол. наук, Київський національний університет імені Тараса Шевченка].
86. Голубовська, І. О. (2004). Синтаксичний мовний рівень як індикатор світоглядних основ етносу. *Мовні і концептуальні картини світу*, (10), 96–105.
87. Гончар, С. Ф., Леоненко, Г. П., & Юдін, О. Ю. (2014). Теоретико-методологічний аспект забезпечення інформаційної безпеки об'єктів критичної інфраструктури. *Вісник Національного університету «Львівська Політехніка»*, (806), 34–39.
88. Горбань, Ю., & Олійник, О. (2024). Медіаосвіта як чинник захисту інформаційного простору від ворожої дезінформації під час війни. *Український інформаційний простір*, (13), 194–205.
https://www.researchgate.net/publication/379562231_Mediagramotnist_ak_cinnik_zahistu_informacijnogo_prostoru_vid_vorozoi_dezinfomacii_v_cas_vijni
89. Горбунова, К. А. (2008). *Електронні тексти спам-повідомлень: структурна та семантична специфіка* [Автореф. дис. канд. філол. наук, Київський національний лінгвістичний університет].
90. Гордієнко, С. Б. (2013). Методи та рекомендації забезпечення інформаційної безпеки консалтингової компанії. *Вісник Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій*, (1), 104–107.

91. Данилевська, О. М. (2009). *Мова в революції та революція в мові: мовна політика Центральної Ради, Гетьманату, Директорії УНР*. Інститут української мови НАН України.
92. Дегтярьова, І. О. (2012). Стилiстичні засоби мовної економії у постмодерністському тексті. *Дослідження з лексикології і граматики української мови*, (12), 133–136. http://nbuv.gov.ua/UJRN/dlgum_2012_12_18
93. Детектор медіа. (2024). *Кількість українців з високим індексом медіаграмотності знизилася за другий рік війни — дослідження «Детектора медіа»*. <https://ms.detector.media/proekti-go-detektor-media/post/34730/2024-04-22-kilkist-ukraintsiv-z-vysokym-indeksom-mediagramotnosti-znyzylasya-za-drugyy-rik-viyny-doslidzhennya-detektora-media/>
94. Дзикович, О., Моїсєєва, Н., & Туришева, О. (2023). Лапідарність як ознака мовної економії. *Advanced Linguistics*, (11), 53–57. <https://al.fl.kpi.ua/article/view/277689/279697>
95. Дзись, Р. П. (2008). *Пуристичні тенденції в процесі унормування української літературної мови* [Автореф. дис. канд. філол. наук, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича].
96. Дзьобань, О. П., & Соснін, О. В. (2015). Інформаційна безпека: нові виміри загроз, пов'язаних з інформаційно-комунікативною сферою. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Серія «Філософія»*, (60), 24–34.
97. Діордіца, І. (2017). Поняття і зміст кіберзагроз на сучасному етапі. *Адміністративне право і процес*, (4), 99–107.
98. Дмитренко, М. А. (2017). Проблемні питання інформаційної безпеки України. *Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки»*, (17), 236–243.
99. Дмитрук, О. В. (2002). Маніпулятивні прийоми у сучасних ЗМІ. *Мовні і концептуальні картини світу*, (7), 143–150.
100. Довгань, О. (2015). Інформаційна безпека – гарант безпеки національних інформаційних ресурсів. *Evropský politický a právní diskurz*, (2), 130–134. http://nbuv.gov.ua/UJRN/evrpol_2015_2_2_21

101. Дороз, В. Ф. (2006). *Лінгвокультурологічний підхід до вивчення української лексики у школах з російською мовою навчання* (Монографія). Видавництво «Аспект-Поліграф».
<https://dspace.bdpu.org.ua/server/api/core/bitstreams/2c5ed055-f126-476a-bf85-28f405af44af/content>
102. Дячук, Н. В., & Криворучко, Т. В. (2021). Важливість теорії фреймів у лінгвістичній парадигмі. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*, 32(4), 135–139.
<https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.4-1/23>
103. Екшмідт, В. Р. (2015). Мовленнєва маніпуляція: персуазивність та сугестія. *Мовні і концептуальні картини світу*, 1(52), 275–281.
104. Єрмоленко, С. Я. (1994). Мовні образи як символи української ментальності. *Формування національної свідомості студентів вузів і загальноосвітніх шкіл: Матеріали науково-практичної конференції* (с. 13–14).
105. Єрмоленко, С. Я. (2007). *Мова і український світогляд*. Науково-дослідний інститут українознавства.
106. Єщенко, Т. А. (2013). Проблема класифікації текстів у сучасному мовознавстві. *Лінгвістичні студії*, (27), 185–189.
http://nbuv.gov.ua/UJRN/lingst_2013_27_39
107. Жайворонок, В. В. (1996). Слово в етнологічному контексті. *Мовознавство*, (1), 7–14.
108. Жайворонок, В. В. (2001). Українська етнолінгвістика: деякі аспекти досліджень. *Мовознавство*, (5), 48–63.
109. Жайворонок, В. В. (2002). Проблема концептуальної картини світу та мовного її відображення. *Культура народів Причорномор'я*, (32), 51–53.
110. Жайворонок, В. В. (2007). *Українська етнолінгвістика: Нариси*. Довіра.
111. Живіцька, І. А. (2010). Мовна картина світу як відображення реальності. *Філологічні студії*, (4), 20–25.

112. Забара, І. М. (2013). Міжнародна інформаційна безпека: сучасні концепції в міжнародному праві. *Теорія і практика правознавства*, (2), 1–11. http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2013_2_77
113. Загнітко, А. (2007). *Лінгвістика тексту*. Юго-Восток.
114. Загнітко, А. П. (2010). Сучасні класифікації концептів: теоретичний і прикладний аспекти. *Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії*, (18), 60–67.
115. Запорожець, О. (2023). інтернет-тролінг як інструмент інформаційної війни. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*, (6), 66–74. <https://doi.org/10.26693/ahpsxxi2023.06.066>
116. Захаренко, К. В. (2019). Відповідальність засобів масової інформації в системі інформаційної безпеки суспільства. *Політикус*, (5), 4–9. <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/7301/1/Zakharenko.pdf>
117. Захарченко, П., & Сибіга, О. (2019). Державний статус української мови: спроба ліквідації завершення процесу уконституювання. *Право України*, (12), 246–257. <https://doi.org/10.33498/louu-2019-12-246>
118. Зеленько, А. С. (2002). Концептуальна та мовна моделі світу. *Вісник Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка: Філологічні науки*, 4(48), 6–12.
119. Зеленько, А. С. (2006). Про тотожність понять концептуальної та наукової моделей світу та співвідношення останньої з мовною моделлю світу. *Лінгвістика*, (1)(7), 8–12.
120. Зеленько, А. С. (2008). Ізоморфізм, когнітивна лінгвістика, синергетика (Про необхідність використання понять категорії, концепту, моделі світу, фрейму). *Культура народів Причорномор'я*, 142(1), 283–289.
121. Іваненко, В. (2019). Українізація інформаційного простору як фактор забезпечення суверенітету й посилення інформаційної безпеки України. *Український інформаційний простір*, 2(4), 240–246. <http://ukrinfospace.knukim.edu.ua/article/view/187861>

122. Іващенко, В. Л. (2004). Термін КОНЦЕПТ у контексті лінгвістичних методів дослідження. *Мовні і концептуальні картини світу*, (10), 182–191.
123. Іващенко, В. Л. (2007). *Лінгвоконцептуальна репрезентація фрагментів когніції в термінопросторі української мистецтвознавчої картини світу* [Автореф. дис. докт. філол. наук, Інститут української мови НАН України].
124. Іващенко, В. Л. (2008). Семантика ментального концепту. *Мовознавство*, (1), 42–43.
125. Ільницька, Л. Л. (2006). *Англомовний сугестивний дискурс* [Автореф. дис. канд. філол. наук, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна].
126. Ільницька, Л. Л. (2010). Особливості використання сугестивних та маніпулятивних технологій у сучасному англомовному політичному дискурсі. *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи*, 115–125.
127. Інститут масової інформації. (2022). *Українські медіа та війна. Підсумки моніторингу ІМІ 2022 року*. <https://imi.org.ua/monitorings/ukrayinski-media-ta-vijna-pidsumky-monitoryngiv-imi-2022-roku-i49921>
128. Ісмаїлов, К. Ю., & Бєлих, Д. В. (2019). Інформаційний суверенітет і доктрина інформаційної безпеки України. *Порівняльно-аналітичне право*, (1), 206–209.
129. Карась, Г. (2020). Методологія трансдисциплінарної інтеграції відкритих освітніх ресурсів у вивченні художньої культури української діаспори. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 5(28), 102–109. http://www.aphn-journal.in.ua/archive/28_2020/part_5/28-5_2020.pdf#page=102
130. Карасьова, К. А. (2016). *Дискурсивна практика українськомовних політиків* [Автореф. дис. канд. філол. наук, Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара].
131. Карлова, Т. Є. (2010). Лексичне значення: досвід концептуального аналізу. *Актуальні проблеми іноземної філології: лінгвістика та літературознавство*, 5(4), 36–45.

132. Карпенко, В. (2005). Інформаційний простір як чинник національної безпеки. *Українознавство*, (3), 182–192.
133. Карпенко, І. (1996). Національна мовна картина світу: зіставний аспект. *Мовознавство*, (6), 39–46.
134. Карпенко, О. Ю. (2006). *Проблематика когнітивної ономастики*. Астропринт.
135. Кирилюк, О. Л. (2023). *Дискурс інформаційної війни: лінгвокогнітивний та психолінгвістичний аспекти* [Дисертація доктора філологічних наук, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка].
136. Киричок, Т. Ю. (2008). Використання переваг гіпертекстових технологій в мережевій рекламі. *Технологія і техніка друкарства*, (3-4)(21-22), 74–79. [https://doi.org/10.20535/2077-7264.3-4\(21-22\).2008.58843](https://doi.org/10.20535/2077-7264.3-4(21-22).2008.58843)
137. Клименко, Н. Ф. (2003). Етнокультурний компонент у мовних картинах світу (на матеріалі сучасної української та новогрецької мов). *Мова і культура*, 9(3/1), 213–219.
138. Кобрин, В. (2023). Державна мова як чинник (форма) консолідації української нації: історичні парадокси та новітні тенденції. *Часопис*, (2), 26–38. <https://doi.org/10.30970/jcl.2.2023.3>
139. Ковалевська, А. В. (2021). *Політичний патогенний мегадискурс: алгоритм нейтралізації* [Автореф. дис. д-ра філол. наук, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова].
140. Коваленко, Ю. О. (2010). Забезпечення інформаційної безпеки на підприємстві. *Економіка промисловості*, (3), 123–129.
141. Козоріз, І. С. (2014). Освітлення проблеми пуризму на прикладі української та німецької мов. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя*, 2, 108–111.
142. Комарчук, О. (2018). Гібридна війна: сутність та структура феномену. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*, 1(3), 48–54. <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/article/view/16/10>

143. Кононенко, В. І. (2004). *Концепти українського дискурсу*. Плай.
144. Кононенко, В. І. (2006). Концепт і символ: лінгвокультурологічний аспект. У О. О. Тараненко (Відп. ред.), *Мова. Людина. Світ* (с. 157–162). Видавничий центр КНЛУ.
145. Кононенко, В. І. (2006). Концептологія в лінгвістичному аспекті. *Мовознавство*, (3), 111–117.
146. Кононенко, В. І. (2006). Смислова структура концепту. *Семантика мови і тексту: матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції* (с. 249–250). Видавничий дизайнерський відділ ЦІТ.
147. Кононенко, В. І. (2008). *Українська лінгвокультурологія*. Вища школа.
148. Копійка, М. (2019). Понятійно-категоріальні характеристики інформаційної безпеки. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*, (46), 169–181. <https://doi.org/10.30970/vir.2019.46.0.10362>
149. Кордзая, Н. Р. (2017). Пошукова оптимізація, як елемент інтернет-маркетингу. *Збірник тез доповідей 77 наукової конференції викладачів академії* (с. 370–371). <https://card-file.ontu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5a787c49-8772-41a3-a959-a6b848539ba6/content>
150. Космеда, Т. А., & Плотнікова, Н. В. (2010). *Лінгвоконцептологія: лінгвоконцептосфера СВЯТКИ в українському мовному просторі*. ПАІС.
151. Кочан, І. М. (2008). *Лінгвістичний аналіз тексту*. Знання. https://shron1.chtyvo.org.ua/Kochan_Iryna/Linhvistychnyi_analiz_tekstu.pdf
152. Кочерган, М. П. (2010). *Загальне мовознавство*. Академія.
153. Кочубей, Л. О. (2015). Інформаційна безпека держави: інструменти захисту українського інформаційного поля (на прикладі особливостей інформаційно-комунікаційних технологій у сучасному Донбасі). *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса*, (3), 220–237.
154. Кошовий, Б.-П. О. (2022). Досягнення інтелектуальної безпеки нації як складна міждисциплінарна наукова проблема: теоретико-концептуальні засади.

Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична, 35, 525–533. <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.13929167>

155. Красовська, К. В. (2009). Зв'язок концептуальної та мовної картин світу з етнічною ментальністю. *Питання духовної культури. Серія Філологічні науки*, 120–123. <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/34967/32-Krasovs'ka.pdf>

156. Кривенко, О. І. (2017). Міжнародний досвід протидії шахрайствам, що вчиняються через мережу інтернет (на прикладі Європейського Союзу та Сполучених Штатів Америки). *Форум права*, (5), 208–212.

157. Кривоножко, Г. (2021). Проблемні питання визначення рефайлінгу як одної із складових кіберзлочину в Україні під час виконання судових експертиз (експертних досліджень). *Expert: Paradigm of Law and Public Administration*, (3), 80–86. [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-3\(15\)-80-86](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-3(15)-80-86)

158. Кудрявцева, Н. С. (2012). Що таке когнітивна лінгвістика? *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*, 104(2), 133–138.

159. Кучерук, О. А., & Магдич, Т. П. (2020). Використання електронних освітніх ресурсів для формування громадянської компетентності учнів ліцею на уроках української мови. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 75(1), 1–18. http://eprints.zu.edu.ua/32941/1/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%20%D0%95%D0%90%D0%A0_%D0%9C%D0%B0%D0%B3%D0%B4%D0%B8%D1%87_2019.pdf

160. Кучерук, О. А., Караман, С. О., Караман, О. В., & Віннікова, Н. М. (2019). Використання ІКТ для формування фахових компетентностей у майбутніх учителів української мови і літератури. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 71(3), 196–214.

161. Кушнір, І. П., & Адамчук, С. В. (2025). Протидія дезінформації: організаційно-правовий аспект. *Аналітично-порівняльне правознавство*, (1), 470–475. <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/02/80.pdf>

162. Лильо, Т. (2022). Ідеологеми сучасної російської пропаганди в публіцистичних інтерпретаціях Михайла Епштейна. *Вісник Львівського університету. Серія Журналістика*, (51), 149–159.
<http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/journalism/article/view/11404>
163. Лисиченко, Л. А. (2000). *Мовна картина світу та її рівні*. Харківський державний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди.
164. Лисиченко, Л. А. (2004). Структура мовної картини світу. *Мовознавство*, (5–6), 36–41.
165. Ліпкан, В. А. (2000). *Тероризм і національна безпека України*. Знання.
166. Лук'янець, Г. Г. (2012). Основні напрямки сучасних корпусних досліджень мови та перспективи їх подальшого розвитку. *Наукові праці НУХТ*, (44), 127–133. <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2d275bd0-8bfc-4b7d-90b0-bcb384d5a701/content>
167. Макарець, Ю. С. (2013). До питання про принцип економії в мові та мовленні. *Науковий часопис імені М. П. Драгоманова. Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови*, (10), 161–168.
http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_10_2013_10_41
168. Мартинюк, А. П. (2012). *Словник основних термінів когнітивно-дискурсивної лінгвістики*. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. <https://core.ac.uk/download/pdf/46595102.pdf>
169. Марущак, А. І (2018). Вплив тіньових інформаційних технологій на інформаційну безпеку суб'єкта господарювання. *Безпека інформації*, 24(1), 69–74.
http://nbuv.gov.ua/UJRN/bezin_2018_24_1_12
170. Марущак, А. І. (2011). Інформаційно-правові напрями дослідження проблем інформаційної безпеки. *Державна безпека України*, (21), 92–95.
171. Медведєва, С. (2012). Концепт як ключове поняття когнітивної лінгвістики. *Актуальні проблеми філології, американські та британські студії: Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції* (с. 353–357). Видавництво університету «Україна».

172. Ментинська, І. (2011). Мовностилістичні проблеми української комп'ютерної термінології. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології», (709), 92–95. <https://science.lpnu.ua/uk/terminologiya/vsi-vypusky/visnyk-no-709-2011/movnostylistychni-problemy-ukrayinskoyi-kompyuternoyi>
173. Мех, Н. (2008). *Інтерпретація концептів слово, мова в українській культурній традиції*. Переяслав-Хмельницький.
174. Мирошниченко, В. М., & Шишкова, І. С. (2019). Англійські лексичні новоутворення у сфері комп'ютерних технологій та особливості їх перекладу українською мовою. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»*. Серія «Актуальні проблеми розвитку українського суспільства», (1), 87–92. <http://aprus.khpi.edu.ua/article/view/2227-6890.2019.01.15>
175. Михальчук, А. О. (2019). *Феномен криптографії в контексті розвитку європейської науки* [Автореф. дис. канд. філол. наук, Київський національний лінгвістичний університет].
176. Молоткіна, Ю. О. (2022). Пейоративи як засіб вербального маніпулювання в англomовному дискурсі соціальних мереж TikTok та Twitter у контексті антиукраїнської пропаганди. *Сучасні дослідження з іноземної філології*, (3–4)(21–22), 147–163. <https://doi.org/10.32782/2617-3921.2022.21-22.147-162>
177. Мосенкіс, Ю. Л., Чистяк, Д. О., Попова, Н. М., Голота, Т. С., & Коляденко, Д. Б. (2023). *Молодь – наука – мистецтво – державність: Навчальний посібник до курсу «Методологія та організація наукових досліджень з основами інтелектуальної власності»* (В. І. Бітаєв, Ред.). ФОП Халіков.
178. Мужанова, Т. М., & Якименко, Ю. М. (2017). Класифікації злочинів із використанням мобільного телефону. *Сучасний захист інформації*, (1), 28–33.
179. Муц, Л. Ф., & Мантуло, Н. Б. (2015). Методологія досліджень тексту в соціальних комунікаціях. *Держава та регіони. Серія «Гуманітарні науки»*, 2(41), 78–81.

180. Нижник, Н. Р. (2012). Концептуальний підхід до управлінської безпеки в системі державного управління в Україні. *Університетські наукові записки*, (2), 44–50. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2012_2_8
181. Нікішина, Т. І. (2019). Концептосфера: визначення базових понять. *Наука III тисячоліття: пошуки, проблеми, перспективи розвитку: матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції* (с. 260–261). Бердянський державний педагогічний університет.
182. Огуй, О. Д. (2013). Мовна картина світу: проблема організації складників. *Мовознавство*, (4), 15–26.
183. Ожеван, М. А. (2001). Маніпулятивні стратегії. *Підприємництво в Україні*, (9), 26–27.
184. Орлов, О. В. (2016). Великі дані у публічному управлінні: технології майбутнього. *Державне будівництво*, (1), 1–11. http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2016_1_3
185. Отрешко, В. (2014). Інформаційна безпека в контексті мовних пріоритетів українського державотворення. *Гілея: науковий вісник*, (86), 210–215.
186. Парфенюк, І. (2019). Українізація культурного простору України в системі інформаційної безпеки держави. *Актуальні проблеми українського інформаційного простору*, (3), 63–72.
187. Парфенюк, І. М. (2019). Україномовний простір як стратегічний складник в системі захисту держави від інформаційних війн. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, (2), 123–129. <http://journals.uran.ua/bdi/article/view/175932>
188. Паршикова, А. (2016). Роль мовних засобів у забезпеченні інформаційної безпеки особистості (на матеріалі німецьких ЗМІ). *Мова. Суспільство. Журналістика: збірник матеріалів XXII міжнародної науково-практичної конференції* (с. 84–87). https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/48515/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_2016.pdf#page=84

189. Петрів, Х. В. (2019). *Концептосфера національної ідентичності та її мовна об'єктивація в публіцистичних текстах Оксани Пахльовської* [Автореф. дис. канд. філол. наук, Київський університет імені Бориса Грінченка].
190. Пилипишина, І. І. (2024). Протидія кібербулінгу як забезпечення права дитини на безпеку. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 83(1), 141–150.
191. Пилипчук, В. Г., & Брижко, В. М. (2016). Інформаційна безпека та приватність у сфері захисту персональних даних. *Інформація і право*, 4(19), 60–70.
192. Письменна, Ю. О. (2008). *Етнічні особливості концептуалізації дійсності мовами європейського культурного ареалу (на матеріалі лексики і фразеології української, російської, англійської та італійської мов)* [Автореф. дис. канд. філол. наук, Київський національний університет імені Тараса Шевченка].
193. Полюжин, М. М. (2015). Поняття, концепт та його структура. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*, (4), 214–224.
194. Попова, Н. М. (2013). Моделювання національної концептосфери: семантичний аналіз та когнітивна інтерпретація. *Проблеми семантики слова, речення та тексту*, (31), 188–197.
195. Почепцов, Г. (2015). Інформаційні війни як інструмент міждержавних політик. У *Інформаційна складова державної політики та управління* (с. 36–64). К.І.С.
196. Почепцов, Г. (2015). *Сучасні інформаційні війни*. Києво-Могилянська академія.
197. Приходько, А. М. (2008). *Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики*. Прем'єр.
198. Пучков, О. О., Ланде, Д. В., Субач, І. Ю., & Рибак, О. О. (2023). Інформаційна технологія визначення політичного спрямування джерел інформації для забезпечення інформаційної безпеки держави під час кризових ситуацій.

Cybersecurity: education, science, technique, 4(20), 142–152.
<https://csecurity.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/474/379>

199. Радзієвська, Т. В. (1998). Концептуалізація ментального простору в українській мові. *Мовознавство*, (2/3), 107–117.

200. Радзієвська, Т. В. (2010). *Нариси з концептуального аналізу та лінгвістики тексту. Текст – соціум – культура – мовна особистість*. ДП Інформаційно-аналітичне агентство.

201. Радомська, Л. А., & Наконечний, В. В. (2023). Українська мова у сфері інформаційних технологій. *Зміни в правовій сфері* (с. 21–24). Вінницький Національний Технічний Університет.

202. Різник, В. А. (2023). Протидія дезінформації в політичній рекламі: правовий аспект. *Herald of Lviv University of Trade and Economics Law sciences*, (13), 39–44. <https://doi.org/10.32782/2616-7611-2023-13-07>

203. Рожкова, І. Г. (2013). Інтерпретація сугестії як лінгвістичного феномена. *Актуальні проблеми науки та освіти* (с. 138–140). Маріупольський державний університет.

https://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/55/3/Aktualni_problemy_XV_2013.pdf#page=138

204. Роман, В. В. (2013). Екстралінгвальні чинники адаптації лексичних запозичень у мові-реципієнті: лінгвоісторіографічний аспект (кінець XX ст. – початок XXI ст.). *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія «Сучасні тенденції розвитку мов»*, (10), 225–234. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_9_2013_10_40

205. Руда, О. Г. (2012). *Мовне питання як об'єкт маніпулятивних стратегій у сучасному українському політичному дискурсі*. Інститут української мови НАН України. <https://iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/ruda-o.pdf>

206. Русанівський, В. М. (1993). Єдиний мовно-образний простір української ментальності. *Мовознавство*, (6), 3–13.

207. Русанівський, В. М. (2004). Мовна картина світу в етнокультурній парадигмі. *Мовознавство*, (4), 3–7.
208. Саліонович, Л., & Нетецька, Т. (2020). Статус української мови як державної в добу незалежності: соціокультурний аспект. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 3(30), 76–82. http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/51508/1/APHN_2020_30_3_Salionovych_Status_ukr_movy.pdf
209. Саприкін, О. (2013). Інформаційна експансія, інформаційна війна та інформаційна атака у засобах масової інформації. *Вісник Книжкової палати*, (1), 40–43.
210. Сафронова, А. (2009). Когнітивна лінгвістика як напрям когнітології. *Актуальні проблеми філології та американські студії: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції* (с. 383–384). Видавництво Європейського університету.
211. Северина, С. В. (2016). Інформаційна безпека та методи захисту інформації. *Вісник Запорізького національного університету*, (1)(29), 155–161. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Image_file_name=PDF/Vznu_eco_2016_1_21.pdf
212. Семанюк, В. З. (2018). Інформаційне поле підприємства як базове поняття облікової науки. *Удосконалення обліку, контролю, аудиту, аналізу та оподаткування в сучасних умовах інтеграційних процесів у світовій економіці: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції* (с. 119–122).
213. Семчинський, С. В. (1988). *Загальне мовознавство*. Вища школа. https://shron1.chtyvo.org.ua/Semchynskyi_Stanislaw/Zahalne_movoznavstvo.pdf
214. Середницька, А. Я. (2016). Відмінності між мовною і концептуальною картинами світу з погляду сучасного мовознавства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*, 1(21), 69–71.
215. Сімонок, В. П. (1998). *Мовна картина світу: Взаємодія мов*. Основа.
216. Сімонок, В. П. (2000). *Семантико-функціональний аналіз іншомовної лексики в сучасній українській мовній картині світу*. Основа.

217. Слободян, М. (2009). Методика концептуального аналізу у сучасній когнітивній лінгвістиці. *Актуальні проблеми філології та американські студії: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції* (с. 392–394). Видавництво Європейського університету.

218. Слово і діло. (б. д.). *52 мільйони не буде: які прогнози щодо скорочення чисельності населення України*.
<https://www.slovoidilo.ua/2023/09/29/infografika/suspilstvo/52-miljony-ne-bude-yaki-prohnozy-shhodo-skorochennya-chyselnosti-naselennya-ukrayiny>

219. Слухай, Н. В. (2002). Сучасні лінгвістичні теорії концепту як мовно-культурного феномену. *Мовні і концептуальні картини світу*, (7), 462–470.

220. Слухай, Н. В., Снитко, О. С., & Вільчинська, Т. П. (2011). *Когнітологія та концептологія в лінгвістичному висвітленні*. Вид.-полігр. центр «Київський університет».

221. Соколовська, Ж. П. (2002). Картина світу та ієрархія сем. *Мовознавство*, (6), 86–93.

222. Соловійов, С. Г. (2015). Теоретичні засади інформаційної оборони. *Державне будівництво*, (1), 1–10. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?2_S21STR=DeBu_2015_1_8

223. Стефанова, Н. О. (2018). Наукова аргументація терміна «концептосфера» крізь призму термінологічних аналогів. *Науковий вісник Херсонського державного університету*, 2(1), 94–98.

224. Стратулат, Н. В. (2014). Відображення суспільно-політичних реалій в інноваційній лексиці української мови (на матеріалі тлумачного Словника української мови в 20-ти томах). *Вісник Житомирського державного університету*. Серія: Філологічні науки, (2)(74), 178–182.
http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDU_2014_2_36

225. Сусська, О. О. (2021). «Фреймування» та стереотипізація медіаповедінки у фокусі соціопсихологічного та медіапсихологічного підходів. *International scientific and practical conference* (с. 134–138).

226. Тараненко, К. В. (2014). Асоціативний експеримент як метод дослідження прагматики антонімії української мови. *Дослідження з лексикології і граматики української мови*, (15), 79–87.
227. Тараненко, О. О. (2013). Мова української західної діаспори і сучасна мовна ситуація в Україні (на загальнослов'янському тлі). *Мовознавство*, (2-3), 83–100.
228. Тарасенко, О. (2024). Удосконалення інструментарію забезпечення інформаційної безпеки держави. У *СБУ в умовах війни в Україні: сучасні реалії та інноваційні стратегії забезпечення національної безпеки: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (4–5 липня 2024 р.)* (с. 142–145). Алерта.
229. Твердохліб, Ю. М. (2019). Державна політика України щодо забезпечення інформаційно-психологічної безпеки. *Вісник Львівського університету. Серія «Філософсько-політологічні студії»*, (23), 214–223. http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/23_2019/33.pdf
230. Терлюк, І. (2021). Мовна політика українських національних державних формацій (1917-1921 рр.): визначення юридичного статусу української мови. *Мовна політика держави: історико-правова ретроспектива і сучасність*, (13), 71–76. <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/pages/483/vipusk-13-2021-r.pdf#page=71>
231. Тихомиров, О. О. (2014). Інформаційна безпека: соціотехнічна парадигма. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*, 1(14), 13–20.
232. Ткачук, Р. Л. (2020). Інформаційні технології ідентифікації структури ієрархічних систем для підтримки рішень в конфліктних ситуаціях. *Computer technologies of printing*, (2)(44), 8–38. https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/9725/1/6_St_2021.pdf
233. Ткачук, Т. Ю. (2018). *Забезпечення інформаційної безпеки в умовах євроінтеграції України: правовий вимір*. Видавничий дім «АртЕк».
234. Труба, Г. М. (2018). Категорія становості в українській картині світу: лінгвоконцептологічний підхід. *Вісник Одеського національного університету імені*

I. I. Мечникова. Серія: Філологія, 23(2), 96–102.
<http://philolvisnyk.onu.edu.ua/article/view/235862/234231>

235. Тупичак, Л. Л. (2017). Особливості децентралізації управління освітньою системою як шлях до модернізації вищої освіти в Україні. *Ефективність державного управління*, (4), 56–62.

236. Удовиченко, К. М. (2017). Методи та засоби перевірки фактажу в умовах інформаційної війни. *Young Scientist*, 11(51), 773–776.

237. Усик, Л. М. (2015). Лінгвокультурологічний підхід до вивчення номінацій, що містять оцінний компонент. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Філологічна, (51), 335–338.

238. Уханова, Н. С. (2013). Інформаційно-психологічна безпека особистості, суспільства та держави. *Правова інформатика*, 3(39), 91–95.
<https://ippi.org.ua/sites/default/files/13unsosd.pdf>

239. Федотенко, К. А. (2023). «Інформаційна війна» й «інформаційний фронт»: наукове осмислення понять. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*, 3(58), 157–170. <http://fil.nlu.edu.ua/article/view/285787>

240. Феськов, І. В. (2016). Основні методи ведення гібридної війни в сучасному інформаційному суспільстві. *Актуальні проблеми політики*, (58), 66–76.
<http://app.onua.edu.ua/index.php/app/article/view/32/10>

241. Філіпов, С. (2022). Сценарне управління майбутнім як метод конструювання ментального простору в міжнародних відносинах. *Геополітичні пріоритети України*, 2(29), 130–139. <http://geopolitics-of-ukraine.uzhnu.edu.ua/article/view/271579>

242. Форманова С. В. Ключові слова у мовній картині світу Михайла Коцюбинського: Автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київ, 1999. 19 с.

243. Форманова, С. В. (1999). *Ключові слова у мовній картині світу Михайла Коцюбинського* [Автореф. дис. канд. філол. наук, Київський національний університет імені Тараса Шевченка].

244. Харенко, О. В. (2014). Поняття інформація в юридичній науці та законодавстві України. *Часопис Київського університету права*, (3), 119–123.
245. Харченко, Л. С., Ліпкан, В. А., & Логінов, О. В. (2004). *Інформаційна безпека України: Глосарій* (Р. А. Калюжний, Ред.). Текст.
246. Хорошко, В. (2016). Інформаційна війна. ЗМІ як інструмент інформаційного впливу на суспільство. Частина 1. *Безпека інформації*, 22(3), 283–288.
http://nbuv.gov.ua/UJRN/bezin_2016_22_3_9
247. Хорошун, О. О. (2011). Мовна та концептуальна картини світу в дослідженнях сучасної лінгвістичної науки. *Глухівські наукові читання-2011: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (с. 241–246). Глухівський національний педагогічний університет ім. О. Довженка.
248. Хохлачова, Ю. (2012). Політика інформаційної безпеки об'єкта. *Правове, нормативне та метрологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні*, 2(24), 23–29. https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/8581/1/24_p23.pdf
249. Храмова, В. (1992). До проблеми української ментальності. У В. Храмова (Відп. ред.), *Українська душа* (с. 3–35). Фенікс.
250. Цуканова, О. В. (2014). *Інформаційні війни: вплив на суспільство*. <https://www.sworld.com.ua/konfer34/800.pdf>
251. Черниш, Т. О. (2004). Внутрішня форма мовних одиниць і проблема мовного образу світу. *О. О. Потебня й актуальні питання мови та культури*, 83–88.
252. Чеховська, М. М., & Шлапаченко, В. М. (2018). Державна мова як складова інформаційного суверенітету держави. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*, (2)(24), 104–116.
253. Чоботарьова, Н. Е., & Данціл, Л. С. (2016). Сучасний стан та функціонування німецькомовних запозичень в українській мові. *Вісник Студентського наукового товариства*, 1(8), 131–134.
254. Шапочка, С. В. (2014). До питання запобігання окремим видам шахрайства, яке вчиняється з використанням можливостей мережі інтернет.

Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика), (1)(32), 145–149.

255. Шевців, М. Б., & Гончарук, К. А. (2019). Пропаганда як соціально-політичне явище: проблеми розуміння. *South Ukrainian Law Journal, (1)*, 119–122. <https://doi.org/10.32850/sulj.2019.1-29>

256. Шевченко Л. І. Інтелектуальна еволюція української літературної мови: теорія аналізу. Київ: Вид.-полігр. центр «Київський університет», 2001. 180 с.

257. Шевченко, Л. І. (2001). *Інтелектуальна еволюція української літературної мови: теорія аналізу*. Вид.-полігр. центр «Київський університет».

258. Шевченко, Л. І. (2003). Концепти теорії інтелектуалізації літературної мови в контексті розвитку стилю масової інформації. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика, (7)*, 3–15.

259. Шевченко, Л., & Сизонов, Д. (2021). *Теорія медіалінгвістики*. ВПЦ Київський університет.

260. Шевченко, О. М. (2020). Інноваційні методи та сучасні інформаційні технології у навчанні української мови іноземних студентів. *Сучасна медична освіта: методологія, теорія, практика: матеріали Всеукраїнської навчально-наукової конференції* (с. 256–258). http://repository.pdmu.edu.ua/bitstream/123456789/12424/1/Innovation_methods_of_teaching_Ukrainian.pdf

261. Шевченко, О. М., & Шевченко, Н. С. (2020). Когнітивна лінгвістика як напрям мовознавчого дослідження. *Молодий вчений, 7.1(83.1)*, 142–145. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-83.1-36>

262. Шемаєв, В. М., Присяжнюк, М. М., & Онофрійчук, А. П. (2019). Соціальні мережі в аспекті інформаційної безпеки. *Наука і оборона, 8(3)*, 36–39.

263. Шемчук, В. В. (2019). Інформаційна безпека та інформаційна оборона в контексті розвитку вітчизняної доктрини й законодавчої основи. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки, 30(69), 4*, 31–37. <https://doi.org/10.32838/1606-3716/2019.4/06>

264. Шигарева, М. О. (1996). *Роль мовної картини світу в соціальному пізнанні (історико-філософський аналіз)* [Автореф. дис. канд. філос. наук, Львівський державний університет імені Івана Франка].
265. Шинкар, Т., Левченко, Т., & Дудар, В. (2023). Маніпулятивні технології в аспекті інформаційної безпеки. *Society. Document. Communication*, (19), 270–286. <https://doi.org/10.31470/2518-7600-2023-19-270-286>
266. Шишкіна, К. М. (2010). Фрейм як одиниця знання. *Студентські наукові записки. Серія «Філологічна»*, 150–152.
267. Юдкова, К. В. (2015). Особливості визначення поняття «інформаційні технології». *Інформація і право*, 1(13), 63–67.
268. Яворська, Г. М. (1999). Мовні концепти кольору (до проблеми категоризації). *Мовознавство*, (2–3), 43–49.
269. Яненко, Л. (2011). Когнітивна лінгвістика на шляху до прикладної лінгвістики. *Актуальні проблеми філології, американські та британські студії: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції* (Т. 2, с. 273–274). Видавництво університету «Україна».
270. Яремчук, А. (2020). Мовна картина світу – концептуальна картина світу – художня картина світу: параметричні ознаки й характер співвідношення. *Studia Ukrainica Posnaniensia*, VIII/1, 69–76.
271. Яшарова, М., & Матюшенко, М. (2022). Кіберсквотинг як вид недобросовісного використання доменного імені. *Věda a perspektivy*, 9(16), 329–341. [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2022-9\(16\)-329-341](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2022-9(16)-329-341)
272. Aleksieiev, O. (2015). Simulation of methane concentration process control at coal mine. In *Power engineering control & information technologies in geotechnical systems* (pp. 171–178). CRC Press Taylor & Francis Group.
273. Alkhalil, Z., Hewage, C., Nawaf, L., & Khan, I. (2021). Phishing attacks: A recent comprehensive study and a new anatomy. *Frontiers in Computer Science*, 3, 1–23. <https://www.frontiersin.org/journals/computer-science/articles/10.3389/fcomp.2021.563060/full>

274. Balduzzi, M., Egele, M., Kirda, E., Balzarotti, D., & Kruegel, C. (2010). A solution for the automated detection of clickjacking attacks. *Proceedings of the 5th ACM Symposium on Information, Computer and Communications Security* (pp. 135–144). <https://dl.acm.org/doi/abs/10.1145/1755688.1755706>
275. Bauman, S. (2011). *Cyberbullying: What counselors need to know*. John Wiley & Sons.
276. Berni, A., & Borgianni, Y. (2021). From the definition of user experience to a framework to classify its applications in design. *Proceedings of the International Conference on Engineering Design (ICED21)*.
277. Bjola, C. (2019). Propaganda as Reflexive Control: The Digital Dimension. In *Propaganda and Digital Mimicry* (pp. 13–27). Routledge.
278. Brickey, J. (2012). Defining cyberterrorism: Capturing a broad range of activities in cyberspace. *CTC Sentinel*, 5(8), 4–6. https://www.researchgate.net/profile/Jon-Brickey/publication/235782714_Defining_Cyberterrorism_Capturing_a_Broad_Range_of_Activities_in_Cyberspace/links/0fcfd513794e0700f7000000/Defining-Cyberterrorism-Capturing-a-Broad-Range-of-Activities-in-Cyberspace.pdf
279. Castaño, D. C. M. (2013). Defining and characterizing the concept of Internet Meme. *Revista CES Psicología*, 6(2), 82–104. https://www.researchgate.net/publication/257430592_Defining_and_characterizing_the_concept_of_Internet_Meme
280. Castells, M. (2000). *The Rise of the Network Society* (2nd ed.). Blackwell Publishers.
281. Cazares, M., Fuertes, W., Andrade, R., Ortiz-Garcés, I., & Rubio, M. S. (2023). Protective factors for developing cognitive skills against cyberattacks. *Electronics*, 12(19), 4007. <https://doi.org/10.3390/electronics12194007>
282. Chang, H.-C., & Iyer, H. (2012). Trends in Twitter hashtag applications: Design features for value-added dimensions to future library catalogues. *Library Trends*, 61(1), 248–258.

https://www.researchgate.net/publication/236779300_Trends_in_Twitter_Hashtag_Applications_Design_Features_for_Value-Added_Dimensions_to_Future_Library_Catalogues

283. Council of Europe Committee of Ministers. (1997). *Recommendation No. R (97) 20 of the Committee of Ministers to Member States On «Hate Speech»* (pp. 106–108).

284. Dawkins, R. (1976). *The Selfish Gene*. Oxford University Press.

285. Dijk, T. van. (2006). Discourse and Manipulation. *Discourse and Society*, 17(2), 359–383.

286. Entman, R. M. (2003). Cascading Activation: Contesting the White House's Frame After 9/11. *Political Communication*, 20(4), 415–432.

287. European Language Grid. (б. д.). *ELG Catalogue*. <https://live.european-language-grid.eu/>

288. Fedushko, S., & Benova, E. (2019). Semantic analysis for information and communication threats detection of online service users. *Procedia Computer Science*, 160, 254–259. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2019.11.081>

289. Fillmore, C. J. (1982). Frame semantics. In *Linguistics in the Morning Calm* (pp. 111–137). Hanshin Publishing Co.

290. Gee, J. P. (2014). *An Introduction to Discourse Analysis: Theory and Method* (4th ed.). Routledge.

291. Global Language Digitization Initiative. (б. д.). *Language Digitization*. <https://sites.google.com/translationcommons.org/language-digitization/home>

292. Goldstein, S., & Naglieri, J. A. (2011). *Encyclopedia of Child Behavior and Development*. Springer US.

293. Grice, H. P. (1975). Logic and Conversation. In P. Cole & J. L. Morgan (Eds.), *Syntax and Semantics, Vol. 3: Speech Acts* (pp. 41–58). Academic Press.

294. Handoko, & Putri, D. A. W. (2018). *Threat language: Cognitive exploitation in social engineering*. Universitas Andalas.

295. Heidegger, M. (1997). The age of the world picture. In *Science and the Quest for Reality* (pp. 70–88). Palgrave Macmillan. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-1-349-25249-7>

296. Heidegger, M. (2000). Letter on humanism. *Global Religious Vision, 1*, 83–109.
297. Hertz, H. (1899). *The principles of mechanics: presented in a new form*. Macmillan. <https://archive.org/details/principlesofmech00hertuoft/page/xxii/mode/2up>
298. Hoffman, F. G. (2007). *Conflict in the 21st century: The rise of hybrid wars*. Potomac Institute for Policy Studies.
299. Holland, D. (1994). The Woman who Climbed up the House: Some Limitations of Schema Theory. In *New Direction in Psychological Anthropology* (p. 68). Cambridge University Press.
300. Holota, T. (2026). Inversion as a mechanism of influence in political communication. *Studies in Media and Communication, 14*(1), 425–438. <https://redfame.com/journal/index.php/smc/article/view/7961/7151>
301. Humboldt, W. (1999). *On language: On the diversity of human language construction and its influence on the mental development of the human species*. Cambridge University Press. https://books.google.com.ua/books/about/Humboldt_On_Language.html?id=_UODbGID4WUC&redir_esc=y
302. Jones, R. H., Chik, A., & Hafner, C. A. (Eds.). (2015). *Discourse and Digital Practices: Doing Discourse Analysis in the Digital Age*. Routledge.
303. Juvonen, J., & Gross, E. F. (2008). Extending the school grounds?—bullying experiences in Cyberspace. *Journal of School Health, 78*(9), 496–505. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1746-1561.2008.00335.x>
304. Kaplan, G., Moll, B., & Violante, G. L. (2018). Monetary policy according to HANK. *American Economic Review, 108*(3), 697–743. <https://benjaminmoll.com/wp-content/uploads/2019/07/HANK.pdf>
305. Karpenko, O., Kuczabski, A., & Havryliak, V. (2021). Mechanisms for providing cybersecurity during the COVID-19 pandemic: Perspective for Ukraine. *Security and Defence Quarterly, 33*(1), 43–55.

<https://yadda.icm.edu.pl/baztech/element/bwmeta1.element.baztech-89d84a0c-d974-4237-b505-d1e5e086f04d>

306. Knezo, G. J. (2006). «*Sensitive But Unclassified*» *Information and Other Controls: Policy and Options for Scientific and Technical Information*. Congressional Research Service, The Library of Congress. https://www2.law.umaryland.edu/marshall/crsreports/crsdocuments/RL33303_02152006.pdf

307. Kress, G. R. (2002). *Multimodal Discourse: the modes and media of contemporary communication*. Edward Arnold.

308. La French Tech Toronto. (б. д.). *La French Tech Toronto*. <https://www.lafrenchtechtoronto.com/>

309. Lakoff, G. (2014). *The All New Don't Think of an Elephant!: Know Your Values and Frame the Debate*. Chelsea Green Publishing.

310. Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors We Live By*. University of Chicago Press. <https://www.textosenlinea.com.ar/libros/Lakoff%20y%20Johnson%20-%20Metaphors%20We%20Live%20By%20-%201980.pdf>

311. Lastdrager, E. E. (2014). Achieving a consensual definition of phishing based on a systematic review of the literature. *Crime Science*, 3(1), 1–10. <https://doi.org/10.1186/s40163-014-0009-y>

312. Levy, H. M., Saroiu, S., & Gribble, S. D. (2004). Measurement and analysis of spyware in a university environment. *Proceedings of the First Symposium on Networked Systems Design and Implementation (NSDI '04)* (pp. 1–13).

313. Mallik, A., Ahsan, A., Shahadat, M. Md., & Tsou, J.-C. (2019). Man-in-the-middle-attack: Understanding in simple words. *International Journal of Data and Network Science*, 3(2), 77–92. https://www.growingscience.com/ijds/Vol3/ijdns_2019_10.pdf

314. Manovich, L. (2001). *The language of new media*. MIT Press.

315. Martinet, A. (1970). *Économie des changements phonétiques: Traité de phonologie diachronique*. A. Francke AG.

<https://archive.org/details/martineteconomiedeschangementsphonetiques3rdedition1970/mode/2up>

316. Marwick, A., & Lewis, R. (2017). *Media Manipulation and Disinformation Online*. Data & Society. <https://datasociety.net/output/media-manipulation-and-disinformation/>

317. McKernan, B., Rossini, P., & Stromer-Galley, J. (2023). Echo Chambers, Cognitive Thinking Styles, and Mistrust? Examining the Roles Information Sources and Information Processing Play in Conspiracist Ideation. *International Journal of Communication*, 17, 1102–1125.

318. Melumad, S., Inman, J. J., & Pham, M. T. (2019). Selectively emotional: How smartphone use changes user-generated content. *Journal of Marketing Research*, 56(2), 259–275. <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/0022243718815429>

319. Metelskiy, I. (2022). Features of Internet fraud during the pandemic COVID-19. *Aktual'ni problemi pravoznavstva*, 1(3), 183–187. <https://doi.org/10.35774/app2022.03.183>

320. Millar, N., Budgell, B., & Fuller, K. (2012). ‘Use the active voice whenever possible’: The impact of style guidelines in medical journals. *Applied Linguistics*, 34(4), 393–414. <https://doi.org/10.1093/applin/ams059>

321. Minsky, M. (1975). A framework for representing knowledge. In P. H. Winston (Ed.), *The psychology of computer vision* (pp. 211–277). McGraw-Hill.

322. Narayanan, S. N., Ganesan, A., Joshi, K., Oates, T., Joshi, A., & Finin, T. (2018). Early detection of cybersecurity threats using collaborative cognition. *2018 IEEE 4th International Conference on Collaboration and Internet Computing (CIC)*, 354–363. <https://ieeexplore.ieee.org/abstract/document/8537852>

323. Neisser, U. (2014). *Cognitive psychology*. Psychology Press. https://antilogicalism.com/wp-content/uploads/2017/07/cognitive_psychology_classic_edition.pdf

324. Norman, D., Miller, J., & Henderson, A. (1995). What you see, some of what’s in the future, and how we go about doing it. *Conference Companion on Human Factors in*

- Computing Systems – CHI '95*, 155.
https://www.researchgate.net/publication/202165701_What_You_See_Some_of_What%27s_in_the_Future_And_How_We_Go_About_Doing_It_HI_at_Apple_Computer
325. Nye, J. S. (2011). *The future of power*. PublicAffairs.
326. Page, R., Barton, D., Lee, C., Unger, J. W., & Zappavigna, M. (2022). *Researching Language and Social Media: A Student Guide* (2nd ed.). Routledge.
327. Pennycook, G., & Rand, D. G. (2019). Fighting misinformation on social media using crowdsourced judgments of news source quality. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 116(7), 2521–2526. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/30692252/>
328. Planck, M. (1992). The Mach-Planck Polemichs. The unity of the physical world picture. In *Ernst Mach – A Deeper Look: Documents and New Perspectives* (pp. 127–150). Springer.
329. Poppel, H. L., & Goldstein, B. (1987). *Information technology: The trillion-dollar opportunity*. McGraw-Hill.
330. Rhodes, S. C. (2021). Filter Bubbles, Echo Chambers, and Fake News: How Social Media Conditions Individuals to Be Less Critical of Political Misinformation. *Political Communication*, 1–22. <https://doi.org/10.1080/10584609.2021.1910887>
331. Sahrom Abu, M., Rahayu Selamat, S., Ariffin, A., & Yusof, R. (2018). Cyber threat intelligence – issue and challenges. *Indonesian Journal of Electrical Engineering and Computer Science*, 10(1), 371–379. <https://ijeeecs.iaescore.com/index.php/IJEECS/article/view/11065>
332. Saito, A. (2000). *Bartlett, culture and cognition*. Psychology Press. https://oldmis.kp.ac.rw/admin/admin_panel/kp_lms/files/digital/Core%20Books/Philosophy%20&%20psychology/Sir%20Frederic%20Bartlett%20BARTLETT,%20CULTURE%20AND%20COGNITION%20Bartlett,%20Culture%20and%20Cognition.pdf
333. Sapir, E. (1921). *Language: An introduction to the study of speech*. Harcourt, Brace. <https://www.ugr.es/~fmanjon/Sapir,%20Edward%20-%20Language,%20An%20Introduction%20to%20the%20Study%20of%20Speech.pdf>

334. Schulz van Endert, T., & Mohr, P. N. (2020). Likes and impulsivity: Investigating the relationship between actual smartphone use and delay discounting. *PLOS ONE*, 15(11), 1–15. <https://journals.plos.org/plosone/article/file?id=10.1371/journal.pone.0241383&type=printable>
335. Shannon, C. E. (1948). A Mathematical Theory of Communication. *Bell System Technical Journal*, 27(3), 379–423.
336. Shashkina, N. I., Druzhinina, L. V., & Sokolova, K. V. (2017). Linguistic and methodological aspects of terminological sphere of concepts. *Науковий потенціал та перспективи розвитку філологічних наук: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (pp. 101–103). Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського.
337. Spengler, O. (1991). *The decline of the West*. Oxford University Press.
338. Tan, E., Stemler, T., & Small, M. (2023). Cognitive dissonance and introversion effects on opinion dynamics and echo chamber formation. *SSRN*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.4658244>
339. Tandoc, E. C., Lim, Z. W., & Ling, R. (2018). Defining “Fake News”: A typology of scholarly definitions. *Digital Journalism*, 6(2), 137–153. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/21670811.2017.1360143>
340. Uyheng, J., Moffitt, J. D., & Carley, K. M. (2022). The language and targets of online trolling: A psycholinguistic approach for social cybersecurity. *Information Processing & Management*, 59(6), 1–15. <https://dl.acm.org/doi/abs/10.1016/j.ipm.2022.103012>
341. Van Hoboken, J., Appelman, N., Ó Fathaigh, R., Leerssen, P., McGonagle, T., van Eijk, N., & Helberger, N. (2019). *The legal framework on the dissemination of disinformation through Internet services and the regulation of political advertising* [Report]. Dutch Ministry of Interior and Kingdom Relations. https://www.ivir.nl/publicaties/download/Report_Disinformation_Dec2019-1.pdf

342. Wang, X., Sirianni, A. D., Tang, S., Zheng, Z., & Fu, F. (2020). Public Discourse and Social Network Echo Chambers Driven by Socio-Cognitive Biases. *Physical Review X*, 10(4), 041042. <https://doi.org/10.1103/PhysRevX.10.041042>
343. Wardle, C., & Derakhshan, H. (2017). *Information Disorder: Toward an Interdisciplinary Framework for Research and Policy Making*. Council of Europe. <https://rm.coe.int/information-disorder-report-version-august-2018/16808c9c77>
344. Weisgerber, L. (1964). Sprache und geistige Gestaltung der Welt. In *Didaktik in der Lehrerbildung. Bericht über den vierten Deutschen Hochschultag* (pp. 5–16).
345. Whorf, B. L. (1956). *Language, thought, and reality: Selected writings of Benjamin Lee Whorf* (J. B. Carroll, Ed.). MIT Press. https://dn790009.ca.archive.org/0/items/languagethoughtr00whor/languagethoughtr00who_r.pdf
346. Wiener, N. (1954). *The Human Use of Human Beings: Cybernetics and Society*. Houghton Mifflin.
347. Williams, V. H. (2020). *Catfishing and online identity management* (Doctoral dissertation). Alliant International University. https://media.proquest.com/media/hms/PFT/2/OB6CH?_s=0Vx3qSf2sI%2FDkQzpo45UVLV3tFo%3D

Лексикографічні та довідкові джерела

1. Академічний тлумачний словник української мови (СУМ). (б. д.). <https://sum.in.ua/>
2. Конституційний Суд України. (б. д.). *Державна мова*. <https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/361-derzhavna-mova>
3. Міністерство цифрової трансформації України. (б. д.). <https://thedigital.gov.ua/>
4. Прес-служба Ради національної безпеки і оборони України [@rnbo_gov_ua]. (2022, 1 листопада). https://twitter.com/rnbo_gov_ua/status/1587434156715393027/photo/1
5. *Cambridge Dictionary*. (б. д.). <https://dictionary.cambridge.org/>
6. *Collins Dictionary*. (б. д.). <https://www.collinsdictionary.com/>
7. Gradus Research Company. (б. д.). *What Ukrainians buy and do online during war*. <https://gradus.app/uk/open-reports/what-ukrainians-buy-and-do-online-during-war/>
8. Kantar. (б. д.). *Kantar Ukraine*. <https://www.kantar.com/locations/ukraine>
9. KIIS. (б. д.). *Звіти та результати досліджень*. <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1307>
10. *Merriam-Webster*. (б. д.). <https://www.merriam-webster.com/>
11. *Meyers Konversations-Lexikon*. (б. д.). *Mischsprache*. <https://meyers.de-academic.com/92095/Mischsprache>
12. RealClearDefense. (2017, 10 травня). *How Russia weaponized social media in Crimea*. https://www.realcleardefense.com/articles/2017/05/10/how_russia_weaponized_social_media_in_crimea_111352.html
13. SimilarWeb. (б. д.). *Digital suite home*. <https://pro.similarweb.com/#!/digitalsuite/websiteanalysis/home>
14. Telemetrio. (б. д.). *Каталог каналів*. <https://telemetr.io/uk/channels>
15. TGStat. (б. д.). *Рейтинг Telegram-каналів*. <https://uk.tgstat.com/>

16. *The Free Dictionary*. (б. д.). <https://www.thefreedictionary.com/>
17. UNESCO Institute for Statistics. (б. д.). *Information and communication technologies (ICT)*. Glossary term. <http://uis.unesco.org/en/glossary-term/information-and-communication-technologies-ict>

Текстові джерела

1. Голота, Т. С. (2021). *У дзеркальній сповідальні: Збірка повістей*. Майстер Книг.
2. Голота, Т. С. (2022). *Край Меж: Псевдоепічна драма у трьох мерцях*. Майстер Книг.
3. Давиденко, Є. (2024, 24 вересня). Зачистка електорального поля? Чому Банкова хоче позбутися Буданова і які претензії до Умерова. *Апостроф*. <https://apostrophe.ua/ua/article/politics/2024-09-24/zachistka-elektoralnogo-polya-pochemu-bankovaya-hochet-izbavitsya-ot-budanova-i-kakie-pretenzii-k-umerovu/59404>
4. Давиденко, Є. (2024, 3 жовтня). «Зеленський поки дав шанс Умерову та Буданову». Що відбувається у МОУ. *Апостроф*. <https://apostrophe.ua/ua/article/politics/government/2024-10-03/zelenskiy-poka-dal-shans-umerovu-i-budanovu-cho-proishodit-v-mou/59486>
5. Єрмоленко, А. (2024, 9 вересня). Обстріли, підтримка, зневіра: грядуть дуже важкі місяці. *Знай.UA*. <https://zk.znaj.ua/493156-obstrili-pidtrimka-znevira-gryadut-duzhe-vazhki-misyaci>
6. Журавель, А. (2024, 3 вересня). Україна може зазнати важких втрат: доля міста висить на волосині. *Знай.UA*. <https://war.znaj.ua/492759-ukrajina-mozhe-zaznati-vazhkih-vtrat-dolya-mista-visit-na-volosini>
7. Каспрук, В. (2024, 11 листопада). Війна з Україною – перший крок Путіна. Європа мусить визначити, чи будуть наступні кроки. *Obozrevatel*. <https://www.obozrevatel.com/ukr/politics-news/vijna-z-ukrainoyu-pershij-krok-putina-evropa-musit-viznachiti-chi-budut-nastupni-kroki.htm>
8. Касьянов, Ю. (2024, 19 червня). Багато хто мріє про диктатуру. *Апостроф*. <https://apostrophe.ua/ua/article/politics/2024-06-19/mnogie-mechtayut-o-diktature/58594>
9. Кірш, О. (2024, 3 жовтня). Вирішиться дуже швидко: НАТО в обмін на території або без НАТО, але із зброєю, що їх поверне. *Obozrevatel*.

<https://www.obozrevatel.com/ukr/politics-news/virishitsya-duzhe-shvidko-nato-v-obmin-na-teritorii-abo-bez-nato-ale-iz-zbroeyu-scho-ih-poverne.htm>

10. Княжицький, М. (2024, 11 вересня). Потрібна державна політика вирішення демографічної кризи, Міністерство повернення українців – лише один з інструментів. *Obozrevatel*. <https://www.obozrevatel.com/ukr/politics-news/potribna-derzhavna-politika-virishennya-demografichnoi-krizi-ministerstvo-povernennya-ukraintsiv-lishe-odin-z-instrumentiv.htm>

11. Коваленко, А. (2024, 26 серпня). Втеча Дмитрука: як так сталося і хто винний. *Апостроф*. <https://apostrophe.ua/ua/article/politics/2024-08-26/begstvo-dmitruka-kak-tak-proizoshlo-i-kto-vinovat/59163>

12. Лукавенко, К. (2024, 1 жовтня). Почнуть мобілізувати з 1 жовтня: кого чекає повістка та ВЛК. *Знай.UA*. <https://zk.znaj.ua/494832-pochnut-mobilizuvati-z-1-zhovtnya-kogo-chekaye-povistka-ta-vlk>

13. Лукавенко, К. (2024, 4 вересня). Україну накрис хвиля розлучень: психологи пророкують масову травму. *Знай.UA*. <https://breaking.znaj.ua/492770-ukrajinu-nakriye-hvilya-rozluchen-psihologi-prorokuyut-masovu-travmu>

14. Медведчук, В. В. (1997). *Сучасна українська національна ідея і питання державотворення*. Україна.

15. Медведчук, В. В. (1999). *Україна: актуальні питання розвитку суспільства, держави і права*. Інтерпрес ЛТД.

16. Медведчук, В. В. (2000). *Дух і принципи соціал-демократії: українська перспектива* (Кн. 1). Основні цінності.

17. Медведчук, В. В. (2001). *Новий вимір демократії*. Основні цінності.

18. Медведчук, В. В. (2012). *Громадянське суспільство: Український вибір*. Логос.

19. Національний банк України. (б. д.). <https://bank.gov.ua/>

20. Посохова, Ю. (2024, 31 жовтня). Шахеди стануть ще смертоноснішими: вижити шансів не залишать. *Знай.UA*. <https://war.znaj.ua/497340-shahedi-stanut-shche-smertonosnishi-vizhiti-shansiv-ne-zalishat>

21. Путімцева, Т. (2024, 28 серпня). Повернення українців з-за кордону та принцип «воюй або працюй»: Шмигаль розповів, що бюджету не вистачає грошей. *Знай.UA*. <https://aktualno.znaj.ua/492365-povernennya-ukrajinciv-z-za-kordonu-ta-princip-voyuy-abo-pracyuy-shmigal-rozpoviv-shcho-byudzhetu-ne-vistachaye-groshey>
22. Реальна Україна / Радар Тривога UA. (б. д.). *Telegram*. <https://t.me/joinchat/I2TNexCNI6YzZDIy>
23. Садовець, О. В. (2018). Дисфемізми та евфемізми як лексичні засоби англомовних періодичних видань. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*, (14), 1–7. <https://elar.khmnmu.edu.ua/items/173e9174-4cea-4595-9825-0be8ffdef5b6>
24. Сохар, О. (2024, 11 вересня). Блінкен та Леммі привезли до Києва «далекобійний компроміс»: що треба знати про «прагматичний мирний план». *Obozrevatel*. <https://www.obozrevatel.com/ukr/politics-news/blinken-ta-lemmi-privezli-do-kieva-dalekobijnij-kompromis-scho-treba-znati-pro-pragmatichnij-mirnij-plan.htm>
25. Табачник, Д. В. (2008). *Україна в НАТО чи НАТО в Україні: Велика брехня про пріоритети державної безпеки*. Бізнесполіграф.
26. Тарасова правда. (б. д.). <https://taras-ua.com/itemlist?start=0>
27. Труха/Украина. (б. д.). *Telegram*. <https://t.me/s/truexanewsua>
28. Український Телеграм. (б. д.). *Telegram*. https://t.me/+TVbmPYPLV_f00SF3
29. Фурса, С. (2024, 10 листопада). Сергій Фурса: Володимир Зеленський скоро зустрінеться із самим собою, зразка 2019 року. *Апостроф*. <https://apostrophe.ua/ua/article/politics/2024-11-10/sergey-fursa-vladimir-zelenskiy-skoro-vstretitsya-s-samim-soboy-obraztsa-2019-goda/59907>
30. ХК Київ. (б. д.). *Telegram*. <https://t.me/joinchat/AAAAAFRICKwVZLRkEQPdEg>
31. *Цензор.НЕТ*. (б. д.). <https://censor.net/>
32. ЧОРНИЙ ЛИСТ. (б. д.). *Telegram*. https://t.me/s/blacknews_ua

33. Швець, Л. (2024, 2 жовтня). План перемоги залишається, яким був. *Аностроф*. <https://apostrophe.ua/ua/article/politics/foreign-policy/2024-10-02/plan-pobedyi-ostaetsya-prejny/59469>
34. Швець, Л. (2024, 9 вересня). Як Шмигалья по батькові? *Аностроф*. <https://apostrophe.ua/ua/article/politics/2024-09-09/kak-shmyigalya-po-otchestvu/59263>
35. Шевчук, М. (2024, 15 листопада). Трамп випадково показав своє справжнє ставлення до Путіна: одна стара деталь розкрила правду. *Obozrevatel*. <https://www.obozrevatel.com/ukr/politics-news/tramp-vipadkovo-pokazav-svoe-spravzhne-stavlennya-do-putina-odna-stara-detel-rozkrila-pravdu.htm>
36. Янукович, В. Ф. (2007). ... *І рік при владі*. Видавничий Дім Дмитра Бураго.
37. Янукович, В. Ф. (2008). *Як Україні далі жити. Статті, виступи, роздуми*. Дизайн принт.
38. CERT-UA. (б. д.). <https://cert.gov.ua/>
39. *Naspravdi.Today*. (б. д.). <https://naspravdi.today/uk/>
40. *Obozrevatel*. (б. д.). <https://www.obozrevatel.com/>
41. *Politeka*. (б. д.). <https://politeka.net/uk>
42. Times of Ukraine. (б. д.). *Telegram*. <https://t.me/joinchat/316JiBCDCgljMzEy>

Список використаних законів і конвенцій

1. Верховна Рада України. (2003). *Про телекомунікації* (Закон № 1280-IV). Відомості Верховної Ради України. 2004. № 12. Ст. 155.
2. Верховна Рада України. (2007). *Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки* (Закон № 537-V). <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16?find=1&text=%E1%E5%E7%E>
3. Верховна Рада України. (2014). *Про засади інформаційної безпеки України* (Проект Закону № 4949). http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=51123
4. Верховна Рада України. (2018). *Про національну безпеку України* (Закон № 2469-VIII). <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19?find=1&text=%B3%ED%F4%EE%F0%EC%E0%F6+>
5. Верховна Рада України. (2019). *Про забезпечення функціонування української мови як державної* (Закон № 2704-VIII). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2704-19>
6. Президент України. (2009). *Про Доктрину інформаційної безпеки України* (Указ № 514/2009). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514/2009#Text>
7. Президент України. (2017). *Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України»* (Указ № 47/2017). <https://www.president.gov.ua/documents/472017-21374>
8. Рада Європи. (1981). *Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних* (ETS № 108). Офіційний вісник України. 2011. № 1. С. 701.
9. Українська Центральна Рада. (1917, 9 березня). Перша відозва Центральної Ради. У *Українська Центральна Рада: Документи і матеріали: У 2 т.* (Т. 1, с. 38). Наукова думка, 1996.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А1

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ І ТЕРМІНИ, ВИКОРИСТОВУВАНІ В ДОСЛІДЖЕННІ

Атака «людина посередині» (від англ. *man-in-the-middle attack* «у криптографії та комп'ютерній безпеці – людина посередині, монстр посередині, машина посередині, мавпа посередині (MITM) або людина посередині (PITM) – це кібератака, під час якої зловмисник таємно передає та, можливо, змінює зв'язок між двома сторонами, які вважають, що вони безпосередньо спілкуються одна з одною» (FD)) – це атака, під час якої зловмисник крадькома передає та, можливо, змінює листування між двома сторонами, які вірять, що спілкуються одна з одною прямо [Mallik, Ahsan, Zaglul Shahadat, Tsou 2019, с. 77]. За нашим робочим визначенням, *атака «людина посередині»* – це термін у криптографії, який позначає кібератаку, у перебігу якої зловмисник перехоплює повідомлення між двома кореспондентами (учасниками комунікації у мережі інтернет), отримуючи доступ до читання й редагування надісланої інформації.

Використання програм-шпиунів – частина програмного забезпечення, яка збирає інформацію про використання комп'ютера та передає її третій стороні, наприклад, із метою персоналізованої реклами [Levy, Saroiu, Gribble 2004, с. 1]. За авторським робочим визначенням, це вид шахрайства, здійснюваного шляхом використання шкідливого програмного забезпечення, метою якого є збирання даних про контакти жертви електронною поштою або завдання шкоди системі безпеки приладу користувача.

Геіштег (від англ. *hashtag* «символ # на клавіатурі телефону чи комп'ютера, який використовують у соціальних мережах для опису загальної теми твіту чи іншої публікації» (CD)) – на думку Н. Chang і Н. Iyer, це унікальний формат тегів із символом префікса (#), який пов'язує визначений користувачем тег із умістом

повідомлення/допису [Chang, Iyer 2012, с. 248]. Згідно з авторським робочим визначенням дисертанта, це слово або фраза, перед якою стоїть символ решітки (#), використовуване в соціальних мережах для позначення теми або ключового слова, що допомагає категоризувати контент (уміст) і полегшує його пошук. Гештеги дозволяють користувачам об'єднувати дописи за спільними темами та брати участь у відповідних дискусіях.

Глобалізована англійська мова – варіант англійської мови, що використовують як засіб міжнародного спілкування в умовах глобалізації. Глобалізована англійська характеризується спрощенням граматичних структур, адаптацією лексики до потреб різних культур і професійних сфер, а також впливом місцевих мов і діалектів (авторське робоче визначення). Вона слугує як *lingua franca* у бізнесі, науці, технологіях, медіа та інших галузях, де наявна потреба у міжкультурному спілкуванні.

Дезінформація/дезінформування – це підтверджено неправдива або оманлива інформація, створена, представлена та поширена з метою отримання економічної вигоди або навмисного обману громадськості, така, що може завдати шкоди суспільству [Van Hoboken, Appelman, Fathaigh, Leerssen, McGonagle, van Eijk, Helberger 2019, с. 15]. Згідно з авторським робочим визначенням дисертанта, *дезінформація* – це один зі способів психологічного впливу, котрий передбачає поширення замаскованої під правдиву спотвореної інформації, яка часто має провокаційний характер, із метою введення суспільства або індивіда в оману. Тобто це навмисне викривлення інформації щодо певного явища, події тощо з метою ввести в оману реципієнта або групу осіб.

Диссинг (від англ. *dissing* «ставитися до когось без поваги або з презирством» (MW)) – І. Пилипишина визначає *диссинг* як поширення та опублікування жорстокої інформації про жертву в мережі інтернет, аби зруйнувати її репутацію або дружбу з іншими [Пилипишина 2024, с. 145]. За авторським робочим визначенням, *диссинг* – це публікування або передання третім особам інформації чутливого характеру, яка компрометує жертву в онлайн-просторі.

Експліцитна маніпуляція – відкрите та свідоме використання різних прийомів і методів для впливу на свідомість, емоції та поведінку людей із метою досягнення певних цілей (авторське робоче визначення).

Емоджі (від яп. 絵 *Е* «картинка» і 文字 *Мої* «знак, символ») – цифрове зображення, яке додають до повідомлення в електронному спілкуванні, щоби висловити певну ідею або почуття (CD).

інтернет-загроза – будь-яка потенційно небезпечна дія або явище, що може негативно вплинути на безпеку, цілісність або доступність інформаційних ресурсів та систем, що функціонують у глобальній мережі інтернет. Ці загрози включають шкідливе програмне забезпечення (віруси, троянські програми, шпигунські програми), кібератаки (DDoS-атаки, фішинг, зломи), крадіжку особистих даних, кібербулінг, а також поширення неправдивої інформації або фейків (авторське робоче визначення). Хоча більше поширеним є термін *кіберзагроза*, у дослідженні ми також послуговуємось і поняттям *інтернет-загроза*.

Інформаційна безпека – Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» дає таке визначення терміна *інформаційна безпека* – стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, при якому запобігається нанесення шкоди через: неповноту, невчасність та невірогідність інформації, що використовується; негативний інформаційний вплив; негативні наслідки застосування інформаційних технологій; несанкціоноване розповсюдження, використання і порушення цілісності, конфіденційності та доступності інформації. За авторським робочим визначенням, *інформаційна безпека* – це стан індивіда, організації, підприємства, держави та суспільства, за якого процес обміну інформацією між носіями проходить у сприятливих умовах, позбавлених як зовнішніх, так і внутрішніх загроз витоку, крадіжки, підроблення або маніпуляції інформацією. Так, *інформаційно-психологічна безпека* – це стан захищеності особистості, різноманітних соціальних груп і об'єднань від впливів, здатних проти їх волі й бажання змінювати психічний стан й психологічні

характеристики людини, модифікувати її поведінку і обмежувати свободу формування власної позиції [Уханова 2013, с. 91].

Інформаційне поле – це структуровані інформаційні ресурси, які мають певні властивості залежно від їх розташування в просторі і часі у всіх вимірах, які можна аналізувати незалежно від позицій користувачів [Семанюк 2018, с. 119]. За авторським робочим визначення, *інформаційне поле* – це складна багатовимірна система, що охоплює всі інформаційні потоки та ресурси, доступні в певній соціокультурній, економічній або технологічній сфері. Воно включає в себе сукупність даних, знань, думок та комунікативних процесів, що забезпечують обмін інформацією між індивідами, організаціями та технічними системами.

Капіталізація (від англ. *capital* «велика літера» (FD)) – написання всіх літер у слові, реченні або тексті великими літерами. Цей прийом візуального виділення тексту використовують задля підкреслення, виділення або надання особливого значення певним елементам тексту.

Кардинг (від англ. *card* «карта», зокрема, «банківська карта» – буквально «карткування»). Опрацьовані нами словники англійської мови (CD, FD, MW) не наводять сучасного значення, пов'язаного з електронним шахрайством. Наводимо авторське робоче визначення *кардингу* – вид шахрайства, ініційований зловмисником із метою проведення не підтвердженої власником операції з платіжною картою або її реквізитами (у словниках англійської мови так і не було наведено другого визначення цього терміна, пов'язаного з шахрайством).

Кетфішинг (від англ. *catfishing* «уведення користувачів в оману в інтернеті шляхом підставлення фальшивої особи, як правило, через онлайн-листування. Цей термін походить із документального фільму та подальшого телешоу Catfish, які висвітлювали це явище» (FD)); згідно з визначенням В. Г. Вільямса, *кетфішинг* – це крадіжка онлайн-ідентичності [Williams 2020, с. 3]. За авторським робочим визначенням, *кетфішинг* – це спосіб психологічної атаки в цифровому просторі, який передбачає створення копії профілю іншої особи в певній соціальній мережі та публікації там викрадених особистих даних, світлин тощо.

Кібербулінг (від англ. *cyberbullying* «форма залякування або переслідування за допомогою електронних засобів» (FD)) – регулярна навмисна загрозлива поведінка особи або групи осіб із використанням сучасних цифрових технологій задля цькування жертви, яка не здатна себе захистити [Juvonen, Gross 2008, с. 497]. Згідно з авторським робочим визначенням дисертанта, *кібербулінг* – це вид інтернет-цькування, дії якого спрямовані на приниження інших користувачів мережею. Уперше явище кібербулінгу помітили наприкінці минулого ХХ ст. Автором терміна *кібербулінг* вважають Білла Белсі, канадця, який його використав на своєму вебсайті, запущеному в 2003 р., хоча найперше вживання відбулось у 1995 р. у статті New York Times (Bauman 2011, с. 2).

Кіберсквотинг (від англ. *cybersquatting* «купівля доменного імені в інтернеті, яке може знадобитись іншій особі, компанії чи організації з наміром продати його їм і отримати прибуток» (CD)) – один із способів заробітку в інтернеті шляхом реєстрації різних доменних імен, близьких до написання з назвами корпоративних брендів, популярних сайтів або певної торговельної марки з метою подальшого недобросовісного використання або перепродаж [Яшарова, Матюшенко 2022, с. 332]. За авторським робочим визначенням, *кіберсквотинг* – це незаконна діяльність зловмисника, який реєструє, використовує та продає доменне ім'я з наміром отримати прибуток шляхом експлуатації торговельної марки власника вебресурсу.

Кібертероризм – упроваджений Б. Колліном у 1980-х р., цей термін передбачає використання можливостей цифрових технологій для проведення підливних і руйнівних бойових операцій у кіберпросторі з метою створення та використання страху шляхом насильства або загрози насильства з метою досягнення політичних змін [Brickey 2012, с. 6]. Пропонуємо авторське визначення *кібертероризму* – явище, що передбачає використання інформаційних технологій і комп'ютерних мереж для здійснення терористичних актів із метою завдання шкоди, викликання страху або досягнення політичних, релігійних або ідеологічних цілей. Прикладами кібертероризму є атаки на критичні інфраструктури, крадіжка конфіденційних даних, поширення дезінформації або саботаж комп'ютерних систем.

Клік (від англ. *click* «виконання операції на комп'ютері під час натискання кнопки миші чи клавіатури» (CD)) – це дія натискання кнопки комп'ютерної миші або сенсорного екрана для взаємодії з цифровим контентом на комп'ютері, смартфоні або іншому електронному пристрої (авторське робоче визначення). У вебконтексті кліки є важливим показником узаємодії користувачів із вебсторінками, рекламними оголошеннями або посиланнями. За допомогою підрахунку кліків маркетологи мають можливість об'єктивніше оцінювати ефективність онлайн-реклами та вплив контенту на користувацький досвід.

Клікджекінг (від англ. *clickjacking* «практика використання замаскованого гіперпосилання для спрямування користувача інтернету на вебсайт, який він або вона не бажає відвідувати» (CD)) – це техніка спонукання до натискання на певний елемент сторінки, тоді як її намір полягає у взаємодії з умістом іншого сайту [Balduzzi, Egele, Kirda, Balzarotti, Kruegel 2010, с. 136]. За авторським робочим визначенням, це спосіб, який дозволяє зловмиснику «викрадати» кліки. Мета такого виду маніпуляції полягає в автоматизованій переадресації інтернет-користувача з бажаної вебсторінки на ту, яка вигідна хакеру. При цьому можливе введення зловмисного програмного забезпечення або отримання контролю над персональним комп'ютером користувача.

Контент (від англ. *content* «інформація, зображення, відео тощо, які є частиною чогось іншого, наприклад, вебсайту» (CD)) – це будь-яка форма інформації, подана через різні канали комунікації, як-от текст, зображення, відео, аудіо, графіка або інтерактивні елементи. У цифровому контексті контент охоплює всі види матеріалів, розміщених у мережі інтернет, а саме статті, блоги, дописи в соціальних мережах, відео на YouTube, подкасти, інфографіку, електронні книги та інші форми мультимедійного контенту (авторське робоче визначення).

Контрольовані й неконтрольовані мовні трансформації – процеси змін у мові, що можуть відбуватися під впливом різних чинників. Контрольовані мовні трансформації зазвичай здійснені свідомо та цілеспрямовано, наприклад, у межах певної мовної політики, освітніх програм або медіаконтенту. Неконтрольовані мовні

трансформації відбуваються стихійно, під впливом соціальних, культурних або технологічних змін, як-от запозичення слів із інших мов, розвиток територіальних діалектів або сленгу (авторське робоче визначення).

Користувацький досвід (від англ. *user experience* «досвід користувача продукту, системи або послуги, наприклад, чи він вважає його приємним і простим у використанні» (CD)) – Д. Норман упровадив цей термін у 1995 р. у контексті дослідження та застосування «людського інтерфейсу». У своєму оригінальному значенні *користувацький досвід* передбачає досвід взаємодії між людиною і системою, при цьому враховуючи інші аспекти, що виходять за межі «людського інтерфейсу» Д. Нормана або користування певним інтерфейсом загалом [Norman, Miller, Henderson 1995, с. 195]. Пропонуємо авторське робоче визначення терміна *користувацький досвід* – сукупність вражень і реакцій користувача, які виникають у процесі взаємодії з продуктом (комп'ютерною програмою), послугою або системою. Користувацький досвід охоплює будь-які аспекти взаємодії, як-от зручність використання, доступність, естетичне задоволення, ефективність та загальне задоволення від продукту.

Креммінг (від англ. *cramming* «упихнути багато людей або предметів у невеликий простір» (CD), «будь-які шахрайські платежі, здійснені з телефонного рахунку жертви, як правило, малого бізнесу або некомерційної групи, часто з обіцянкою про надання послуг із вебдизайну або хостингу за невелику плату чи навіть безкоштовно» (FD)) – згідно з визначенням Федеральної комісії зі зв'язку США, це практика розміщення несанкціонованих, оманливих або шахрайських зборів у рахунках споживачів за телефонні послуги. Шахраї, які практикують *креммінг*, використовують заплутані телефонні рахунки, щоб обдурити споживачів, змусивши їх платити за послуги, які вони не замовляли або не отримували, або які коштують більше, ніж очікував споживач [Federal Communications Commission 2024]. За авторським робочим визначенням, *креммінг* – це вид шахрайства, при якому до чека користувача зловмисник додає часто незначну суму, замасковану під податок або додаткове стягнення коштів сервісом чи банком.

Креолізований (мультимодальний) текст – термін розроблений Г. Крессом та Т. ван Ліувеном у спільній статті «Multimodal Discourse», який позначає текст, що поєднує у собі різні семіотичні системи з метою отримання детальнішої інформації [Kress 2002, с. 56]. Згідно з авторським робочим визначенням дисертанта, *креолізований (мультимодальний) текст* – це текст, який поєднує в собі різні модальні компоненти: вербальний текст, зображення, відео, аудіо та інші елементи, що створюють багатовимірну комунікацію. Характеризовані взаємодією між різними модальностями для підсилення змісту та впливу на аудиторію, креолізовані, або ж мультимодальні, тексти використовують у літературі, кінематографі, медіа, рекламі, інтернет-комунікаціях тощо.

Мем (від англ. *meme* «ідея, зображення, відео тощо, які дуже швидко поширюються в інтернеті» (CD)) – це одиниця інформації (ідея, концепція або переконання), поширювана через мережу інтернет (електронну пошту, чат, форум, соціальні мережі тощо) у вигляді гіперпосилання, відео, зображення або фрази. Він може бути поширеним як точна копія або змінюватись і розвиватись. [Castaño Díaz 2013, с. 97]. Також варто згадати про те, що поняття *мем* походить із біології, а найпопулярніше його тлумачення належить еволюціоністу й біологу Р. Докінзу – «прикладом мемів є мелодії, ідеї, крилаті фрази, модні тенденції в одязі, способи виготовлення глиняних виробів або зведення арок. Як гени розмножуються в генофонді, переходячи від тіла до тіла через сперматозоїди або яйцеклітини, меми розмножуються в мемофонді, переходячи від мозку до мозку через процес, який у широкому сенсі можна назвати *імітацією*» [Dawkins 1976, с. 192]. За авторським робочим визначенням, *мем* – це одиниця культурної інформації, поширювана серед людей за допомогою наслідування. Мем може бути виражений у вигляді зображення, відео, фрази або іншої форми контенту, що швидко поширюється через інтернет і соціальні мережі. Така форма контенту має властивість викликати емоційний відгук, а його зміст часто відображає сучасні соціальні, політичні або культурні реалії.

Мережеве (інтернет-) шахрайство – І. Метельський наводить тлумачення Ю. Батуріна та Д. Зикова – це різновид традиційного шахрайства, що становить

розкрадання чужого майна або набуття права на майно шляхом обману та зловживання довірою, вчинене з використанням мережі інтернет [Метельський 2022, с. 184]. За авторським робочим визначенням, *інтернет-шахрайство* – це вид злочинної діяльності, здійсненої через мережу інтернет із метою обману та отримання фінансової або іншої вигоди. інтернет-шахрайство включає (але не обмежується) фішинг, крадіжку особистих даних, підроблення вебсайтів, продаж фіктивних товарів, створення фальшивих інтернет-магазинів, шахрайські електронні листи та інші форми кіберзлочинності.

Мініатюра зображення – зменшена версія зображення, зазвичай розміщена на вебсайтах, у якійсь секції мобільного застосунка або іншої комп'ютерної програми для репрезентації повного розміру зображення в зручному для перегляду форматі (авторське робоче визначення).

Мова ворожнечі – Комітет міністрів Ради Європи визначає *мову ворожнечі* так: «Під терміном *мова ворожнечі* слід розуміти всі види висловлювань, які поширюють, розпалюють, підтримують або виправдовують расову ненависть, ксенофобію, антисемітизм та інші форми ненависті, викликані нетерпимістю. Це включає нетерпимість, проявлену у вигляді агресивного націоналізму та етноцентризму, дискримінацію меншин і ворожість до них, а також іммігрантів та осіб, що мають іммігрантське походження» [Council of Europe Committee of Ministers 1997, с. 106]. Згідно з авторським робочим визначенням дисертанта, *мова ворожнечі* – це комунікативні практики, котрі виражають негативні, дискримінаційні або агресивні настанови щодо певних груп або осіб за ознаками раси, етнічного походження, статі, релігії, національності, сексуальної орієнтації тощо.

Обман під час купівлі-продажу товарів в інтернет-магазинах – незаконні дії, якими послуговуються шахраї, щоби дезінформувати потенційного продавця/покупця з метою отримання фінансової винагороди (авторське робоче визначення).

Онлайн-текст – перетворений на програмний код, графічно відображений на екрані певного приладу і переданий через оптоволоконні кабелі текст (авторське робоче визначення).

Пропаганда – форма комунікації, спрямована на маніпулювання свідомістю конкретно визначеного суб'єкта з метою формування у нього певних уявлень і позицій [Шевців, Гончарук 2019, с. 119]. За авторським робочим визначенням, *пропаганда* – це форма соціальної комунікації, метою якої є поширення конкретного світогляду, теорії або інших відомостей, корисних певній спільноті чи державі, задля впливу на суспільну думку.

Психологічна атака – це стратегічний вплив на психіку індивідуума або групи людей із метою зміни їхньої поведінки та/або емоційного стану. Психологічні атаки можуть здійснювати через різні методи, як-от пропаганда, дезінформація, шантаж, погрози або маніпуляція. Їх метою є дестабілізація психічного стану, посилення страху, невпевненості або примушування до ухвалення певних рішень (авторське робоче визначення).

Рерайтинг (від англ. *rewriting* «текст (наприклад, новина), створений шляхом переписування; акт або випадок переписування» (MW)) – переписування тексту, який є інтелектуальною власністю іншого автора (авторське робоче визначення).

Рефайлінг (від англ. *refiling* «подати (щось) знову» (MW, CD, FD)) – незаконна підміна телефонного або інтернет-трафіку [Кривоножко 2021, с. 80]. У проаналізованих словниках англійської мови так і не було запропоновано другого визначення цього терміна, пов'язаного з шахрайством.

Серфінг (від англ. *shoulder surfing* «форма шахрайства з кредитною картою, коли злочинець стоїть позаду і дивиться через плече жертви, спостерігаючи, як та знімає гроші з банкомата, і запам'ятовує дані картки, а потім викрадає її» (CD)) – входження в мережу під чужим ім'ям: підроблені SIM-картки, паролі тощо [Мужанова, Якименко 2017, с. 31]. За авторським робочим визначенням, *серфінг* – це вид техніки соціальної інженерії, використовуваний із метою отримання персональних даних, ідентифікаційних номерів, паролів тощо.

Скімінг (від англ. *skimming* «те, що знято з поверхні рідини» (MW), «копіювання даних кредитної або дебетової картки (номерів рахунків, PIN-кодів, термінів дії) під час законних переведень коштів із метою здійснення надалі незаконних транзакцій» (FD)) – вид шахрайства, за якого зверху картридера встановлюють (зазвичай використовуючи клей) пристрій під колір банкомату, який зчитує платіжні картки під час їх прийому. Накладка на клавіатуру або встановлена неподалік камера фіксує PIN-код. Отримані дані шахраї використовують для виготовлення дублікатів платіжних карток [Бондарук, Богріновцева, Бондарук 2023, с. 7]. За авторським робочим визначенням, *скімінг* – це вид шахрайства, при якому зловмисник отримує дані платіжних карток шляхом зчитування та копіювання інформації з магнітного чипа.

Техніка впливу – маніпулятивний метод [Гнезділова 2016, с. 172]. Згідно з авторським робочим визначенням дисертанта, *техніка впливу* – це конкретні прийоми та методи, використовувані в межах технологій впливу для досягнення поставлених цілей. Прикладами технік впливу є риторичні прийоми, методи психологічного впливу, техніки переконання або маніпуляції, використання візуальних або аудіальних стимулів тощо. Техніки впливу можуть бути спрямовані як на індивідуального, так і на масового реципієнта. Їх часто використовують у рекламних і політичних кампаніях, публічних виступах та в межах інших форм комунікації.

Технологія впливу – це соціальні технології інформаційно-психологічного, явного та прихованого управління психікою, діями, поведінкою людини та груп людей різної кількості. Вони також формують їхні ідеї, смаки, потреби та цінності, що мають репресивний вплив на об'єкт [Биркович 2023, с. 10-11]. За авторським робочим визначенням, *технологія впливу* – це сукупність методів і прийомів, використовуваних задля цілеспрямованого впливу на свідомість, поведінку або емоції людей із метою досягнення певних результатів. Технології впливу можуть застосовувати в різних галузях, як-от маркетинг, політика, освіта та медіа. Вони охоплюють як традиційні, так і новітні підходи (нейромаркетинг, використання соціальних мереж або маніпулятивні техніки).

Тролінг (від англ. *trolling* «розміщення провокаційних або інших небажаних матеріалів на електронному форумі, особливо анонімно» (FD)) – технологія інформаційно-психологічного впливу, що зумовлена такими його характеристиками, як маскування (мімікрія під місцевих жителів або громадські організації), таргетинг (вплив на конкретні цільові аудиторії та експлуатація їхніх вразливостей), провокативність (поширення повідомлень про актуальні і резонансні суспільні проблеми), гнучкість (зміна моделі поведінки й тактик залежно від ситуації та специфіки цільових аудиторій), багатoproфільність (ініціювання дискусій на різноманітні теми), дифузний характер впливу (децентралізоване поширення повідомлень нібито з різних, не пов'язаних між собою джерел), багатоканальність тощо [Запорожець 2023, с. 67]. Згідно з авторським робочим визначенням дисертанта, *тролінг* – це вид узаємодії між учасниками онлайн-дискусії, спрямований на провокацію співрозмовника й виклик у нього певної емоційної реакції, образи або що. На думку А. В. Ковалевської, основним принципом дії стратегії тролінгу є «підвищення градусу» фейковості патогенних мегадискурсів, що створює ефект абсурду, таким чином зменшуючи як рівень соціальної напруги, так і рівень довіри до поданої інформації [Ковалевська 2021, с. 26].

Фейк (від англ. *fake* «предмет, створений, аби мати вигляд справжнього або цінного, із метою введення людей в оману» (CD)) – це спеціально створене інформаційне повідомлення, подія чи журналістський матеріал, який містить неправдиву або перекручену інформацію, що дискримінує певну людину чи групу осіб в очах аудиторії [Удовиченко 2017, с. 773]. Згідно з авторським робочим визначенням дисертанта, *фейк* – це зумисне створена неправдива інформація, поширювана з метою введення в оману, маніпуляції суспільною думкою або досягнення інших корисливих цілей. Фейки включають перекручені факти, вигадані події, помилкові заяви або сфабриковані відомості. Вони можуть бути репрезентовані в різних формах, як-от текстові повідомлення, фотографії, відео або аудіо. Фейки є однією з форм дезінформації та можуть мати значний вплив на соціальні, політичні та економічні процеси.

Фішинг (від англ. *phishing* «практика змушування людей надати секретну фінансову інформацію шляхом надсилання електронних листів, які виглядають так, ніби вони надійшли від банку. Далі дані використовують для викрадення грошей людей або для викрадення їхньої ідентичності з метою вчинення злочинів» (CD)) – це масштабована дія обману, при якій використовується видавання себе за іншу особу для отримання інформації від цільового об'єкта [Lastdrager 2014, с. 8]. За авторським робочим визначенням, *фішинг* – це різновид соціальної інженерії, базований на цифровій неосвіченості інтернет-користувачів і спрямований на незаконне отримання конфіденційної інформації потенційної жертви.

Фрейпінг (від англ. *frapе* «змінювати інформацію в профілі особи на вебсайті соціальної мережі без її дозволу» (FD)) – зламування чужого аккаунту та публікацію негативного контенту від імені його власника без згоди останнього [Вашека, Власова-Чмерук, Долгова 2022, с. 454]. За авторським робочим визначенням, *фрейпінг* – це отримання доступу до облікового запису особи в соціальній мережі з метою публікації на ньому сумнівного змісту й листування з іншими користувачами нібито від імені автора.

Цифрова загроза – широкий спектр шкідливих дій, які можуть відбуватися через кіберпростір. Такі загрози включають пошкодження вебсайту, шпигунство, крадіжку інтелектуальної власності, розподілені атаки на відмову в обслуговуванні (DDoS) та руйнівне шкідливе програмне забезпечення [Abu, Selamat, Ariffin, Yusof 2018, с. 373]. За авторським робочим визначенням, *цифрова загроза* – комплекс потенційних або вже наявних протиправних дій індивіда або організації, спрямованих на створення небезпеки інтересам або здоров'ю людини/групі осіб шляхом використання інформаційних технологій із метою залякування, обману, дезінформування, пропаганди, викрадення, маніпуляції або пошкодження даних тощо. Це широке поняття, що охоплює всі можливі небезпеки, спричинені шляхом залучення комп'ютерних і інформаційних технологій.

Цифрова картина світу – історично сформований комплекс колективних або індивідуальних уявлень людини про функціонування й роль інформаційних технологій у житті суспільства (авторське робоче визначення).

Цифровий вимір – сукупність усіх аспектів цифрових технологій і їх впливу на суспільство, економіку, культуру та індивідуальне життя. Цифровий вимір є широким поняттям, що позначає віртуальний світ, відображений на екрані комп'ютерів, мобільних приладів та інших гаджетів (авторське робоче визначення).

Цифровізована мова – природна мова, граматичні, синтаксичні, пунктуаційні, стилістичні, семантичні, фонетичні та інші аспекти якої органічно або штучно трансформовані під впливом інформаційних технологій, часто з метою забезпечення більш однозначного, швидшого та бізнес-орієнтованого сприйняття людиною мови в цифровому вимірі (авторське робоче визначення).

Чутлива інформація – некласифікована інформація конфіденційного характеру, яка не підпадає під категорії, встановлені федеральними законами або регулюваннями, і несанкціоноване розкриття, втрата або неправомірне використання якої може негативно вплинути на наступне: приватність або добробут осіб; проведення федеральних програм; або здійснення інших програм чи операцій, які є істотними для національних інтересів [Knezo 2006, с. 71]. Подаємо авторське робоче визначення – це дані, які вимагають підвищеного рівня захисту через їх конфіденційний або особистий характер. Чутливою інформацією зазвичай називають особисті відомості (наприклад, номери соціального страхування, фінансову інформацію, медичні записи), корпоративні секрети, державну таємницю або інші види даних, які можуть бути використані для завдання шкоди їх власникам у разі несанкціонованого доступу або розголошення.

Шахрайство в інтернет-аукціонах – вид шахрайства в інтернеті, у процесі якого зловмисник намагається ошукати покупця, щоб отримати фінансову винагороду (авторське робоче визначення).

Шахрайство з криптовалютами – різноманітні способи маніпуляції, пов'язані з криптобіржею і криптовалютами, як-от фальшива допомога Україні, «безкоштовне»

роздавання грошей, незаконне збагачення на російських санкціях або ж заробіток на втечі інвесторів у стейблкоін (від англ. *stablecoin* «криптовалюта, яка має відносно стабільну вартість шляхом прив'язування до іншої валюти або товару» (CD)).

SEO-текст – спеціально створена для роботи з пошуковими системами стаття або абзац [Кордзя 2017, с. 371]. Згідно з авторським робочим визначенням дисертанта, *SEO-текст* – це текстовий контент, оптимізований для пошукових систем із метою підвищення видимості вебсайту в результатах пошуку. SEO-тексти створюють із урахуванням ключових слів і фраз, які користувачі вводять у пошукові системи, а також інших чинників, як-от метатеги, заголовки, внутрішні і зовнішні посилання тощо. Метою SEO-тексту є залучення органічного трафіку на вебсайт (відвідуваність користувачів), покращення його рейтингу у пошукових системах та забезпечення релевантності (відповідності) контенту для цільової аудиторії.

SMS-шахрайство – комплекс незаконних способів отримання персональних даних користувача телефона з різною метою: від дезінформації або пропаганди й до фінансової вигоди [Шапочка 2014, с. 145].

A2

ДЕФІНІЦІЇ СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В ЛІНГВІСТИЧНОМУ АСПЕКТІ

Поняття *інформаційні технології* та *інформаційна безпека* у парадигмі сучасних лінгвістичних досліджень

За загальним визначенням ЮНЕСКО, *інформаційні та комунікаційні технології* позначають «комплекс взаємозалежних наукових, технологічних, інженерних та інших ресурсів, використовуваних для передачі, зберігання та створення інформації, а також її обміну» (UNESCO). Із цієї дефініції ЮНЕСКО випливає, що саме технологічні аспекти маніпуляції з інформацією й визначають термін *інформаційні та комунікаційні технології*. З іншого боку, Г. Поппель дає таке визначення терміна *інформаційні технології* – «використання обчислювальної техніки і систем зв'язку для створення, збору, передання, зберігання та оброблення інформації для всіх сфер суспільного життя» [Poppel, Goldstein 1987, р. 15]. Отже, ЮНЕСКО тісно пов'язує засоби інформаційних технологій із комунікацією, тоді як Г. Поппель акцентує увагу саме на використанні обчислювальної техніки, як-от комп'ютери, з метою маніпуляції інформацією. Наприклад, К. Юдкова пропонує давати визначення терміна *інформаційні технології* з урахуванням мети й завдань, що зумовлюють потребу використання ІТ [Юдкова 2015, с. 65]. Онлайн-словник Merriam-Webster визначає *інформаційні технології* як «технології, які включають розроблення, підтримання та використання комп'ютерних систем, програмного забезпечення й мереж для оброблення і розповсюдження даних» (MW).

Беручи до уваги проаналізовані вище термінологічні міркування, робимо висновок, що вони не враховують сучасних технічних нововведень, а також ігнорують мету використання ресурсів ІТ. Пропонуємо авторське робоче визначення, згідно з яким термін *інформаційні технології* слід тлумачити як сукупність

програмно-технологічних засобів і методів, спрямованих на забезпечення створення, зберігання, оброблення, обміну та поширення інформації в цифровому вигляді з метою полегшити, вдосконалити й автоматизувати процеси людської діяльності.

Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» дає таке визначення терміна *інформаційна безпека* – «стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, при якому запобігається нанесення шкоди через: неповноту, невчасність та невірогідність інформації, що використовується; негативний інформаційний вплив; негативні наслідки застосування інформаційних технологій; несанкціоноване розповсюдження, використання і порушення цілісності, конфіденційності та доступності інформації». За авторським робочим визначенням, *інформаційна безпека* – це стан індивіда, організації, підприємства, держави та суспільства, за якого процес обміну інформацією між носіями проходить у сприятливих умовах, позбавлених як зовнішніх, так і внутрішніх загроз витоку, крадіжки, підроблення або маніпуляції інформацією.

Як стверджує М. Гаврильців, *інформаційна безпека* включає такі елементи, як глобальна політична ситуація, наявність або відсутність потенційних чи очевидних зовнішніх і внутрішніх загроз, внутрішньополітичне становище країни, а також стан інформаційно-комунікаційного розвитку держави [Гаврильців 2020, с. 201]. А. Войціховський пов'язує національну та інформаційну безпеку з можливостями держави сприяти кібербезпеці суспільства. Він акцентує на тому, що національна безпека значною мірою залежить від здатності держави забезпечити захист інформаційних систем і мереж, які містять конфіденційні та економічно цінні відомості. Вони є привабливими для кіберзлочинців, тому національна інформаційна безпека постає важливим аспектом загальної безпеки держави. А. Войціховський відзначає, що атаки на інформаційні системи можуть мати серйозні наслідки для національної безпеки, як-от збої у роботі комунікаційних систем та витоки конфіденційної інформації. Також він звертає увагу на діяльність Європейського агентства з питань мережевої та інформаційної безпеки (ENISA), яке працює над

удосконаленням кібербезпеки в Європейському Союзі [Войціховський 2018, с. 26-28]. Доречною й цілісною є також концептуалізація *інформаційної безпеки* М. Дмитренком, який переконаний, що важливий складник національної безпеки полягає в оптимальній державній політиці, забезпеченні використання передових технологій, а також у роботі освітнього сектора [Дмитренко 2017, с. 238].

Зі свого боку Л. Харченко, В. Ліпкан та О. Логінов визначають *інформаційну безпеку* як «складник національної безпеки, процес управління загрозами та небезпеками, державними й недержавними інституціями, окремими громадянами, за якого забезпечується інформаційний суверенітет України [Харченко, Ліпкан, Логінов 2004, с. 47]. Згідно з визначенням Ю. Коваленка, *інформаційна безпека* – це «стан захищеності інформаційного середовища суспільства, який забезпечує його формування, використання й розвиток в інтересах громадян, організацій держави» [Коваленко 2010, с. 123].

Слушною є думка С. Гончара, Г. Леоненка та О. Юдіна, що, крім технічних засобів забезпечення інформаційної безпеки в критичній інфраструктурі України, необхідно також фільтрувати контент, який потрапляє до внутрішньої системи через загальну мережу інтернет [Гончар, Леоненко, Юдін 2014, с. 38]. Наведемо визначення терміна *контент* (від англ. *content* «інформація, зображення, відео тощо, які є частиною чогось, наприклад, вебсайту» (CD)) – це будь-яка форма інформації, подана через різні канали комунікації, як-от текст, зображення, відео, аудіо, графіка або інтерактивні елементи. У цифровому контексті контент охоплює всі види матеріалів, розміщених у мережі інтернет, а саме статті, блоги, дописи в соціальних мережах, відео на YouTube, подкасти, інфографіку, електронні книги та інші форми мультимедійного контенту. Тут постає питання дослідження лінгвокогнітивного аспекту ментальної й інформаційної безпеки індивідів, адже кожна окрема особа становить цілісну систему, а відтак нездатність індивіда визначити ризики й протистояти їм може загрожувати суспільству в цілому.

Поняття інформаційної безпеки держави, за Л. Кочубей, слід також розглядати в контексті створення безпечних умов існування інформаційних технологій, які

включають питання захисту інформації як такої, інформаційної інфраструктури держави, інформаційного ринку та створення безпечних умов існування і розвитку інформаційних процесів [Кочубей 2015, с. 222]. Безумовно, інформаційна безпека є фундаментальним чинником і складником національної безпеки, адже в епоху розвитку технологій інформація може слугувати як зняряддям пропаганди або шахрайства, так і механізмом самозахисту [Валюшко 2018, с. 101].

Отже, на підставі проведеного аналізу термінів *інформаційні технології* та *інформаційна безпека* можна зробити висновок, що ці поняття мають багатовимірні дефініції залежно від контексту їх використання. Зокрема, ЮНЕСКО та Merriam-Webster акцентують увагу на технологічних аспектах інформаційних технологій, тоді як інші автори, як-от Г. Поппель і К. Юдкова, наголошують на функціональних цілях і завданнях ІТ. Сучасні наукові підходи вимагають урахування як технічних нововведень, так і мети використання ІТ-ресурсів.

Інформація і дані як засадничі концепти у сфері інформаційної безпеки

Оскільки дослідження лінгвокогнітивного механізму захисту людини від цифрових та інших інформаційних загроз здійснюємо вперше, спостерігаємо нестачу релевантної літератури на цю тему. Однак варто зазначити, що наявний цілий пласт матеріалу, присвячений інформаційній безпеці українського суспільства, захисту даних користувачів у мережі інтернет, а також досвіду протидії шахрайствам [Кривенко 2017, с. 208; Марущак 2011, с. 92; Парфенюк 2019, с. 123; Кочубей 2015, с. 220; Коваленко 2010, с. 123; Ісмайлов, Белих 2019, с. 206].

Інформація – це вкрай складний феномен, достеменне розуміння якого сприятиме вдосконаленню системи її захисту, як внутрішнього, так і зовнішнього. Як термін, *інформація* може бути потрактована залежно від дисципліни, у фокус якої він потрапляє.

Із огляду на кібернетику, наприклад, слід виокремлювати такі поняття, як *відомості*, *дані* та власне *інформація*. Під *відомостями* розуміють змістовну частину інформації, котра дозволяє її носієві пізнавати довкілля, таким чином забезпечуючи

процеси соціальної комунікації [Варенко, Братусь, Дорошенко, Смольніков, Юрченко 2013, с. 14].

Згідно з Академічним тлумачним словником української мови, *дані* – це «відомості, показники, необхідні для ознайомлення з ким-, чим-небудь, для характеристики когось, чогось або для певних висновків, рішень» (АТСУМ). Відповідно, *дані* – це термін, використовуваний як синонімічний до *відомостей*, однак у контексті обчислювальної техніки, який також є змістовим складником інформації, результатом опису образів, подій, явищ тощо комп'ютерним або людським інтелектом. Проте, на нашу думку, *дані* не можуть бути інтерпретовані як інформація в широкому сенсі, поки вони не є опрацьованими й розтлумаченими, тому що самі по собі *дані* можуть лише бути збережені на певному носії, передані іншому носієві або ж оброблені за допомогою різних методів, як автоматизованих, так і мануальних (дії користувача приладом).

Згідно з позицією О. Харенко, *дані* – це той пласт інформації або відомостей, який може бути лише збережений на матеріальних носіях або відображений в електронному вигляді [Харенко 2014, с. 121]. Тим часом Закон України «Про телекомунікації» окреслює термін *дані* як інформацію у формі, придатній для автоматизованого оброблення її засобами обчислювальної техніки, таким чином пов'язуючи це поняття з технічними властивостями матеріальних об'єктів, створених для зчитування, запису, зберігання та поширення інформації у цифровому вигляді.

У перебігу розвитку й перетворення обчислювальних приладів на універсальні технології для оброблення даних у комп'ютерних науках почали виокремлювати поняття *персональні дані* та *великі дані*. Так, О. Орлов визначає *великі дані* як серію підходів, інструментів і методів оброблення, структурованих і неструктурованих даних значних обсягів для отримання результатів, що навіть не сприймаються людиною, ефективних в умовах безперервного приросту, розподілу за численними вузлами обчислювальної мережі [Орлов 2016, с. 4]. Конвенція Ради Європи № 108 про захист осіб у зв'язку з автоматизованим обробленням персональних даних 1981 р. визначає *персональні дані* як «будь-яку інформацію, яка стосується конкретно

визначеної особи або особи, що може бути конкретно визначеною». Існує також поняття *метадані*, тобто дані, що описують інші дані, проте в нашому подальшому дослідженні цей тип інформації не буде застосований, адже його не використовують під час прямої міжособистісної комунікації з метою сугестії.

Важливим аспектом розуміння інформації в контексті безпеки когнітивного простору людини є врахування її якості та впорядкованості. Із погляду математичної теорії зв'язку, запропонованої К. Шенноном, ключовим показником інформації є її здатність зменшувати невизначеність, тобто ентропію [Shannon 1948]. У межах нашого дослідження *ентропію* слід трактувати як «міру невизначеності або хаотичності інформаційного стану системи, що виникає внаслідок нестачі релевантних даних або наявності суперечливих відомостей». Однак у сучасному цифровому середовищі спостерігаємо зворотний процес – поширення явища, яке ми визначаємо як *інформаційний шум*, що перенасичує канали комунікації надлишковими або хибними відомостями. Як зазначає Г. Почепцов, в умовах інформаційної війни дані часто використовують не для інформування, а для створення альтернативного порядку денного, де смислові конструкції підміняють емоційними тригерами [Почепцов 2015, с. 42]. Це зумовлює виникнення ситуації «інформаційної перевантаженості», при якій когнітивні фільтри індивіда перестають ефективно розрізняти об'єктивні відомості та маніпулятивні вкиди, що безпосередньо загрожує цілісності сприйняття.

У цьому зв'язку доцільно згадати концепцію «суспільства знань», де інформація стає не лише ресурсом, а й інструментом соціальної інженерії [Castells 2000]. За Н. Вінером, *інформація* – це «позначення змісту, отриманого із зовнішнього світу в процесі нашого пристосування до нього і пристосування до нього наших почуттів» [Wiener 1954]. Якщо цей зміст є викривленим (як у випадку з фішинговими текстами або пропагандою), процес адаптації суб'єкта до реальності порушено, що веде до прийняття хибних рішень і активує фрейм НЕБЕЗПЕКИ. Згідно з авторським робочим визначенням дисертанта, під терміном *фрейм* слід розуміти гнучку структуру знань, що репрезентує стереотипну ситуацію та містить набір сценаріїв,

ролей і очікувань, які визначають алгоритм інтерпретації дійсності індивідом. Це поняття, запозичене з когнітивної психології та галузі штучного інтелекту (зокрема з праць М. Мінського) [Minsky 1974, с. 211], у межах нашого дослідження виступає базовим інструментом для опису того, як саме зловмисники моделюють сприйняття жертви через мовні конструкції.

У межах лінгвістичної парадигми фрейм постає не лише як статична структура представлення знань, а й як динамічний інструмент когнітивного та семантичного моделювання. Так, фреймова семантика дозволяє експлікувати принципи структурування людського досвіду, де межа між суто мовними одиницями та енциклопедичними знаннями є дифузною [Дячук, Криворучко, 2021, с. 138]. У контексті методології дослідження фрейм розглядають як універсальну одиницю моделювання, що забезпечує аналіз узаємодії семантичного наповнення мови зі структурами мислення. Фрейми ідентифіковані як організовані лексичні підсистеми, що на мовленнєвому рівні вербалізують соціокультурні та національно-специфічні особливості певної лінгвокультури. Таким чином, застосування фреймового аналізу сприяє глибинній інтерпретації концептуальної природи слова, розкриваючи його зв'язок із багатограними структурами когніції [Дячук, Криворучко, 2021, с. 139].

Логіка поєднання лінгвоконцептологічного та лінгвокогнітивного підходів у нашій праці ґрунтується на розмежуванні об'єкта та механізму його актуалізації. Так, якщо концепт постає як статичне ментальне ядро, що акумулює культурно-історичні та ціннісні сенси (наприклад, НЕБЕЗПЕКА чи СТРАХ), то *фрейм* є операційною системою цього концепту, котра впорядковує ці сенси у конкретні мовленнєві сценарії впливу. Оскільки фреймова семантика відіграє ключову роль у дешифруванні сугестивних механізмів, детальний аналіз типології та архітектури фреймів, а також специфіку їх активації в цифровому дискурсі буде ґрунтовно викладено в наступному розділі.

БЕЗПЕКУ ДАНИХ варто розглядати не лише як технічну цілісність бітів, а як когнітивну стійкість адресата до деструктивних смислів. Таким чином, перехід від *даних* до *знань* вимагає активного інтелектуального оброблення, яке стає об'єктом

атаки зловмисників. Урахування цих філософських та кібернетичних аспектів дозволяє нам стверджувати, що лінгвокогнітивний захист є першим шаром інформаційної безпеки, оскільки він спрямований на верифікацію змістового наповнення повідомлення ще до моменту його деструктивного впливу.

Трансформація розуміння приватності в умовах розвитку інформаційного суспільства зумовлює зміну парадигми захисту від суто технічної до правової та когнітивної. Так, В. Пилипчук і В. Брижко трактують термін *інформаційний суверенітет особи* як «право людини визначати ким, коли, з якою метою та яким чином інформація про неї буде використовуватися іншими особами» [Пилипчук, Брижко 2016, с. 61]. Відповідно, БЕЗПЕКУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ розглядаємо не лише як технічний захист, а як запоруку ПРИВАТНОСТІ, що є фундаментом людської гідності та свободи.

Як зазначають автори дослідження, сучасні інформаційно-комп'ютерні технології значно посилюють ризики порушення приватності, оскільки вони передбачають накопичення і зберігання даних на віддалених серверах, що дозволяє використовувати «великий, територіально і технологічно розподілений обсяг інформації про конкретну людину» [Пилипчук, Брижко 2016, с. 62]. Існування подібної технології викликає потребу у формуванні нової системи регулювання та запровадженні інституту «права приватної власності людини на свої персональні дані» [Пилипчук, Брижко 2016, с. 60]. Запропонована категорія відображає правовий статус особи щодо можливості «володіти, користуватися і надавати згоду на використання (розпорядження) своїми персональними даними» [Пилипчук, Брижко 2016, с. 64]. Таким чином, ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ у цифровій сфері пов'язана з інформаційною приватністю, котра визначає «право людини бути захищеною від втручання в її особисте життя» через несанкціоноване використання відомостей [Пилипчук, Брижко 2016, с. 62]. Урахування цих аспектів дозволяє стверджувати, що лінгвокогнітивний захист має спиратися на право суб'єкта контролювати власну інформаційну оболонку, запобігаючи маніпулятивній деформації свідомості.

Погоджуючись із загальним спрямуванням праць зазначених дослідників щодо пріоритетності захисту ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ, водночас, варто зауважити, що наявні підходи розглядають проблему переважно крізь призму юриспруденції та кібернетики. Цілком закономірно, що у фокусі таких досліджень перебуває правовий статус інформації або технічні параметри її передання, тоді як мовна оболонка повідомлення залишається поза увагою. Проте, на наше переконання, ігнорування лінгвістичного складника призводить до звуження поняття безпеки лише до «цифрової приватності». У цьому контексті ми пропонуємо власне бачення терміна *інформація* як «динамічної когнітивної системи, що стає знанням лише після успішного проходження крізь лінгвосемантичні фільтри свідомості». Таке визначення дозволяє нам вийти за межі галузевих обмежень права чи техніки й обґрунтувати необхідність захисту когнітивної автономії особи, де первинним шаром оборони виступає саме критичне розшифрування мовних кодів, а не лише надійність каналів зв'язку.

Опрацювання публікацій із проблематики визначення *інформаційної безпеки* [Шемчук 2019, с. 31; Чеховська, Шлапаченко 2018, с. 104; Хохлачова 2012, с. 23; Хорошко 2016, с. 283; Харченко, Ліпкан, Логінов 2004; Харенко 2014, с. 119; Твердохліб 2019, с. 214] дозволяє дійти висновку, що фахівці з різних галузей, як-от економіка, політика, юриспруденція, мовознавство тощо, убачають у цьому явищі різну концептуальну основу. Аби уніфікувати це поняття й дати йому вужчу дефініцію в контексті нашого дослідження, пропонуємо авторське робоче визначення. Термін *інформаційна безпека* передбачає стан індивіда, організації, підприємства, держави та суспільства, при якому процес обміну інформацією між носіями проходить у сприятливих умовах, позбавлених як зовнішніх, так і внутрішніх загроз витоку, крадіжки, підроблення або маніпуляції інформацією.

Таким чином, акумульовані з проаналізованих джерел знання можуть послугувати достатнім базисом для розроблення лінгвокогнітивного механізму протидії маніпуляції, що сприяє концептуалізації поняття інформації, а також захисту даних користувачів у мережі інтернет та протидії шахрайству. У контексті

кібернетики та обчислювальної техніки інформація є складним феноменом, який вимагає комплексного підходу для ефективного захисту. Інформаційні технології слід розглядати як сукупність методів і засобів для створення, зберігання, оброблення та поширення інформації, що сприяє вдосконаленню людської діяльності. Досліджені аспекти інформаційної безпеки дозволяють стверджувати, що ефективна система протидії загрозам в українському суспільстві має базуватися на принципі когнітивного суверенітету. Це передбачає, що захист інформаційних процесів є успішним лише тоді, коли він забезпечує надійність не лише каналів зв'язку, а й алгоритмів прийняття рішень індивідом. Отже, запропоноване нами робоче визначення та виокремлені лінгвокогнітивні фільтри слугуватимуть основою для подальшого аналізу сугестивних стратегій у цифровому дискурсі, забезпечуючи перехід від пасивного споживання даних до активного інтелектуального захисту особистості.

Зміст концептів ДЕРЖАВНИЙ СТАТУС УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ та ДЕРЖАВНА МОВА

Іншим ключовим терміном у нашому дослідженні є *державний статус сучасної української мови*, формування якого почалося з визнання офіційного статусу української мови на початку XX ст. [Данилевська 2009, с. 58] і завершилося в епоху незалежності. У третьому пункті Статті 1 Розділу I Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» вказано про те, що українська мова є «невіддільним елементом конституційного ладу України як унітарної держави», а четвертий пункт наголошує на тому, що «статус української мови як єдиної державної мови в Україні визначається виключно Конституцією України» [Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» 2019]. Крім того, у Законі України відзначено державотворчу роль статусу української мови як єдиної державної.

У сучасній юридичній науці питання статусу мови розглядають як фундаментальну засаду конституційного ладу. Зокрема, В. Кобрин підкреслює, що

державна мова постає не просто як засіб комунікації, а як «чинник і форма консолідації української нації», що забезпечує її самоідентифікацію та єдність у часі та просторі [Кобрин 2023, с. 28]. Дослідник акцентує на тому, що державна мова є «соціальним клеєм», який запобігає фрагментації суспільства. Уважаємо, що саме консолідаційна функція є першоосновою для формування стійкого до зовнішніх загроз інформаційного середовища.

Водночас О. Тараненко зауважує, що зміцнення позицій мови як державної невіддільне від процесу її «очищення» та посилення «українськості» у термінологічних та стилістичних нормах [Тараненко 2013, с. 83]. Ми поділяємо думку авторів щодо важливості функціонального наповнення статусу, проте маємо констатувати, що згадані дослідження (В. Кобрин, О. Тараненко) ставлять акцент на правовій консолідації. Натомість мова як об'єкт інформаційної безпеки та інструмент лінгвокогнітивного захисту все ще потребує глибшого вивчення.

Як слушно зауважують П. Захарченко та О. Сибіга, ухвалення сучасного мовного законодавства стало завершальним етапом багатолітнього протистояння, що дозволило вивести статус мови з площини політичних маніпуляцій у площину конституційного ладу. Автори наголошують, що статус української мови як державної є невід'ємним атрибутом держави, що забезпечує її суверенітет та територіальну цілісність [Захарченко, Сибіга 2019, с. 248]. Так, ця теза підтверджує, що мовна безпека є еквівалентом безпеки держави.

Проте П. Захарченко та О. Сибіга акцентують увагу переважно на юридичній бездоганності закону та спростуванні маніпулятивних закидів щодо дискримінації меншин. Слід розглядати зазначений правовий фундамент як необхідну умову для формування механізмів лінгвокогнітивного захисту. Відсутність чіткого законодавчого закріплення державної мови унеможлиблює уніфікацію інформаційних потоків, що зумовлює вразливість суспільства до деструктивних впливів.

А. Берегсасі та С. Черничко, аналізуючи ієрархію мовних статусів, визначають *мовну політику* як діяльність, що безпосередньо «визначає юридичний статус мов»

[Берегсасі, Черничко 2012, с. 27]. Історична ретроспектива, наведена авторами, підтверджує, що зміна юридичного статусу мови призводить до трансформації лінгвістичної лояльності та зміни алгоритмів інтерпретації інформації. Таким чином, сучасний статус української мови, унормований чинним законодавством, виступає інструментом стабілізації національного комунікативного простору.

Зміна статусів, описана А. Берегсасі та С. Черничком, є прикладом того, як через інструмент державної мови відбувалась експансія чужих когнітивних фреймів. Це підтверджує нашу тезу про те, що державний статус є не лише «правом на вживання у школі чи офісі», а стратегічним ресурсом інформаційного суверенітету. Якщо П. Захарченко та О. Сибіга зосереджені на статичному праві, а А. Берегсасі та С. Черничко – на історичній змінності статусу, то ми пропонуємо об'єднати ці підходи через призму лінгвокогнітивної стійкості. Стабільний і захищений державний статус мови виступає гарантом того, що ментальний простір українського суспільства не буде підданий черговій статусній трансформації під тиском зовнішньої агресії.

Особливої ваги у дослідженні процесів мовної безпеки набуває сучасний статус української мови, який розглядають як стратегічний чинник консолідації суспільства. Як зазначає І. Вашеняк, на сучасному етапі розвитку державності українська мова стає не лише засобом спілкування, а й головною ознакою самоідентифікації української нації та важливим атрибутом національної безпеки [Вашеняк 2012, с. 24]. Автор наголошує на тому, що утвердження мови в усіх сферах публічного життя є процесом подолання наслідків тривалого лінгвоциду та деформації національної свідомості [Вашеняк 2012, с. 25]. Тож зміцнення мовного статусу є прямою передумовою формування стійкого когнітивного простору. Таким чином, сучасний статус української мови в інтерпретації І. Вашеняк постає як динамічна категорія, що забезпечує ментальний суверенітет народу.

Із огляду на проаналізовані праці, стає очевидним, що усталеної дефініції *державного статусу української мови*, яка би прямо пов'язувала її з механізмами захисту від сугестивного впливу, не існує. Тому пропонуємо робоче визначення:

«закріплений Конституцією України й українським законодавством стан української мови, відображений у соціально-політичній, правовій, інформаційній, освітній та інших галузях людської діяльності, зумовлений культурою й наданий владою для упорядкування, уніфікації, а також забезпечення інформаційної безпеки держави».

Уперше наміри парламенту трансформувати статус української мови було оприлюднено у 1917 р. в одній із відозв, яка сприяла кращому розповсюдженню державної мови в закладах освіти [Перша відозва Центральної Ради 9 березня 1917 р. 1996, с. 38]. Так, Українська Центральна Рада (УЦР) сприяла поетапному розвитку статусу української мови, починаючи від визнання її офіційною, потім офіційно-урядовою, а тоді вже й державною [Терлюк 2021, с. 72]. Відповідно до визначення Конституційного Суду України, *державна мова* – це «мова, якій надано правовий статус обов'язкового засобу спілкування у публічних сферах суспільного життя» [Конституційний Суд України].

Державна мова, за О. Герасимовою, – «закріплена традицією або законодавством мова, вживання якої є обов'язковим для органів державного управління та в діловодстві, громадських органах та організаціях, на підприємствах, у державних закладах освіти, науки, культури, у сферах зв'язку та інформатики» [Герасимова 2009, с. 3]. Попри охоплення всіх сфер функціонування державної мови, визначення О. Герасимової не враховує мети надання українській мові статусу державної. Із огляду на розглянуті публікації й проаналізовану термінологію, робимо висновок, що попри існування окремого терміна *державна мова*, усталеної дефініції *державного статусу української мови* не існує. Тому пропонуємо власне робоче визначення – «закріплене Конституцією України й українським законодавством становище української мови, відображене в соціально-політичній, правовій, інформаційній, освітній та інших сферах людської діяльності, зумовлене культурою й надане владою для упорядкування, уніфікації, а також забезпечення інформаційної безпеки держави».

Проблематика державного статусу мови набуває особливого значення в часи збройної агресії. Ураховуючи тривалий період двомовності, котрий подекуди й нині

існує на деяких територіях України, а також багатомільйонні інвестиції ворога в апарат пропаганди, варто детальніше розглянути питання зміцнення статусу української мови як державної, адже це безпосередньо впливає на наближення перемоги.

Інформаційна безпека, упроваджена через призму мовної політики, відіграє істотну роль в обороноздатності держави. Правила ведення гібридної війни вимагають від суспільства, інститутів освіти та органів влади відповідної захисної або й навіть превентивної реакції на спроби ворога дискредитувати державний статус української мови.

Згідно з позицією Л. Саліонович і Т. Нетецької, аналіз саме законодавчо-правових, етнополітичних та демографічних чинників – це критично важливий аспект формування державної мовної політики [Саліонович, Нетецька 2020, с. 77]. Хоча в нашому дослідженні ці чинники впливу не будуть розглянуті з достатньою скрупульозністю в міру лінгвоконцептологічного спрямування розвідки, ігнорувати такі важливі аспекти теж було би помилкою. В. І. Андріяш наголошує на верховенстві етнополітичних процесів у державотворенні [Андріяш 2013, с. 19]. Саме тому лінгвоконцептологія і когнітивна лінгвістика посядуть чільні місця у парадигмі нашого дослідження. Без урахування етнокультурних чинників неможливо сконструювати цілісну модель зміцнення української мови як державної, а без когнітивістики складно буде спрогнозувати сприйняття мови в інтернет-вимірі.

Закон «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 року № 2469-VIII передбачає забезпечення не лише воєнної, зовнішньополітичної, державної, екологічної та економічної безпеки, а й захисту громадян в інформаційному й цифровому просторах. Окрім того, Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 25 квітня 2019 р. № 2704-VII має на меті зміцнити роль державної мови в суспільстві [Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» 2019]. Однак визначним є саме елемент освіти у створенні сприятливих умов для розвитку культурного аспекту

української мови як державної, а особлива необхідність виникає в період гібридної війни, коли ворог застосовує методи пропаганди, зокрема й лінгвістичні.

Отже, на основі аналізу історичних і сучасних джерел, а також законодавчих актів, припускаємо, що державний статус української мови сформувався через послідовне визнання її офіційного статусу, від початку XX ст. і завершуючи сучасною незалежною Україною. Однак, попри існування терміна *державна мова*, усталеної дефініції *державного статусу української мови* досі немає. Тож було запропоновано авторське робоче визначення, котре відповідає вимогам часу. зміцнення державного статусу української мови є критично важливим для інформаційної безпеки та обороноздатності країни. В умовах тривалої двомовності та значних інвестицій ворога в пропаганду українська мова виступає як ключовий елемент у протидії інформаційним загрозам. Законодавчо-правові, етнополітичні та демографічні чинники відіграють значну роль у формуванні державної мовної політики, що підкреслює необхідність інтеграції цих аспектів у стратегію захисту. Урахування когнітивних аспектів дозволить створити цілісну модель зміцнення української мови, а також спрогнозувати її сприйняття в цифровому просторі. Законодавчі акти України, зокрема Закон «Про національну безпеку України» та Закон «Про забезпечення функціонування української мови як державної», визначають важливість захисту інформаційного простору та розвитку державної мови. Освітні інституції відіграють вирішальну роль у створенні умов для культурного розвитку української мови, що є особливо важливим у період гібридної війни, коли ворог активно використовує методи пропаганди.

Критерії цифровізованої мови крізь призму мовної і концептуальної картин світу

Потребують визначення також інші робочі терміни, запропоновані нами в перебігу дослідження проблематики взаємозв'язку ІТ й української мови. Наприклад, термін *цифровізована (українська) мова*, за нашим визначенням, позначає природну мову, граматичні, синтаксичні, пунктуаційні, стилістичні, семантичні, фонетичні та

інші аспекти якої органічно або штучно трансформовані під впливом інформаційних технологій, часто з метою забезпечення більш однозначного, швидшого та бізнес-орієнтованого сприйняття людиною мови в цифровому вимірі. Доречним видається й тлумачення іншого запропонованого нами терміна *цифрова картина світу*. Як і такі явища, як мовна або концептуальна картини світу, їх цифрова варіація охоплює історично сформований комплекс колективних або індивідуальних уявлень людини про функціонування й роль інформаційних технологій у житті суспільства.

Аби порівняти *цифрову картину світу* з іншими парадигмами мислення українців, слід також розглянути визначення інших картин світу. Так, наприклад, за дефініцією К. Красовської, *мовна картина світу* – це «спосіб відбиття реальності у свідомості людини крізь призму мовних та культурно-національних особливостей» [Красовська 2009, с. 121]. Іншими словами, мовна картина світу передбачає засіб вираження знань, зафіксованих у *концептуальній картині світу*. Хоч нині узвичаєно використовувати в дослідженнях різні варіанти концептуальної картини світу, як-от художня чи релігійна, проте зазвичай лінгвісти поєднують усі ці парадигми в *концептуальну картину світу* [Красовська 2009, с. 121].

Не менш доречним є визначення О. Хорошун, яка постулює, що *мовна картина світу* – це «відбитий засобами мови образ свідомості, реальності, модель інтегрального знання про концептуальну систему уявлень, що репрезентована мовою. Мовну картину світу прийнято відмежовувати від концептуальної, або когнітивної моделі світу, що є основою мовного втілення, словесної концептуалізації сукупності знань людини про світ» [Хорошун 2011, с. 241]. Є. Бондаренко визначає бінарну опозицію *концептуальна картина світу* – *мовна картина світу* як «глобальний динамічний образ світу в цьому різноманітті його властивостей, що лежить в основі світогляду людини, групи чи суспільства та є результатом і регулятором усіх видів діяльності її носіїв» [Бондаренко 2005, с. 42].

Дослідження мовної картини світу в сучасній лінгвістиці часто базується на вивченні асоціативних полів, оскільки такий підхід дозволяє «відстежити найактуальніші в момент анкетування елементи значення концепту, визначити їхню

ієрархію та зафіксувати семантичні зсуви, що відбуваються у мовній картині світу народу» [Близнюк, Мельник 2023, с. 30]. Прикладом такої трансформації є сучасний концепт БАТЬКІВЩИНА, який у свідомості молодих українців утратив зв'язок зі спадщиною та майном, проте далі актуалізує зв'язок із родиною та додом [Близнюк 2022, с. 78]. Автори підтверджують, що семантичне наповнення концептів динамічно реагує на соціальні кризи, які К. Близнюк характеризує як каталізатор його еволюції [Близнюк, Мельник 2023, с. 29].

Результати асоціативного експерименту К. Близнюк та Р. Свідченка дозволяють простежити трансформацію мовної свідомості через оцінний аспект сприйняття дійсності. Автори акцентують на тому, що в умовах збройного конфлікту слова-атрибути воєнних дій утрачають свою денотативну нейтральність. Такі лексеми, як *танк*, *ракета* або *постріл*, у позавоєнному контексті можуть бути сприйняті як технічні терміни або елементи параду, проте в сучасній мовній картині світу вони стають символами смерті та руйнувань, набуваючи стійких негативних конотацій [Близнюк, Свідченко 2022, с. 21].

Окрему увагу дослідники приділяють графічним трансформаціям власних назв як засобу вираження емоційного ставлення мовців [Близнюк, Свідченко 2022, с. 21]. Використання малої літери при написанні назви країни-агресора або прізвищ її очільників розглядають не як орфографічну помилку, а як умисний стилістичний прийом, що реалізує викривальну та засуджувальну функції мови. К. Близнюк та Р. Свідченко пояснюють таку тенденцію прагненням респондентів вербалізувати зневагу та осуд через порушення мовних норм, що перетворює графіку на інструмент інформаційної боротьби та маркер особистої позиції мовця [Близнюк, Свідченко 2022, с. 20-22].

На думку К. Красовської, концептуальна картина світу є підґрунтям мовної картини, однак концептуальна картина світу універсальніша і є спільною для народів із однаковим рівнем знань про світ, водночас мова відображає досвід кожного народу і виявляє не тільки спільні знання, а й своєрідність бачення світу [Красовська 2009, с. 121]. Іншого підходу дотримується

А. Середницька, стверджуючи, що «концептуальна картина світу – це репрезентація світобудови у свідомості людини у вигляді системи концептів» [Середницька 2016, с. 70]. Своєю чергою концепти (або як їх іще називає А. Середницька – *когнітивні універсалії*) сприяють систематизації й уніфікації знань людини про Універсум у формі абстракцій. Як уважає М. Полюжин, під поняттям *концепт* слід розуміти ментальну одиницю або елемент свідомості, який слугує посередником між мовою і дійсністю, охоплюючи культурну інформацію, у якій його обробляють і систематизують [Полюжин 2015, с. 215].

Згідно з А. Мартинюк, *концепт* – це мінімальна структурна одиниця знання. Основоположником ідеї концепту вважають П. Абеляра (1079-1142), який ототожнював це поняття з тлумаченням Біблії [Мартинюк 2012, с. 38]. Попри численні сильні сторони визначень цих термінів різними авторами, як-от лаконічність і влучність, виникає потреба доповнити і розширити їх, адже їм бракує ширшого лінгвоконцептологічного охоплення сучасних явищ.

Проаналізувавши визначення таких термінів, як *концепт*, а також *концептуальна картина світу* та *мовна картина світу*, можемо запропонувати наші робочі дефініції. Отже, на нашу думку, *концепт* – це семантично, ментально та культурно навантажений квант знань і уявлень про певне явище чи ідею, який зазнає змін під дією різноманітних зовнішніх чинників. *Концептуальна картина світу* – система концептів, які слугують носіями уявлень людини про світобудову, підсвідомо сконструйованих фізіологічними, культурними, соціальними та мовними чинниками з метою полегшити й систематизувати процес пізнання і відтворення вже здобутих знань. *Мовна картина світу* – це система концептів у свідомості мовця, які віддзеркалюють мовні й культурні аспекти уявлення людини про дійсність.

Іще одним фундаментальним терміном, який потребує чітко окресленої дефініції, є *концептосфера*. Так, цей термін часто тлумачать як набір систематизованих і впорядкованих понять, концептів [Shashkina, Druzhinina, Sokolova 2017, с. 101]. Наприклад, Т. Нікішина визначає *концептосферу* як мисленнєву форму, котра містить усі концепти, що узагальнюють ознаки світу [Нікішина 2019, с. 261].

Теоретична база нашого дослідження синтезує наведені вище психолінгвістичні та соціолінгвістичні підходи, проте фокусується на специфічних критеріях цифровізованої мови. Основними критеріями, що лягли в основу нашої моделі цифровізованої мови, є: 1) адаптивність (здатність мови миттєво концептуалізувати нові технологічні та соціальні виклики); 2) денотативна лабільність (зміна нейтральних значень на оцінно-марковані під впливом цифрового дискурсу); 3) функціональна прагматичність (пріоритет однозначності та швидкості передання змісту). Саме поєднання цих критеріїв дозволяє розглядати особливості функціонування української мови в цифровому середовищі комунікації не як стихійні помилки, а як системну відповідь когнітивного простору на запити цифрової епохи.

Таким чином, мовна і концептуальна картини світу відіграють ключову роль у розумінні трансформації цифровізованої української мови, оскільки вони відображають колективні уявлення про дійсність і культурно-національні особливості. Опрацьовані дослідження надали фактичний матеріал для підтвердження динамічності мовної картини світу. Проте авторською позицією є виокремлення цифрового складника як автономного регулятора цих процесів. Поняття *концепт*, що слугує посередником між мовою і дійсністю, є центральним для нашої теоретичної бази, де критеріями цифровізації виступають саме структурні та графічні зміни, що забезпечують когнітивну стійкість реципієнта. Подальші дослідження у цій галузі дозволять глибше зрозуміти, яким чином цифрові технології впливають на мовні процеси і концептуалізацію знань.

Семантика концептів в аспекті трансформацій української мови під впливом гібридної війни

Окрему роль у дослідженні відіграють поняття *контрольованих* і *неконтрольованих трансформацій української мови* під впливом функціонування інформаційних технологій. За нашим визначенням, термін *контрольовані трансформації мови* позначає зумисно спричинений процес зміни окремих частин і явищ мови під дією різноманітних людських чинників із метою оптимізації

використання мовних ресурсів суспільством. Антонімічний йому термін *неконтрольовані трансформації мови* – це, за нашим робочим визначенням, органічний або несвідомо спровокований процес зміни окремих частин і явищ мови під дією різноманітних чинників, які протікають без контролю відповідальних осіб.

Варто також приділити увагу визначенню полісемантичного терміна *гібридна війна*, оскільки існує кілька можливих інтерпретацій. Як відзначає О. Комарчук, *гібридна війна* включає реалізацію комплексу гібридних загроз різного виду, а саме: традиційні, нестандартні, масштабний тероризм, а також підривні дії, коли використовують інноваційні технології для протидії військовій силі супротивника, такі як масовані кібератаки, підривні дії в енергетичній, економічній сферах тощо [Комарчук 2018, с. 49]. Інша дефініція *гібридної війни* – активні військові дії з використанням спеціального озброєння (метою яких є фізичне знищення ворога та його людської сили), так і комплекс певних дій агресора щодо потерпілої сторони, спрямованих на дискредитацію останнього в очах світового співтовариства, власного народу, розкол політичної еліти та суспільства в цілому [Феськов 2016, с. 66].

Засновник сучасної концепції гібридних загроз Ф. Гоффман визначає гібридну війну як таку, що поєднує в собі «традиційні військові спроможності з тактикою іррегулярних формувань, терористичними актами та деструктивним хаосом», де межа між мирним часом і конфліктом стає розмитою [Hoffman, 2007, с. 8]. Тож мультимодальність конфлікту безпосередньо впливає на семантичну стабільність мови. У цифрову епоху ці загрози доповнені використанням інноваційних технологій, що вимагає розширення дефініції.

У цьому контексті доречно згадати Дж. Ная, чия теорія «м'якої сили» (*soft power*) та «розумної сили» (*smart power*) пояснює, як у гібридному протистоянні інформація та мовні смисли стають зброєю для «формування вподобань інших через інтелектуальне та культурне домінування» [Nye, 2011]. Уважаємо, що контрольовані трансформації мови в межах гібридної війни є інструментом реалізації саме такої «сили», де через зміну значень концептів відбувається маніпуляція свідомістю ворога та світової спільноти.

Погоджуючись із думками вищезазначених авторів, слід додати, що термін *гібридна війна* не виключає його використання в контексті повномасштабного російського вторгнення на територію України, а цілком може бути вживане як ширше поняття, котре охоплює кібервійну й зазіхання на інформаційну безпеку держави тощо. Отже, пропонуємо наше авторське визначення терміна *гібридна війна* – це війна, дії обох сторін якої, окрім традиційних способів ведення війни, спрямовані на застосування всіх можливих засобів заподіяння шкоди ворогу, серед яких – механізми кібервійни, тероризм, партизанське протистояння, узурпацію влади, пропаганду, порушення прав людини тощо. Ураховуючи можливості сучасних технологій і глобалізований контекст, у якому вони відбуваються, будь-яка війна ХХІ ст. підпадає під визначення гібридної.

Пропонуємо також термін *онлайн-текст* – це перетворений на програмний код, графічно відображений на екрані певного приладу і переданий через оптоволоконні кабелі текст. Найчастіше функціонування такого виду тексту можна спостерігати у мережі на сторінках вебпрограм і вебсайтів, у мобільних застосунках та в комп'ютерному забезпеченні. *Онлайн-текст* відрізняється від *оцифрованого тексту* тим, що перший існує винятково в мережі інтернет, а другий – на будь-якому обчислювальному приладі, здатному відображати дані у вигляді тексту.

Теоретичне обґрунтування технічної природи такого типу повідомлень знаходимо у Л. Мановича. Автор наголошує, що об'єкти нових медіа ґрунтовані на цифровому коді, що робить їх математично програмованими та піддатливими до автоматизації [Manovich, 2001]. Це підкріплює нашу тезу про відмінність онлайн-тексту як динамічного об'єкта, що існує лише в мережі, від статичного оцифрованого аналога.

Отже, аналіз термінів, пов'язаних із трансформаціями української мови під впливом гібридної війни, виявив необхідність розрізнення контрольованих і неконтрольованих змін мови. Контрольовані трансформації позначають цілеспрямовані зміни мовних явищ для оптимізації мовних ресурсів, тоді як неконтрольовані трансформації виникають спонтанно під дією різноманітних

чинників. Гібридна війна, за нашим визначенням, передбачає застосування традиційних і нетрадиційних методів ведення бойових дій, як-от кібератаки, тероризм, пропаганда та порушення прав людини. Ці методи спрямовані на дискредитацію противника та порушення інформаційної безпеки держави. Додатково було введено термін *онлайн-текст*, що позначає текст, перетворений на програмний код і переданий через оптоволоконні кабелі для відображення на екрані приладу. Онлайн-текст існує винятково в мережі інтернет, відрізняючись від оцифрованого тексту, який може існувати на будь-якому обчислювальному приладі.

Термінологічний апарат дослідження загроз у цифровому просторі

Згідно з нашим робочим визначенням, *лінгвокогнітивний механізм* – це внутрішній механізм людини, залучений до процесу сприйняття, кодування, пізнання, відображення та продукування інформації у різному вигляді шляхом використання мовних ресурсів. Також необхідно дати визначення таким термінам, як *цифрова загроза*, *інтернет-загроза* та *інтернет-шахрайство*, чітко окресливши різницю між цими поняттями. Більшість дослідників апелюють до терміна *кіберзагроза*, який є синонімічним до нашого поняття *цифрова загроза*.

І. Діордіца визначає *кіберзагрози* як протиправні карні дії суб'єктів інформаційних правовідносин, які створюють небезпеку життєво важливим інтересам людини, суспільства та держави загалом, реалізація яких залежить від належного функціонування інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем, а також відносинам щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації [Діордіца 2017, с. 99]. *Цифрова загроза* – широкий спектр шкідливих дій, які можуть відбуватися через кіберпростір. Такі загрози включають пошкодження вебсайту, шпигунство, крадіжку інтелектуальної власності, розподілені атаки на відмову в обслуговуванні (DDoS) та руйнівне шкідливе програмне забезпечення [Abu, Selamat, Ariffin, Yusof 2018, с. 373]. Авторська робоча дефініція *цифрової загрози* – комплекс потенційних або вже наявних протиправних дій індивіда або організації, спрямованих

на створення небезпеки інтересам або здоров'ю людини/групі осіб шляхом використання інформаційних технологій із метою залякування, обману, дезінформування, пропаганди, викрадення, маніпуляції або пошкодження даних тощо.

Термін *інтернет-загроза* пропонуємо вище. Єдина різниця між *цифровою загрозою* та *інтернет-загрозою* полягає в тому, що перше поняття – ширше й охоплює всі можливі небезпеки, спричинені залученням комп'ютерних та інформаційних технологій, а другий термін окреслює винятково загрози, створені через мережу інтернет. Так, *інтернет-загроза* – це будь-яка потенційно небезпечна дія або явище, що може негативно вплинути на безпеку, цілісність або доступність інформаційних ресурсів та систем, що функціонують у глобальній мережі інтернет. Ці загрози включають шкідливе програмне забезпечення (віруси, троянські програми, шпигунські програми), кібератаки (DDoS-атаки, фішинг, зломи), крадіжку особистих даних, кібербулінг, а також поширення неправдивої інформації або фейків (авторське робоче визначення). Хоча більше поширеним є термін *кіберзагроза*, у дослідженні ми також послуговуємось і поняттям *інтернет-загроза*.

Подальше дослідження вимагає також чіткого визначення терміна *інтернет-шахрайство*. На думку О. Кривенка, це поняття передбачає шахрайство, здійснюване за допомогою інтернету. Це стосується шахрайства, скоєного за допомогою електронних покупок, але також за допомогою використання інтернет-послуг, таких, як чати, електронні листи, дошки оголошень або навіть програмне забезпечення, щоб обманювати жертв або іншим чином використовувати їх. Шахрайство може бути пов'язано з підробленими аукціонами, продуктами, які навмисно не будуть доставлені, шахрайство з кредитними і дебетовими картами, крадіжки особистих даних і фішингу [Кривенко 2017, с. 209]. *Фішинг* – це соціально-технічна атака, під час якої зловмисник використовує наявну вразливість, аби передати загрозу через вибране середовище в комп'ютерну систему жертви з метою переконати її виконати певну дію, яка завдасть їй шкоди [Alkhalil, Hewage, Nawaf, Khan 2021 с. 3]. Зазвичай такі дії покликані передати особисту інформацію зловмисникам, які зможуть нею

скористатись у власних цілях. Досліджуючи електронні тексти спам-повідомлень, К. Горбунова завважила, що такі листи від зловмисника досягають перлокутивного ефекту завдяки рекламному характеру вмісту повідомлення, а також його креолізованості [Горбунова 2008, с. 22]. Отже, *інтернет-шахрайство* – це різновид традиційного шахрайства, дії якого перенесені в інтернет задля розширення кількості потенційних жертв і збільшення фінансових збитків через спрощений доступ до даних користувачів мережі інтернет.

Для повноцінного дослідження механізмів впливу цифрових загроз необхідне залучення категоріального апарату когнітивної науки. Насамперед це стосується *когнітивних схем*, які відіграють ключову роль у сприйнятті, інтерпретації та реакції індивіда на інформаційні стимули, зокрема – на повідомлення загрозливого чи маніпулятивного характеру. Саме ці схеми зумовлюють те, як реципієнт комунікації сприймає ризик, інтерпретує повідомлення про небезпеку та приймає рішення в ситуації невизначеності. У контексті маніпуляції, кіберзагроз та інтернет-шахрайства когнітивні схеми визначають схильність до довіри або недовіри, сприйнятливність до страху, провини, загрози тощо, і є критично важливими для аналізу лінгвокогнітивних механізмів впливу.

Термін *когнітивна схема* був розроблений різними авторами, серед яких – У. Найсер, Ж. Піаже та Ф. Бартлетт, у контексті дослідження механізмів ментальної репрезентації дійсності в структурі індивідуальної свідомості [Neisser 2014, с. 273; Goldstein, Naglieri 2011, с. 17-18; Saito 2000, с. 15]. У такий спосіб було закладено теоретичні засади нової парадигми в межах вивчення пізнавальних процесів. У сучасній когнітивній лінгвістиці і психології *когнітивні схеми* трактовані як відносно стабільні когнітивно-афективні комплекси, сформовані в процесі засвоєння індивідуального досвіду. Вони виступають як операційні моделі, за допомогою яких особистість опосередковано структурує, інтерпретує та реконструює отриману інформацію. Так, згідно з Д. Голенд, *схему* слід розглядати як ускладнену когнітивну структуру, своєрідну інтерпретаційну матрицю, що репрезентує індивідуальний досвід у ментальній формі. Вона функціонує як динамічний слід попередніх

переживань, що забезпечує когнітивне структурування нових ситуацій, впливає на процеси осмислення теперішнього та формує очікування майбутнього. Схеми, згідно з Д. Голенд, постають як результат суб'єктивної інтерпретації досвіду у межах наявних соціокультурних норм і традицій. Вони виконують регулятивну функцію у системі самоконтролю особистості та слугують підґрунтям для осмислення актуальних подій. Уточнюючи, Д. Голенд акцентує увагу на тому, що схеми мають статус концептуально змінних ментальних утворень, постійно модифікованих під впливом нової інформації [Holland 1994, с. 68].

Отже, лінгвоконцептологічне, лексико-семантичне та лінгвокогнітивне дослідження різноманітних ресурсів інформаційних технологій України послугують фундаментом для формування нового перспективного вектору вивчення взаємозв'язку мови зі сучасними технологіями. Чітка, структурована та систематизована наукова інтерпретація напрямів розвитку мови в цифровому вимірі дасть можливість побудувати модель еволюції мовної картини світу українців. Урешті-решт прогнозована й контрольована еволюція може сприяти інтеграції української мови й мовознавства у глобальний контекст завдяки більш глибокому розумінню механізму мовної гнучкості, адаптивності та взаємозалежності з інформаційними технологіями. У цьому контексті когнітивні схеми виступають як інваріанти інтерпретації цифрового досвіду, фіксовані в мовних одиницях. Їх дослідження передбачає опис усталених патернів осмислення загроз, ризиків і реакцій на них у свідомості носіїв мови.

ДОДАТОК Б

АНАЛІЗ АНТИУКРАЇНСЬКИХ ТЕКСТІВ В. МЕДВЕДЧУКА, В. ЯНУКОВИЧА ТА Д. ТАБАЧНИКА

1.1. Медведчук В. В. Сучасна українська національна ідея і питання державотворення: моногр. Київ: Україна, 1997. 170 с.

Проаналізуємо публікацію В. Медведчука «Сучасна українська національна ідея і питання державотворення».

Прийняття нової Конституції України – це найважливіша подія у житті українського народу після здобуття Україною незалежності, коли вона стала справді суверенною державою, увійшла у вільну сім'ю демократичних країн світу (Медведчук 1997, с. 5). Використано **патетичну лексику** (*найважливіша подія, справді суверенною, вільна сім'я демократичних країн світу*), покликану звернути увагу реципієнта на винятковість описуваного явища та надати йому піднесеного емоційного забарвлення. Висловлювання з використанням патетичної лексики апелюють до національної гордості та створюють емоційний вплив на реципієнта, спрямований на зниження критичного сприйняття.

Саме ці найважливіші сподівання нашого народу відбилися в його світоглядних уявленнях та віруваннях, моральних та етнічних настановах, християнізації духовного життя, у різних формах громадського самоврядування, традиціях, звичаях та обрядах (Медведчук 1997, с. 5). Ужито **наголос на традиціоналізмі** через перелік (світоглядні уявлення, вірування, моральні та етнічні настанови), що звертається до почуття національної спадкоємності й унікальності, глибоко вкоріненого в концептуальній картині світу українців. Коли автор перераховує концепти з однієї концептосфери, він, вочевидь, намагається підкреслити комплексність і багатогранність традицій, що створює ідеалізований образ минулого.

В літературі правильно зазначається, що ми, українці, єдині, бо неповторні (Медведчук 1997, с. 5). Тут автор застосовує **апеляцію до авторитету** (*в літературі правильно зазначається*), що надає твердженню додаткової легітимності.

Використання епітетів *єдині, неповторні* посилює емоційне сприйняття висловлювання, формуючи ідеалізований образ нації, проте не для возвеличення, а для пониження критичного мислення реципієнта. Ба більше, у наведеному фрагменті також використано дієслово *зазначається* у пасивному стані, що може вказувати на бажання адресанта не уточнювати джерело або залучених до повідомлення актантів, таким чином уникаючи відповідальності за виголошену інформацію.

Що б там не говорили, а «ми – державний народ. І від нас усіх залежить, якою буде наша місія у започаткуванні духовних цінностей світової цивілізації» (Медведчук 1997, с. 6). Ужито **риторичне протиставлення** (*що б там не говорили*) у пресупозиції (адже передбачено, що хтось уже висловлював протилежну думку), яке заперечує потенційних опонентів. Фраза *ми – державний народ* містить **наголос на колективній відповідальності**, спрямований на посилення почуття спільності. Конструкція *якою буде наша місія* апелює до патетичних ідеалів, підкреслюючи виняткову роль нації. Так адресант може спершу ввести в наратив позитивну патріотичну оцінку ситуації, після чого подальші імпліцитні маніпулятивні елементи можуть бути сприйняті без критичного осмислення.

Зараз інколи можна почути твердження відносно того, що раніше, за радянських часів, народ хоча й не був по-справжньому вільним, але заробітну платню одержував регулярно, діяла хоча й не дуже ефективна, але все ж таки якась система соціального захисту населення (Медведчук 1997, с. 7). У цьому реченні В. Медведчук використовує **прийом логічної пастки** у формі умовного зіставлення (раніше... але), що підкреслює негативний аспект радянського періоду, проте залишаючи простір для критичного аналізу сучасності через інтегрування повідомлення про позитивну рису політики СРСР у знеособлене *можна почути*. Такий прийом також можна вважати **еліпсисом**. Використання конструкції хоча й не дуже ефективне, однак воно натякає на поступову деградацію системи соціальної підтримки населення України.

Не може бути сумніву відносно того, що постійне збільшення витрат на військові справи... обов'язково кінець кінцем зумовили б зміни у житті радянського суспільства і держави (Медведчук 1997, с. 7). Фраза *не може бути сумніву* є

прикладом **псевдооб'єктивізації**, коли суб'єктивне твердження подане мовцем як безсумнівний факт. Ужито **емоційно забарвлені словосполучення** (*постійне збільшення, обов'язково кінець кінцем*), що посилює негативне сприйняття описуваних подій.

Ще добре, що розпад СРСР закінчився для України у цілому мирно (Медведчук 1997, с. 7). Тут ужито **евфемізм** із метою **спрощення** (*у цілому мирно*), що згладжує масштабність і складність наслідків розпаду СРСР, створюючи враження легкого й позитивного результату подій, незважаючи на їхню об'єктивну комплексність.

Саме такий підхід до пізнання суті власної національної ідеї притаманний переважній більшості населення, наповним та правлячим колам у розвинених країнах Заходу (Медведчук 1997, с. 25). Ужито **підсилювальну лексику** (*переважній більшості, правлячим колам*), яка має на меті забезпечити загальну підтримку читацької аудиторії, апелюючи до авторитету країн Заходу. Тут використання підсилювальної лексики виступає прийомом, спрямованим на посилення переконливості висловлювання.

Домінуючим він є і в міжнародних документах світової співдружності держав (Медведчук 1997, с. 16). Використано **апеляцію до авторитету** (міжнародних документів світової співдружності держав), що надає твердженню легітимності й знижує ймовірність критичного аналізу.

Такий висновок, попри все інше, значною мірою пов'язаний і з тим, що основу будь-якої справді демократичної і гуманістичної національної ідеї становить система беззаперечних моральних цінностей, проголошених у Нагорній проповіді Христа (Медведчук 1997, с. 16). Застосовано **апеляцію до моральних авторитетів** (Нагірна проповідь Христа), котра повинна вибудувати моральну основу для представленої ідеї, викликаючи повагу й довіру у реципієнта.

Зараз у світі, який внаслідок протистояння та поділу на різні табори опинився під загрозою ядерного катаклізму... такий об'єднавчий фактор потрібен все більше і більше (Медведчук 1997, с. 16). Ужито **гіперболізацію** (*загроза ядерного*

катаклізму) з метою нагнітання ТРИВОГИ, підсилення необхідності об'єднавчого чинника та формування емоційного тиску на аудиторію.

Цілком справедливо зазначається в літературі, що методи, які зараз позначаються як «більшовизм», були в першій половині XX сторіччя провідними не тільки в революційній Росії та СРСР (Медведчук 1997, с. 17). Застосовано дисфемізм («більшовизм»), що надає негативної конотації методам управління тогочасних політиків, асоціюючи їх із жорстокістю й тиранією, таким чином критикуючи тодішню владу.

Саме такий підхід до пізнання суті власної національної ідеї притаманний переважній більшості населення, наповним та правлячим колам у розвинених країнах Заходу (Медведчук 1997, с. 25). Застосовано апеляцію до авторитету (розвинені країни Заходу, правлячі кола), що інтенсифікує ідею про універсальність і правильність підходу, мінімізуючи потребу в критичному аналізі.

Не можна нехтувати тим фактом, що значна частина населення України, може, навіть і несвідомо, підтримує окремі «соціалістичні» ідеї (Медведчук 1997, с. 25). У наведеному фрагменті В. Медведчук застосовує прийом підсилювальної невизначеності через вирази значна частина населення та може, навіть і несвідомо, не підтверджені жодними конкретними дослідженнями чи статистичними відомостями, що може впливати на реципієнта, посилюючи недовіру до узгодженості суспільних цінностей. Невизначеність, якої намагається досягти автор, повинна викликати підозри щодо розколу в суспільстві, імплікуючи, нібито підтримка соціалістичних ідей поширена, навіть якщо цього не усвідомлюють самі українці.

Що взагалі позбавлене потреб, те не має потреби в існуванні (Медведчук 1997, с. 27). Ця цитата Л. А. Феєрбаха слугує прикладом абсолютизації, що надає твердженню вигляду безперечного факту, підсилюючи авторитетність висловлювання.

1. 2. Медведчук В. В. Україна: актуальні питання розвитку суспільства, держави і права. Київ: Інтерпрес ЛТД, 1999. 236 с.

Проаналізуємо публікацію В. Медведчука «Україна: актуальні питання розвитку суспільства, держави і права».

Людство нині переживає знаменні часи у своєму розвитку. Ось-ось воно вступить до третього тисячоліття свого літочислення. Зважаючи на це, здається, можна припустити, що воно набуло неперевершеного досвіду по влаштуванню свого життя, організації найсприятливіших для кожної людини суспільних відносин (Медведчук 1999, с. 3). У цій цитаті використано **піднесену лексику** (знаменні часи, неперевершеного досвіду), котра має на меті створити ефект величності та значущості моменту. Пафос у цьому випадку спонукає читача сприймати твердження як аксіому. Водночас уживання звороту невизначеності *здається, можна припустити* приховує суб'єктивність оцінки, створюючи ілюзію об'єктивності.

Однак це не зовсім так, і з тією чи іншою наполегливістю людство продовжує шукати більш ефективних форм свого існування. І насамперед ця проблема зачіпає народи, які протягом століть перебували у колоніальній та напівколоніальній залежності від розвинутих держав, а також країни колишнього соціалістичного табору (Медведчук 1999, с. 3). Використано **апеляцію до історичної несправедливості** через згадку про колоніальну та напівколоніальну залежність, націлену на відповідну емоційну реакцію в читача. Конструкція з *тією чи іншою наполегливістю* додає не підкріпленої фактами узагальненості.

Зараз в Україні склалася непроста економічна і політична ситуація. Країна все більше й більше зубожіє, стає постійним боржником могутніх світових фінансових сил, що загрожує її незалежності (Медведчук 1999, с. 8). У цьому уривку застосовано **гіперболізацію** (*все більше й більше зубожіє*), що підсилює емоційний вплив на читача. Фраза *могутніх світових фінансових сил* слугує прикладом **евфемізму**, котрий приховує конкретні назви і деталі. Формулювання *загрожує її незалежності* вводить **емоційно забарвлену оцінку**, спрямовану на виклик СТРАХУ за НАЦІОНАЛЬНУ БЕЗПЕКУ.

Значна частина народу, особливо люди похилого віку, перебуває за межею елементарного матеріального виживання (Медведчук 1999, с. 8). Фраза *за межею*

елементарного матеріального виживання є прикладом **негативної метафори**, що формує драматичне бачення суспільного занепаду. Автор використовує **апеляцію до емоцій**, акцентуючи увагу на вразливих соціальних групах (людях похилого віку), щоби викликати співчуття.

Все це у соціальному плані розширює суспільство, що у свою чергу ще більше утруднює процес виходу з кризи (Медведчук 1999, с. 8). Тут ужито **каузальний зв'язок**, поданий як очевидний, хоча причиново-наслідкова залежність між явищами не підкріплена доказами. Формулювання *ще більше утруднює* лише підсилює негативний тон повідомлення.

Тло економічних негараздів до того ще й вкрито туманом політичного бедламу (Медведчук 1999, с. 8). Фраза *туман політичного бедламу* може слугувати прикладом **метафоризованого дисфемізму**, покликаною знецінити політичну ситуацію в Україні. Використання лексеми *бедлам* вербалізує концепт ХАОС, поглиблюючи критичну конотацію тексту.

Зараз же в Україні створена і все активніше починає діяти нова Соціал-демократична партія України (об'єднана). Вона заявила про себе як загальноукраїнська політична сила, що має підтримку в масах, своїх представників у Верховній Раді України, впевнено виходить на арену політичного життя. Немає сумніву в тому, що в недалекому майбутньому саме ця політична партія стане головною політичною силою українського народу в його боротьбі за соціальний прогрес, матеріальний добробут, життя, гідне людини (Медведчук 1999, с. 14). Фраза *немає сумніву* **апелює до беззаперечності** та спонукає читача прийняти твердження без доказів. Уживання прислівника *впевнено* і вставної конструкції *Немає сумніву в тому* у цьому контексті виявляє позитивне бачення партії, підсилюючи довіру до партії без дійсних підстав.

І діяти слід рішуче, оскільки держава і суспільство не можуть постійно перебувати у стані соціально-політичної невизначеності. Така ситуація тільки сприяє так званім «лівим», які накопичують сили для комуністичного реваншу (Медведчук 1999, с. 14). Фраза *діяти слід рішуче* є прикладом **директивної**

риторики, що створює тиск на реципієнта, закликаючи до певної дії. Використання пасивного дієприкметника у ролі означення до іменника *так званим* знецінює опонентів і слугує **дисфемізмом**, а вираз *накопичують сили для комуністичного реваншу* вводить елемент СТРАХУ, що є типовим для **апеляції до ЗАГРОЗИ**. Подібна риторика має на меті створити асоціативний зв'язок між негативними подіями у минулому та можливим майбутнім (*комуністичний реванш*).

Складається враження, ніби існують дві незалежні одна від одної площини життя суспільства і держави (Медведчук 1999, с. 15). Безособова вставна конструкція *складається враження* вводить **невизначеність**, що дозволяє авторові уникнути ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ за висловлену оцінку. Пасивність повідомлення створює ефект об'єктивного спостереження, хоча твердження є цілковито суб'єктивним.

На жаль, таке становище – це не тільки розмови про наше можливе негативне майбутнє, це наше сьогоднішнє, яке, хвала Богу, не набуло ще своїх найжахливіших форм (Медведчук 1999, с. 16). Використання патетичної фрази *хвала Богу* є прикладом **емоційної апеляції**, яка додає ДРАМАТИЗМУ повідомленню. Фрагмент *не набуло ще своїх найжахливіших форм* містить **гіперболізацію**, спрямовану на підсилення ТРИВОГИ.

Що ж до держави, то вона, будучи демократичною і правовою, повинна забезпечувати своїм громадянам можливість активної участі у політичному житті країни, розвивати інститути самоврядування, ефективно захищати визначені Конституцією і закріплені в чинному законодавстві права і свободи людини і громадянина (Медведчук 1999, с. 18). Фраза *повинна забезпечувати* є прикладом **нормативної мови**, котра пропонує ідеальну версію розвитку подій у повідомленні, проте без уточнень, як цього досягти, створюючи у читача ОЧІКУВАННЯ, нібито ситуація може бути простою для вирішення.

На перший погляд все йшло дуже демократично, однак кінець кінцем сталося так, що переважна більшість населення України залишилася з ваучерами, а колишні партійні, радянські та господарські керівники – з приватизованою державною

власністю, реальними власниками якої вони й стали (Медведчук 1999, с. 19). У наведеній цитаті В. Медведчук уживає **прийом контрасту** між словами демократично та залишилася з ваучерами, що має на меті викликати обурення у читача. Фраза коли гарантом виступили ваучери є прикладом **іронії**, котра підсилює негативне ставлення до ситуації.

При цьому слід зазначити, і це дуже важливо, що бажання нажитися на приватизації об'єднало людей різних політичних поглядів, з різними партійними квитками у кишенях (Медведчук 1999, с. 19). Конструкція слід зазначити, і це дуже важливо слугує прикладом **апеляції до авторитету**, яка наголошує на важливості сказаного, хоча подана інформація не підкріплена фактами.

Історія приватизації в Україні, яка розвивалася паралельно із здобуттям незалежності республіки, становленням України як самостійної європейської держави, ще чекає своїх дослідників, але вже зараз не можна не звернути увагу на те, що цю тему аж ніяк не можна назвати дуже популярною як у науковій, так і у просвітницькій літературі (Медведчук 1999, с. 20). Фраза не можна не звернути увагу є прикладом **вимушеного акцентування**, яке спрямовує увагу адресата на конкретну проблему, подану як важливу, навіть якщо це не обґрунтовано. Формулювання аж ніяк не можна назвати дуже популярною додає негативного забарвлення без конкретних пояснень.

Ніде прямо не ставиться питання про те, звідки з'явилися у нас в Україні багаті і дуже багаті люди, де ті джерела, що сформували таку значну соціальну групу як «нові українці» тощо (Медведчук 1999, с. 20). Тут ужито популістське **риторичне запитання** (звідки з'явилися багаті і дуже багаті люди), яке підсилює ІНТРИГУ і формує негативну репрезентацію явища без наведення фактів.

Так-то воно так. Однак за великим рахунком, як не прикро про це говорити, основним винуватцем усіх тих негараздів, провалів та суттєвих помилок, які сталися у житті українського народу в останнє десятиріччя, є він сам (Медведчук 1999, с. 20). Уривок як не прикро про це говорити вводить **апеляцію до колективної провини через емоційне фреймування** (від англ. emotional framing), спрямовану на

виправдання негативного твердження. Використання узагальнення *він сам* є прикладом **звинувачення колективного суб'єкта**, що може викликати у читача відчуття колективної ПРОВІНИ.

От і виходить, що за деякими винятками гострі політичні питання, які можуть викликати негативний резонанс у суспільстві, як правило, не ставляться або ж набувають завуальованої форми (Медведчук 1999, с. 22). Фраза *от і виходить* створює видимість логічного підсумку, хоча наведені факти недостатньо доводять тезу. Формулювання *набувають завуальованої форми* слугують прикладом **евфемізму**, що натякає на ПРИХОВАНІ МОТИВИ.

Будемо відверті і не станемо вводити себе в оману (Медведчук 1999, с. 22). Фраза *будемо відверті* є **апеляцією до щирості**, що спрямована на встановлення довіри до висловленого твердження, тоді як вислів *не станемо вводити себе в оману* формує ілюзію ОБ'ЄКТИВНОСТІ, хоча подальший текст має суб'єктивний характер.

Наше хворе суспільство зрештою видужає (Медведчук 1999, с. 23). Використання метафори *хворе суспільство* є прикладом **негативної семантичної репрезентації**, яка створює ДРАМАТИЧНЕ ВРАЖЕННЯ про стан суспільства. Також В. Медведчук тут використовує формулювання *зрештою видужає* додає **ілюзію оптимізму**, спрямованого на пом'якшення негативного змісту, таким чином балансуючи негативний і позитивний аспекти повідомлення.

Саме з цього повинна починатися і цим закінчуватися будь-яка акція державної політики, хоча зрозуміло, що діяти так дуже непросто: завжди у тій чи іншій ситуації можуть виникнути інші пріоритети, і треба бути дуже стійким, відданим ідеалам гуманізму та людської справедливості, кінець кінцем заповідям Христа, щоб за будь-якої ситуації керуватися лише цими ідеалами (Медведчук 1999, с. 37). У наведеному фрагменті *заповідям Христа* слугує прикладом **апеляції до морального авторитету і релігії**, що формує позитивне емоційне тло і переконливість висловленого. Цей прийом може викликати відчуття ОБОВ'ЯЗКОВОСТІ дотримання цих принципів незалежно від їхньої реалістичності в державній політиці.

При всіх недоліках, які, безумовно, мають місце в будь-якій країні, тим більше, що завжди є люди, які незадоволені своїм соціальним станом, дійсно вражають дані, що свідчать про рівень матеріального забезпечення населення розвинутих демократичних держав (Медведчук 1999, с. 37). Фраза дійсно вражають дані є емоційним підсиленням, покликаним наголосити на різниці між розвинутими державами і Україною. Вислів при всіх недоліках слугує заперечною модальністю, яка пом'якшує оцінку і створює видимість об'єктивності.

Так, наприклад, валовий національний продукт Швейцарії на душу населення у 1995 р. складав 40630 дол., в Японії – 39640 дол., в Норвегії – 31250 дол. І у той же час в Україні – 1630 дол., в Узбекистані – 970 дол., Вірменії – 730 дол., Грузії – 440 дол (Медведчук 1999, с. 37). Перерахування статистичних відомостей із використанням контрасту між високими показниками РОЗВИНЕНИХ країн і низькими показниками ПОСТРАДЯНСЬКИХ держав створює сильний емоційний ефект. Таке представлення інформації без глибокого контексту формує негативну репрезентацію України попри певну об'єктивність повідомлення.

Логічно, що у зв'язку з цим виникають питання стосовно того, яким повинно бути суспільство, якою повинна бути держава, щоб створити найсприятливіші умови для всебічного розвитку людини, задоволення всіх її розумних та справедливих потреб (Медведчук 1999, с. 37). Вступна частина речення логічно, що у зв'язку з цим є прикладом псевдологічного зв'язку, який не містить достатнього обґрунтування, проте створює ілюзію причиново-наслідкового зв'язку між відомостями і висновками.

А якраз саме цієї солідарності, цього єднання, які так необхідні тепер, в українському суспільстві і нема (Медведчук 1999, с. 38). Фраза якраз саме цієї солідарності вводить акцент на нестачі, що підсилює негативну оцінку ситуації в українському суспільстві. Використання узагальнення нема створює картину абсолютного браку позитивних змін.

Щоб не бути голослівним, досить послатися на один лише факт, ми вже до нього кілька разів зверталися, як до прикладу, бо він красномовний для таких

ситуацій (Медведчук 1999, с. 38). Фрагмент *щоб не бути голослівним* є прикладом **ілокутивного акту виправдання**, котрий підсилює переконливість викладеного твердження, хоча сам приклад може бути суб'єктивно обраним для підтвердження тези.

Тільки за таких обставин може йтися про відкритість влади, що є неодмінною умовою успішного розвитку справді гуманістичного суспільства (Медведчук 1999, с. 38). У цьому фрагменті автор використовує словосполучення *неодмінною умовою*, що можна трактувати як **оцінну пресупозицію**, що створює у читача враження, нібито наведена позиція є єдиною правильною і безальтернативною.

При цьому це питання слід вирішувати не кулуарно, як це робиться зараз, а на максимально демократичній основі, із залученням зарубіжних експертів, фахівців-консультантів (Медведчук 1999, с. 72). Автор використовує **антитезу**, протиставляючи негативно забарвлене слово *кулуарно* і позитивне словосполучення *демократичній основі*. Така конструкція підкреслює **НЕСПРАВЕДЛИВІСТЬ** і **ЗАКРИТІСТЬ** чинних методів, на противагу ідеалізований **ВІДКРИТОСТІ**. Використання словосполучення *максимально демократичній основі* покликане додати важливості твердженню через перебільшення. Фрагмент *із залученням зарубіжних експертів* уводить елемент апеляції до **АВТОРИТЕТІВ**, підкреслюючи нібито необхідність зовнішнього втручання (наратив, яким часто послуговуються ворожі пропагандисти і нині).

Не може бути такого, щоб у цивілізованому світі це завдання не було змоги розв'язати з найменшими вратами (Медведчук 1999, с. 72). В. Медведчук удається до **апеляції до уявного авторитету цивілізованого світу**. Це поняття використане як ідеалізований узірець, протиставлений реаліям України. Уживання фрази *не було змоги розв'язати з найменшими вратами* може формувати у реципієнта відчуття неспроможності уряду, апелюючи до емоцій через **НЕГАТИВНИЙ ПІДТЕКСТ**.

Одним із найголовніших напрямів докорінних змін та розвитку суспільних відносин в Україні є проведення на принципово іншій соціальній основі конструктивної правової реформи. Це зрозуміло й не потребує особливої

аргументації. Адже в Україні на базисному рівні змінюється суспільний та державний лад, що знайшло своє закріплення в Конституції України 1996 р., впроваджується система ринкових, заснованих на приватній власності, економічних відносин, котра вимагає розширення і демократизації всієї системи прав і свобод людини і громадянина (Медведчук 1999, с. 70). Автор використовує **узагальнення**, вербалізоване через фразу *не потребує особливої аргументації*, котра навіює очевидність тверджень без їх детального пояснення. Застосування словосполучення *докорінні зміни* підсилює важливість і масштабність реформ, створюючи враження невідворотності. Послідовне використання **епітетизації**, як-от *принципово інша соціальна основа та розширення і демократизація прав*, формує позитивний погляд на пропоновані зміни, приховуючи справжні складнощі їх упровадження.

На жаль, зараз ми повинні визнати, що розвиток законодавства, права в цілому суттєво відстає від потреб розвитку української державності (Медведчук 1999, с. 71). Автор удається до **евфемізму** через словосполучення *суттєво відстає*, щоби м'яко акцентувати увагу на значних проблемах у ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ. Упровадження прийменника *на жаль* створює **емоційний вплив**, який має на меті викликати співчуття. Фраза *потреб розвитку української державності* слугує **узагальненням**, яке не уточнює конкретні аспекти, залишаючи можливості для подальшого МАНІПУЛЮВАННЯ.

У зв'язку з цим, як вірно зазначається в літературі, відповідне державне регулювання ринкових відносин може розглядатися як шлях до їх вдосконалення, забезпечення рівних, а, значить, вільних від запрограмованих невдач можливостей (Медведчук 1999, с. 71). Автор апелює до **ненаочних джерел** через вислів *як вірно зазначається в літературі*, щоби створити ілюзію легітимності тверджень без конкретного посилення. Використання словосполучення *запрограмованих невдач* базоване на **негативній конотації**, формуючи у читача ТРИВОЖНЕ ставлення до неврегульованості ринку.

В умовах ринкових відносин роль закону принципово інша – він визначає правила заняття підприємницькою діяльністю, засоби та інструменти, за допомогою яких

ця підприємницька діяльність повинна здійснюватися (Медведчук 1999, с. 72). У цьому фрагменті В. Медведчук використовує **лексеми з технічною конотацією**, зокрема, словосполучення *засоби та інструменти*, що мають на меті підсилити враження формальної обґрунтованості й упорядкованості висловленого. У певному контексті такі лексеми можуть слугувати вербалізаторами КОМПЕТЕНТНОСТІ. Фраза *роль закону принципово інша* вводить **твердження про радикальні зміни**, які можуть здаватися реципієнтові безальтернативними, формуючи позитивне ставлення до запропонованої концепції.

Все це свідчить про те, що потрібно іншими очима подивитися на державу, на її природу, її якості та можливості, її роль у суспільстві, причому найважливішим критерієм повинен бути той загальнолюдський підхід, той людський вимір державної реальності у всіх її проявах, який аж тепер стверджується у світі, отримуючи все більше визнання (Медведчук 1999, с. 86). Тут автор уживає **евфемізм**, замінюючи конкретні поняття загальними висловами на кшталт *загальнолюдський підхід і людський вимір*, аби створити ілюзію ПРОГРЕСИВНОСТІ своїх ідей. Також використання виразу *аж тепер стверджується у світі* є прикладом **сугестії**, котра навіює уявлення про виняткову новизну запропонованого підходу.

Як з прикладом свідомого обґрунтування цього загальногуманістичного підходу до держави та державності – є сенс познайомитися з розумінням суті держави одним із найвідоміших російських філософів і політичних мислителів І.А. Ільїним (Медведчук 1999, с. 86). Посилання на «найвідомішого російського філософа» є **апеляцією до авторитету**, використаною для зміцнення вагомості висновків автора. Вибір фігури І. А. Ільїна може бути свідомою спробою викликати асоціації з ТРАДИЦІОНАЛІЗМОМ і КОМУНІЗМОМ, що є **сугестивною технікою** для маніпулювання сприйняттям.

Думаємо, що таке розуміння держави, її основних органічних якостей приведе нас до абсолютно іншого уявлення про співвідношення держави із суспільством і насамперед з громадянським суспільством, яке в цьому випадку вже не може розглядатися як таке, що повинно бути відділеним від держави, протистояти їй

(Медведчук 1999, с. 87). У цьому фрагменті тексту В. Медведчук використовує **категоричне твердження**, нібито альтернативний погляд на співвідношення ДЕРЖАВИ та СУСПІЛЬСТВА є *абсолютно іншим*, що звужує простір для дискусії. Застосування **негативної конотації** до ідеї протистояння громадянського суспільства і держави формує у читача негативне ставлення до опозиційних концепцій.

Глибоко помиляються ті дослідники та практики, які протиставляють демократичну ідею ідеї державній і стверджують, що в умовах сильної державності не може бути ані справжньої демократії, ані реального гарантування прав і свобод людини (Медведчук 1999, с. 88). Автор удається до **поляризації**, протиставляючи *глибоко помилкову* позицію дослідників власному погляду. Застосована **дискредитація опонентів** через оцінку їхніх ідей як хибних без належного обґрунтування. Фраза *ані справжньої демократії, ані реального гарантування прав* ґрунтована на **накопиченні негативу**, щоби посилити критику альтернативних підходів.

Але, можливо, так і повинно бути, і приватизація адміністративно-командної системи, а вона, на наш погляд, торкнулася якоюсь мірою і парламенту України періоду перебудови, відіграє позитивну роль у перебудові суспільства? (Медведчук 1999, с. 92). Тут автор послуговується **риторичним запитанням**, яке маскує твердження, уводячи ідею про потенційно позитивний вплив приватизації, що створює видимість відкритого роздуму. Одночасно через **вставну конструкцію на наш погляд** В. Медведчук прагне мінімізувати відповідальність за об'єктивне твердження, надаючи йому суб'єктивності.

Вся справа в тому, що цій еліті потрібні не реформи, а розмови про реформи, про приватизацію, про демократію та на інші подібні теми. Їй потрібно якомога довше зберегти, а при можливості і збільшити, розширити поле своєї діяльності, повністю використати свій приватизаційний монополізм, придбану власність, щоб добути з неї максимально можливу користь (Медведчук 1999, с. 92). У наведеній цитаті автор застосовує **дискредитацію** опонентів через згадку про *розмови про реформи*, протиставлені реальним діям.

Якщо ж зачіпаються, а тим більше її основні інтереси, то, як правило, без всякого ажіотажу починається активне знешкодження загрози, невидиме навіть широкому колу чиновників, а не те що простим громадянам (Медведчук 1999, с. 92). Автор використовує **гіперболізацію** та **контраст** між широким колом чиновників і простими громадянами, підкреслюючи **НЕРІВНІСТЬ** доступу до інформації. Через **емоційно насичені слова** активне знешкодження загрози формується уявлення про **ПРИХОВАНУ ЗАГРОЗУ** з боку ЕЛІТИ.

А досвід цей показує, що держави більші чи менші успішно виходили з кризового стану тоді, коли одним з найважливіших засобів, що вводилися в даному випадку в дію, було значне посилення виконавчої влади, яка оперативно та цілеспрямовано вирішувала найактуальніші з точки зору становлення демократичного відкритого суспільства питання (Медведчук 1999, с. 93). Тут В. Медведчук використовує **апеляцію до історичного досвіду**, щоб обґрунтувати необхідність посилення **ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ**. Через **оцінну лексику** значне посилення, оперативно та цілеспрямовано автор акцентує увагу на ефективності цього підходу.

1. 3. Медведчук В. В. Дух і принципи соціал-демократії: українська перспектива. Київ: Основні цінності, 2000. 200 с.

Проаналізуємо публікацію В. Медведчука «Дух і принципи соціал-демократії: українська перспектива».

Написати цю книжку мене спонукали роздуми про долю нашої країни. У чому причина наших тривалих негараздів в багатьох сферах життя? Чому ми, маючи багаті природні ресурси, розумний, освічений і працьовитий народ, живемо у злиднях? Чому, намагаючись провести необхідні реформи, стільки років тупцюємо на місці? Чому не можемо подолати корупцію? (Медведчук 2000, с. 5). Наведений уривок демонструє використання риторичних запитань для посилення емоційного впливу на реципієнта. Автор акцентує увагу на негативних явищах, використовуючи відповідно забарвлену лексику, як-от *злидні, тупцюємо, корупція*. **Риторичні**

запитання у цьому випадку спрямовані на формування у реципієнта відчуття КРИЗИ та БЕЗВИХОДІ, що є типовим прийомом для створення атмосфери невдоволення.

Коли після останньої світової війни значна частина Європи лежала в руїнах, становище мільйонів людей, які залишилися майже без засобів до існування, роботи, а то й без даху над головою, дуже нагадувало життя багатьох людей сьогоденної України. Але за якихось 5-8 років провідні країни Європи здолали кризу, а через 20 стали процвітаючими (Медведчук 2000, с. 5). Використання **історичних аналогій** (*Європа лежала в руїнах*) спрямоване на створення порівняння, яке має підкреслити невідповідність успіху інших країн і невдач України. Конструкція *за якихось 5-8 років* є прикладом **гіперболізації**, що підсилює враження легкості й швидкості вирішення проблем за кордоном, створюючи у реципієнта відчуття меншовартості.

На моє переконання, вирішити будь-яку проблему можна лише тоді, коли, осягнувши її, скажеш: ось та точка зору, з якої на проблему варто дивитися, а ось спосіб, чи головний напрямок, який я пропоную для її розв'язання (Медведчук 2000, с. 5-6). Уживання особового займенника *я* у поєднанні з категоричним висловом (*лише тоді, коли...*) підсилює авторитетність твердження. Використовуючи **сугестію**, В. Медведчук намагається вербалізувати єдиний правильний погляд, знижуючи потенційні альтернативні бачення.

У нашій країні поширені спотворені уявлення про соціал-демократію. Нас відлякує слово «соціалізм» (Медведчук 2000, с. 6). Словосполучення *спотворені уявлення* є прикладом **дисфемізму**, що надає негативного забарвлення сприйняттю опонентів або альтернативних поглядів. Автор підсилює емоційний вплив через лексему *відлякує*, котра викликає асоціацію зі СТРАХОМ або НЕПРИЙНЯТТЯМ.

Соціал-демократи принципово виступають проти революційних методів розв'язання суспільних проблем, свідомо виступаючи за еволюційний шлях розвитку (Медведчук 2000, с. 7). Використання антитези *революційних методів* проти *еволюційного шляху* звертає увагу реципієнта на протиставлення двох підходів, що є прикладом **логічної опозиції**, яка допомагає створити у читача враження раціональності й передбачуваності одного з варіантів.

*Останнім часом у нашій країні набули неабиякого поширення дискусії щодо співвідношення «ідеології» і «політики». На мою думку, це спричинила загальна ідейна криза, в яку після повалення комунізму потрапило українське суспільство (Медведчук 2000, с. 11). Уривок містить **узагальнення**, що звертається до невизначеної групи осіб (*наша країна, українське суспільство*), адресуючи це повідомлення ширшій аудиторії. Використання терміна *ідейна криза* формує негативне емоційне тло та навіює ідею безвиході, що можна вважати прикладом **емоційного нагнітання**, котре впливає на реципієнта через формування занепокоєння.*

*З цього погляду участь у сучасній полеміці навколо поняття ідеології може розглядатися як спроба пошуку нових ціннісних орієнтирів та нормативів, які б визначили перспективи розвитку України (Медведчук 2000, с. 11). У наведеному фрагменті використано **абстрактні конструкції** (*ціннісні орієнтири, нормативи*), які перетворюють повідомлення на багатозначне. Подібна мовна тактика слугує засобом нейтралізації критики через неоднозначність висловлювання.*

*Водночас вона завжди шукає в історії своєї країни зразки потрібної поведінки, отже, завжди формулює й образ минулого. Тому ідеологія намагається оголосити певні історичні миті особливо важливими, «священними», а також «сакралізувати» певні історичні постаті (Медведчук 2000, с. 12). Епітети *священні* та *сакралізувати* є прикладом **метафоричної лексики**, яка формує у читача піднесене уявлення про описувані явища. У цьому фрагменті тексту епітетизація сприяє емоційному впливу, пов'язаному зі створенням авторитетного образу минулого.*

*Наприклад, національно-демократичні сили утверджують «пантеон», який складають імена Т. Шевченка та М. Грушевського (Медведчук 2000, с. 12). Лексема *пантеон* виступає прикладом **алегорії**, що підкреслює значущість історичних постатей. Це допомагає формувати у читача позитивну оцінку окремих політичних сил через асоціацію із символічною вищістю.*

*Після повалення радянського комунізму чимало людей почали вкрай негативно ставитися до будь-яких ідеологічних настанов та ритуалів (Медведчук 2000, с. 12). Фраза *вкрай негативно ставитися* належить до категорії **дисфемізмів**, що*

акцентують увагу на різко негативному ставленні і підсилюють емоційне тло, створюючи однобічну інтерпретацію описуваного явища.

Адже вона має сповідувати певні ідеали, намагатися укорінювати власні етичні уявлення про належне (Медведчук 2000, с. 13). Дієслово *сповідувати* належить до **релігійної лексики**, що встановлює паралелі між ІДЕОЛОГІЄЮ і ВІРОЮ, створюючи додатковий емоційний вплив і сприяючи формуванню позитивного ставлення до ідеології.

Вона привчає людину підтримувати той чи інший політичний курс не тільки через те, що це в інтересах самої людини, але й через сповідування нею віри у певний ідеал (Медведчук 2000, с. 13). Словосполучення *сповідування віри* є прикладом **метафоричного вислову**, що посилює асоціативний зв'язок із релігійними цінностями і сприяє підсиленню переконливості описуваних ідеалів, викликаючи таким чином довіру у читача.

Не буду приховувати, що вітав би, якби ці соціал-демократичні уподобання підтримало б якомога більше моїх співвітчизників. Взагалі, слід мати на увазі, що коли суто політичні засоби дозволяють впливати, в першу чергу, на поведінку людей, то ідеологічні – насамперед на їхні думки та уявлення (Медведчук 2000, с. 15). Використання протиставлення між *політичними засобами* та *ідеологічними* є прикладом **антитези**, що акцентує увагу читача на відмінностях впливу і сприяє підсиленню значущості ідеологічного впливу як глибшого та фундаментального.

І якщо у першому випадку партія може використовувати набуті нею важелі політичного впливу, в другому необхідно мати певну вироблену ідеологію (ідеал) та намагатись ототожнити з нею партійні цілі (Медведчук 2000, с. 15). Словосполучення *важелі політичного впливу* є прикладом **метафори**, що додає конкретики абстрактному поняттю впливу і сприяє формуванню переконання у читача щодо ефективності політичних засобів.

Надмірна прагматичність, дійсно, може мати руйнівні наслідки, адже вона «спустошуватиме» душі виборців, позбавляючи їх участь у голосуванні будь-якої ціннісної спрямованості та сенсу (Медведчук 2000, с. 15). Тут використано

метафоричний вислів *спустошуватиме душі виборців*, що може викликати у реципієнта емоційну реакцію і посилити негативне ставлення до описаного явища, сприяючи концептуалізації кризи.

Проведені у Російській Федерації опитування свідчать, що на запитання, «Яка політична сила буде мати підтримку в майбутньому?», більшість називала не «Єдинство» чи блок Лужкова-Примакова ОВР, а СПС та «Яблоко» – дві структури, що мають досить виразний ідеологічний профіль (Медведчук 2000, с. 16). Фраза *виразний ідеологічний профіль* покликана абстрагувати поняття, надаючи йому офіційного звучання і підсилюючи значущість згаданих політичних сил у тексті, що можна назвати маніпулятивним прийомом **легітимізації через ідеологічне маркування**. Залишимо без коментарів звернення українського політика до результатів опитувань у Російській Федерації.

Кожна створила свою особливу політичну «субкультуру», уособлюючи за її допомогою певний культурно-цивілізаційний вибір (Медведчук 2000, с. 18). У процитованому фрагменті В. Медведчук використав словосполучення *культурно-цивілізаційний вибір*, що є прикладом **узагальнювальної номінації**, котра сприяє маніпулятивній багатозначності, забезпечуючи ширше трактування тексту.

Сьогодні певні сили наполегливо захацують свідомість виборців уявленнями про існування в українській публічній політиці лише трьох таборів: 1) комуністи та соціалісти; 2) «чесні» праві; 3) «кланові партії або блоки» (Медведчук 2000, с. 24). Тут використана метафора *захацують свідомість*, яка підсилює негативне ставлення до опонентів, представляючи їхні дії як шкідливі, що є прикладом **пейоративної лексики**, спрямованої на дискредитацію інших політичних сил.

До речі, сили ці, які чомусь ототожнюють себе з «чесними правими», аж ніяк не «святі», тож їхню сьогоднішню моралізаторську критику наших позицій з цього погляду можна кваліфікувати хіба що як звичайнісіньке лицемірство (Медведчук 2000, с. 24). Вислів *звичайнісіньке лицемірство* є прикладом **дисфемізму**, що викликає у читача різко негативну оцінку. Використання **іронії** (чомусь

ототожнюють себе з «чесними правими») підсилює зневажливий ефект і формує негативне враження щодо опонентів.

Будь-яка ідеологія потребує теоретичного обґрунтування, яке створюється суспільними науками: історією, економічною теорією, філософією, соціологією, політологією. Приміром, основу партійних програм КПРС складали філософсько-економічні праці Маркса, Енгельса, Леніна, а вже з цих програм на засадах марксистських теорій формувався такий собі партійний «ідеологічний канон» (тобто «картина світу») (Медведчук 2000, с. 24). У процитованому фрагменті В. Медведчук послуговується **сугестією через авторитетність джерел** – посилення на К. Маркса, Ф. Енгельса та В. І. Леніна створює враження наукової обґрунтованості повідомлення.

Ні більшість інтелігенції, ані інтелектуально розвинена молодь не мають, на жаль, найменшого уявлення про потужні духовно-теоретичні корені соціал-демократії (Медведчук 2000, с. 25). Фраза **потужні духовно-теоретичні корені** є прикладом **піднесеної лексики**, котра посилює враження значущості соціал-демократії. Однак через узагальнення ні більшість інтелігенції, ані молодь автор створює враження недалекоглядності цих соціальних груп, що є прикладом **прихованої дискредитації**.

Через ізолюваність нашої держави від зовнішнього світу ми й досі не маємо тієї соціал-демократичної «інфраструктури», яка існує навіть у Москві, де ще з радянських часів функціонують спеціальні науково-дослідницькі підрозділи, покликані узагальнювати досвід європейської соціал-демократії (Медведчук 2000, с. 26). Фраза **ізолюваність нашої держави від зовнішнього світу** є прикладом **гіперболізації**, яка акцентує увагу на нібито критичному становищі країни, сприяючи підсиленню почуття провини та вибудовуючи підґрунтя для подальшої критики.

Ясно, що за таких умов одним з чільних напрямків діяльності української соціал-демократії має стати активна та творча (зокрема, через переклад найкращих робіт сучасних теоретиків соціал-демократії) популяризація теоретичного доробку європейської соціал-демократії серед найширших верств

населення – особливо молоді (Медведчук 2000, с. 26). Уривок *активна та творча популяризація* слугує прикладом **емоційно-оцінювальної лексики**, спрямованої на піднесення значущості запропонованих заходів. Використання відокремленого додатку *особливо молоді* в цьому реченні апелює до ілюзорного майбутнього.

З відомих історичних, політичних та ідеологічних причин Україна протягом тривалого часу була майже цілковито ізольована від Заходу та, ясна річ, від його соціал-демократичного руху, який активно розвивався й перетворився на вагомий та впливовий суспільний чинник (Медведчук 2000, с. 29). У наведеному фрагменті фраза *майже цілковито ізольована* є прикладом **гіперболізації**, що перебільшує ступінь ізоляції України, щоби створити враження відсталості й загострити негативне сприйняття історичного контексту. Це підсилює маніпулятивний вплив на читача, формуючи образ країни, котра опинилася поза розвитком через обставини, що нібито не залежать від сучасної політики.

В умовах демократії ситуація є принципово іншою. Спостерігається збільшення ваги правових та моральних норм, які набувають значення чільних норм суспільного існування (Медведчук 2000, с. 32). У процитованому уривку В. Медведчук використовує **ствердження без підтвердження**, видаючи суб'єктивну думку за об'єктивний факт. Помітним є і бажання адресанта знеособити повідомлення через уживання безособового дієслова *спостерігається*.

Можна не погоджуватися із соціал-демократичними ідеалами свободи, справедливості і солідарності, але, принаймні, ми, соціал-демократи, чесно кажемо про свою моральну позицію (Медведчук 2000, с. 32). Фрагмент *чесно кажемо про свою моральну позицію* імпліцитно вербалізує **протиставлення** «ми чесні, вони – ні».

Ясна річ, нині дії цієї партії не викликають захвату. Але прошу обмірковувати питання, чи можливо поза плеканням мобілізаційного «міфу» великого майбутнього взагалі говорити про здатність певної політичної сили консолідувати навколо себе значні маси людей (Медведчук 2000, с. 33). Вислів *мобілізаційний міф* ґрунтований на **семантичній маніпуляції**, натякаючи на те, що будь-яка політична сила, яка не має «великої перспективи», є недієздатною. Уживання лексеми *міф* формує негативну

конотацію, підкреслюючи ірраціональність такого підходу, що також можна трактувати як **маніпуляцію страхом втрати ідеалу**, спрямовану на виправдання необхідності створення певного ідеологічного проєкту.

Найближчим часом розробити й оприлюднити конкретні, зрозумілі, прийнятні для співвітчизників ініціативи, спрямовані на подолання песимістичного настрою у людей щодо свого майбутнього (Медведчук 2000, с. 35). Словосполучення *песимістичного настрою* є прикладом **емоційного маркування**, яке маніпулює страхом майбутнього. Автор наголошує на кризовій ситуації, щоби виправдати необхідність ідеологічної активності.

До того ж, соціал-демократи наполягають на особистій відповідальності кожного не лише за себе, а й за життєві можливості інших (Медведчук 2000, с. 37). Вислів *особистій відповідальності кожного* є прикладом **апеляції до моральних норм**, спрямованої на посилення почуття провини у читача. Звертання до моральних принципів покликане підштовхнути реципієнта до асоціювання власних ідей із пропонованими цінностями, але також не враховує соціально-економічних реалій, що є **відривом від дійсного контексту**.

Серед основних форм солідарності соціал-демократи називають як «солідарність слабких проти економічно сильних» (праця проти капіталу), так і «солідарність сильних зі слабкими» та солідарність суспільства в цілому (Медведчук 2000, с. 38). Вислів *праця проти капіталу* є прикладом **антитези**, що протиставляє соціальні групи, фокусуючись на конфлікті між ними і формуючи образ соціал-демократії як сили, що захищає інтереси менш привілейованих верств.

Ідея служіння «загальному благу» визначила спрямованість соціал-демократії на формування суспільства рівних умов, рівних життєвих можливостей (Медведчук 2000, с. 37). Уривок *формування суспільства рівних умов* є прикладом **ідеалізованої риторики**, яка акцентує увагу на позитивному ідеалі, однак не конкретизує, як саме це буде досягнуто. У цьому випадку така риторика має на меті створити **оманливе відчуття простоти розв'язання складних проблем**.

*Серед основних форм солідарності соціал-демократи називають як «солідарність слабких проти економічно сильних» (праця проти капіталу), так і «солідарність сильних зі слабкими» та солідарність суспільства в цілому (Медведчук 2000, с. 38). Фраза солідарність слабких проти економічно сильних містить **поляризацію**, яка протиставляє соціальні групи і формує у читача уявлення про конфлікт, знижуючи раціональність сприйняття ідей.*

*Європейська соціал-демократія має всі підстави пишатися своїм внеском у становлення і розвиток історії та культури сучасної Європи (Медведчук 2000, с. 49). Ця теза є прикладом **некритичного узагальнення**, що приписує соціал-демократії монопольну роль у формуванні європейської історії та культури. Категоричність (має всі підстави) позбавляє вислів об'єктивності, що характерно для риторичних засобів легітимізації ідеологічної позиції.*

*Соціал-демократи є справді «історичною партією», адже вони перетворили власні символи та цінності у важливе джерело європейської «ідентичності» (Медведчук 2000, с. 49). У наведеному реченні вжито **прийом спрощеної моделі історії**, що підкреслює визначну роль соціал-демократії у формуванні європейської ідентичності без згадування про багатогранність політичних рухів, що також її формували. Використання такого прийому звужує історичний контекст, створюючи враження, нібито соціал-демократія була єдиною рушійною силою в історії.*

*На думку одного з провідних французьких політологів, бути соціал-демократом значить мати «певне розуміння свого місця в історії, багаж пам'яті, цінності, міфи, спосіб існування та поведінки» (Медведчук 2000, с. 49). Цитата неназваного політолога є **апеляцією до авторитету** з метою зміцнення позиції соціал-демократії як унікального феномену. Проте В. Медведчук не наводить конкретних джерел або відомостей, які підтверджували б автентичність і значущість цього твердження.*

*Здатність спілкуватися з мільйонами прибічників, організовувати масові акції за участю десятків і сотень тисяч осіб дала можливість соціал-демократам сформувати уявлення про історичну велич руху (Медведчук 2000, с. 49-50). Наведене речення містить **глюрифікацію** (славлення, звеличення когось/чогось), ґрунтовану*

на переконливості кількісних показників (мільйони, десятки тисяч) для підкреслення «масовості» руху. Однак не враховано інших чинників, як-от соціальні умови чи конкуренція з іншими політичними силами, що ставить під сумнів об'єктивність цього твердження.

Бути соціал-демократичним лідером означає, певною мірою, відчувати історичність, епохальність своєї політичної місії (Медведчук 2000, с. 50). Тут використано **емоційне посилення** через уживання понять *історичність* та *епохальність*, що формують ідеалізований образ лідера, а також **метафоричне мовлення** (*відчувати історичність, епохальність*). Така вербалізація спрощує розуміння такого комплексного явища, як політичне лідерство, не описуючи реальні виклики та обмеження.

Слід також поміркувати над проблемою популяризації в Україні соціал-демократичної символіки. Червону троянду мають впізнавати всі виборці (Медведчук 2000, с. 53). Використання імперативу *мають впізнавати* є прикладом **нормативного впливу**, коли автор намагається встановити соціал-демократичну символіку як єдино легітимну в політичному полі, таким чином пригнічуючи альтернативні політичні ідеї і зводячи їхню значущість нанівець.

На думку політологів, після 1989-90 рр. основними політико-культурними конфліктами у цьому регіоні стали «декомунізація проти рекомунізації», «націоналізм проти комунізму», «націоналізм проти вестернізації» (Медведчук 2000, с. 54). Звернення до невизначених політологів є прикладом **апеляції до авторитету без конкретизації**. Немає зазначення джерел чи імен авторів, що посилює маніпулятивний характер цього твердження. Також такі конфлікти подані як універсальна характеристика регіону, що може викликати хибне уявлення щодо одноманітності політичного контексту.

Соціал-демократи, безперечно, не можуть прийняти етнократичний націоналістичний підхід, оскільки він неприйнятний як з погляду гуманістичної традиції, так і для свідомості більшої частини населення України (Медведчук 2000, с. 55). Тут застосовано **емоційно забарвлену аргументацію**, яка представляє соціал-

демократів як носіїв *гуманістичної традиції* без конкретного обґрунтування. Уривок *неприйнятний як з погляду гуманістичної традиції, так і для свідомості більшої частини населення України* є маніпулятивним, адже не підтверджений дослідженнями або фактами.

Тепер Європа може стати ареною створення атмосфери взаємодовіри та стриманості (Медведчук 2000, с. 130). Фраза містить **непідтверджене припущення**, подане як можливий сценарій. Такий риторичний прийом формує ілюзію певності в досягненні ідеалізованої мети, але не враховує реальних політичних чи соціальних обставин, які можуть вплинути на цей процес.

1. 4. Медведчук В. В. Новий вимір демократії. Київ: Основні цінності, 2001. 144 с.

Проаналізуємо публікацію В. Медведчука «Новий вимір демократії».

Є ідеї, історична доцільність і істинність яких у переважній більшості людей не викликає сумніву. Такою, зокрема, є ідея демократії, демократичного розвитку, демократичної перспективи (Медведчук 2001, с. 5). Фрагмент *у переважній більшості людей не викликає сумніву* є прикладом використання мовних засобів переконання, орієнтованих на зниження дистанції між автором і реципієнтом шляхом **апеляції до уявного консенсусу**. Він виконує функцію квазістатистичного узагальнення, що має на меті сформулювати у читача враження про начебто загальновизнаний характер висловленого, що апелює до колективної думки, поданої як апріорно істинна і та, котра не підлягає перегляду, чим обмежує потенціал критичної рецепції. У такий спосіб відбувається нав'язування певного концепту без потреби в аргументованому доведенні його правомірності. Конструкція *істинність яких* підсилює категоричність твердження, апелюючи до логіко-філософського поняття ІСТИНИ як відповідності судження об'єктивній дійсності.

Утвердження демократії, ідеалів свободи й рівності, принципів народовладдя та правової держави, що забезпечували б гідне життя і вільний розвиток кожному громадянину, виключали б диктат волі меншості над більшістю населення,

допомагали б у розв'язанні таких життєво важливих проблем сьогодення, як безробіття, бідність, корупція, злочинність (Медведчук 2001, с. 5). У наведеній цитаті реалізована маніпулятивна стратегія через поєднання абстрактних цінностей із конкретними соціальними негараздами. Речення містить перелік бажаних цілей і водночас актуальних проблем, що формує **ефект кумулятивного нагнітання**. Серія негативних явищ (*безробіття, бідність, корупція, злочинність*) покликана викликати емоційний резонанс і підштовхнути до сприйняття демократії як універсального засобу їх подолання. Уривок із цитати *виключали б диктат волі меншості* посилює дихотомію **БІЛЬШІСТЬ – МЕНШІСТЬ**.

З іншого боку, правоту цієї тези яскраво ілюструє і сьогоднішня українська дійсність, у якій демократичні процеси і явища тісно переплелися із залишками тоталітарної свідомості (Медведчук 2001, с. 9). Уривок правоту цієї тези яскраво ілюструє містить виразні ознаки авторитарного дискурсу і може слугувати прикладом **категоричності**, що виключає альтернативну думку. Конструкція залишками тоталітарної свідомості є метафоричною й концептуалізує суспільні явища через діагностичну модель мислення, у якій складні соціальні процеси зведено до патологічних залишків минулого. Категоричність у цьому випадку допомагає мовцеві редукувати аналітичну складність ситуації, натомість створюючи у реципієнта уявлення про просту дихотомію між справжньою ДЕМОКРАТІЄЮ та її деформованими формами.

Така жадана демократія, про яку мріялось у 80-х, під прапором якої втілювалася одвічна мрія українського народу про власну державність на початку 90-х, сьогодні, через десятиліття, по суті, стала заручницею політичних інтриг і нездатності держави впоратися з соціально-економічними труднощами перехідного періоду (Медведчук 2001, с. 10). Фрагмент із цитати стала заручницею політичних інтриг є прикладом **емоційно забарвленого дискурсу**, у якому домінують метафоричні та патетичні конструкції. За допомогою такої лексики адресант створює емоційний резонанс і мобілізує колективну ідентичність, водночас нівелюючи складність історичних процесів через спрощене, ідеологізоване бачення. Фраза стала

заручницею політичних інтриг виконує функцію метафори, котра драматизує суспільно-політичну ситуацію, надаючи їй вигляду БЕЗВИХОДІ та зовнішнього ПРИМУСУ. Водночас уривок *одвічна мрія українського народу* апелює до сакралізованого уявлення про ДЕРЖАВНІСТЬ як історичну мету, що нібито має надчасову легітимність.

Чому так сталося? Чому на десятому році незалежності бере гору політико-правовий нігілізм? Чому конфлікт інтересів різних суспільних, політичних груп загрожує призвести до дестабілізації суспільства, нехтування усіх демократичних норм і загальноприйнятих правил вирішення подібних проблем? (Медведчук 2001, с. 10). Послідовне використання **риторичних запитань** спрямоване на створення ефекту кризовості й невідворотності проблем. Подібні запитання формують у реципієнта враження, що ситуація потребує негайного вирішення.

Сьогодні мобілізуюча модель майбутнього практично зникла з політичної риторики, заяв уряду, лідерів політичних партій (Медведчук 2001, с. 11). Словосполучення *мобілізуюча модель майбутнього* слугує прикладом **абстрактного поняття**, яке надає тексту псевдонаукової вагомості, проте не містить конкретного змісту. У такий спосіб автор створює ілюзію концептуальної значущості, не пропонуючи при цьому ні емпіричних аргументів, ані чітких критеріїв для оцінювання стану політичної комунікації.

Серед таких цінностей, як засвідчує історичний і сучасний досвід країн, що вирішують аналогічні проблеми, одне з провідних місць по праву належить демократії, роль якої аж ніяк не зводиться до принципу політичного устрою чи здійснення економічних реформ (Медведчук 2001, с. 12). Фрагмент *по праву належить демократії* є прикладом **псевдооб'єктивізації**, покликаної створити враження, нібито демократія безальтернативно посідає провідне місце, ігноруючи можливість критики або альтернатив. Вислів *історичний і сучасний досвід країн* побудований на **апелюванні до абстрактного досвіду** без надання конкретних прикладів.

*На жаль, доводиться констатувати, що морально-мобілізуєчу роль демократичної свідомості в сучасному українському суспільстві практично зведено нанівець: серед більшої частини населення домінує думка, що в країні панує беззаконня, невід'ємні права людини перебувають під загрозою, а до справжньої демократії за минулі десять років українське суспільство не просунулося ні на крок (Медведчук 2001, с. 12). Фраза практично зведено нанівець є **гіперболізацією**, яка акцентує увагу реципієнта на повній утраті демократичних цінностей. Речення *права людини перебувають під загрозою* формує **емоційний тиск**, змушуючи читача погоджуватись із кризовим станом без наведення фактичних підтверджень.*

*Ясна річ, у першу чергу політики несуть відповідальність за те, що більшість людей сьогодні не почувають себе повноправними громадянами, не відчують, що це їхня влада, що не вони існують для уряду і парламенту, а уряд і парламент існують для них, зобов'язані служити їм і виконувати їхню волю (Медведчук 2001, с. 16). У процитованому фрагменті В. Медведчук використовує **негативне узагальнення**, помітне у фразі *більшість людей сьогодні не почувають себе повноправними громадянами*, що посилює відчуття кризи та створює емоційний тиск. Також вислів *не вони існують для уряду, а уряд для них* містить **спрощення**, котре апелює до уявлень про несправедливість без обґрунтування.*

*Сьогодні, на жаль, більшість людей відчуває, що влада, уряд не звертають на них уваги, що вони байдужі, чужі, егоїстичні й дбають тільки про себе (Медведчук 2001, с. 17). Застосування лексем *байдужі, чужі, егоїстичні* є прикладом **емоційно забарвленої лексики**, що підсилює негативне ставлення до ВЛАДИ. Узагальнення *більшість людей відчуває* передбачає масове невдоволення без надання доказів.*

*Після проголошення незалежності українське суспільство, що стало на шлях демократичних перетворень та ринкових реформ, було охоплене своєрідною демократичною ейфорією – вірою в абсолютну силу демократії, її безмежні можливості та миттєві результати (Медведчук 2001, с. 19). Вислів *демократичною ейфорією* слугує прикладом **іронічної гіперболізації**, що применшує значення суспільного ентузіазму, виставляючи його як ілюзію.*

Конструкція *віра в абсолютну силу* додатково підсилює це через створення ілюзії необґрунтованих очікувань.

Одна національна меншина – російська – становить більше 20% від загального складу населення, що дозволяє за етнічною ознакою віднести українське суспільство до плюралістичних, гетерогенних (Медведчук 2001, с. 23). У наведеному уривку автор застосовує **прийом маніпуляції кількісними показниками**, навмисно виключаючи історичний складник – русифікацію, що систематично нищила українську мову. Використання видільної частки *лише* має **пригнічувальний ефект**, спрямований на зниження важливості державної мови. Автор використовує **підміну причиново-наслідкових зв'язків**, не пояснюючи, як саме сформувалася така значна частка російськомовного населення, зокрема внаслідок колоніальної політики та примусової русифікації. Фраза створює ілюзію природності цих демографічних процесів, що спотворює історичний контекст.

Аналогічний висновок можна зробити й на підставі аналізу населення за мовною ознакою, оскільки лише 60% громадян України вільно володіють українською мовою, а для третини населення рідною є російська (Медведчук 2001, с. 23). Уривок *лише 60% громадян України вільно володіють українською мовою* є прикладом **применшення**, яке занижує значення державної мови в суспільстві. Автор уникає аналізу історичних причин такої ситуації, зокрема політики русифікації, що створює **викривлену картину мовного питання**.

Таким чином, українське суспільство, без сумніву, є гетерогенним, плюралістичним (Медведчук 2001, с. 23). Прислівникове сполучення *без сумніву* тут використане з метою вербалізації **категоричної заяви**, котра намагається завершити дискусію без належного обґрунтування. Цей висновок можна трактувати як **хибне узагальнення**, адже В. Медведчук, спираючись на демографічні та мовні відомості, не враховує колоніальний характер формування гетерогенності. Ба більше, вислів *без сумніву* посилює категоричність твердження, не залишаючи простору для дискусії.

Отже, орієнтиром для України має стати консенсусна модель демократії (Медведчук 2001, с. 24). У процитованому реченні фрагмент *має стати* слугує

прикладом **прихованого директивного нав'язування**, де консенсусна модель подана як єдиний шлях для України. Автор не аналізує альтернативні моделі, які могли б урахувувати потреби української мови й культури, що звужує перспективи обговорення.

*Так, у Швейцарії християнські демократи, соціал-демократи і вільні демократи ... ділять між собою 7 провідних посад виконавчої влади за формулою 2:2:2:1 (Медведчук 2001, с. 24). Наведена цитата містить **хибну аналогію**. Адже порівняння України зі Швейцарією не передбачає кардинальні відмінності між цими країнами – зокрема історичні передумови, рівень політичної культури та етнічні відносини. Це створює враження, нібито швейцарська модель може автоматично працювати в українських реаліях, що вводить реципієнта в оману.*

*В Україні ж ми маємо однапалатний парламент. Це не відповідає принципам концепції консенсусної демократії... (Медведчук 2001, с. 25). У цьому випадку автор використовує **порівняння**, яке натякає на вади української політичної системи, зокрема однапалатного парламенту, не враховуючи, що концепція консенсусної демократії є лише теоретичним ідеалом, не обов'язково релевантним для України. Подібна маніпуляція дискредитує наявну модель управління.*

*Повертаючись до України, можна констатувати, що процес утворення політичних партій у нашій державі не відображає складної структури українського суспільства. Головним чином це стосується соціальної сфери, що пояснюється неструктурованістю українського суспільства на соціальні верстви (Медведчук 2001, с. 26). Заява є прикладом **стигматизації** українського суспільства як «несформованого». Це формує негативний погляд на ДЕРЖАВУ, навмисно знижуючи її потенціал до політичної організації. Маніпуляція підкріплена також відсутністю аналізу причин, які призвели до такого стану.*

*Дещо кращою є ситуація у релігійній, мовній та етнічній сферах, де сегментованість українського суспільства за цими ознаками є більш вираженою (Медведчук 2001, с. 26). У наведеному фрагменті В. Медведчук застосовує **емоційне протиставлення**, котре акцентує увагу на «вираженій сегментованості», натякаючи*

на необхідність ФЕДЕРАЛІЗМУ, що натякає на неможливості інтеграції суспільства без структурного поділу.

У Конституції України закріплено, що вона є унітарною державою, хоча на її території і знаходиться Автономна Республіка Крим. Саме це, як видається, є скоріше підставою для виникнення на основі культурно-мовних чинників нетериторіального федералізму, аніж федералізму територіального (Медведчук 2001, с. 27). В. Медведчук використовує **імпліцитну легітимізацію федералізму**, пропонуючи нетериторіальний федералізм як «оптимальний» варіант для України. Це припущення містить приховану маніпуляцію, що допускає можливість подальшої дезінтеграції ДЕРЖАВИ без аналізу загроз цілісності. Апелювання до прикладу Автономної Республіки Крим також указує на приховане бажання автора звернути увагу на неоднозначний статус півострова. Окрім того, вислів є прикладом **прогностичної маніпуляції**, коли ФЕДЕРАЛІЗМ і ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ подані як «неминучі», що створює уявлення про їхню бажаність або необхідність. Водночас цей висновок ґрунтований на припущеннях, без розгляду альтернатив чи наслідків.

Майбутню ж і бажану трансформацію української політичної системи у напрямку її подальшої демократизації можна окреслити такими етапами: створення двопалатного парламенту, заміна унітарного устрою держави федеративним... (Медведчук 2001, с. 28). Тут автор застосовує **підміну поняття демократизація**, прирівнюючи її до федералізації, яка в контексті України може бути сприйнята як ризик для державної цілісності. Таким чином автор повідомлення маніпулює адресатом, подаючи ФЕДЕРАЛІЗАЦІЮ як обов'язковий компонент демократичного розвитку.

Поряд з цим серйозною перешкодою на шляху демократичних реформ є значна поляризація українського суспільства внаслідок здійснення ліберального курсу ринкових перетворень, ігнорування їхніх соціальних наслідків, проведення реформ за рахунок абсолютної більшості населення України (Медведчук 2001, с. 65). У цьому фрагменті автор удається до **маніпуляції через однобічне висвітлення причин**. Він акцентує увагу лише на ліберальному курсі як джерелі суспільної поляризації,

ігноруючи інші чинники, зокрема політичну нестабільність чи слабкість державних інституцій. Однобічний наратив створює упереджену картину щодо реальних причин труднощів реформ.

Тому першочерговим завданням нового уряду має бути, насамперед, соціальна переорієнтація реформ, піднесення рівня життя народу, послідовне втілення моделі соціальної ринкової економіки, апробованої десятками найрозвинутіших країн світу (Медведчук 2001, с. 65). У цьому прикладі автор **апелює до авторитету**. Він посиляється на досвід розвинених країн, не враховуючи специфіки українського суспільства. В. Медведчук створює ілюзію універсальності обраної моделі, уникаючи критичного аналізу її можливого застосування в Україні.

Про неготовність української економіки до сприйняття демократії свідчить і той факт, що за результатами соціологічного моніторингу... середній дохід на душу населення ... становив 17,48 долара США на місяць (Медведчук 2001, с. 65). У цьому реченні В. Медведчук використовує **маніпуляцію статистичними показниками**. Ізольоване наведення одного критичного показника без зазначення контексту, як-от тенденції змін чи методології дослідження, спрямоване на підсилення негативного сприйняття економічної ситуації.

Ця загроза полягає у тому, що ринкові відносини створюють умови, які призводять до різкого перерозподілу ресурсів (Медведчук 2001, с. 61). Тут автор застосовує **маніпуляцію через узагальнення**. Він подає РИНКОВІ ВІДНОСИНИ як основну причину СОЦІАЛЬНОЇ НЕРІВНОСТІ, не враховуючи компенсаторних механізмів, як-от соціальні програми або регуляторні інструменти, таким чином спотворюючи уявлення про складність узаємодії економіки та демократії.

Проголошення незалежності України відразу поставило перед нею питання про стратегію реформування і шляхи подальшого розвитку. Демократичний вибір, зроблений країною у 1991 році, аж ніяк не давав однозначної відповіді на це питання, оскільки передбачав як мінімум два напрями розвитку: курс ліберальних реформ або шлях соціальної демократії, успішно апробований, приміром, країнами Європейського співтовариства (Медведчук 2001, с. 67). У наведеному фрагменті В.

Медведчук пропонує **фальшивий вибір**. Згадуючи лише дві моделі розвитку, автор ігнорує інші можливі шляхи, зокрема гібридні підходи або альтернативні стратегії, що також можна трактувати як **спрощення**, підштовхуючи реципієнта до хибної дихотомії.

Після проголошення незалежності в українському суспільстві, як відомо, переважали настрої на користь ліберального шляху розвитку країни (Медведчук 2001, с. 67). Тут застосовано **маніпуляцію через безпідставне узагальнення**. Автор указує на домінування ліберальних настроїв без наведення доказів або джерел, що створює враження консенсусу, якого могло й не бути.

Як пише професор Амітаї Етціоні... «чимало прихильників індивідуальних свобод заперечують саме поняття «здорове суспільство»»... (Медведчук 2001, с. 68). Автор удається до **маніпуляції авторитетом**, посиляючись на думку А. Етціоні, однак не наводить контексту висловлювань і не уточнює, чи актуальна ця думка в умовах України. Подібне використання АВТОРИТЕТУ спрямоване на підкріплення критики лібералізму.

Практика лібералізму створює досить серйозні загрози стабільності суспільства... (Медведчук 2001, с. 71). У цьому випадку застосовано **маніпуляцію страхом**. Згадуючи кризу СВОБОД і загрозу СТАБІЛЬНОСТІ, В. Медведчук підсилює негативне сприйняття ЛІБЕРАЛІЗМУ, хоча його твердження залишаються голослівними без конкретних прикладів чи статистичних підтверджень.

Саме на таких концептуальних засадах українські ліберал-демократи й намагалися провести реформування всіх сфер суспільного життя, і передусім – економіки (Медведчук 2001, с. 72). У процитованому фрагменті тексту помітна **маніпуляція через стигматизацію**. Автор підкреслює відповідальність лібералів за економічні реформи, натякаючи на їхній провал, але ігнорує складні обставини перехідного періоду та об'єктивні виклики, із якими стикнулася ДЕРЖАВА.

Проаналізуємо монографію В. Медведчука «Громадянське суспільство: Український вибір».

У певний момент здавалося, що рішення були знайдені й залишалось лише зібрати воєдино політичну волю і зробити рішучий крок уперед (Медведчук 2012, с. 3). У наведеному уривку застосовано **ефект ілюзії досяжності**. Формулювання рішення були знайдені і лише зібрати воєдино політичну волю створює враження, що проблема є простою, а рішення – очевидним. Подібну риторику використовують для маніпуляції суспільною думкою, щоби перекласти відповідальність на політичних суб'єктів, ніби вони навмисно не вжили необхідних заходів.

... було зрозуміло, що переможець прагнув отримати не стільки частину демократичної влади, яка належала Главі держави, а всю владу – всю без винятків і обмежень (Медведчук 2012, с. 3). У наведеному реченні наявна **гіперболізація через повтори** (всю владу – всю без винятків і обмежень), що підсилює негативну конотацію дій переможця. Конструкція *не стільки частину... а всю* створює чіткий контраст і вербалізує концепт ЖАДІБНІСТЬ, що підсилює маніпулятивний ефект.

... жорсткий і цілком прийнятний у сфері етики поділ на добро і зло був перенесений у політику і все те, що було «своїм», чи не вмить перетворилось на добро, а все, що пов'язувалось з опонентами, однозначно таврувалось як ворожість і зло (Медведчук 2012, с. 4). Фрагмент із цитати *жорсткий і цілком прийнятний у сфері етики поділ на добро і зло* містить **логічну підміну (логічний софізм)**. Автор намагається представити жорсткий моральний дуалізм як «прийнятний», уживши додаткову оцінну характеристику *у сфері етики*. У цьому контексті автор легітимізує поділ на добро і зло як норму, але лише в етичній площині, штучно переносячи цей поділ у політику.

Фрази *все те, що було «своїм» та вмить перетворилось на добро* створюють **різке протиставлення через дихотомію (СВІЙ/ЧУЖИЙ, ДОБРО/ЗЛО)**, що є одним із основних інструментів маніпуляції у політичному дискурсі. Використання дієслів *перетворилось та таврувалось* має **метафоричний** характер, що надає

висловлюванню категоричності, начебто процеси відбуваються миттєво й неминуче. Конструкція *однозначно таврувалось як ворожість і зло* є прикладом **гіперболізації**.

В. Медведчук перебільшує реакцію опонентів, стверджуючи про *однозначність* сприйняття та його крайню негативність. Це **позбавляє явище альтернативної інтерпретації та обмежує критичне мислення** реципієнта, пропонуючи **чорно-білу картину**. Окрім того, уживання стереотипізованих категорій *свої* та *опоненти* апелює до **соціальної категоризації**, яка є інструментом маніпуляції. В. Медведчук підсвідомо закріплює стереотипи, де *СВОЇ* асоціюються з позитивом (*ДОБРО*), а *ОПОНЕНТИ* – із негативом (*ЗЛО*). Така техніка спрямована на **зниження критичного сприйняття інформації**. Метафорична побудова речення та **вживання слів із сильним емоційним забарвленням** (*жорсткий, вмить, таврувалось, зло*) є типовим прикладом **емоційної маніпуляції**. Автор, вочевидь, має на меті викликати у реципієнта сильні емоції та відволікти його від раціонального аналізу сказаного.

У 2005 році цей вибір був відкладений у довгу шухляду, оскільки *ті, в чийх руках опинилася влада, і ті, хто став опозицією, зробили насамперед власний вибір на користь особистого достатку, на користь вельможного панування, сибаритського моралізаторства тощо* (Медведчук 2012, с. 4). У процитованому уривку вжито **оцінну лексику із негативними конотаціями** – *вельможного панування, сибаритського моралізаторства*, що є дисфемізмами, котрі підсилюють **зневажливе ставлення до влади й опозиції**, маніпулюючи емоціями читача.

Держава розшматовувалась і розділялась. Уперше за роки незалежності реально постала загроза втратити державу та її незалежність (Медведчук 2012, с. 4). У цьому фрагменті застосовано **гіперболізацію через емоційно забарвлені дієслова** (*розшматовувалась, реально постала загроза*). Вони створюють **враження катастрофічної ситуації**, хоча конкретних фактів або підкріплень автор не надає. Також використання лексеми *уперше* додає **ефекту винятковості**.

Ми не стали ближчими ні до Заходу, ні до Сходу, майже жодне з ключових економічних питань (забезпечення енергетичної незалежності, підвищення рівня життя громадян, впровадження інноваційних технологій, активне входження до

світового ринку, вирівнювання імпоротно-експортного балансу, зменшення питомої частки сировинного експорту тощо) не було вирішене (Медведчук 2012, с. 5). У наведеній цитаті помітним є **маніпулятивна дихотомія «ЗАХІД – СХІД»**. Фраза не стала ближчими ні до Заходу, ні до Сходу є **стилістичною антитезою**, що створює фальшивий бінарний вибір, де під «СХОДОМ» передбачена Росія. Така побудова змушує сприймати відносини з Росією як природну та рівноправну альтернативу інтеграції з Європою, що є **маніпулятивним нав'язуванням контексту**. Фраза подає ситуацію як невдачу з обох сторін, але на рівні підтексту це надає легітимності зближенню зі «СХОДОМ», тобто Росією. Також довгий перелік невирішених питань (забезпечення енергетичної незалежності, підвищення рівня життя громадян, впровадження інноваційних технологій... тощо) є прикладом **негативної кумуляції**, використаної для нагнітання ситуації. Синтаксична побудова цього переліку без жодного позитивного або нейтрального елемента створює **відчуття тотальної неспроможності держави**, хоча наведені аспекти не проаналізовані окремо й не підкріплені фактами. У процитованому уривку помітним є **синтаксичне нагромадження**, адже довге складне речення зі списком проблем має **структуру**, що стилістично посилює емоційне сприйняття. Накопичення негативних елементів в одному реченні сприяє підвищенню напруги й формуванню відчуття кризи.

Усе це змушує констатувати невтішний, але незаперечний висновок – країна, а за нею і суспільство, деградували (Медведчук 2012, с. 5). У цьому реченні використано **емоційно-оцінні лексеми**: *невтішний, незаперечний, деградували*. Лексема *незаперечний* є прикладом **псевдооб'єктивізації**, коли автор подає свою оцінку як безсумнівний факт. Дієслово *деградували* є **дисфемізмом**, що має сильне негативне забарвлення і використане для підсилення маніпулятивного ефекту.

Так, а чи багато наразі залишалось від того, що можна з гордістю назвати Українською державою, від того, що на початку 90-х усі ми вибрали як своє майбутнє? (Медведчук 2012, с. 5). У цьому реченні В. Медведчук послуговується **риторичним запитанням**, яке не потребує відповіді й спрямоване на формування у

читача негативного враження. Уживання фрази з *гордістю назвати* звертається до емоційного сприйняття, підкреслюючи втрату позитивного образу ДЕРЖАВИ. Також тут використано **стилістичні антитези** – *на початку 90-х* (період надій і сподівань) і *залишилось* (натяк на занепад), що **посилює контраст і негативний емоційний вплив**.

Український вибір – це історичний шанс, поки ще не втрачений Україною (Медведчук 2012, с. 7). Речення містить **патетичну лексику** (*історичний шанс*), що надає висловлюванню піднесеного ідеологічного звучання. Конструкція *поки ще не втрачений* слугує **емоційним тригером**, покликаним вербалізувати СТРАХ втрати можливостей і **апелювати до відчуття терміновості**.

Упродовж усього вступу повторення конструкції *Український вибір* – це... слугує прикладом **анафори** – стилістичного прийому, що полягає у повторенні тієї самої синтаксичної конструкції або слова на початку кількох фраз чи речень. Систематичне повторення фрази *Український вибір* – це сприяє закріпленню у свідомості читача ключового концепту, який В. Медведчук нав'язує як беззаперечну ідею або рішення. Цей прийом часто використовують у маніпулятивному дискурсі для створення емоційної або ідеологічної переконливості. Використання анафори додає текстові ритмічності та урочистості, що характерно для патетичної риторики. Фраза звучить піднесено і нагадує гасло, які аудиторії звикли чути у політичних промовах, що сприяє емоційному залученню читача.

Український вибір – це нова гуманітарна політика, що спрямована на відродження і розвиток духовної сфери, захисту та підтримання державної української мови, російської мови, мов і культур інших національних меншин у поліфонічному культурному середовищі України (Медведчук 2012, с. 10). У наведеному фрагменті автор декларує рівноцінний захист української мови та *російської мови* на тлі мов національних меншин, що формально створює враження балансу та справедливості. Проте такий прийом є маніпулятивним, оскільки російську мову, яка має історично привілейований статус, ставлять в один ряд із

мовами меншин. Таким чином, В. Медведчук створює **ілюзію рівності**, котра **замасковує диспропорцію** в реальному контексті.

І головне – не просто робити цей вибір сьогодні, а бути послідовним у цьому виборі, а це означає – відмова від штучного протиставлення однієї частини суспільства другій... (Медведчук 2012, с. 11). Тут використано **антифразис** – стилістичний прийом, коли під виглядом заклику до об'єднання натякають на існування реального розколу (*штучне протиставлення*). Ця фраза **імпліцитно апелює до регіонального або соціального розмежування**, однак подана під риторикою об'єднання.

Український вибір – це водночас вибір мрії та реальності. Все, що на сьогодні є мрією, завтра у перспективі може стати щоденною реальністю... (Медведчук 2012, с. 11). У цьому реченні наявний **прийом контрасту** між мрією та реальністю. Поняття *мрія* використане для створення ідеалізованого образу майбутнього, що є типовим інструментом **утопічного мислення**. Конструкція завдяки зусиллям громадянського суспільства покликана **перекласти відповідальність** за досягнення на самих громадян, залишаючи ідею абстрактною.

Маємо констатувати, що той потенціал організованої дезорганізації політичних конфліктів, про який писав Р. Дарендорф, і який на сьогодні характерний для України, досяг крайньої межі, адже наразі конфліктують не політичні партії, окремі суб'єкти публічної політики, політичні ідеології тощо, сьогодні протистойть держава (влада) і суспільство (Медведчук 2012, с. 12). У цьому уривку застосовано **оксиморонічний дисфемізм**, вербалізований у словосполученні *організована дезорганізація*, який **посилює негативне сприйняття політичної ситуації**. Конструкція *досяг крайньої межі* є прикладом **гіперболізації**, що драматизує конфлікт до критичної точки. Протиставлення *держави (влада) і суспільства* демонструє **дихотомію**, де суспільство подане як ЖЕРТВА, а ДЕРЖАВА – як опонент.

Приблизно на межі XX-XX століть вважалося, що незаперечним досягненням у сфері політичного розвитку українського суспільства і держави була реалізація

процесу формування політичного плюралізму (Медведчук 2012, с. 13). Помітним є вживання дієслів пасивного стану з метою знеособлення автора висловленої думки, адже в наведеному уривку не вказано, хто так вважає, а зазначено, що *вважалося*. У словосполученні *незаперечним досягненням* В. Медведчук **подає знеособлену оцінку як абсолютний факт**, що обмежує можливість критичного осмислення. Конструкція *реалізація процесу формування* є **плеоназмом**, використана для створення враження значущості події попри те, що вона не додає змістової конкретики.

При цьому необхідно зазначити, що протягом короткого проміжку часу суспільству вдалося зламати стереотип, який панував у масовій свідомості, і який зводив усі існуючі в українській політиці сили лише до двох таборів: комуністично-соціалістичного та націоналістичного (Медведчук 2012, с. 15). У цьому уривку конструкція *усі існуючі сили лише до двох таборів* **нав'язує чорно-білу опозицію**, де обидві сторони подані як обмежені та недостатні для розвитку. Словосполучення *зламати стереотип* має **метафоричний характер** і додає драматизму, представляючи сучасний етап як винятковий і прогресивний і створюючи враження, буцімто попередня політична система була спрощеною та віджилою.

Власне, у межах загального демократичного проекту розвитку України суспільство саме усвідомило і частково висувало конструктивний шлях, який давав змогу уникнути як крайнощів неконтрольованого ринкового лібералізму, так і всім відомого колективізму із його байдужістю до особистості та її прав (Медведчук 2012, с. 15). Фрази *неконтрольованого ринкового лібералізму* та *всім відомого колективізму* є прикладами **негативно забарвлених оцінок**. Автор використовує **дисфемізми**, які надають обом крайнощам негативного значення, створюючи ілюзію збалансованого підходу. Конструкція *усвідомило і частково висувало* формально приписує суспільству активну роль, але без конкретних прикладів чи доказів, що робить висловлювання узагальненням і підсилює маніпулятивний ефект.

На певному етапі державного і суспільного розвитку здавалось, що тим рятівним фактором, який зможе об'єднати державу і суспільство, є національна ідея, або певна ідеологія національного розвитку, яка б поєднала схід і захід України,

підприємців і державних службовців, молодь і старше покоління (Медведчук 2012, с. 15). У наведеному уривку словосполучення *рятівний фактор* є прикладом **патетичної лексики**, що надає ідеї піднесеного та сакрального значення. Протиставлення *схід і захід України* слугує **дихотомією**, що наголошує на розділеності країни й посилює потребу в певній сакральній об'єднавчій ідеології. Завдяки еліпсису, замість якого могла би бути назва цієї ідеології, автор у подальшому зможе заповнювати змістову прогалину чим завгодно.

Однак те, що спостерігається нині в Україні, є не стільки ідеологічним плюралізмом, скільки «ідеологічною ніяковістю» (Медведчук 2012, с. 16). Тут у вислові *ідеологічна ніяковість* використано **неологізм** із негативним забарвленням. Контраст між *ідеологічним плюралізмом* і *ніяковістю* є прикладом **антитези**, що дозволяє В. Медведчуку підкреслити занепад системи й відсутність чітких цінностей.

Так, якщо б хоч невелика частка того, що зазначено в цих програмах, була реалізована, то Україна не тільки наздогнала б провідні країни світу, а ще й випередила б їх принаймні на десятки років (Медведчук 2012, с. 19). У наведеному фрагменті застосовано **гіперболізацію**, зокрема у вислові *випередила б їх принаймні на десятки років*. Подібне перебільшення створює **ілюзію нереалізованого потенціалу**, що покликане викликати обурення та незадоволення діями влади. Використана техніка апелює до емоцій читача, відволікаючи його від раціонального аналізу ситуації.

Загалом така диспропорційність різноманітних програм державного і суспільного розвитку реально здійснюваним діям багатьма громадянами сприймається майже як нормальне явище (Медведчук 2012, с. 19). Фраза *майже як нормальне явище* є прикладом **ефекту нормалізації**. Автор знецінює **політичну бездіяльність**, подаючи її як звичний і буденний стан справ, що імпліцитно звинувачує суспільство у толеруванні подібних явищ і перекладає відповідальність із політичних суб'єктів на громадян.

Причому, використовуючи наукову термінологію, можна сказати, що переважна більшість сучасних політичних сил діють за принципом зловити всіх

(*catch all*): бідним – гроші, заможним – скасування податків, хворим – здоров'я, здоровим – щастя тощо (Медведчук 2012, с. 19). Тут В. Медведчук застосовує **прийом узагальнення** у фразі *переважна більшість сучасних політичних сил*. Він створює **ілюзію однорідності**, де всі політичні сили діють однаково «популістськи». Список обіцянок (бідним – гроші, хворим – здоров'я) є прикладом **комічної редукції**, що спрощує політичні програми до абсурдного рівня та знецінює їх.

На відміну від цього в Україні спостерігається те, що, прагнучи бути популярною, партія чи блок обов'язково стає популістською (Медведчук 2012, с. 19-20). Фраза *обов'язково стає популістською* є прикладом **фальшивої неминучості** – автор подає певний розвиток подій як **закономірний і безальтернативний**, таким чином обмежуючи сприйняття читачем інших можливих сценаріїв і формуючи негативне враження про політичну систему в цілому, що є вигідно ворожій пропаганді. Адже якщо вся політична система не може впоратись із викликами, то її необхідно замінити, не розбираючись кого саме і на яких посадах. У цьому контексті **узагальнення без конкретизації** є вкрай поширеним прийомом маніпуляції у монографії В. Медведчука.

Популістська політика імітує зміни і реформи, лише декларує і, врешті-решт, дискредитує демократію (Медведчук 2012, с. 20). У цьому уривку застосовано **підміну понять**, де популізм автоматично ототожнений із *імітацією реформ* і *дискредитацією демократії*.

По-перше, відмова від участі у політичному житті кожного громадянина, який, переконавши себе, що нема з кого обирати, все одно все залишить по-старому, моя хата з краю, власне, означає лише те, що вибір буде зроблено без нього (Медведчук 2012, с. 24). У цьому уривку В. Медведчук використовує **ефект підміни відповідальності**. Автор маніпулює, стверджуючи, що відмова громадян від вибору автоматично означає *вибір без них*, перекладаючи всю відповідальність на тих, хто не голосує. Конструкція *нема з кого обирати* вжита як стереотипізоване узагальнення, що подає аполітичність як хибний підхід, відволікаючи увагу від можливої обґрунтованості такого рішення.

Проте такі надто вже очевидні недоліки в роботі політиків все ж таки не можуть і не повинні бути підставою для поширення дискурсу аполітичності, політичного нігілізму або ж псевдоідеології чи псевдонастанови противсіхства (Медведчук 2012, с. 24). *Оказіоналізми псевдоідеології чи псевдонастанови противсіхства є прикладом дисфемізму, змішаного з авторськими новотворами (неологізмами).* Так автор надає негативного забарвлення ідеї аполітичності, представляючи її як хибну та шкідливу. Уживання префікса *псевдо* знецінює і підриває легітимність такої позиції у свідомості читача.

Основою демократії і справжньої громадянської позиції кожної людини завжди є відповідальність, яка починається саме з відповідальності за власний вибір (Медведчук 2012, с. 24). Тут автор послуговується **емоційним закликком до відповідальності**, що апелює до моральних цінностей читача. Словосполучення *справжньої громадянської позиції* містить **оцінне судження**, де позиція активної участі у політиці подана як єдина правильна.

Очікування на ідеального політика, врешті-решт, може перетворитися на вічне очікування «біля розбитого корита» (Медведчук 2012, с. 24-25). У цьому реченні В. Медведчук використовує **алюзію** на казку «Рибалка та золота рибка» російського автора О. С. Пушкіна, згадуючи розбите корито, що має сугестивний характер і створює негативну асоціацію з безплідним очікуванням і втраченою можливістю. Алюзія спрямована на емоційний вплив, **знецінюючи прагнення громадян до високих стандартів у політиці**.

Отже, участь у політичному житті країни – це не просто політичний акт і, за висловом Р. Даля, не просто крок до демократії у дії (Медведчук 2012, с. 25). У наведеному фрагменті В. Медведчук застосовує прийом **апелювання до авторитету** (Р. Даля), що створює ілюзію об'єктивності та наукового обґрунтування, аби переконати реципієнта у необхідності політичної участі на його користь.

Більше того, саме держава, а конкретніше – її інститути, органи державної влади та певні посадовці, часто постають гальмівним фактором, що перешкоджає розвиватись суспільству, штовхає його у злиденність та соціальну депресію

(Медведчук 2012, с. 26). У процитованому фрагменті застосовано **метафору** і **гіперболізацію, репрезентовану** словосполученням *гальмівний фактор* і реченням *штовхає його у злиденність та соціальну депресію*.

У разі якщо держава відмовляється від своїх функцій... її апарат стає у кращому випадку зайвим тягарем для громадян, у гіршому – тим паразитуючим організмом, від якого суспільство має позбутись (Медведчук 2012, с. 370-371). Тут застосовано **дисфемізм**, яким В. Медведчук порівнює державний апарат із *паразитуючим організмом*. Таке емоційно забарвлене порівняння має на меті викликати в реципієнта огиду та обурення, підсилюючи **образ держави як ворога**. Подібні метафоричні конструкції змальовують **категоричну і спрощену картину ситуації**.

... громадянське суспільство повинне або замінити собою державу... або переформатувати систему державної влади таким чином, щоб вона, нарешті, отямилась і почала діяти як держава, а не мародер (Медведчук 2012, с. 371-372). Лексема *мародер* є прикладом **дисфемізму**, що надає державній владі злочинного й паразитичного характеру. Дієслово *отямилась* у цьому контексті **містить зневажливу конотацію**, котра передбачає, що ДЕРЖАВА є неефективним і безвідповідальним органом.

Державотворення, яке було штучно девальвовано різноманітними політичними демагогами та численними «навколополітичними персонажами» (Медведчук 2012, с. 374). У цьому реченні спостерігаємо використання **дисфемізму** у словосполученнях *політичні демагоги* та *навколополітичні персонажі*. Ці терміни мають зневажливий відтінок і націлені на **дискредитацію опонентів**, створюючи їх негативний образ. Словосполучення *штучно девальвовано* має **емоційне забарвлення, що посилює враження цілеспрямованої шкоди**.

Реформа – це важлива і відповідальна справа. Глобальна суспільна реформа, а саме з нею ми маємо справу в Україні, це завжди перехід держави і суспільства від одного стану, від одного типу структурних взаємозв'язків до принципово другого... (Медведчук 2012, с. 447). У цитаті наявна **гіперболізація та логічна підміна**. Фраза

глобальна суспільна реформа створює ілюзію масштабності та неминучості процесу. Використання словосполучення *принципово другого* підсилює контраст між етапами, спрощуючи ситуацію до категоричної опозиції.

Проте у цьому полягає і потенційна небезпека будь-якого реформування: руйнація одних структур обов'язково передбачає період «невизначеності», своєрідного хаосу... (Медведчук 2012, с. 447). Речення містить **емоційно забарвлену лексику і характеризоване психологічним нагнітанням**. Вислови *руйнація одних структур* та *своєрідного хаосу* покликані створити враження катастрофічності реформ, що може апелювати до страхів реципієнта. Також словосполучення *обов'язково передбачає* фальшиву неминучість, що обмежує альтернативне тлумачення.

Кількість жертв зростає прямо пропорційно тривалості реформаційного хаосу (Медведчук 2012, с. 447). У наведеному фрагменті наявні **гіперболізація й емоційний тиск**. Поєднання словосполучень *прямо пропорційно* та *реформаційного хаосу* підкреслює драматизм і підсилює негативний вплив на сприйняття читача.

Європа чи Схід, Зона вільної торгівлі чи Митний союз, ЄС чи Росія, НАТО або позаблоковий статус тощо? (Медведчук 2012, с. 452). У процитованому реченні спостерігаємо **маніпулятивну дихотомію**. Питання подано як **спрощений вибір** між двома альтернативами (*Європа чи Схід*), що нав'язує бінарну логіку та приховано нормалізує зв'язок із Росією.

В реальності питання дерегуляції є питанням виживання адміністративної системи управління в умовах ускладнення суспільних зв'язків та взаємозв'язків між різними суб'єктами, які так чи інакше вступають у певні соціально значущі відносини з державою. Свого часу про це писав незаперечний вітчизняний авторитетний науковець у галузі адміністративного права В. Авер'янов (Медведчук 2012, с. 459). Автор посилається на авторитет В. Авер'янова, що додає тексту **видимість об'єктивності та науковості**, аби підкріпити власну аргументацію й уплинути на довіру читача.

У цьому сенсі сила влади полягає не у її безмежності, адже, як відомо, безмежна лише дурість, а у тому, щоб чітко усвідомлювати межі свого необхідного регулятивного, охоронного, захисного тощо втручання (Медведчук 2012, с. 460). Фраза містить **різке емоційне забарвлення та узагальнення**, що викликає негативний емоційний відгук у читача. Висловлювання на зразок *безмежна лише дурість* підсилює **знецінення дій держави**.

У такому разі значно чесніше і правильніше просто закрити парламент – «за *ненадобністю*», і повідомити про унікальний винахід того, як можна обходитись без депутатського корпусу (Медведчук 2012, с. 461). У цьому реченні звертаємо увагу на **сарказм і гіперболізацію**: унікальний винахід обходження без парламенту, що висміює його функціональність та підриває легітимність інституції. Використання **фрагмента російською мовою в лапках** («за *ненадобністю*») підсилює емоційний вплив і може слугувати **прихованим тригером**, котрий апелює до асоціацій із зовнішнім впливом або неповагою до державної мови.

... на місце якого (правового порядку – ред.) можуть прийти або хаос та безладдя, або влада страху (Медведчук 2012, с. 462). Автор нав'язує **бінарний вибір** між ХАОСОМ і ВЛАДОЮ як єдино можливими сценаріями, якщо буде порушено правовий порядок. Інші альтернативи, як-от поступове реформування чи інші моделі управління, повністю виключені, що **обмежує критичне мислення** реципієнта.

Якщо таких правил немає, то нівелюється значення ідеї правового порядку... (Медведчук 2012, с. 462). Речення може **нагнітати паніку** навколо потенційної втрати правового порядку, підштовхуючи до СТРАХУ перед загрозою хаосу та безладдя. Тут проблема подана як нагальна КАТАСТРОФА без зазначення реалістичних масштабів або причин.

Цей недолік було з надлишком компенсовано «невмінням» читати Конституцію і закони (Медведчук 2012, с. 462). У наведеному фрагменті спостерігаємо дискредитацію через сарказм із використанням лексеми *невміння*. Використовуючи принизливу лексику, В. Медведчук **дискредитує Конституційний**

Суд як інституцію. Сарказм створює упереджене негативне ставлення до об'єкта критики і **відводить увагу від глибшого аналізу** причин помилок суду.

Речення *гірше грабіжника може бути лише міліціонер, гірше міліціонера – лише прокурор, а гірше прокурора немає нічого* (Медведчук 2012, с. 465) побудоване на **гіперболі й емоційній градації**, що навмисно загострює негативне сприйняття правоохоронної системи. Автор указує на тотальну корумпованість правоохоронної системи, чим може викликати обурення і недовіру, що так само послаблює критичне сприйняття подальших повідомлень реципієнтом. Вислів *гірше міліціонера – лише прокурор* (Медведчук 2012, с. 465) ґрунтується на **емоційно забарвленому узагальненні**, котре формує негативне сприйняття всіх правоохоронних органів.

Уривок *право і людина поступово перетворюються з об'єкта захисту правоохоронної системи на її головного ворога* (Медведчук 2012, с. 465) містить **метафору**, що надає ситуації драматичності й підкреслює абсурдність функціонування правоохоронців.

Фрагмент *потворний сурогат держави, який через її антиправовий характер не можна вважати демократичною, а через її дурість та недалекоглядність, що підривають будь-яку силу, – не можна характеризувати як тоталітарну* (Медведчук 2012, с. 467) демонструє **оцінне судження**, яке автор видає за об'єктивну істину та підкріплює негативну картину держави. У вислові *потворний сурогат держави* застосовано **дисфемізм**, що надає об'єкту висловлювання зневажливої й принизливої конотації. Також варто зазначити, що В. Медведчук активно послуговується розмовним стилем, характеризованим значною кількістю метафор, порівнянь, дисфемізмів та оцінних суджень, що не притаманно стилю написання монографій.

Фраза *держави з такою системою правоохоронних органів не може навіть близько претендувати на статус правової і демократичної* (Медведчук 2012, с. 467) є прикладом **категоричної оцінки**, що не допускає альтернативної інтерпретації.

Очевидно, що саме на судову систему України припадає чи не найбільша кількість критики. І це зрозуміло, адже, з одного боку, така критика є абсолютно справедливою, а з другого – вона відображає одну з найбільш болючих для всього

суспільства проблем, якою є проблема індивідуальної і бодай мінімальної безпеки (Медведчук 2012, с. 468). У наведеній цитаті В. Медведчук використовує **емоційне узагальнення**. Словосполучення *абсолютно справедливою та найбільш болючих проблем* викликають у реципієнта відчуття обов'язкової, беззаперечної критики державних органів, **не залишаючи місця для альтернативних оцінок**. Цей ефект підкріплений також використанням прислівника *очевидно*, що заздалегідь **програмує читача на згоду з позицією мовця**.

У реченні *До речі, не менш симптоматичним є й те, що ці слова зникли з герба, коли Герман Геринг очолив парламент* (Медведчук 2012, с. 468) використано **історичну аналогію** для критики сучасної ситуації. Посилання на Прусію й Германа Геринга створює емоційний контраст, що **дискредитує судову систему України**, викликаючи негативні асоціації з тоталітарним минулим.

Відсутність такого суду – є ще одним свідченням того, що з громадянським суспільством, з демократією та з правовою державністю в Україні дуже м'яко кажучи не все гаразд (Медведчук 2012, с. 468). У цьому реченні спостерігаємо **підміну причини і наслідку**. Автор стверджує, що проблеми з судовою системою є прямим доказом загального занепаду демократії (а не навпаки), хоча не наводить жодних конкретних аргументів чи доказів, що це саме так.

Більше того, рано чи пізно вона зруйнується під тиском суспільства, яке, зрештою, просто визнає таку державу у кращому випадку непотрібною, а у гіршому – нестерпною (Медведчук 2012, с. 469). Використання **оцінної лексики** (*непотрібною, нестерпною*) має на меті створити **емоційне напруження й страх**, підштовхуючи реципієнта до думки про **неминучий крах державної системи** (еліipsis – якщо не замінити владу).

2.1. Янукович В. Ф. ... І рік при владі. Київ: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2007. 112 с.

Проаналізуємо публікацію В. Януковича «... І рік при владі».

Національний «круглий стіл», який ми започаткували, без сумніву, є потрібним інструментом загальнонародної дискусії з тих питань, які хвилюють суспільство (Янукович 2007, с. 3). У цьому реченні реалізовано кілька мовних стратегій маніпулятивного впливу. По-перше, оцінне словосполучення *потрібний інструмент* у поєднанні з виразом *загальнонародна дискусія* може слугувати прикладом **позитивної номінації** та **позитивної кумуляції**, котрі формують позитивну асоціативну рамку навколо ініціативи влади. По-друге, вставне прислівникове словосполучення *без сумніву* виступає прикладом **сугестивної (нав'язувальної) модальності**, що належить до технік **мовної пресупозиції**. Подібна форма мовлення передбачає єдину можливу оцінку події як позитивної, заздалегідь усуваючи будь-які сумніви або критичні інтерпретації з боку реципієнта.

Відверта, щира і доброзичлива розмова між лідерами політичних партій, громадських об'єднань дає нам можливість чітко визначити ті, так би мовити, больові точки суспільних настроїв, без урахування яких неможливо об'єднати Україну (Янукович 2007, с. 3). У наведеному фрагменті помітне **накопичення (кумуляція) епітетів із позитивною конотацією**, що створює сприятливе емоційне тло і формує довіру до учасників дискусії. **Позитивне фреймування** тут має на меті викликати прихильність аудиторії до процесу обговорення. Фраза *так би мовити, больові точки суспільних настроїв* ґрунтована на **метафорі**, котра додає ДРАМАТИЗМУ й акцентує увагу на нагальних суспільних проблемах. Концептуальна метафора тілесного болю активізує тривожне сприйняття ситуації, посилюючи ефект сугестії.

Ми отримали можливість пошуку компромісів та порозуміння у подоланні розбіжностей, які існують у суспільстві (Янукович 2007, с. 3). У цьому фрагменті помітним є використання **прийому замовчування**. Уривок *пошуку компромісів та порозуміння* апелює до консенсусної моделі спілкування, однак не вказує на конкретні сторони конфлікту чи характер цих *розбіжностей*, що дозволяє уникнути прямої відповідальності. Узагальнену лексику, як-от *подолання розбіжностей*, можна вважати **евфемізацією конфлікту**, котра виконує функцію пом'якшення

реального стану справ і сприяє створенню уявлення про нібито злагоджений суспільний процес. **Техніка псевдоконсенсусу** тут використана задля створення дискурсу конструктивності без надання фактичного змісту.

Однією з них є тема федералізації. Хочу підкреслити, що проблема ця не є гострою сьогодні. Вона виникла під час та після минулих президентських виборів виключно як форма протесту значної частини українського суспільства (Янукович 2007, с. 3). Тут використано **знеособлення** через фразу *форма протесту значної частини українського суспільства*, що дозволяє мовцеві уникнути КОНКРЕТИКИ та створити імідж загального НЕВДОВОЛЕННЯ. Прислівник *виключно* посилює ОДНОСПРЯМОВАНІСТЬ причин проблеми, що є прикладом **гіперболізації**.

Ця проблема – це сконцентрований біль і образа людей за те, що їх традиції, їх духовні та моральні цінності не хоче враховувати нова влада (Янукович 2007, с. 3). Фраза *сконцентрований біль і образа* використовує **емоційно забарвлену лексику**, що викликає співчуття до певної групи населення. Конструкція *не хоче враховувати нова влада* є **звинуваченням**, яке зосереджує відповідальність на політичних ОПОНЕНТАХ.

Мова – найважливіший засіб людських стосунків, і з ним треба поводитися дуже обережно, делікатно (Янукович 2007, с. 4). Тут використано **оцінну лексику** (*обережно, делікатно*), яка наголошує на важливості теми, але уникає КОНКРЕТНИХ пропозицій, чим створює ПОЗИТИВНЕ бачення уряду як уважного до чутливих питань, що є прикладом **сугестивної мови**.

Не може бути дискримінаційних підходів до російської мови в Україні. Якщо ми справді європейська нація. Якщо ми справді культурний народ (Янукович 2007, с. 4). Словосполучення *дискримінаційних підходів* є **дисфемізмом**, який створює НЕГАТИВНЕ бачення будь-яких дій, що обмежують права російської мови. Повторення *якщо ми справді* можна трактувати як **анафору**, що акцентує увагу на ІДЕНТИЧНОСТІ як культурної і європейської держави. У наведеному фрагменті також спостерігаємо імпліцитну МАНІПУЛЯЦІЮ через **підміну понять**, покликану побудувати зв'язок між європейською нацією та толерантністю до російської мови.

Під час дискусій за «круглим столом» ми намагалися визначити ті головні виклики, яким мусимо протиставити свою толерантність, зваженість і державну мудрість (Янукович 2007, с. 4). Слова толерантність, зваженість, державна мудрість є прикладом патетичної лексики, покликаної вербалізувати позитивний портрет учасників діалогу.

Перемогти повинна Україна. І найменший успіх на шляху до порозуміння, на шляху поступу та консолідації, я вірю, буде гідно оцінений людьми (Янукович 2007, с. 5). Фраза перемогти повинна Україна є апеляцією до ПАТРІОТИЗМУ, що повинна викликати емоційну підтримку і резонанс із аудиторією, не враховуючи попередній контекст, який передбачав культивування ПОЗИТИВНОГО ставлення до російської мови та культури в українському середовищі. Конструкція гідно оцінений людьми створює відчуття народної підтримки, що підсилює ЛЕГІТИМНІСТЬ дій уряду.

Для мене це дуже зворушлива хвилина... Ми шукали – що нас роз'єднує? Чи краще пошукати, що нас об'єднує? (Янукович 2007, с. 6). Словосполучення дуже зворушлива хвилина ґрунтоване на емоційно забарвленій лексиці, що може викликати у слухачів відчуття ЩИРОСТІ й ЗНАЧУЩОСТІ моменту. Риторичне запитання що нас роз'єднує?... що нас об'єднує? спрямоване на вербалізацію концепту ЄДНОСТІ, але водночас звертає увагу на розкол, що можна трактувати як амбівалентний вплив (сугестію).

Нас об'єднує наша земля – красива Україна. Тому що на цій землі – могили наших предків... після нас будуть жити наші діти (Янукович 2007, с. 6). Ця частина містить апеляцію до патріотизму через згадування могили наших предків і наші діти, що посилює емоційний зв'язок із концептом ЄДНОСТІ. Якісний прикметник красива є епітетом, який формує ПОЗИТИВНЕ бачення України.

Сьогодні в цьому залі буде вирішуватись питання фактичного об'єднання тих двох команд, які останні півтора року стояли по різні береги Дніпра (Янукович 2007, с. 6). Фраза стояли по різні береги Дніпра є метафорою, яка підкреслює глибину

політичного розколу. Словосполучення *фактичного об'єднання* створює враження значного ПРОГРЕСУ, використаного для ЛЕГІТИМІЗАЦІЇ дій.

Ми знаємо, що не ставимо собі за мету когось ламати через коліно. Але ми ставимо собі за мету об'єднати нашу державу (Янукович 2007, с. 6). Фраза *ламати через коліно* є **метафоричним дисфемізмом**, який описує НЕГАТИВНУ модель поведінки, протиставляючи її заявленим ЦІННОСТЯМ. Це створює бачення уряду як поміркованої СИЛИ, спрямованої на ЄДНІСТЬ.

Коли Урядом приймаються і готуються зважені рішення. Парламент приймає відповідні закони. Президент – має місце Глави держави згідно з Конституцією і об'єднує цей процес (Янукович 2007, с. 6). У наведеному фрагменті використано **позитивну кумуляцію**, що підкреслює ГАРМОНІЙНІСТЬ і ЕФЕКТИВНІСТЬ дій уряду, парламенту та Президента. Слово *зважені* додає впевненості у РАЦІОНАЛЬНОСТІ ухвалюваних рішень. Окрім того, використання пасивного стану (*Коли Урядом приймаються і готуються зважені рішення*) слугує засобом фокусування уваги на дії та її результаті, відволікаючи від конкретного суб'єкта, що ухвалює ці рішення, що є типовим для офіційно-ділового стилю і сприяє створенню враження безособової ОБ'ЄКТИВНОСТІ.

Зараз ми маємо можливість разом створити дієвий механізм ефективної влади... (Янукович 2007, с. 6). Фраза *дієвий механізм ефективної влади* містить **оцінну лексику**, котра вербалізує концепти ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ і ЗЛАГОДЖЕНОСТІ майбутньої роботи. Уживання обставинного прислівника *разом* апелює до ідеї ОБ'ЄДНАННЯ.

Я впевнений у тому, що цей Уряд буде дієвий, буде ефективний, професійний і відповідальний. Я готовий взяти на себе цю відповідальність, якщо ви мене підтримаєте (Янукович 2007, с. 7). Повторення *дієвий, ефективний, професійний, відповідальний* є **позитивною кумуляцією**, спрямованою на підкреслення переваг уряду. Твердження *я готовий взяти на себе відповідальність* спрямоване на вербалізацію концепту ЛІДЕР.

Ми з вами здатні створити той механізм співпраці Уряду і парламенту, якого не вистачало практично всі роки незалежності (Янукович 2007, с. 7). У цьому реченні використано **знеособлення** (*не вистачало практично всі роки незалежності*), що дозволяє уникнути КОНКРЕТИЗАЦІЇ відповідальних за минулі проблеми. Акцент на *здатні створити* формує у реципієнтів відчуття ПРИЧЕТНОСТІ до прогресу, що залучає аудиторію до ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ за успіх.

Наша фракція разом із партнерами підготували пропозиції щодо формату Уряду, які сьогодні будуть надані (Янукович 2007, с. 7). Фраза *разом із партнерами* є прикладом **заклику до єдності**, що підкреслює КОЛЕКТИВНИЙ характер рішень. Використання дієслова у минулій формі *підготували* натякає на ПРОФЕСІЙНІСТЬ і попередню підготовку.

Коли я готувався до цієї зустрічі, члени Уряду мені підказали, що буде невірно казати «декілька днів», адже ми працювали і декілька ночей (Янукович 2007, с. 8). У цьому реченні вжито **емоційно забарвлену лексику** (*вразило, декілька ночей*), що створює акцент на інтенсивності підготування та самовідданості. Окрім того, підкреслення власних зусиль через *ми працювали і декілька ночей* є прикладом **сугестивної позитивної саморепрезентації**, спрямованої на підвищення ДОВІРИ до повідомлення через демонстрацію зусиль.

Ми зобов'язані шукати шляхи для створення єдиної команди, яка буде складатись з чотирьох політичних сил – «Наша Україна» (тобто, наші попередники, сьогодні – наші партнери), Партія регіонів, Соціалістична партія і Комуністична (Янукович 2007, с. 8). Словосполучення *єдина команда* слугує прикладом **метафоричної узагальненості**, що сприяє формуванню уявлення про ідеальну кооперацію, хоча насправді можуть існувати значні розбіжності між цими політичними силами. Перерахунок партій із зазначенням *попередники, сьогодні – партнери* побудований на **глорифікації**, спрямованій на ЗГЛАДЖУВАННЯ минулих конфліктів і створення уявлення про ЄДНІСТЬ. Також акцент на *зобов'язані шукати шляхи* є прикладом **заклику до морального ОБОВ'ЯЗКУ**, спрямованого на мобілізацію ПІДТРИМКИ серед населення.

Ми поставили собі завдання запросити для спільної роботи... професіоналів – людей, здатних працювати ефективно, працювати на суспільство, на країну (Янукович 2007, с. 8). Фраза *людей, здатних працювати ефективно* містить **оцінну лексику**, котра акцентує увагу на ПРОФЕСІОНАЛІЗМІ урядових рішень, створюючи ПОЗИТИВНЕ сприйняття без конкретних прикладів. Використання повтору *працювати ефективно, працювати на суспільство* підсилює повідомлення за допомогою **анафори**, спрямованої на формування ДОВІРИ. Згадка про *суспільство і країну* також має ознаки **патетичного прийому**, що посилює ЕМОЦІЙНИЙ зв'язок із реципієнтом.

Ми шукатимемо такі можливості, щоб кожен працівник зміг себе реалізувати... щоб кожен фахівець знайшов своє місце (Янукович 2007, с. 9). У цьому фрагменті використано **позитивну кумуляцію** через повторення *кожен працівник, кожен фахівець*, що створює ІЛЮЗІЮ загальної турботи. Формулювання *зміг себе реалізувати* є **сугестивною мовою**, котра може викликати у слухачів відчуття ПІДТРИМКИ. Уривок *знайшов своє місце* слугує додатковим засобом, який посилює повідомлення, що уряд нібито дбає про кожного громадянина, уникаючи конкретних механізмів реалізації.

Політична порядність передбачає, що віднині український соціум абсолютно точно знає, з кого і коли спитати за результати його політики (Янукович 2007, с. 12). **Категоричність** формулювання через *абсолютно точно* створює ілюзію повного контролю ГРОМАДЯН над ВЛАДОЮ, що не враховує дійсної розмитості відповідальності у багатокомпонентних політичних системах. Вислів звертає увагу на індивідуальній підзвітності політика, але **маніпулює уявленням про прозорість**, не пояснюючи механізмів реальної відповідальності.

Кожні наступні будуть або посилювати його підтримку в суспільстві, або, навпаки, – наближувати невідворотний кінець його політичної кар'єри і стрімке зниження авторитету партії, яку він очолює (Янукович 2007, с. 12). **Поляризація наслідків** через сполучникову конструкцію *або ... або* ШТУЧНО ЗВУЖУЄ варіанти розвитку подій до крайнощів, що **спрощує складність політичної динаміки**.

Уявлення про НЕВІДВОРОТНІСТЬ змін викликає емоційний вплив, знижуючи КРИТИЧНЕ сприйняття АЛЬТЕРНАТИВНИХ варіантів.

За цих умов відносини «влада – суспільство» набувають характеру контракту на виконання певних соціальних замовлень, під яким стоїть підпис конкретного виконавця (Янукович 2007, с. 12). Аналогія з контрактом уводить поняття юридичної чіткості, яка в реальності ускладнена політичними маневрами. Концептуальна опозиція ВЛАДА – СУСПІЛЬСТВО посилює поляризацію. Така метафора створює відчуття СТАБІЛЬНОСТІ та ПРОЗОРОСТІ, які не обов'язково відповідають дійсності.

Об'єднання Партії регіонів із Соціалістичною та Комуністичною партіями, перспектива широкої коаліції з «Нашою Україною» суттєво знизили політичну напруженість останніх двох років, що готова була перейти у відкрите громадянське протистояння (Янукович 2007, с. 12). Концептуалізація ЗАГРОЗИ через готова була перейти у відкрите громадянське протистояння підсилює ЗНАЧУЩІСТЬ об'єднання як єдиного правильного рішення. Використання СТРАХУ перед протистоянням мобілізує ПІДТРИМКУ заявленої коаліції.

З сильним рахуватимуться, а не диктуватимуть йому умови (Янукович 2007, с. 13). Дихотомія СИЛЬНИЙ – СЛАБКИЙ, вербалізована через протиставлення рахуватимуться... диктуватимуть умови побудована на СТЕРЕОТИПІ про зовнішню політику як гру СИЛИ, таким чином підбурюючи суспільство до певних дій на користь мовця. Це емоційне звернення формує уявлення про пряму залежність ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ від ВНУТРІШНЬОЇ ЄДНОСТІ.

У перші два-три місяці нашої коаліції важливо було не лише сконцентруватись на вирішенні поточних проблем. Досвід роботи в режимі антикризових дій переконливо вказував на вразливість української економіки, її неготовність протистояти викликам сучасності у середній і довгостроковій перспективі (Янукович 2007, с. 29). Цей уривок ілюструє заклик до ЗАГРОЗ та НЕВІДКЛАДНОСТІ дій. Він спрямований на формування в аудиторії почуття

терміновості та підтримки для рішень коаліції. Указівка на *вразливість* економіки підкреслює необхідність ЗМІН, поданих як **БЕЗАЛЬТЕРНАТИВНИЙ** крок.

Антикризові та стабілізаційні заходи Уряду вже дали перші результати. На часі – перехід від латання тих дірок, що залишили наші попередники, до політики економічного прориву та випереджаючого розвитку (Янукович 2007, с. 29). Цей фрагмент демонструє **мовну тактику дискредитації попередників**, звертаючи увагу реципієнта на їхній нібито **БЕЗДІЯЛЬНОСТІ** та **НЕСПРОМОЖНОСТІ**, що дозволяє звеличити роль поточного уряду. У тексті протиставлені *латання дірок* і *прорив*, створюючи у слухачів враження різкої ЗМІНИ курсу.

Хочу звернути увагу на три найбільш виразні симптоми соціального нездужання нашої держави: один з найнижчих у світі рівень народжуваності; низький рівень очікуваної тривалості життя – 62 роки для чоловіків; масова трудова еміграція (кожного місяця близько 3500 осіб покидають Україну) (Янукович 2007, с. 31). Цей приклад ілюструє **емоційний вплив через перелік тривожної статистики**, спрямований на викликання відчуття КРИЗИ та необхідності негайних дій. Згадування про *низький рівень народжуваності* та *масову еміграцію* покликані **підкреслити драматичний стан ДЕРЖАВИ**.

Наступне стратегічне завдання – покращити забезпечення країни власними паливно-енергетичними ресурсами. В цьому напрямі вважаю необхідним розвиток наступних напрямів... (Янукович 2007, с. 37). Цей фрагмент демонструє **акцент на технократичному підході**, спрямованому на залучення підтримки серед технічних експертів та промисловців. Перелік конкретних напрямів має на меті створити враження **ПРОДУМАНОЇ** стратегії, хоча акцент на видобування ресурсів може приховувати **СЛАБКІСТЬ** у розвитку інших секторів.

Стратегічний пріоритет для Уряду – розвиток багатосторонніх відносин у сфері енергетики на Євразійському просторі та поглиблення співпраці в енергетичній сфері між Україною та Європейським Союзом. Кінцевою метою може стати створення Євразійського енергетичного коридору... (Янукович 2007, с. 33). Наведений уривок ілюструє **апеляцію до міжнародної співпраці**, поданої як

невіддільна частина енергетичної безпеки. Водночас згадка про Євразійський простір та ринки ЄС демонструє **маніпулятивне балансування між інтересами Сходу та Заходу**, яке може бути використане для уникнення чіткої позиції і імпліцитного звертання до Російської Федерації як представника Сходу.

В першу чергу, це розвиток конструктивної довгострокової співпраці з Російською Федерацією. Адже стабільність поставок енергоносіїв та їх ціна на внутрішньому ринку у найбільшій мірі залежить від побудови партнерських відносин із Росією (Янукович 2007, с. 37). Цей приклад ілюструє **використання залежності як інструменту виправдання тісних зв'язків із Росією**, формуючи враження, що без таких відносин енергетична стабільність неможлива. У цьому контексті автор позиціонує СТАБІЛЬНІСТЬ як головний аргумент для прийняття політики, яка може бути сприйнята неоднозначно.

Наступне стратегічне завдання покращити забезпечення країни власними паливно-енергетичними ресурсами... (Янукович 2007, с. 78). Це речення наголошує на СИСТЕМНОСТІ та ПЛАНОВОСТІ дій, що мають забезпечити енергетичну БЕЗПЕКУ. Чіткий поділ на напрями, як-от освоєння родовищ чи розвиток атомної енергетики, ґрунтується на **прийомі конкретизації**. Однак відсутність чітких часових меж або відповідальних осіб може викликати СУМНІВИ у виконанні заявлених заходів.

За короткий проміжок часу Уряд забезпечив головне – стабільно високі темпи зростання економіки – близько восьми з половиною відсотків щомісяця. Я повторюю – це з початку роботи Уряду, тобто, з серпня місяця. Ціни – під контролем, і, як ви знаєте, ми не застосовуємо ніяких неринкових методів, про стабільність говорить сама стабільність економіки. Подолано бюджетну кризу, покращується сальдо зовнішньоторговельного балансу (Янукович 2007, с. 90). Наведена цитата демонструє **використання статистичних відомостей задля підтвердження ефективності уряду**. Наголошення на стабільності економіки через ПОКРАЩЕННЯ ключових показників може створювати враження КОНТРОЛЬОВАНОЇ ситуації. Проте

апеляція до успіхів без глибокого аналізу причин може викликати СУМНІВ у довготривалості таких результатів.

До України повертаються інвестори. Ми підвищили зарплати і пенсії. Наголосили на тому, що протягом цього року будемо робити це тричі. Економіка одужує (Янукович 2007, с. 90). Цей уривок демонструє **апеляцію до успіхів, котрі напряду впливають на громадян, як-от підвищення зарплат і пенсій. У речення вербалізоване ПОЗИТИВНЕ сприйняття урядових ініціатив. Водночас відсутність конкретних механізмів реалізації** можна сприймати як ПОВЕРХОВИЙ підхід до вирішення системних проблем.

На моє глибоке переконання, в Україні не було жодних об'єктивних підстав, які б виправдовували підписання Президентом Указу «Про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України» (Янукович 2007, с. 90). У цьому фрагменті спостерігаємо **спробу делегітимізувати дії Президента, акцентуючи увагу на СТАБІЛЬНОСТІ ситуації в країні. Наголошення на відсутності правових підстав спрямоване на вербалізацію НЕСПРАВЕДЛИВОСТІ. Однак подібна риторика не враховує можливість альтернативного бачення кризи.**

Президент натомість вирішив скористатись цим більш, ніж спірним питанням для розпуску парламенту у непередбачений Конституцією спосіб (Янукович 2007, с. 90). Заява зосереджена на **спробі створення негативного іміджу опонента через звинувачення у перевищенні повноважень. Наголошення на юридичних аспектах сприяє посиленню аргументації, проте відсутність розгляду контраргументів** можна сприймати як ОДНОБІЧНИЙ підхід.

Всі ви були свідками, що 26 березня 2006 року в Україні відбулись найбільш демократичні, прозорі та чесні вибори за всю нашу історію (Янукович 2007, с. 91). Це речення ілюструє **заклик до демократичності як основного досягнення, що слугує обґрунтуванням правомірності дій уряду. Використання таких тверджень покликане зміцнити ДОВІРУ громадян. Водночас відсутність аналізу поточних викликів може нівелювати силу аргументації. Також В. Янукович намагається**

заручитися підтримкою аудиторії, що має посилити **ПЕРЕКОНЛИВІСТЬ** повідомлення завдяки зверненню *всі ви були свідками*.

На жаль, наша опозиція з самого початку обрала деструктивні і конфронтаційні підходи (Янукович 2007, с. 91). Наведений уривок демонструє **використання дискредитації опонентів**, що може створювати враження їхньої **НЕПРИДАТНОСТІ** до конструктивної співпраці. Така риторика дозволяє зміцнити позицію уряду як сторони, яка працює на **БЛАГО КРАЇНИ**. Проте **надмірну критику без пропозицій співпраці** можна сприймати як **УПЕРЕДЖЕНІСТЬ**.

Наш Уряд знає, що робити, знає, як робити, і робить. Тому ми впевнені у результаті. (Янукович 2007, с. 92). Це речення слугує прикладом **використання впевненості для посилення довіри до уряду**. Наголошення на **КОМПЕТЕНТНОСТІ** та **РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ** сприяє формуванню **ПОЗИТИВНОГО** іміджу. Однак **відсутність конкретних фактів може зменшити ефективність аргументу**.

За час роботи Уряду ми досягли успіхів у забезпеченні макроекономічної стабільності. Економіка негайно відреагувала прискореним зростанням. Водночас нам треба ще багато зробити для збільшення українського експорту та подолання негативного сальдо в зовнішній торгівлі (Янукович 2007, с. 98). Тут спостерігаємо **позитивну оцінність у поданні інформації**, реалізовану через лексеми *успіхів, прискореним зростанням*. Водночас словосполучення *треба зробити* вказує на майбутні завдання, що створює баланс між **ДОСЯГНЕННЯМИ** і **ВИКЛИКАМИ**.

Уряд уже схвалив Концепцію реформування податкової системи, яка передбачає спрощення податкових процедур, зменшення податкового тягаря, підвищення передбачуваності податкових режимів (Янукович 2007, с. 98). Речення містить **перелік як структурний елемент**, що слугує для чіткої організації інформації. Іменники *спрощення, зменшення, підвищення* акцентують увагу на прогресивному характері реформ, створюючи **ПОЗИТИВНИЙ** імідж урядових ініціатив.

Пріоритетним завданням Уряд бачить встановлення в країні верховенства закону. Ми про це також весь час говоримо (Янукович 2007, с. 98). Фраза містить

підсилення через повторення, де слова *весь час говоримо* наголошують на послідовності дій. Концепт **ВЕРХОВЕНСТВА ЗАКОНУ** використаний як універсальна ЦІННІСТЬ, що апелює до **ДЕМОКРАТИЧНИХ** ідеалів.

Держава буде створювати нові умови для розвитку інфраструктури ринкової економіки. Тут у нас є серйозні відставання від наших європейських сусідів (Янукович 2007, с. 99). Поєднання **ПОЗИТИВНОЇ** перспективи (*створювати нові умови*) з визнанням **ПРОБЛЕМ** (*серйозні відставання*) ілюструє **контрастивну техніку подання**. Уживання прикметника *європейських* апелює до **СТАНДАРТІВ**, що викликають **ПОЗИТИВНІ** асоціації.

Закріплені в нашій стратегії завдання досить амбіційні, але досяжні за умов злагодженої роботи Уряду та громадського контролю за ходом реформ (Янукович 2007, с. 99). У наведеній цитаті наявний **баланс між амбітністю та реалістичністю**, якого адресант намагається досягти через **ПРОТИСТАВЛЕННЯ** (*амбіційні, але досяжні*). Упровадження фрази *громадський контроль* додає тексту елемент **ПРОЗОРОСТІ**.

Ми переконані, що економічні реформи можуть і повинні проводитись в інтересах широких верств населення (Янукович 2007, с. 99). Фраза містить **апеляцію до соціальної справедливості**, підкреслену словами *в інтересах широких верств населення*. Використання модальних дієслів *можуть і повинні* підсилює **ВПЕВНЕНІСТЬ** у досяжності мети.

Робота такого масштабу вдавалася тим країнам, де громадяни, влада і політики відчували загальну відповідальність за досягнення спільних цілей (Янукович 2007, с. 99). Використання прикладів інших країн демонструє **інтертекстуальність**, а словосполучення *загальна відповідальність* формує відчуття **КОЛЕКТИВНОСТІ** та **ВАЖЛИВОСТІ** спільних дій.

Наш Уряд знає, що робити, знає, як робити, і робить (Янукович 2007, с. 100). Тричленна структура речення є прикладом **риторичної техніки**, яка підсилює **ВПЕВНЕНІСТЬ** у правильності курсу. Повторювана конструкція з дієсловом *знає* не лише формує ритмічну симетрію, що полегшує запам'ятовування повідомлення, а й

імпліцитно нав'язує уявлення про всебічну ПОІНФОРМОВАНІСТЬ та ЕКСПЕРТНІСТЬ суб'єкта, тобто уряду.

За час роботи Уряду ми досягли успіхів у забезпеченні макроекономічної стабільності. Економіка негайно відреагувала прискореним зростанням (Янукович 2007, с. 105). Цей уривок демонструє **позитивну оцінність**, посилену словами *успіхів* і *прискореним зростанням*. Конструкція з каузативним зв'язком указує на РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ дій уряду.

Ми йдемо дорогою Закону і Правди. Ми терпеливо чекали рішення Конституційного Суду. Ми вірили в перемогу права, в торжество демократії (Янукович 2007, с. 105). У цих реченнях застосовано **метафору** *дорогою Закону і Правди*, покликану посилити ідею високих МОРАЛЬНИХ принципів. Повторення особового займенника *ми* вказує на КОЛЕКТИВНІСТЬ і ОБ'ЄДНАНІСТЬ, а словосполучення *перемогу права* та *торжество демократії* створюють риторичне піднесення.

Їм потрібні високі крісла та посади. А нам – економічне зростання і нові робочі місця для людей (Янукович 2007, с. 105). Цей фрагмент містить **антитезу**, яка протиставляє інтереси ОПОЗИЦІЇ та УРЯДУ. Використання займенників *їм* і *нам* розділяє сторони на ВОРОГІВ та ЗАХИСНИКІВ НАРОДУ, вербалізуючи концепт ТУРБОТЛИВОГО УРЯДУ.

Звичайно ми, як відповідальні політики, не могли допустити кровопролиття. І погодилися на вибори (Янукович 2007, с. 108). Ця фраза апелює до **моральних цінностей**, створюючи імідж уряду як ГУМАННОГО і ВІДПОВІДАЛЬНОГО. Іменник із різко негативною конотацією *кровопролиття* додає драматичності, завважуючи на ВАЖЛИВОСТІ прийнятого рішення.

Ми забезпечимо чесні, вільні і прозорі парламентські вибори (Янукович 2007, с. 108). У цьому уривку використано **стратегію обіцянки**, ґрунтовану на прикметниках *чесні, вільні, прозорі*. Трикомпонентна структура надає висловлюванню риторичної довершеності й покликана підсилити ДОВІРУ до уряду.

Вірю, що період передвиборчої кампанії дасть нам можливість ще більше зміцнити нашу єдність – єдність великого народу, який повинен сам бути господарем на своїй землі (Янукович 2007, с. 109). **Піднесений стиль**, виражений словами *єдність, великий народ, господар*, формує ПАТРІОТИЧНУ тональність наративу. Метафора *господар на своїй землі* додає СИМВОЛІЗМУ і закликає до ГОРДОСТІ за країну, маніпулюючи емоціями реципієнта. Подібні піднесені заклики покликані маскувати імпліцитну МАНІПУЛЯЦІЮ в інших місцях повідомлення під ПАТРІОТИЧНИМИ гаслами.

Ми будемо жити лише під диктовку нашого серця, нашої віри і розуму (Янукович 2007, с. 109). **Метафора** *диктовка нашого серця, віри і розуму* підсилює ЕМОЦІЙНИЙ вплив, створюючи імідж морально орієнтованої політики. Трикомпонентна структура додає тексту риторичної завершеності.

Наше лідерство, наш досвід допоможуть створити атмосферу стабільності, поліпшити стандарти життя людей і об'єднати країну (Янукович 2007, с. 109). Лексеми *лідерство, досвід, стабільність* підкреслюють СТРАТЕГІЧНУ спрямованість уряду. Використання дієслова *допоможуть* разом із результативними обіцянками акцентує увагу на майбутніх ДОСЯГНЕННЯХ.

2.2. Янукович В. Ф. Як Україні далі жити. Статті, виступи, роздуми. Київ: Дизайн принт, 2008. 315 с.

Проаналізуємо публікацію В. Януковича «Як Україні далі жити. Статті, виступи, роздуми».

Я добре пригадую атмосферу, яка панувала в Будинку уряду 26 грудня 2006 року. Ми підбили підсумки роботи Кабінету Міністрів з часу приходу до влади, тобто за 5 місяців, і дійшли висновку, що попрацювали нормально. Були усі підстави оцінити власні здобутки і більш високим балом, але у нас не заведено хвалитися ані перед собою, ані, тим паче, перед суспільством (Янукович 2008, с. 6). У цьому уривку застосовано **сугестивну позитивну саморепрезентацію** через формулювання *попрацювали нормально* та *не заведено хвалитися*, які підсилюють імідж автора як

ПОМІРКОВАНОГО та САМОКРИТИЧНОГО лідера. Водночас, через конструкцію усі підстави оцінити власні здобутки і більш високим балом В. Янукович непомітно вказує на власну КОМПЕТЕНТНІСТЬ. **Прихована самореклама** є типовим маніпулятивним прийомом.

Є результати – і слава Богу. Значить, помилок було не так багато, а розумних рішень – достатньо. І найголовніше – це був лише початок величезної праці, яка очікувала нас попереду (Янукович 2008, с. 6). Фраза *і слава Богу* створює ефект РЕЛІГІЙНОЇ ЛЕГІТИМІЗАЦІЇ результатів роботи, підсвідомо апелюючи до ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ реципієнта. Через уривок *лише початок величезної праці* автор акцентує увагу на грандіозності майбутніх планів, використовуючи **гіперболізацію**, покликану викликати у реципієнта ДОВІРУ до перспектив уряду.

Впоравшись із кризою, готувалися до головного: довести народові, що Україна може стати успішною. Ми відчували в собі сили закласти основи такої економічної моделі, яка стане привабливою для будь-кого з підприємців: від потужних іноземних інвесторів – до представників малого бізнесу (Янукович 2008, с. 6). У цьому уривку застосовано **гіперболізацію** у твердженні довести народові, що Україна може стати успішною, спрямованому на створення емоційної впевненості у великих ПЕРСПЕКТИВАХ. Формулювання *від потужних іноземних інвесторів – до представників малого бізнесу* демонструє **всеохоплювальну інклюзивність**, що має на меті викликати уявлення про УНІВЕРСАЛЬНІСТЬ і СПРАВЕДЛИВІСТЬ економічної моделі.

Основи цієї економічної політики повинні були дати зелене світло проведенню важливих реформ у соціальній сфері. Важливо, що підвищення рівня життя народу забезпечувалося не паліативними популістськими ходами, спроектованими політтехнологами, а реальними надходженнями в бюджет (Янукович 2008, с. 6). Словосполучення *зелене світло* можна трактувати як **метафору**, котра надає реформам ПОЗИТИВНОЇ конотації, вербалізуючи концепти СПРИЯННЯ та ПРОГРЕСУ. Уживання *не паліативними популістськими ходами* слугує прикладом **дисфемізму**, спрямованого на ЗНЕЦІНЕННЯ альтернативних підходів.

Конструкцією *реальними надходженнями в бюджет* підкреслена РАЦІОНАЛЬНІСТЬ та ОБ'ЄКТИВНІСТЬ, проте конкретні відомості не наведені.

Панувала атмосфера надій і сподівань. Ми вірили, що Господь допоможе нам, тому що вперше за останні роки складалася ситуація, коли уряд працював в одному тандемі з парламентською коаліцією (Янукович 2008, с. 6). В уривку *атмосфера надій і сподівань* використано **емоційно-оцінну лексику**, що створює ОПТИМІСТИЧНЕ тло. Уживання релігійного мотиву *Господь допоможе нам* апелює до ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ аудиторії, підсилюючи ЕМОЦІЙНИЙ вплив. Фраза *вперше за останні роки* використана з метою спровокувати ефект ВИНЯТКОВОСТІ, що має на меті представити досягнення як унікальне.

Опозиція діяла надзвичайно агресивно. Вона переслідувала одну мету: прийти до влади, і на цьому шляху готова була вдатися до будь-яких дій (Янукович 2008, с. 6-7). Конструкція *надзвичайно агресивно* слугує прикладом **емоційно забарвленої оцінки**, що може викликати в аудиторії НЕГАТИВНЕ враження про ОПОЗИЦІЮ. Фраза *готова була вдатися до будь-яких дій* є **гіперболізацією**, спрямованою на ДЕМОНІЗАЦІЮ опонентів та їхніх намірів.

Саме реформа місцевого самоврядування відкриє нові можливості для регіонів із використання регіональних переваг, географічних, економічних. Уряд добре знає, що строкатість в структурі економіки між регіонами дуже велика. Але це дає і переваги одного регіону перед іншим. І не використати ці переваги було б нерозумно (Янукович 2008, с. 10). У цьому уривку простежуємо **стратегії псевдологічної аргументації і оптимістичного прогнозування**. Автор надає реформі статусу безальтернативної дії шляхом представлення її як очевидного шляху до розвитку, не пропонуючи емпіричних доказів ефективності. Використання конструкції *Саме реформа... відкриє* моделює причиново-наслідковий зв'язок, поданий як об'єктивний факт, хоча є лише припущенням. Наступне твердження *Уряд добре знає...* виконує функцію **апеляції до авторитету**, де знання уряду слугує заміником логічного обґрунтування. Окрім того, опозиція *було б нерозумно* створює уявний імператив, у

якому заперечення запропонованого напрямку автоматично марковане як прояв ірраціональності.

*Європейські реформи, які здійснювались в цьому напрямку, підтверджують, що кожна держава, яка пішла цим шляхом, проводить цю реформу багато років, а деякі держави – і десятиліття. Крок за кроком передаються повноваження з центру в регіони. Разом із повноваженнями зростає рівень відповідальності місцевої влади і, звичайно, рівень ефективності роботи місцевих влад (Янукович 2008, с. 10). Фраза Європейські реформи може викликати **асоціацію з позитивним досвідом**, апелюючи до АВТОРИТЕТУ західних практик. Конструкція *крок за кроком* підкреслює ПОСТУПОВІСТЬ і НЕМИНУЧІСТЬ процесу, ґрунтуючись на **метафорі прогресу**, котра посилює ДОВІРУ до описаних дій. Уривок *звичайно, рівень ефективності* створює враження автоматичного підвищення ефективності, хоча причиново-наслідковий зв'язок не аргументовано.*

*Тому ця система буде повною, і практичне наповнення Конституційної реформи розпочнеться тільки після того, як буде прийнято закон 3207, який зараз знаходиться в парламенті. 2007-й – це той рік, який відкриє можливості для реформування системи місцевого самоврядування (Янукович 2008, с. 10). У наведеному фрагменті тексту фраза *ця система буде повною* забезпечує **ефект завершеності**, що обіцяє вирішення проблем. Указівка на *2007-й рік* апелює до **тимчасового фреймінгу**, підкреслюючи НЕВІДКЛАДНІСТЬ та УНІКАЛЬНІСТЬ моменту. Конструкція *відкриє можливості* викликає ПОЗИТИВНІ очікування попри те, що конкретні дії не деталізовані.*

*На сьогоднішній день я можу сказати, що ми з цим завданням впоралися. Сьогодні ми не маємо практично боргів із зарплати та з інших соціальних виплат, тобто ми подолали цей дефіцит (Янукович 2008, с. 10). Використання ми з цим завданням впоралися є ще одним прикладом **сугестивної позитивної саморепрезентації**, покликаної підсилити АВТОРИТЕТ В. В. Януковича. Фраза *не маємо практично боргів* є **евфемізмом**, що приховує потенційні ПРОБЛЕМИ, зокрема незначні залишкові заборгованості.*

*Підводячи підсумки цих п'яти місяців, можна впевнено сказати, що уряд на 100% виконав ту антикризову програму, яку було заплановано. Нам вдалося стабілізувати зростання економіки, виконання дохідної частини бюджету, управління в цілому фінансовими ресурсами в державі (Янукович 2008, с. 11). Фраза уряд на 100% виконав демонструє **гіперболізацію**, яка підкреслює УСПІХ дій уряду. Словосполучення *впевнено сказати* є **псевдооб'єктивізацією**, оскільки твердження подане як факт без належного уточнення критеріїв УСПІШНОСТІ.*

*Намітилась позитивна тенденція в різних напрямках співпраці з нашим стратегічним партнером – з Росією. Сьогодні Україна будує стосунки з Росією на зрозумілих і взаємовигідних принципах, захищаючи інтереси нашої країни (Янукович 2008, с. 13). Словосполучення *позитивна тенденція* слугує прикладом **евфемістичної оцінки**, котра згладжує можливі СУПЕРЕЧЛИВІ аспекти співпраці. Використання *зрозумілих і взаємовигідних принципів* створює **ілюзію прозорості**, не розкриваючи деталей домовленостей.*

*Стосунки з Росією. Це було принципове питання для нашого Уряду. З перших кроків ми розпочали роботу підкомісій у різних галузях. Відновили роботу міждержавної комісії, яка не збиралася більше двох років. І завдяки цій роботі Уряду України вдалося підняти і рівень співпраці з Росією і, безумовно, товарообіг, який нині складає більше 22 млрд. доларів (Янукович 2008, с. 13). У цьому уривку застосовано **техніку акцентуації успіху** через використання конкретного числового показника *більше 22 млрд. доларів*, що підкреслює масштаб товарообігу. Фраза *принципове питання для нашого Уряду* містить **емоційно-оцінну лексику**, яка надає вагомості темі. У фрагменті з *перших кроків* імпліковано **ефект пріоритетності**, що формує враження про ВАЖЛИВІСТЬ і ПОСЛІДОВНІСТЬ дій. Конструкція *підняти і рівень співпраці з Росією* та *безумовно* створює ІЛЮЗІЮ стабільності й ПОЗИТИВНОГО впливу, не надаючи фактологічних доказів для підтвердження цих тверджень. Такий підхід спрямований на формування уявлення про успіхи уряду в зовнішній політиці, акцентуючи увагу на вигідному співробітництві без згадки про потенційні ризики чи залежність.*

Ми вперше в історії України отримали можливість видобутку газу на міжнародному тендері, і з перших днів січня наші фахівці почнуть роботи на отриманій нами ділянці, а це близько 1 тис. гектара (Янукович 2008, с. 14). У наведеному фрагменті використано **маніпулятивну стратегію апеляції до історичної унікальності**, котра вказує на винятковість досягнення. Фрагмент із цитати *вперше в історії України* виконує функцію акцентування уваги на значущості події, посилюючи її символічну вагу в колективній свідомості та формуючи позитивну оцінку дій влади незалежно від реального результату. Також уживання особового займенника *ми* активує механізм інклюзивної комунікації, коли адресант ототожнює себе з народом, надаючи політичному рішенню характер спільного досягнення. Словосполучення *отримали можливість* подає потенційний етап як уже досягнуту перемогу, розмиваючи межу між фактом і прогнозом. Ба більше, увага на конкретній площі (*близько 1 тис. гектара*) створює ілюзію точності й прозорості, яка насправді виконує декоративну функцію, покликану **легітимізувати дії уряду в очах реципієнта**.

Хотів би підкреслити, що я, як Глава Уряду, задоволений співпрацею із засобами масової інформації... Я вам вдячний за правду, за те, що ви пишете правду і вказуєте на ті помилки, які робить Уряд. І нам вдається їх своєчасно виправляти (Янукович 2008, с. 14). Фраза *я, як Глава Уряду* посилює ПЕРСОНАЛІЗАЦІЮ досягнень, підкреслюючи роль В. Януковича в успіхах. Повторення *за правду* створює **анафоричну структуру**, котра надає ритмічності висловлюванню та викликає емоційне залучення. Конструкція *нам вдається їх своєчасно виправляти* демонструє ефект КОНТРОЛЮ над ситуацією, формуючи імідж ВІДПОВІДАЛЬНОГО керівництва.

Країна стояла на порозі події справді історичного значення: нарешті було б децентралізовано владу і вивільнено енергію регіонів (Янукович 2008, с. 15). Вислів *події справді історичного значення* містить **патетичну лексику**, яка надає реформам СИМВОЛІЧНОГО значення. Фраза *вивільнено енергію регіонів* є **метафорою**, спрямованою на ПОЗИТИВНУ емоційну оцінку реформ.

Я думаю, саме розуміння того, що в разі реалізації цих планів політичні сили, які сформували коаліцію і уряд, отримають колосальну підтримку в суспільстві, і стали основним мотивом, що штовхнув опозицію, а з нею і президента, на авантюру під назвою «дострокові вибори» (Янукович 2008, с. 15). Фраза колосальну підтримку в суспільстві є прикладом **гіперболізації**, що акцентує увагу на уявній МАСОВОСТІ підтримки. Уривок із цитати *авантюра під назвою «дострокові вибори»* є **прихованим дисфемізмом**, покликаним надати НЕГАТИВНОГО забарвлення діям опонентів.

Вперше за 15 років незалежності Уряд отримав свої законні права. Велика вам подяка (Янукович 2008, с. 16). Фраза *вперше за 15 років* є прикладом **історичної унікальності**, яка завважає на ЗНАЧУЩОСТІ події. Конструкція *велика вам подяка* посилює емоційний вплив через **прямую апеляцію до аудиторії**, викликаючи почуття ПРИЧЕТНОСТІ.

Ми подолали цей розрив, і бюджет виконаний трошки більше, ніж на 104% (Янукович 2008, с. 17). Твердження *трошки більше, ніж на 104%* є **числовою гіперболізацією**, яка покликана вразити аудиторію МАСШТАБНІСТЮ досягнень, хоча методика підрахунку не уточнена.

Саме інноваційно-інвестиційна модель розвитку нашої країни дасть можливість значному зростанню економіки, стабілізації надходжень до бюджету (Янукович 2008, с. 17). Словосполучення *інноваційно-інвестиційна модель* слугує прикладом **технократичної риторики**, яка звучить ПЕРЕКОНЛИВО, але не розкриває КОНКРЕТНОГО змісту. Уживання словосполучення *дасть можливість* переводить відповідальність із реального досягнення на потенційний намір, що послаблює імперативність твердження й знімає з політичного суб'єкта зобов'язання за наслідки. Окрім того, вказівка на *значне зростання економіки* є прикладом **оцінної невизначеності**, що дає змогу уникнути чітких кількісних прогнозів, залишаючи твердження водночас привабливим і недоведено абстрактним.

У 2007-му році нас із вами очікує прийняття Закону «Про місцеве самоврядування». Це також зміни до Конституції, які є невід'ємною складовою

конституційної реформи. *Я впевнений у тому, що ми з вами подолаємо і цей шлях* (Янукович 2008, с. 18). Фраза *нас із вами очікує прийняття Закону* є прикладом залучення реципієнта через використання особового займенника *ми*, що створює ІЛЮЗІЮ СПІВУЧАСТІ. Через словосполучення *невід'ємною складовою* автор намагається звернути увагу реципієнта на значущість реформи, апелюючи до концепту НЕМИНУЧОСТІ. Фраза *подолаємо і цей шлях* є метафорою ПРОГРЕСУ, що підсилює ОПТИМІСТИЧНЕ очікування.

Тому сьогодні в цю годину закриття другої сесії я хотів би ще раз висловити вам велику подяку. Я вважаю, що ми разом із вами повинні подякувати українському народові... Ми будемо виправляти ті помилки, які інколи робимо. Ми будемо робити все, щоб у людей була довіра до влади, а вона буде тоді, коли влада в цілому працюватиме ефективно, коли в цілому буде ефективна система управління державою (Янукович 2008, с. 18). Повторення словосполучення *велика подяка* забезпечує **емоційно-риторичний ефект**, який повинен підсилити ПОЗИТИВНИЙ настрій аудиторії. Фраза *виправляти ті помилки, які інколи робимо* демонструє сугестивну ПОЗИТИВНУ саморепрезентацію, що викликає ДОВІРУ. Конструкція *робити все, щоб у людей була довіра* є **гіперболізацією**, котра наголошує на відданості уряду.

Наші амбіційні плани сягали далеко за рамки механічного забезпечення зростання ВВП і контролю над інфляцією. Ми прагнули, і були до цього готові, перетворити Україну на нового східноєвропейського «економічного тигра» (Янукович 2008, с. 18-19). Фраза *амбіційні плани* створює **піднесений тон**, який може викликати враження грандіозності. Конструкція *механічне забезпечення* є **дисфемізмом**, що зменшує значущість простих економічних завдань на користь комплексних рішень. Тут метафора виконує функцію гіперболізації потенціалу країни, створюючи уявлення про динамічний прорив (завдяки участі адресанта) без обґрунтування реальних механізмів його досягнення. Словосполучення *амбіційні плани* одразу маркує суб'єкта як вольового й далекоглядного, а заперечення *механічного забезпечення зростання ВВП* формує дихотомію між шаблонним

підходом і начебто глибокою стратегічною візією. Конструкція *ми прагнули і були до цього готові* тільки посилює ефект компетентності й рішучості, хоча не містить указівок на конкретні дії, лише декларацію намірів. У наведеній цитаті помітне використання **декларативного мовлення**, котре мобілізує патетичну лексику, орієнтовану на формування ілюзорної перспективи національного прориву.

Нам вдалося підняти рівень зростання економіки до більше, ніж 8%... і завдяки цьому за рік ми отримали 7% зростання економіки (Янукович 2008, с. 20). Числові відомості 8%... 7% є прикладом **кількісної аргументації**. Вони функціонують як вербальні індикатори ПРОГРЕСУ, проте відсутність інформації про джерело відомостей, період оцінювання та методику обчислення свідчить про **псевдоаналітичний характер аргументації** (попри те, що це промова). Завдяки формулюванню *нам вдалося підняти... автор намагається привласнити заслуги* без урахування контексту чи ролі інших чинників, можливо залучаючи аудиторію стати частиною цього УСПІХУ. Семантична неузгодженість між *більше, ніж 8%* та *отримали 7%* **знижує логічну послідовність твердження**, але завдяки поверхневій кількісній точності цей дисбаланс залишає у реципієнта враження контролю й результативності.

Економіка повинна давати поштовх соціальному розвитку і слугувати джерелом зростання добробуту людей (Янукович 2008, с. 21). Фраза *поштовх соціальному розвитку* є **метафорою**, яка асоціюється з прогресом і динамікою. Словосполучення *джерелом зростання добробуту* вибудовує **позитивний фрейм**, що збільшує довіру до економічних рішень.

Я хотів би сказати, що економіка це підтверджує, і наша справа в тому, щоб у підготовлених до реалізації програмах передбачати, аби «кінь був попереду, а не навпаки» (Янукович 2008, с. 21). Фраза *економіка це підтверджує* слугує прикладом **псевдооб'єктивізації**, у якій не наведено справжніх доказів. Метафора *«кінь був попереду»* спрощує складний процес економічного планування, додаючи висловлюванню народності та доступності.

Водночас я хотів би особливо підкреслити, що ми інколи чуємо, що начебто в 2007 році будуть згортатися соціальні напрямки розвитку нашої держави. Я вважаю, що такі закиди безпідставні... (Янукович 2008, с. 21). Фраза *ми інколи чуємо* вербалізує концепт ЗОВНІШНЬОГО ВПЛИВУ, на який необхідно реагувати. Уживання *закиди безпідставні* можна трактувати як **дисфемізм**, який знецінює критику без надання аргументів.

Я хотів би звернути увагу на питання, які на сьогодні є для Уряду найбільш гострими. Ми з вами багато часу присвятили роботі з виправлення ситуації, яка склалася в зв'язку з підвищеннями тарифів попереднім Урядом у минулому році, яке відбувалося двічі. Наслідки підвищення цих тарифів ми з вами відчули, як тільки почали працювати (Янукович 2008, с. 26). Фраза *на сьогодні є для Уряду найбільш гострими* ґрунтується на **актуалізації проблеми**, щоби підсилити її значущість для аудиторії. Речення *ми з вами відчули* демонструє **залучення адресата до спільної відповідальності**, що формує уявлення про уряд як частину суспільства. Особовий займенник *ми* додає інклюзивності, створюючи **ілюзію солідарності між владою і громадянами**. У фразі *підвищеннями тарифів попереднім Урядом* простежуємо **перекладання відповідальності**, що дозволяє уникнути звинувачень у невдалих рішеннях.

Відразу ж підкреслю – ми не допустимо, щоб нечисті на руку ділки наживалися, штучно завищуючи тарифи на житлово-комунальні послуги (Янукович 2008, с. 26). Словосполучення *нечисті на руку ділки* слугує прикладом **негативної оцінної лексики**, яка створює негативне конотативне тло для дискредитації ймовірних порушників. Речення *ми не допустимо* підкреслює **авторитарний тон**, який додає впевненості в діях ВЛАДИ. Особовий займенник *ми* використаний для **утвердження солідарності між УРЯДОМ і СУСПІЛЬСТВОМ**, підкреслюючи колективну рішучість протистояти несправедливості.

В Ужгороді додумалися до того, що в розмір тарифів на житлово-комунальні послуги включили представницькі видатки (Янукович 2008, с. 27). Уривок *додумалися до того* виконує **іронічну функцію**, яка передбачає абсурдність дій

місцевих чиновників. Фрагмент *включили представницькі видатки* додає конкретизації, що посилює переконливість критики. Таким чином автор вибудовує **контраст між локальними порушеннями та діяльністю центральної ВЛАДИ**, посилюючи позицію останньої як захисника громадян.

Я переконаний, що будуть порушені... кримінальні справи, а злочинці, безумовно, відповідатимуть перед законом (Янукович 2008, с. 28). Словосполучення *злочинці... відповідатимуть*, підсилене складеним іменним присудковим реченням *я переконаний*, демонструє **впевненість**, спрямовану на зміцнення довіри до ВЛАДИ. Прислівник *безумовно* забезпечує **категоричність тверджень**, формуючи уявлення про невідворотність дій уряду. Подібна стратегія підсилює комунікативну модель справедливості, яка відповідає очікуванням аудиторії.

Питання субсидій напряду пов'язано з питанням тарифів на житлово-комунальні послуги... Ми розробили відповідні механізми, передбачили в бюджеті 5 млрд. 354 млн на виплату субсидій і в січні почали їх виплачувати (Янукович 2008, с. 29-30). Конструкція *напряду пов'язано* забезпечує **логічний зв'язок між проблемою та її вирішенням**, що підкреслює обґрунтованість урядових заходів. Указана сума *5 млрд. 354 млн* є прикладом **аргументації через наведення чисельних відомостей**, покликаної викликати довіру. Речення *ми розробили* акцентує увагу на **колективному характері дій уряду**, створюючи враження спільного УСПІХУ у вирішенні нагальних проблем громадян.

Тому я доручаю сформувати спеціальні групи, які поїдуть по регіонах, по великих і маленьких селах і будуть перевіряти, як виконується ця робота (Янукович 2008, с. 30). Фраза *по великих і маленьких селах* підкреслює **масштабність і ретельність урядових дій**, допомагаючи адресантові моделювати картину глибокого залучення ВЛАДИ до регіональних справ. Речення *я доручаю* демонструє **особисту ініціативу та відповідальність мовця**, звертаючи увагу реципієнта на його **керівну роль** у впровадженні змін. Відсутність особового займенника *ми* у цьому контексті може вказувати на **авторитарний підхід** до управління.

*Країні потрібна врешті-решт політична стабільність, без якої годі мріяти про стає економічне зростання, хто б не був при владі (Янукович 2008, с. 43). У наведеному фрагменті використано **модальність невідворотності** – годі мріяти, сигналізуючи, що стабільність є єдиним можливим варіантом для досягнення економічного зростання. У цьому випадку така модальність посилює **категоричність** висловлювання.*

*Тому ми категорично проти дострокових парламентських виборів в Україні, і переважна більшість українського суспільства підтримує таку позицію (Янукович 2008, с. 43). Фраза переважна більшість українського суспільства підтримує таку позицію є прикладом апеляції до КОНСЕНСУСУ, де суспільна підтримка подана як загальновизнана ІСТИНА, хоча доказів цього не надано. Особовий займенник ми формує **колективну відповідальність**, уключаючи мовця до єдиної ПОЗИЦІЇ з аудиторією.*

*На завершення цієї частини виступу хотів би відзначити важливу роль вільних і незалежних ЗМІ у сучасному українському політичному житті. За кількістю політичних ток-шоу, практично на всіх телевізійних каналах, безпрецедентною увагою суспільства до цих програм Україна, мабуть, є безперечним лідером в Європі (Янукович 2008, с. 43). Уривок безпрецедентною увагою суспільства... Україна, мабуть, є безперечним лідером в Європі побудований на **гіперболізації** з метою підсилення позитивного іміджу ДЕРЖАВИ (за час правління В. Януковича). Фрагмент вільних і незалежних ЗМІ демонструє апеляцію до ДЕМОКРАТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ, що створює уявлення про успішний розвиток ДЕМОКРАТІЇ.*

*Мій Уряд рішуче долатиме корупцію у всіх її проявах (Янукович 2008, с. 44). Словосполучення рішуче долатиме можна трактувати як приклад **категоричної риторики**, котра посилює уявлення про безкомпромісність дій уряду. Фрагмент у всіх її проявах указує на масштабність заходів, вербалізуючи концепт ЦІЛІСНІСТЬ.*

Україна суттєво активізувала роботу відносно вступу до СОТ. Створення відповідних правових передумов увійшло у завершальну фазу. Переконаний, що найближчим часом Україна набуде членства в цій організації (Янукович 2008, с. 45).

Уривок *суттєво активізувала роботу* є прикладом **акцентуації успіхів**, покликаної запевнити реципієнта в **ефективності** діяльності уряду. Конструкція *переконаний, що найближчим часом* сигналізує про **риторичну впевненість**, яка має викликати довіру до прогнозу.

Широкого визнання та високої оцінки у світі набула участь України в миротворчих операціях. Ми й надалі готові розвивати співробітництво з міжнародними інституціями, в тому числі з ЄС, у цій сфері (Янукович 2008, с. 48). Фраза *широкого визнання та високої оцінки у світі* побудована на **підсиленні позитивного іміджу** України через акцент на її міжнародних досягненнях. Особовий займенник *ми* створює **колективне позиціонування** уряду як представника всієї ДЕРЖАВИ.

Тим часом опозиція на чолі з БЮТ продовжувала розхитувати човен української державності (Янукович 2008, с. 49). Метафора *розхитувати човен української державності* використана для створення **негативного** уявлення про опозицію, підкреслюючи їхню деструктивну діяльність. Подібна лексична конструкція сприяє вербалізації концепту ВОРОГ, викликаючи асоціації з **нестабільністю** та **загрозою** для ДЕРЖАВИ. У тексті цей прийом формує у реципієнта **упередженість** щодо дій ОПОЗИЦІЇ, позиціонуючи їх як небезпечних.

Вона наполегливо і послідовно підштовхувала його до рішення розпустити Верховну Раду і оголосити дострокові парламентські вибори (Янукович 2008, с. 49). Конструкція *наполегливо і послідовно* підсилює **емоційне** забарвлення тексту, демонструючи дії ОПОЗИЦІЇ як цілеспрямовані та агресивні. У наведеному фрагменті наявна **акцентуація негативних аспектів**, спрямована на формування **негативного** бачення опонентів. Це також сприяє виправданню дій уряду, позиціонуючи його як сторону, що захищає інтереси ДЕРЖАВИ.

Ми зможемо зберегти свою незалежність і гідність стосовно Росії, не завдаючи їй образ і не заторкуючи її інтересів (Янукович 2008, с. 49). Фраза містить елементи **позитивної автопрезентації**, що демонструють уряд як прагматичний і відповідальний суб'єкт, готовий до компромісів. Використання особового

займенника *ми* створює **ефект єдності з аудиторією**, підкреслюючи колективну відповідальність за долю ДЕРЖАВИ. У цьому контексті адресант також апелює до моральних ЦІННОСТЕЙ, покликаних зміцнити **довіру** до його позиції.

Незважаючи на різноманітні сценарії, якими популісти намагаються баламутити та розварювати людей, ми зробили важливий крок до реалізації найважливішого завдання української політики – єдності суспільства (Янукович 2008, с. 51). Тут використано **ярликування опонентів** через іменник *популісти*, що формує у читача негативне уявлення про їхню діяльність. Натомість мовець позиціонує себе як стабільну СИЛУ, яка досягає важливих результатів. Контраст слугує для **легітимізації влади**, наголошуючи на її пріоритеті у досягненні суспільної ЄДНОСТІ.

Ми ніколи не відступимо від демократії, верховенства права й свободи слова (Янукович 2008, с. 51). Ця конструкція апелює до основних демократичних ЦІННОСТЕЙ, створюючи **ефект моральної переваги** уряду. Займенник *ми* знову передбачає **колективну відповідальність**, залучаючи аудиторію до **спільної візії**. Адресант використовує цей прийом для зміцнення **довіри** до ВЛАДИ, позиціонуючи її як захисника ПРАВ і СВОБОД.

Суспільство повинно знати: його майбутнє є прогнозованим, і ми зробимо все, щоб забезпечити наших громадян достойним життям (Янукович 2008, с. 66). Мовець застосовує **прийом апеляції до ЄДНОСТІ**, наголошуючи на спільній відповідальності між ВЛАДОЮ та НАРОДОМ. Використання особового займенника *ми* створює **ілюзію** залученості адресата до дій уряду, сприяючи **консолідації аудиторії** та зміцненню **довіри** до політичного керівництва.

Ми повинні жити виключно в правовій державі, ми повинні бути з вами захищені законами (Янукович 2008, с. 66). Мовець використовує апеляцію до базової потреби в БЕЗПЕЦІ шляхом імпліцитного пробудження СТРАХУ перед ХАОСОМ і БЕЗЗАКОННЯМ. Повтор дієслівної конструкції *ми повинні* виконує функцію нормативного тиску, встановлюючи модель обов'язкової поведінки, яка не допускає альтернатив. У цьому контексті *правова держава і захист законами* подані як єдиний

бар'єр проти ЗАГРОЗ. Тут автор не лише актуалізує у свідомості реципієнта латентні СТРАХИ, а й спрямовує їх на потребу підтримки владного порядку як запоруки стабільності. При цьому інтереси ідентифікованого суб'єкта (ВЛАДИ) замасковані під універсальні ЦІННОСТІ, що **дозволяє легітимізувати політичні механізми контролю через нібито турботу про правопорядок.**

Ми заради цього закликаємо вас до єдності, єдино можливого процесу, який дасть нам змогу будувати сильну, могутню, незалежну державу (Янукович 2008, с. 66). У наведеному фрагменті тексту В. Янукович використовує прийом апеляції до **МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ**, акцентуючи увагу на **ПАТРІОТИЗМІ** та необхідності **ЄДНОСТІ** задля побудови сильної **ДЕРЖАВИ**, що має на меті створити **позитивний імідж ВЛАДИ** як захисника національних інтересів.

2 квітня 2007 року увійде в історію України як день, коли вчинено дію, що була спрямована проти всього українського народу. Вона поставила країну на межу громадянського конфлікту і, як тепер бачимо, мала вкрай негативний вплив на подальший соціально-економічний розвиток держави (Янукович 2008, с. 68). У наведеній цитаті застосовано **емоційно забарвлену лексику**: *проти всього українського народу, громадянський конфлікт, вкрай негативний вплив*. Ці вирази **створюють у читача враження катастрофічності ситуації**. Використання узагальнення *проти всього українського народу* є прикладом **гіперболізації**, яка посилює ефект драматизації. Вислів *увійде в історію України* має патетичне звучання, що акцентує увагу на винятковій важливості події, хоча конкретні аргументи не наведено.

Указ Президента України про розпуск Верховної Ради і оголошення дострокових виборів не став для мене несподіванкою. Те, що діялося в парламенті протягом останнього часу, і невпевненість президента свідчили про те, що радикали доб'ються свого, і потрібний їм указ буде підписано (Янукович 2008, с. 68). У цій частині використано **стереотипізацію** через позначення опонентів як радикалів (*радикали*), що може формувати у реципієнта негативне ставлення до них. Фраза *радикали доб'ються свого* вказує на сприйняття опозиції як руйнівної сили, що діє у

власних інтересах. Уживання **припущень** (*свідчили про те, що радикали доб'ються свого*) без чітких доказів є маніпулятивним прийомом, який нав'язує читачеві певну інтерпретацію.

Єдине, що можна було зробити у даній ситуації, це зберігати спокій і демонструвати впевненість у тому, що Конституційний Суд визнає указ неконституційним (Янукович 2008, с. 68). Вислів *зберігати спокій і демонструвати впевненість* слугує прикладом **сугестивної мови**, спрямованої на вплив на емоційний стан аудиторії. Уривок *Конституційний Суд визнає указ неконституційним* ґрунтується на **псевдооб'єктивізації**, оскільки подає очікування адресанта як беззаперечний факт.

Спокій і впевненість Уряду у своїх силах – у мандаті довіри, який йому надала коаліція та виборці (Янукович 2008, с. 71). Тут використано **оцінну лексику** (*спокій, впевненість, мандат довіри*), що концептуалізує позитивний погляд на уряд і надає йому морального АВТОРИТЕТУ. Словосполучення *мандат довіри* виступає як **евфемізм**, покликаний формувати враження узгодженості урядових дій із ВОЛЕЮ НАРОДУ.

Україна не витримає потрясінь, які спіткають її у випадку, якщо ми погодимося на ультиматуми безвідповідальних політиків, які спеціалізуються не на творенні, а на руйнації (Янукович 2008, с. 71). У цьому реченні застосовано **емоційно забарвлену лексику** – *ультиматуми, безвідповідальні політики, руйнація*, що спрямована на створення негативного іміджу ОПОНЕНТІВ. Протиставлення *творення та руйнація* є прикладом **антитези**, яка підсилює негативне сприйняття ОПОЗИЦІЇ.

Люди повинні знати: якщо антиконституційні рішення не будуть скасовані, рівень їх життя погіршиться (Янукович 2008, с. 71). У реченні люди повинні знати використано **апеляцію до авторитету** автора, який подає власне бачення як незаперечну ІСТИНУ. Вислів *антиконституційні рішення* слугує прикладом **дисфемізму**, що наголошує на негативному характері дій ОПОЗИЦІЇ.

Але в Україні існують політичні сили, яким такі амбітні плани не до вподоби. За будь-яку ціну вони намагаються зірвати процес поступального розвитку держави (Янукович 2008, с. 74). У наведеному фрагменті застосовано **дихотомію**, оскільки автор протиставляє політичні сили, які підтримують розвиток, і тих, хто його гальмує. Фраза *за будь-яку ціну* приписує опонентам категорично негативний імідж через емоційно забарвлену лексику, що є прикладом **гіперболізації**. Уживання дієслова *зірвати* підкреслює руйнівний характер дій ОПОЗИЦІЇ.

«Чим гірше, тим краще», – ось їх гасло, їх філософія життя (Янукович 2008, с. 74). Цитата *«Чим гірше, тим краще»* може слугувати прикладом **дисфемізму**, який підсилює негативне сприйняття опонентів, приписуючи їм руйнівну стратегію. Фраза *їх філософія життя* узагальнює, що передбачає **стереотипізацію** та звужує уявлення про їхні дії.

Закликаю усіх громадян України єднатися на захист Конституції, основних цінностей нашого суспільства: свободи, демократії, верховенства права, як не раз це робили під час найскладніших подій в історії нашої держави (Янукович 2008, с. 74). У наведеному фрагменті використано **патетичну лексику** (*захист Конституції, основних цінностей*), яка підсилює значущість заклику. Уривок *найскладніших подій в історії нашої держави* апелює до КОЛЕКТИВНОЇ ПАМ'ЯТІ, викликаючи емоції, формуючи у читача асоціації з героїзмом минулого та вербалізуючи концепт ГЕРОЇЗМ.

І антиконституційний шабаш розпочався (Янукович 2008, с. 74). У цьому реченні наявний **метафоричний дисфемізм** (*антиконституційний шабаш*), що драматизує дії ОПОЗИЦІЇ та надає їм категорично негативного забарвлення. Лексема *шабаш* містить додаткове емоційне навантаження, підкреслюючи ХАОТИЧНІСТЬ.

Настрої наших прихильників, а це половина України, були такими, що народ відгукнувся б миттю (Янукович 2008, с. 75). Тут застосовано **апеляцію до більшості** завдяки словосполученню *половина України*, що формує враження масової підтримки дій уряду. Уживання прислівника *миттю* додає емоційності, підкреслюючи рішучість та активність прихильників.

Тоді, виступаючи з такої ж трибуни, вожді революції обіцяли красиве і солодке життя (Янукович 2008, с. 75). У цій цитаті В. Янукович використовує **іронію** у виразі *красиве і солодке життя*, що знецінює обіцянки ОПОЗИЦІЇ. Метафоричне словосполучення *вожді революції* має негативну конотацію, акцентуючи увагу на марнославстві та нещирості політичних лідерів.

Всі інші люди зрозуміли за цей короткий період часу, що ця команда здатна була тільки на інтриги, які створювала протягом 2005 і першої половини 2006 року (Янукович 2008, с. 75). У наведеному реченні спостерігаємо **поляризацію політичного дискурсу**, у якій поєднано одразу кілька маніпулятивних прийомів. По-перше, використання узагальнювальної конструкції *всі інші люди* створює **ілюзію однастайності суспільної оцінки**, хоча жодних підтверджень такого висновку автор не наводить. Тут спостерігаємо типове апелювання до уявного «колективного знання», що **чинить тиск на індивідуальну позицію адресата**, змушуючи його ототожнюватись із буцімто загальною думкою. По-друге, твердження *ця команда здатна була тільки на інтриги* містить **семантичний редукціонізм**, передбачаючи, нібито діяльність політичного опонента зведена до єдиного негативного аспекту. Така оцінка виконує функцію дискредитації, адже автор удається до узагальнення без диференціації, вербалізуючи дихотомічну опозицію – МИ як **носії конструктиву** і ВОНИ як **уособлення деструктиву**.

Ми ухвалили рішення, що цього року тричі підвищуватимемо заробітні плати і пенсії (Янукович 2008, с. 76). Особовий займенник *ми* виступає маркером колективного лідерства, що приймає відповідальні рішення в інтересах населення, а словосполучення *ухвалили рішення* конструює образ суб'єкта дії як рішучого та компетентного. Особливу ритміко-сміслову роль відіграє прислівник *тричі*, який виконує функцію кількісного підсилення та створює ефект масштабності й системності соціальних змін.

Уряд украй стурбований таким станом справ. Ми не можемо, не маємо права не враховувати ту ситуацію, яка мала місце в кінці 2004 року. Тоді, як ви пам'ятаєте, створення і загострення політичної кризи дуже негативно позначилося на економіці

та добробуті громадян (Янукович 2008, с. 80). Тут спостерігаємо вживання **емоційно забарвленої лексики**. Уривки *украї стурбований, не можемо, не маємо права* наголошують на терміновості та відповідальності уряду, викликаючи довіру до його дій. Апеляція до *загострення політичної кризи* у 2004 р. слугує **асоціативною маніпуляцією**, завдяки якій автор намагається пов'язати актуальні події з негативними наслідками минулого, щоби викликати СТРАХ і ТРИВОГУ.

Інфляція зростає втричі, що відбилося на доходах найбідніших верств населення. Люди достроково забирали з банків заощадження, втрачаючи відсотки. Державний бюджет недоотримав майже 2 млрд грн (Янукович 2008, с. 80). Цитата містить **негативну кумуляцію**, де перерахування кризових наслідків (*зростає втричі, втрачаючи відсотки, недоотримав майже 2 млрд грн*) може посилювати відчуття КАТАСТРОФИ. Вислів *на доходах найбідніших верств населення* побудований на **апеляції до емоцій** через акцент на соціально вразливих групах.

Шановний Вікторе Андрійовичу, ми переконані, що Ви не хочете повторення такої ситуації з її згубними економічними і соціальними наслідками! (Янукович 2008, с. 80). У цьому фрагменті мовець прямо звертається до чинного Президента, неформально персоніфікуючи відповідальність і переводячи політичну проблему в площину особистого морального вибору. Конструкція *ми переконані, що Ви не хочете...* є прикладом м'якої імперативності, яка через форму ствердження приховано нав'язує адресату бажану модель поведінки. Водночас фраза *згубними економічними і соціальними наслідками* гіперболізує потенційні ризики, створюючи **емоційно напружений контекст** і формуючи у свідомості реципієнта бачення невідвортної КАТАСТРОФИ.

Помиляється той, хто сподівається, що в каламутній воді можна піймати рибу у вигляді підвищення цін на товари, роботи, послуги (Янукович 2008, с. 80). Фраза *в каламутній воді можна піймати рибу* містить **метафору**, яка надає діям опонентів підступного характеру. Такий погляд на опозицію формує негативне ставлення до їхніх дій через **деструктивний емоційний вплив**.

Ми впевнені, що соціально-економічні перетворення, реальні кроки до поліпшення життя наших співвітчизників є тим фундаментом і тим спільним досягненням, на якому повинні базуватися об'єднавчі зусилля подальшої співпраці Президента України, Верховної Ради, Кабінету Міністрів, провідних політичних сил заради майбутнього України (Янукович 2008, с. 80-81). Вислів *реальні кроки до поліпшення життя* є прикладом **позитивної кумуляції**, яка підкреслює досягнення уряду. Уживання **патетичної лексики** (зусилля, заради майбутнього України) посилює урочистість і важливість висловлювань.

Тому з цієї трибуни я заявляю: національне єднання, парламентську демократію і економічні зрушення на благо суспільства не спинити! (Янукович 2008, с. 81). У наведеному фрагменті цитати використано **стратегію патетичного ствердження з метою мобілізації підтримки** через емоційно й структурно впорядковане повідомлення. Тріада *національне єднання, парламентську демократію і економічні зрушення* є класичним риторичним прийомом, що забезпечує ритміку та надає висловлюванню цілісності, сприяючи легкому запам'ятовуванню й підсиленню переконливості. Указані поняття мають позитивну конотацію й подані як досягнення, що нібито вже стали невіддільною частиною суспільного розвитку. Завершальна частина *не спинити!* є категоричним, імперативним твердженням, яке виконує роль сугестивного заклику до віри в незворотність позитивних змін.

Ми успішно подолали ту кризу, яка була протягом останніх півтора року, і вийшли на нові, якісні показники розвитку економіки (Янукович 2008, с. 82). У виразі *успішно подолали ту кризу* **подано діяльність уряду в героїко-переможному стилі**, що створює враження завершеності й подолання ЗАГРОЗИ, хоча зміст самої кризи не конкретизований. Уживання форми минулого часу закріплює результативність як доконаний факт, **не залишаючи простору для критичного осмислення**. Словосполучення *нові, якісні показники* виконує функцію позитивної номінації, у якій прикметник *якісні* заміщує реальну аналітику оцінним, стилістично забарвленим означенням.

Ми повинні вже звикнути, що іде політична боротьба, і, на жаль, в цій боротьбі наші опоненти не думають про реформи, а думають про власне політичне майбутнє (Янукович 2008, с. 83). Цитата містить **стратегію делегітимації опонента** шляхом моральної дихотомізації. Через конструкцію *наші опоненти не думають про реформи* адресант знецінює політичних конкурентів. Семантичний контраст між ВИСОКИМ (реформи, суспільне благо) і НИЗЬКИМ (егоїстичні інтереси) **створює чорно-білу картину**, де одна сторона є носієм конструктиву, а інша – джерелом деструкції. Вислів *повинні вже звикнути* нормалізує політичну конфліктність, але водночас приховано виправдовує власну участь у ній, перекладаючи відповідальність за деструктив на опонентів.

3. 1. Табачник Д. В. Україна в НАТО чи НАТО в Україні: Велика брехня про пріоритети державної безпеки. Київ: Бізнесполіграф, 2008. 40 с.

Проаналізуємо публікацію Д. Табачника «Україна в НАТО чи НАТО в Україні: Велика брехня про пріоритети державної безпеки».

Головною проблемою Української держави є не всеохоплююча корупція, не дріб'язковість і обмеженість так званої національної еліти і її явна неадекватність завданням, що стоять перед країною, тим більше не гіпотетична зовнішня загроза. Всі ці проблеми реально або потенційно існують, але вони значною мірою вторинні та були б легко вирішуваними, коли б не тотальна брехливість політиків і готовність виборців з легкістю пробачати своїм кумирам явну публічну брехню, особливо якщо вона ховається за невизначеними посиланнями на невизначені та не пояснювані «національні інтереси» (Табачник 2008, с. 3). У цьому фрагменті помітна **гіперболізація** у вислові *тотальна брехливість політиків*, що посилює емоційне враження від критики ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ. Фрагмент *так звана національна еліта* виконує функцію **дискредитації**, натакаючи на невідповідність її статусу загальноприйнятим стандартам. Також фраза *невизначені та не пояснювані «національні інтереси»* є прикладом використання **невизначених категорій**, що

акцентує увагу на нечітких і потенційно **маніпулятивних** обґрунтуваннях політичних дій.

Особливого розмаху і безсоромності державна брехня досягла у 2005 – 2008 роках у питанні про вступ України до НАТО, від відповіді на яке – без перебільшення та іронії – залежить безпека, а зрештою – й цілісність, і навіть перспектива подальшого існування незалежної Української держави (Табачник 2008, с. 3). Фраза *особливого розмаху і безсоромності* є прикладом **оцінної лексики**, яка викликає негативне ставлення до дій ВЛАДИ. Уживання вислову *без перебільшення та іронії* створює **псевдооб'єктивність**, змушуючи реципієнта сприймати наведене твердження як факт. Конструкція *перспектива подальшого існування незалежної Української держави* виконує функцію нагнітання СТРАХУ, нав'язуючи ідею **катастрофічних наслідків**.

Винайдений тоді евфемізм «євроатлантична інтеграція» нікого не міг обдурити. Точно так, як ніхто не обманювався і щодо підстав прагнення української влади сховатися під НАТОвською парасолькою та щодо причин небажання НАТО навіть обговорювати подібну перспективу (Табачник 2008, с. 4). У цьому фрагменті словосполучення *євроатлантична інтеграція* слугує евфемізмом, поданим у **саркастичному** тоні, що сприяє **дискредитації НАТО**. Метафорична конструкція *сховатися під НАТОвською парасолькою* додає тексту зневажливого відтінку, формуючи в читача враження **слабкості та недієздатності ДЕРЖАВИ**. Вислів *ніхто не міг обдуритися* натякає на іронічне ставлення до мотивів політичного керівництва.

Проте той самий приклад Чечні, а саме ганебно програна єльцинською камарильєю (а ніяк не армією) Перша чеченська війна і, як наслідок цього, дестабілізація всього Північного Кавказу, показали, що зусиль зовнішніх і внутрішніх груп, зацікавлених у збереженні централізованої Держави Російської, починає не вистачати (Табачник 2008, с. 5). **Дисфемізм** *ганебно програна єльцинською камарильєю* формує **зневажливу** оцінку **ПОЛІТИЧНОГО КЕРІВНИЦТВА**. Уживаючи іменник *дестабілізація*, автор вербалізує концепт СТРАХ, акцентуючи увагу на загрозах, що випливають із цієї ситуації.

Саме в цих умовах НАТОвська парасолька здавалася єдиною надійною гарантією безпеки кордонів. Підкреслю, що йшлося саме про безпеку кордонів, адже посягання на державний суверенітет були маловірогідні, а ось рейди озброєних банд, для яких Будионнівськ, як і Чернігів, – просто об'єкти мародерства, були майже гарантовані (Табачник 2008, с. 5). У тексті вчергове використано **метафору з іронічною конотацією НАТОвська парасолька**, котра концептуалізує ідею про вступ до НАТО як неважливу для БЕЗПЕКИ України. Також помітна **гіперболізація (іронічна)** у фразі *майже гарантовані рейди озброєних банд*, яка створює враження неминучості ЗАГРОЗ. Уживання географічних назв Будионнівськ і Чернігів додає конкретності, що посилює **емоційний вплив на читача**.

Це чудово розуміли і в НАТО, але простягти руку допомоги не поспішали. Навіть навпаки, дали ясно зрозуміти, що свої проблеми Україна має вирішувати сама (Табачник 2008, с. 6). Вислів *простягти руку допомоги* є прикладом метафори, яка надає тексту **емоційного** забарвлення. Фраза *свої проблеми Україна має вирішувати сама* формує враження ізоляції країни, що посилює **негативне сприйняття** дій НАТО.

Ситуація почала кардинально змінюватися після 2000-го року, коли НАТО, і в першу чергу США, стали виявляти до України зростаючий інтерес. Проте на цей час в Росії був не просто інший президент: Володимир Путін уже встиг навести порядок на Північному Кавказі, приборкати олігархів, виграти Другу чеченську війну і започаткувати успішний процес замирення колишньої бунтівної провінції, різко поставити на місце керівників суб'єктів федерації, що відчували себе у своїх «вотчинах» майже незалежними князями, нарешті, запустити процес реального економічного зростання. Звичайно, в ці роки Росія ще не досягла... (Табачник 2008, с. 6-7). У цьому уривку використано прийом **контрасту**, через який автор проводить порівняння дій В. Путіна з політичною ситуацією в Україні. Використання виразу *не просто інший президент* створює акцент на винятковості В. Путіна, **посилюючи його авторитет як сильного лідера**. Застосування дієслівних словосполучень із позитивним емоційним забарвленням, як-от *навести порядок, приборкати олігархів,*

започаткувати успішний процес, формує ідеалізоване бачення В. Путіна. Натомість **Україна у цьому фрагменті імпліцитно подана як країна, що не здатна ефективно відповідати на виклики**, що підкреслено фразою *НАТО... стали виявляти до України зростаючий інтерес*, яка звучить як **зовнішня ініціатива, а не заслуга України**.

Опис дій В. Путіна характеризується використанням конструкцій зі **стверджувальною модальністю** (*уже встиг, різко поставити на місце, запустити процес*), що підкреслює **ефективність і послідовність** його політики. Із іншого боку, **Україна фігурує як пасивний об'єкт міжнародної політики, що позбавляє її суб'єктності**. Також помітна синтаксична побудова речення з нагромадженням дій, приписаних В. Путіну, яка створює ефект його **багатофункціональності та універсальної компетенції**, що стилістично акцентує увагу реципієнта на **перевазі Росії**. Фокус зміщено на її **успіхи**, тоді як Україна залишається без акценту на власних досягненнях.

Важливим є і те, що конструкція *започаткувати успішний процес замирення колишньої бунтівної провінції* містить **евфемізм**, адже фактичні дії Росії на Північному Кавказі були жорстокими і репресивними. Це **приховування насильницької суті** дій Росії сприяє формуванню **позитивного сприйняття агресивної політики**. Подальше використання вислову *різко поставити на місце* також є прикладом **емоційно забарвленої лексики**, що натякає на твердість і безкомпромісність.

Фраза *процес реального економічного зростання* завершує **позитивний портрет Росії**, підкреслюючи її стабільність, яку контрастно не порівняно з Україною. У цьому випадку Д. Табачник створює **маніпулятивну ілюзію**, що лише завдяки **авторитарному** стилю керівництва можна досягти подібних результатів, що підсвідомо дискредитує демократичні моделі управління.

Отже, українська держава втратила й інтерес до обговорення питання членства (Табачник 2008, с. 7). У цьому реченні застосовано **логічну підміну**, адже

висновок про втрату інтересу України поданий як факт, хоча це може бути суб'єктивним припущенням адресанта.

Саме в цей час і відбулася різка зміна політики Києва, після якої відносини у форматі Україна-НАТО почали все щільніше наповнюватися брехнею. Старт цій брехні дав Захід, але потім українські політики не просто зробили свій внесок, але далеко перевершили західних колег за масштабом і цинізмом брехні (Табачник 2008, с. 7). Уживання вислову *все щільніше наповнюватися брехнею* є прикладом **метафори**, яка створює уявлення про **систематичність і невідворотність негативних явищ**. Слово *цинізмом* підкреслює **оцінну** характеристику, що формує у читача негативне ставлення до політиків.

Пригадаємо, як раптом занепокоїлися долею маловідомого українського журналіста у Вашингтоні, як вся західна преса і політичні діячі, забувши, що кожен рік у світі гинуть десятки журналістів... (Табачник 2008, с. 8). Застосовано **риторичний прийом порівняння**, який акцентує увагу на **маловідомості журналіста** і тим самим піддає сумніву важливість розслідування його справи. Уживання прислівника *раптом* натякає на штучність і спланованість дій західних актантів.

Здавалося б, бери, розслідуй справу, називай і карай замовників злочину. Але бажання немає (Табачник 2008, с. 8). Фраза *здавалося б* виконує функцію **іронії**, спрямованої на підкреслення **БЕЗДІЯЛЬНОСТІ**. Використання слова *бажання* в цьому контексті знижує рівень формальності, надаючи тексту **зневажливого забарвлення**.

Випадково? Ні. Просто за допомогою «справи Гонгадзе» США, незадоволені пасивністю адміністрації Л. Кучми у «святій справі» приєднання до НАТО, намагалися змінити Президента України на свою слухняну маріонетку – тодішнього главу уряду В. Ющенка, якого самі ж привели на цю посаду (Табачник 2008, с. 9). У наведеному фрагменті наявне використання **риторичного запитання (Випадково?)**, покликаного підтвердити твердження автора та спрямувати читача до **заздалегідь підготовленого висновку**. Це усуває можливість критичного осмислення інформації.

Ужите словосполучення *свята справа* є прикладом **іронії**, яка ставить під сумнів щирість намірів США та НАТО, створюючи **негативне тло** для сприйняття їхніх дій. Фраза *слухняну маріонетку* є прикладом **дисфемізму**, який знижує статус В. А. Ющенка та нав'язує ідею його **повної залежності від зовнішніх актантів**. Таке формулювання не залишає простору для нейтрального сприйняття або альтернативного пояснення. Уживання виразу *самі ж привели на цю посаду* має на меті підтвердити думку адресанта про зовнішній вплив на політичні процеси в Україні, хоча конкретних доказів у тексті не наведено. Подібний стиль викладу інформації спрямований на формування уявлення про **слабкість української ДЕРЖАВНОСТІ та залежність від зовнішніх сил**, реалізований через поєднання іронічних та негативно забарвлених висловів.

Майже одночасно розгорнулася і підтримувалася аж до кінця 2004 року друга дезінформаційна кампанія – «справа «Кольчуг» (Табачник 2008, с. 10). Термін *дезінформаційна кампанія* ужито для категоричного позначення подій як маніпулятивних і навмисно створених, що звертає увагу читача на **негативне** ставлення автора.

Факт дезінформації світового співтовариства був визнаний Вашингтоном на найвищому урядовому рівні... Проте вибачень... так і не дочекалися (Табачник 2008, с. 11). Фраза *на найвищому урядовому рівні* надає твердженню авторитетності, апелює до політичної ваги суб'єкта й створює відчуття беззаперечної легітимності сказаного. Вираз *так і не дочекалися* вводить емоційно забарвлену оцінку, акцентує увагу на уявній несправедливості й підштовхує читача до співпереживання. Автор поєднує інституційну апеляцію з емоційним тиском, формуючи передумови моральної правоти СВОЇХ і відповідальності ІНШИХ.

Такий вибір був зроблений не тільки тому, що ЄС на відміну від НАТО – не військова організація, а конфедеративна структура, створена процвітаючими в економічному сенсі країнами. Саме такий пріоритет більше відповідав образу «фінансиста-економіста-банкiera-професіонала», зліпленого Ющенкові до виборів (Табачник 2008, с. 12). Фраза *зліпленого Ющенкові до виборів* є **метафорою**, котра

завважає на **штучності створеного іміджу**. Автор акцентує увагу на маніпулятивному характері передвиборчої кампанії, натякаючи на зовнішній вплив через уживання лексеми *зліпленого*. Також застосування конструкції *процвітаючими в економічному сенсі країнами* створює позитивну оцінку ЄС і непрямо протиставляє його Україні, яка в тексті не має таких характеристик.

Ледве прийшовши до влади, Ющенко «забув» про Європейський Союз. Точніше – цей напрям, так само, як і роботу щодо вступу в СОТ, як такі, що вимагають певної кваліфікації, знань, простіше кажучи, необхідного інтелектуального рівня, він доручив урядовцям (Табачник 2008, с. 12). Уживання лапок у слові *забув* вказує на **іронію**, що виконує функцію **знецінення** політики В. А. Ющенка. Фраза *як такі, що вимагають певної кваліфікації* є прикладом **оцінної лексики**, яка формує **негативне** враження щодо його компетентності. Таким чином, Д. Табачник використовує підхід **персоналізації критики**, роблячи акцент на інтелектуальній **неспроможності** В. А. Ющенка.

Цього разу, на щастя для України, брехня Ющенка обернулася проти нього самого і його заокеанських працедавців (Табачник 2008, с. 13). У цій фразі вжито **дисфемізм** *заокеанські працедавці*, який формує уявлення про залежність В. А. Ющенка від зовнішніх сил. Використання словосполучення *на щастя для України* має **патетичний відтінок**, що створює враження певної моральної перемоги над негативними явищами.

Кампанія брехні за державний кошт лише набирає оберти. Сьогодні НАТОвська агітація базується на кількох постулатах: НАТО давно вже не є військовим блоком, а лише якоюсь «організацією стабільності»... (Табачник 2008, с. 13). Вислів *кампанія брехні за державний кошт* містить **емоційно забарвлену лексику**, яка має на меті **дискредитацію** інформаційної діяльності, спрямованої на популяризацію НАТО. Уживання лексеми *постулатів* натякає на **догматичність** аргументів прихильників НАТО, **позбавляючи їх раціональної основи**. Окрім того, цитування висловів у лапках (*«організацією стабільності»*) виконує роль **іронії**, що ставить під **сумнів** правдивість аргументів.

Членство в НАТО забезпечить Україні встановлення довершеної демократії за західними зразками... (Табачник 2008, с. 14). У цій фразі вжито прийом **узагальнення**, оскільки автор натякає на **необґрунтованість** твердження. Крім того, акцент на *західних зразках* формує контраст із національними особливостями, підкреслюючи **зовнішнє нав'язування ідеалів**.

У тексті помітна **анафора**, яка реалізується через повторення на одній сторінці конструкції *Членство в НАТО...* (Табачник 2008, с. 14). Повторювана структура фраз привертає увагу читача до ключового поняття – *членство в НАТО*. Це сприяє підсвідомому закріпленню терміна у свідомості реципієнта як центральної теми, навколо якої вибудована аргументація. Анафора додає тексту ритмічності, що характерно для агітаційного або полемічного стилю, що дозволяє утримувати увагу реципієнта та створювати **ілюзію логічної впорядкованості аргументів**. У тексті відчутний контраст між обіцянками (наприклад, *членство скоротить витрати, членство забезпечить демократію*) і критикою цих тверджень, яку автор додає після кожного пункту. Подібна структура імплікує, що аргументи прихильників НАТО не витримують критики та є суперечливими. Регулярне повторення фрази *членство в НАТО...* виконує **функцію сугестивного впливу**, змушуючи реципієнта зосередитися на перерахованих проблемах і негативних наслідках, **формуючи негативне сприйняття ідеї вступу до НАТО**.

Враховуючи, як швидко атлантисти змінюють свою думку (коли це їм вигідно), справді, нічого не переешкодить... (Табачник 2008, с. 15-16). Уживання терміна *атлантисти* є прикладом **стереотипізації**, що надає тексту елементу узагальненої критики. Уживання фрази *нічого не переешкодить* акцентує увагу на безперешкодності дій, які автор оцінює як маніпулятивні.

У разі вступу України до НАТО витрати на оборону не скоротяться, а навпаки, зростуть... (Табачник 2008, с. 17). Вислів *витрати на оборону не скоротяться, а навпаки, зростуть* містить **категоричне твердження**, не підтверджене конкретними відомостями, що сприяє створенню негативного сприйняття перспектив вступу до НАТО.

Але приблти і не думають здймати будь-які дії, спрямовані на подолання дискримінації за національною ознакою, залишаючись, попри це, членами НАТО з числа найактивніших (Табачник 2008, с. 18). У цьому реченні спостерігаємо **перекручування фактів через узагальнення**. Автор підкреслює дискримінацію за національною ознакою в Прибалтиці, не наводячи конкретних доказів. Також застосовано **риторичне протиставлення**, у якому підкреслено, що, попри подібну ситуацію, країни залишаються активними членами НАТО, натякаючи на **суперечність** між декларованими цінностями альянсу та реальними діями його членів.

Що стосується професіоналізму боєздатності НАТОвських збройних сил, то в серпні 2008 року весь світ спостерігав, як за лічені години... розсипалися під ударами «застарілої» російської армії створені, озброєні і навчені за НАТОвськими стандартами збройні сили Грузії (Табачник 2008, с. 18). Тут використано **емоційно забарвлену лексику**, як-от *розсипалися під ударами*, для створення **негативного враження** про боєздатність збройних сил НАТО. Застосований **сарказм** у фразі *«застарілої» російської армії*, який виконує функцію контрасту між очікуваннями від стандартів НАТО і їх справжнім результатом. У тексті також є **підміна понять**: звинувачення у слабкості грузинських сил приписано НАТОвським стандартам, хоча це може бути результатом низки інших факторів.

Навіть не зазнаючи бойових втрат, європейці надовго на афганській землі не затримуються... (Табачник 2008, с. 18). Ця фраза містить **узагальнення і спрощення**, де Д. Табачник зводить складну ситуацію міжнародної військової присутності в Афганістані до бездіяльності європейських країн. У тексті підкреслена **пасивність європейців**, що контрастує з активною позицією американців, утворюючи **штучний поділ усередині НАТО**.

Блюзнірським є й «здивування» негативною реакцією Російської Федерації, яке демонструють українські атлантисти... (Табачник 2008, с. 19). Фраза *блюзнірським є «здивування»* є прикладом **оцінної лексики**, спрямованої на **дискредитацію**

українських політиків через використання зневажливих висловів. Уживання лапок навколо слова здивування натякає на удаваність реакції, створюючи **іронічний** ефект.

Я вже не кажу про відверто неадекватне припущення, що хоружівсько-тернопільсько-трипільський «інтелектуал» Віктор Ющенко пізнав потаємну сутність блоку НАТО, а вихованець юридичного факультету Ленінградського університету, офіцер розвідки – еліти КДБ – Володимир Путін цього не збагнув (Табачник 2008, с. 19). У цьому уривку використано **іронію та сарказм**, які виявляються у фразях *відверто неадекватне припущення та хоружівсько-тернопільсько-трипільський «інтелектуал»*. Іронія тут спрямована на знецінення аргументів В. А. Ющенко, створюючи враження **абсурдності** його позиції. **Контрастування образів** реалізовано через детальний **позитивний** опис В. Путіна (*вихованець юридичного факультету Ленінградського університету, офіцер розвідки – еліти КДБ*), протиставлений **зневажливому** зображенню В. А. Ющенко. Це може формувати в реципієнта уявлення про **різницю в компетентності** двох лідерів.

Вислів *потаємна сутність блоку НАТО* є прикладом **оцінної лексики**, яка натякає на **надуманість і псевдоінтелектуальність** висловлювань В. А. Ющенко. Уживання лапок навколо слова *інтелектуал* підсилює **саркастичний** тон, ставлячи під сумнів цю характеристику. **Емоційний тиск через риторичне твердження** виявляється у фразі *а Володимир Путін цього не збагнув*, яка апелює до **очевидності** думки автора і виключає можливість альтернативної інтерпретації. Наведений фрагмент демонструє **навмисну персоналізацію критики**, спрямовану на **дискредитацію** В. А. Ющенко через підкреслення його нібито інтелектуальної **меншовартості**, реалізоване за допомогою **сарказму, іронії та контрасту з позитивним** баченням фігури В. Путіна.

Неспроможні й докори на адресу Москви щодо втручання у внутрішні справи України... (Табачник 2008, с. 19-20). Тут автор використовує **категоричне заперечення (неспроможні)** без підкріплення конкретними фактами, що сприяє створенню **упередженої думки** про несправедливість звинувачень на адресу Росії. У

тексті простежуємо **легітимізацію дій Росії**, де її позиція подана як розсудлива і обґрунтована, на відміну від дій української влади.

Якщо вже хто і втручається у внутрішні справи України в НАТОвському питанні, то це США (Табачник 2008, с. 20). Фраза містить **перенесення відповідальності**, коли звинувачення в зовнішньому втручанні переводять на США, зміщуючи увагу з дій інших сторін конфлікту.

Територіальна цілісність України в існуючих межах була визнана Росією задовго до виникнення навіть питання про членство Києва у НАТО... (Табачник 2008, с. 22). Фраза є прикладом **апеляції до минулого** з метою створення **враження про стабільність і благонаміреність** Росії. Використання вислову *задовго до виникнення...* підкреслює **послідовність** її політики, на противагу українській, яка у тексті подана як **суперечлива**.

В той же час наближення блоку НАТО до російських кордонів... викликає закономірну стурбованість Москви власною безпекою (Табачник 2008, с. 22-23). У цій фразі застосовано **раціоналізацію** дій Росії через словосполучення *закономірна стурбованість*, який надає їм вигляду **об'єктивності**, що **виправдовує** дії Москви, водночас підкреслюючи **загрозу** від розширення НАТО.

Крім того, членство в НАТО передбачає обов'язкове приєднання до колективного ядерного планування в рамках так званого розширеного ядерного стримування НАТО. Члени альянсу, як це записано в параграфах 62 і 63 його Стратегічної концепції, повинні визнавати фундаментальну роль ядерної зброї в забезпеченні загальної безпеки і брати участь у розподілі ядерних ролей. Фактично за рішенням НАТО на території України може бути розміщена чужа ядерна зброя. Разом з тим підлітний час ракет середньої дальності з території України до Москви і Санкт-Петербурга обчислюється в межах 5-7 хвилин. Європейська частина Росії виявляється беззахисною перед раптовим ядерним ударом (Табачник 2008, с. 24). Цей уривок побудований із використанням **апеляції до СТРАХУ**, реалізованого через опис потенційних **загроз** для Росії у випадку розміщення ядерної зброї на території України. Конкретні часові показники (*5-7 хвилин*) створюють **ілюзію**

точності й об'єктивності, хоча Д. Табачник не наводить доказів, котрі би підтверджували такі відомості. **Узагальнення** щодо *чужої ядерної зброї* натякає на втрату суверенітету України, посилюючи **негативне сприйняття членства в НАТО**.

Пригадаємо, як прореагували США на розміщення радянських ракет на Кубі. Вони почали готувати вторгнення на острів з метою їх знищення, навіть незважаючи на загрозу світової війни... (Табачник 2008, с. 24). У наведеному фрагменті застосовано **історичну аналогію**, яка має на меті провести паралель між Карибською кризою та можливими діями Росії щодо України. Це викликає асоціацію з **НЕБЕЗПЕКОЮ** глобального конфлікту, тим самим формуючи **негативне ставлення до вступу України до НАТО**. Вислів *пістолет уже приставлений до скроні* є **метафоричною гіперболізацією**, котра посилює **емоційний вплив на читача**.

Якщо Росія прореагує на початок процедури вступу України до НАТО так само, як США на радянські ракети на Кубі, українська державність зникне так само швидко і несподівано, як і з'явилася (Табачник 2008, с. 24-25). Фраза *українська державність зникне так само швидко і несподівано, як і з'явилася* є прикладом **знецінення державного статусу України**, поданого як **випадкове й нестійке явище**. Цей вислів концептуалізує **маніпулятивне середовище**, у якому Україна не має тривалих історичних та політичних підстав для свого існування.

Підкреслюю: вступ до НАТО несе загрозу не територіальній цілісності України, а власне існуванню Української держави, а у разі початку ядерного конфлікту – й існуванню народу України (Табачник 2008, с. 25). Дієслово *Підкреслюю* у цьому контексті є прикладом **емфатичної конструкції**, яка підсилює **значущість** наступного твердження, створюючи враження **авторитетності та непорушності** слів автора. Воно слугує інструментом **суб'єктивної модальності**, оскільки формує у читача відчуття, начебто авторові відома **важлива інформація**. Уживання цього слова наголошує на особистій участі автора в донесенні думки, апелюючи до **довіри** реципієнта. Такий стиль характерний для **маніпулятивних текстів**, де аргументація ґрунтована не на фактах, а на створенні **впевненого й авторитетного тону**. Цей уривок також демонструє **категоричність** у припущеннях, що вступ до НАТО

поставить під загрозу існування не лише держави, а й народу України. Використання фрази *існуванню народу України* виконує функцію **апеляції до емоцій**, спрямовану викликати СТРАХ.

Цим стаття п'ята Вашингтонського договору відрізняється від статті четвертої Брюссельського договору... (Табачник 2008, с. 26). У цьому фрагменті використано **апеляцію до авторитету**, у якому згадані положення міжнародних договорів для додання тексту **вигляду об'єктивності**. Проте цитування статті п'ятої Вашингтонського договору вибірково акцентує увагу на відсутності обов'язку військової допомоги, що створює **хибне уявлення про ненадійність альянсу**.

Москва, що посилилася, чітко дала зрозуміти, що не збирається грати в світовій політиці роль статиста і змусить поважати свої інтереси. Протиставити щось новій Росії США не змогли. З точки зору міжнародного права позиція Кремля завжди була бездоганною (на відміну від позиції Білого дому)... (Табачник 2008, с. 30). У цьому фрагменті помітне **контрастування**, реалізоване через протиставлення посиленої Москви і неспроможних США. Використання фрази *позиція Кремля завжди була бездоганною* є прикладом **оцінної лексики**, що створює образ Росії як **правової та послідовної держави**. Водночас *позиція Білого дому* подана у **негативному** світлі, що може вказувати на **моральну перевагу** Росії в міжнародних справах.

Західна Європа, залежна від безперебійних постачань російських енергоносіїв, не бажала тягати каштани з вогню для США... (Табачник 2008, с. 30). Фраза *тягати каштани з вогню* є прикладом **метафоризації**, що додає образності тексту, але водночас має **маніпулятивний** характер, надаючи думці **емоційного забарвлення**. **Гіперболізація залежності Західної Європи від російських енергоносіїв** формує уявлення про її **слабкість та залежність** від Росії, на відміну від США, які нібито лише маніпулюють європейськими партнерами.

Навряд чи США планували ядерний напад на Росію. Скоріше вони бажали без війни отримати стратегічні переваги... (Табачник 2008, с. 31). Використання конструкції *Скоріше вони бажали...* демонструє **припущення, подане як факт, без**

надання доказів. Цей прийом спрямований на створення у читача враження прихованих мотивів США, які нібито загрожують Росії.

Не випадково саме зараз українські атлантисти особливо активізувалися, намагаючись заскочити в останній вагон НАТОвського потягу, що вже відходить... (Табачник 2008, с. 35). Уживання вислову *заскочити в останній вагон* є прикладом **знецінення** дій прихильників НАТО в Україні, що формує враження їхньої **поспішності, паніки та недалекоглядності**. **Метафоричність опису НАТО як «потягу»** підсилює **негативне** сприйняття, акцентуючи увагу на **невідворотності поразки** цих зусиль.

По-перше, з партнера Росії, хай ненадійного, нас би перетворили на ціль для її ядерних ракет... (Табачник 2008, с. 35). Ця частина демонструє **апеляцію до СТРАХУ**, реалізовану через образ потенційної ядерної загрози. Іменник *ціль* у цьому контексті має яскраво **емоційне забарвлення**, що слугує тригером для нагнітання **ТРИВОЖНОСТІ** і формування уявлення про **ЗАГРОЗУ** для України.

У несамовитому бажанні обдурити і насильно втягти український народ до військово-політичного блоку НАТО... (Табачник 2008, с. 37). Фраза *несамовите бажання* є прикладом **гіперболізації**, котра емоційно підкреслює **зневажливе ставлення до дій** прихильників НАТО. Уживання висловів *обдурити* та *насильно втягти* натякає на **маніпуляції** та **примус**, які нібито застосовані до українського народу.

ДОДАТОК В

СПІВВІДНОШЕННЯ ЛІНГВАЛЬНИХ І ЕКСТРАЛІНГВАЛЬНИХ ЧИННИКІВ ТЕКСТОТВОРЕННЯ НА ІТ-ПЛАТФОРМАХ

Процедури дослідження

Доцільним є тлумачення й обґрунтування розподілу лінгвістичної інтерпретації на лінгвальні та екстралінгвальні площини. Лінгвальні чинники включають фонетичні, морфологічні, синтаксичні та семантичні особливості текстів, тоді як екстралінгвальні чинники охоплюють соціальні, культурні, психологічні та технологічні аспекти, що впливають на текстотворення. Важливо розглядати ці чинники у комплексі, оскільки жоден об'єкт дослідження не може існувати у повній ізоляції від дотичних до нього сфер.

Слід зосередитися на сучасних процедурах дослідження, що розкривають узаємодію лінгвальних і екстралінгвальних чинників у текстах на цифрових платформах. У добу цифрової комунікації текстотворення обумовлене не лише внутрішньомовними особливостями, а й технологічним середовищем та соціокультурним контекстом. Відтак, для адекватного аналізу потрібні комплексні методологічні підходи, котрі врахують вплив як мовних (лінгвальних), так і позамовних (екстралінгвальних) чинників.

Психолінгвістичні методи дослідження цифрового дискурсу передбачають аналіз когнітивних і психологічних процесів в основі продукування та сприйняття тексту в інтернет-середовищі. Зокрема, психолінгвістичний підхід дозволяє досліджувати, як особливості UX/UI (дизайн інтерфейсу та досвід користувача) впливають на мовленнєву поведінку. Наприклад, обмеження часу уваги читача або фрагментарність мислення можуть зумовлювати спрощення синтаксису та використання емотиконів для передавання емоцій. Психолінгвістичний аналіз може включати експерименти з вимірювання швидкості читання або розуміння текстів на екрані, опитування щодо сприйняття повідомлень різного форматування, а також

вивчення впливу емоційного стану та мотивацій автора під час написання дописів або текстів для інтерфейсів комп'ютерних програм. Так, цей підхід дозволяє простежити, яким чином когнітивні чинники та характеристики уваги користувачів (екстралінгвальні чинники психологічного характеру) віддзеркалені у структурі і стилі онлайн-тексту.

Семіотичний (знаковий) аналіз сучасних цифрових текстів виходить за межі суто лексичного рівня і дозволяє враховувати мультимодальність (креолізованість) контенту. На ІТ-платформах значну частину змісту передають не тільки словами, але й іншими знаковими системами – емоджі, стікерами, зображеннями, шрифтами, форматуванням тексту, а також елементами інтерфейсу (іконічними символами, кнопками реакцій тощо). У цьому випадку позамовні елементи виконують функцію екстралінгвальних сигналів, змінюючи або підсилюючи вербальний складник повідомлення. У перебігу семіотичного аналізу застосовують методи інтерпретації знаків і символів для розкриття взаємодії між мовним кодом і іншими семіотичними ресурсами. Наприклад, досліджують роль емоджі як графічних сурогатів міміки, жестів та емоцій, або вплив дизайну платформи (колірна гама, розташування елементів) на інтерпретацію повідомлення. Мультимодальний підхід, запропонований у працях Г. Кресса і Т. ван Ліувена, є одним із інструментів семіотичного аналізу, адже він дозволяє описати, як вербальні та невербальні компоненти разом створюють цілісний зміст тексту [Kress 2002, с. 56]. Тож семіотичне дослідження ІТ-дискурсу уможливило врахування всіх рівнів комунікації – від мовних знаків до візуальних і функціональних елементів цифрового середовища.

Когнітивно-дискурсивні процедури аналізу поєднують принципи когнітивної лінгвістики та дискурс-аналізу для вивчення того, як у текстах на цифрових платформах відображені ментальні моделі, знання та концептуальні структури. Продукування і інтерпретація дискурсу тісно пов'язані з когнітивними схемами та категоризацією досвіду, що передбачає аналіз концептів і метафор, продукованих користувачами у цифровому спілкуванні, а також тих фреймів (схем знання), що визначають розуміння повідомлень. Так, у дослідженнях інтернет-

дискурсу виявляють, як сформовані колективні уявлення (меми, наративні рамки тощо) і як спільнота концептуалізує певні події через систему ключових слів і символів. Під час когнітивно-дискурсивного аналізу можна залучати метод фреймового моделювання для реконструкції структур знання або аналіз метафоричних моделей, що допомагають виявити прихований сенс. Ураховуючи цифровий контекст, також слід звертати увагу на те, як технологічні чинники (наприклад, алгоритми персоналізації стрічки новин) впливають на формування когнітивних картин світу у користувачів, що дозволяє простежити взаємозв'язок між змістом повідомлення і внутрішніми когнітивними структурами.

Новітні процедури аналізу ІТ-дискурсу часто спираються на використання сучасних технологій і міждисциплінарних стратегій. Комп'ютерна лінгвістика та методи опрацювання великих обсягів даних (Big Data) дозволяють досліджувати мовні закономірності у масштабних корпусах онлайн-текстів – від соціальних мереж до форумів. Наприклад, за допомогою корпусного аналізу можна виявити частотність певних лексем чи емоджі у різних комунікативних ситуаціях, а аналіз тональності тексту (sentiment analysis) дає змогу оцінити емоційне забарвлення текстів у зв'язку із зовнішніми подіями (політичними кризами, культурними трендами).

Таким чином, у дослідженні застосовано комплексний підхід, що дозволяє виявити взаємодію лінгвальних та екстралінгвальних чинників у процесі текстотворення на ІТ-ресурсах. Лінгвальні та екстралінгвальні чинники розглядаємо як узаємозалежні, що сприяє повноцінному розумінню досліджуваних явищ. Сучасні підходи до аналізу текстотворення на ІТ-платформах характеризуються інтеграцією різноманітних методів задля всебічного врахування взаємодії мови і контексту. Психолінгвістичні процедури допомагають висвітлити роль когніції та психіки у мовленнєвій діяльності користувачів; семіотичні – розкрити значущість немовних знаків та дизайну платформи; когнітивно-дискурсивні – пояснити глибинний зміст і концепти, що організовують цифровий дискурс; а цифрові методи – забезпечують емпіричне підґрунтя для узагальнень.

Лінгвальні та екстралінгвальні чинники як основа інтердисциплінарного дослідження

Урахування як лінгвальних, так і екстралінгвальних чинників у формуванні *цифровізованої української мови та цифрової картини світу* українців істотно розширить спектр можливих висновків, збільшуючи вірогідність їх точності й об'єктивності. Оскільки інформаційні технології – це об'єкт комп'ютерних наук, дослідження їх мовного складника неможливе без залучення інтер- і трансдисциплінарних понять, що належать тій чи тій царині. Показовою є позиція В. Романа, який вважає, що лінгвістичну розвідку слід актуалізувати з огляду на суспільно-політичні, економічні, наукові та соціально-психологічні чинники [Роман 2013, с. 229]. Відомо, що жодне досліджуване явище не функціонує у вакуумі, а безперервно перебуває у взаємодії з об'єктами наукових розвідок інших галузей і дисциплін, доводячи ефективність інтердисциплінарного підходу.

Цифрові тексти існують у технологічному середовищі, в якому мова стає лиш однією з багатьох напівматеріальних складників. Так, інтерфейс платформи, технічні обмеження (наприклад, обмеження на кількість символів), типи дозволених реакцій, шаблони оформлення – усе це не тільки впливає на мовне наповнення, а й частково його визначає. Як указує Г. Кресс, мова не є більше єдиним засобом конструювання смислу, адже її місце поступово розділяють інші знакові системи, котрі діють у межах мультимодального цифрового простору [Kress 2002, с. 21]. Зміна парадигми аналізу тексту зумовлена тим, що мовні одиниці цифрового дискурсу перебувають у тісному зв'язку з контекстом їх породження, а саме з технологічною інфраструктурою, соціальною роллю мовця, наміром маніпуляції або впливу, а також алгоритмічними обмеженнями.

Дж. Гі вважає, що зміст повідомлення в цифровому середовищі формують не лише мовними засобами, а й соціальними нормами спільноти, очікуваннями аудиторії та знанням про функціонування алгоритмів. Щоразу, коли користувач обирає форму і спосіб комунікації, він активує цілу низку фреймів і сценаріїв поведінки [Gee 2014, с. 87].

Вагоме місце у міждисциплінарному аналізі цифрового дискурсу посідає також методика, представлена в працях Дж. Пейджа, Д. Бартон, Дж. Унгера та М. Заппавіні. Автори обґрунтовують необхідність урахування взаємодії між мовними одиницями та технічними можливостями певної платформи, зокрема функціональними обмеженнями, особливістю залучення уваги, автоматизованим ранжуванням повідомлень та структурою візуальної репрезентації [Page, Barton, Lee, Unger, Zappavigna 2014, с. 33].

Наукові спостереження підтверджують тезу про неможливість редукції аналізу цифрового мовлення лише до лінгвального рівня. Наприклад, у текстах Twitter (X) або Telegram лінгвальні засоби виконують функцію, обмежену платформами. Попис мусить бути лаконічним і інформативним, може містити контекстуальні маркери (емоджі, гештеги, репости), адаптовані до алгоритмів. Контекстуальні залежності є типовими для екстралінгвальних чинників, зокрема соціотехнологічних, політичних або когнітивних. Саме тому дискурс цифрової платформи завжди є формою взаємодії між мовною свідомістю автора, логікою відповідного інтерфейсу та інституційними або культурними очікуваннями.

Нарешті, вивчення цифрових текстів неможливе без урахування алгоритмічної детермінації комунікації. Зокрема, автоматизовані стрічки новин, таргетовані повідомлення або обмеження видимості контенту безпосередньо впливають на спосіб мовного оформлення думки, а отже й на результати лінгвістичного аналізу. Як зазначають Дж. Джонс, А. Чик та К. Гафнер, необхідність урахування цифрової практики, а не лише мовного продукту, стала визначальною рисою сучасної аналітики в гуманітарних науках [Jones, Chik, Hafner 2015, с. 12].

Таким чином, лінгвальні та екстралінгвальні чинники постають як нерозривно пов'язані, ігнорування будь-якої з площин призводить до істотної редукції змісту будь-якого тексту. Для повноцінного дослідження цифрового дискурсу в межах інформаційної безпеки потрібен системний, міждисциплінарний підхід, що інтегрує когнітивну лінгвістику, дискурс-аналіз, семіотику, UX-дизайн, соціальні комунікації та технологічні студії. Саме така аналітична модель забезпечує адекватну

реконструкцію мовної картини світу в цифрову епоху та дозволяє виявити справжні механізми маніпуляції, впливу та трансформації українськомовного дискурсу в умовах гібридної комунікації. Без поглибленого аналізу екстралінгвальних чинників неможливо точно інтерпретувати явище, мовний складник якого перебуває в безпосередньому зв'язку з позамовною сферою функціонування. Тому текстуальний вимір парадигми інформаційних технологій, а також підходи до забезпечення інформаційної безпеки шляхом упровадження лінгвокогнітивних заходів слід брати до уваги з урахуванням позамовних аспектів, як-от бізнесовий складник роботи ІТ-ресурсів, психологія споживання цифрового контенту, адаптація мови для оптимізації під пошукові системи та ін.

ДОДАТОК Г

ЗАГАЛЬНА КЛАСИФІКАЦІЯ ІНТЕРНЕТ-ЗАГРОЗ

Виокремлення ключових засад типології інтернет-загроз дасть відповіді на питання, для яких вимірів цифрової небезпеки можливо розробити механізм протидії. Так, згідно з нашою робочою класифікацією, наразі щонайменше можна виокремити такі різновиди інтернет-загроз, як *дезінформація*, *пропаганда*, *маніпуляція*, а також різні види й роди *мережевих шахрайств*. Наведемо дефініції поняття *дезінформація/дезінформування* – це підтверджено неправдива або оманлива інформація, створена, представлена та поширена з метою отримання економічної вигоди або навмисного обману громадськості, така, що може завдати шкоди суспільству [Van Hoboken, Appelman, Fathaigh, Leerssen, McGonagle, van Eijk, Helberger 2019, с.15]. Згідно з авторським робочим визначенням дисертанта, *дезінформація* – це один зі способів психологічного впливу, котрий передбачає поширення замаскованої під правдиву спотвореної інформації, яка часто має провокаційний характер, із метою введення суспільства або індивіда в оману. Тобто це навмисне викривлення інформації щодо певного явища, події тощо з метою ввести в оману реципієнта або групу осіб. Розроблення ефективного механізму лінгвокогнітивного захисту проти всіх видів інтернет-загроз сприятиме розвитку інформаційної безпеки України. Також у цьому підрозділі буде проаналізована концептосфера СТРАХУ як джерело інформації для побудування ефективної системи протидії інтернет-загрозам.

Окрім цих типів, слід приділити особливу увагу загальній класифікації інтернет-загроз, яка, на нашу думку, передбачає функціонування таких рівнів (подано з авторськими визначеннями):

1) **маніпуляція чутливою інформацією** (умисні дезінформування й пропаганда). Наведемо визначення терміна *чутлива інформація* – некласифікована інформація конфіденційного характеру, яка не підпадає під категорії, установлені

законами або регулюваннями, і несанкціоноване розкриття, втрата або неправомірне використання якої може негативно вплинути на наступне: приватність або добробут осіб; проведення федеральних програм; здійснення інших програм або операцій, які є істотними для національних інтересів [Knezo 2006, с. 71]. Подаємо авторське робоче визначення – це дані, які вимагають підвищеного рівня захисту через їх конфіденційний або особистий характер. Чутливою інформацією зазвичай називають особисті відомості (наприклад, номери соціального страхування, фінансову інформацію, медичні записи), корпоративні секрети, державну таємницю або інші види даних, які можуть бути використані для завдання шкоди їх власникам у разі несанкціонованого доступу або розголошення;

2) **кібератака** (вид комп'ютерної атаки, метою якої є пошкодження певного обладнання, його тимчасове виведення з ладу, заволодіння або маніпуляція даними, дискредитація або завдання фінансових збитків особі/групі осіб);

3) **психологічна атака** (дії, ціллю яких є нашкодити інформаційній і ментальній безпеці інтернет-користувачів шляхом використання інформаційних технологій);

4) **інтернет-шахрайство** (незаконна діяльність у цифровій площині, спрямована на обман користувачів мережі інтернет із метою отримання фінансової користі).

Розроблення ефективного механізму лінгвокогнітивного захисту проти всіх видів інтернет-загроз сприятиме розвитку апарату інформаційної безпеки України. Інформаційна безпека в загальнонаціональному контексті є важливим елементом державності [Дзьобань, Соснін 2015, с. 28]. Розроблення системи запобіжних заходів, регуляторних принципів, методик і способів самозахисту з огляду на лінгвістичні й когнітивні особливості сприйняття мови в цифровому вимірі допоможе зробити внесок у національну інформаційну безпеку України.

Зокрема, маніпуляція чутливою інформацією як найвищий рівень інтернет-загроз, що має потенціал завдати шкоди інформаційній безпеці українського

суспільства, може бути здійснена за допомогою таких способів впливу (подано з авторськими визначеннями):

- 1) **дезінформування** (навмисне викривлення інформації щодо певного явища, події тощо з метою ввести в оману реципієнта або групу осіб);
- 2) **пропаганда** (форма соціальної комунікації, метою якої є поширення конкретного світогляду, теорії або інших відомостей, корисних певній спільноті чи державі, задля впливу на суспільну думку).

Також пропонуємо авторську типологію маніпулятивних стратегій за критерієм провідного когнітивного упередження та фреймової інтерпретації:

- 1) **стратегія апеляції до авторитету** (передбачає вербалізацію концепту ЕКСПЕРТНІСТЬ і маніпуляцію соціальною довірою);
- 2) **стратегія емоційного контрасту** (спирається на експлуатацію емоційної реакції реципієнта);
- 3) **стратегія когнітивної інерції** (ґрунтується на когнітивному принципі економії зусиль, що передбачає маніпуляцію);
- 4) **стратегія бінарної опозиції** (покликана вербалізувати концептуальні опозиції МИ – ВОНИ, ПРАВДА – БРЕХНЯ; базується на дихотомічному мисленні та спрощенні);
- 5) **стратегія вибіркової інтерпретації** (передбачає акцентування на тих фактах, що підтверджують уже наявні переконання);
- 6) **стратегія ефекту першості** (ґрунтується на пріоритетності первинної інформації у свідомості реципієнта);
- 7) **стратегія ефекту більшості** (покликана вербалізувати концепти НАРОД, БІЛЬШІСТЬ, ГРОМАДСЬКА ДУМКА; ґрунтується на схильності людини вважати правильним те, що підтримує більшість або що подане як суспільна норма);
- 8) **стратегія псевдологічної причинності** (апелює до когнітивного упередження щодо сприймання хронологічної послідовності як причиново-наслідкового зв'язку);

9) **стратегія емоційної ідентифікації** (апелює до емпатії як механізму когнітивного ототожнення і вербалізує концепти СТРАЖДАННЯ, СПІВПЕРЕЖИВАННЯ, СВОЇ);

10) **стратегія хибної рівноваги** (ґрунтується на уявленні про рівноцінність усіх позицій незалежно від їхньої достовірності).

Отже, типологія інтернет-загроз охоплює маніпуляцію чутливою інформацією, кібератаки, психологічні атаки та інтернет-шахрайство. Усі вони становлять серйозну загрозу для інформаційної безпеки українського суспільства. Розроблення лінгвокогнітивного захисту є критично важливим для протидії цим загрозам і зміцненні національної інформаційної безпеки. Використання лінгвістичних та когнітивних методів для аналізу і запобігання дезінформації, маніпуляції, пропаганді та шахрайству сприятиме розвитку ефективної системи захисту, що підкреслює необхідність інтеграції цих механізмів у загальнонаціональні стратегії інформаційної безпеки України.

ДОДАТОК Д

ТЕКСТУАЛЬНІ Й НЕТЕКСТУАЛЬНІ ВИМІРИ ІНТЕРНЕТ-ЗАГРОЗ

Текстовість і нетекстовість як основа класифікування інтернет-загроз

Межі понять *текстовість* і *нетекстовість* у питаннях інтернет-шахрайств можуть видаватися розмитими, із чого випливає необхідність у подальшому розгляді цієї проблематики в розрізі термінології, лінгвоконцептології та когнітивної лінгвістики. Окрім вербальних і технічних видів інтернет-шахрайств, слід виокремлювати кібератаки, які необхідно категоризувати як окрему галузь загроз у цифровому вимірі.

Так, *інтернет-шахрайство* – це вид шахрайства у сфері кіберзлочинності, використовуваний у мережі з метою дезінформації, маскування важливих відомостей та обману жертв задля отримання певного прибутку. *Кібератака/хакерська атака* – це зумисна дія кіберзлочинця або організованої групи зловмисників, спрямована на 1) захоплення критичної інформації віддаленого сервера, 2) отримання повного контролю над ресурсами підприємства/індивіда, 3) виведення системи з ладу (залежно від мети заходу).

Термінологічне розмежування інтернет-шахрайства і кібератаки дозволить провести чітку межу між цілями кіберзлочинців, допоможе чіткіше класифікувати злочини в кіберпросторі, а також сприятиме подальшому лінгвокогнітивному дослідженню, метою якого буде розроблення системи прийомів самозахисту від різних інтернет-загроз. Уже відомо, що ключовою відмінністю кібератаки від шахрайства є те, що зазвичай перший тип цифрових загроз має на меті пошкодити чи викрасти або дані, або прилади компанії/підприємства/інтернет-користувача, тоді як другий – покликаний допомогти шахраю отримати фінансову або іншу матеріальну користь.

Розуміння різниці між текстовими та нетекстовими загрозами в цифровому просторі є важливим для подальших лінгвокогнітивних досліджень. Текстові загрози,

що включають фішинг, ререйтинг та інші види шахрайства, засновані на використанні мовних ресурсів для обману. Нетекстові загрози, як-от технічні кібератаки, впливають на інфраструктуру та дані. Аналіз цих аспектів дозволить створити комплексну систему захисту, що враховуватиме як мовні, так і технічні чинники, а також забезпечить ефективніше протистояння інтернет-загрозам.

Отже, структурований підхід до класифікації інтернет-загроз, розмежування їх на текстові і нетекстові, є основоположним для розроблення лінгвокогнітивної стратегії самозахисту. Інтеграція цих підходів у національні стратегії безпеки сприятиме створенню надійної системи протидії цифровим загрозам, підвищуючи загальний рівень захищеності українського цифрового простору.

Поширені технічні (нетекстові) способи інтернет-шахрайства

До більшою мірою технічних і меншою мірою **текстових способів** інтернет-шахрайства можна віднести:

1) **клікджекінг** (від англ. *clickjacking* «практика використання замаскованого гіперпосилання для спрямування користувача інтернету на вебсайт, який він або вона не бажає відвідувати» (CD)) – це техніка спонукання до натискання на певний елемент сторінки, тоді як її намір полягає у взаємодії з умістом іншого сайту [Balduzzi, Egele, Kirda, Balzarotti, Kruegel 2010, с. 136]. За авторським робочим визначенням, це спосіб, який дозволяє зловмиснику «викрадати» кліки. Мета такого виду маніпуляції полягає в автоматизованій переадресації інтернет-користувача з бажаної вебсторінки на ту, яка вигідна хакеру. При цьому можливе введення зловмисного програмного забезпечення або отримання контролю над персональним комп'ютером користувача;

2) **кіберсквотинг** (від англ. *cybersquatting* «купівля доменного імені в інтернеті, яке може знадобитись іншій особі, компанії чи організації з наміром продати його їм і отримати прибуток» (CD)) – один із способів заробітку в інтернеті шляхом реєстрації різних доменних імен, близьких до написання з назвами корпоративних брендів, популярних сайтів або певної торговельної марки з метою

подальшого недобросовісного використання або перепродаж [Яшарова, Матюшенко 2022, с. 332]. За авторським робочим визначенням, *кіберсквотинг* – це незаконна діяльність зловмисника, який реєструє, використовує та продає доменне ім'я з наміром отримати прибуток шляхом експлуатації торговельної марки власника вебресурсу;

3) **кардинг** (від англ. *card* «карта», зокрема, «банківська карта» – буквально «картування»). Опрацьовані нами словники англійської мови (CD, FD, MW) не наводять сучасного значення, пов'язаного з електронним шахрайством. Наводимо авторське робоче визначення *кардингу* – вид шахрайства, ініційований зловмисником із метою проведення не підтвердженої власником операції з платіжною картою або її реквізитами (у словниках англійської мови так і не було наведено другого визначення цього терміна, пов'язаного з шахрайством);

4) **рефайлінг** (від англ. *refiling* «подати (щось) знову» (MW, CD, FD)) – незаконна підміна телефонного або інтернет-трафіку [Кривоножко 2021, с. 80]. У проаналізованих словниках англійської мови так і не було запропоновано другого визначення цього терміна, пов'язаного з шахрайством;

5) **атака «людина посередині»** (від англ. *man-in-the-middle attack* «у криптографії та комп'ютерній безпеці – людина посередині, монстр посередині, машина посередині, мавпа посередині (MITM) або людина посередині (PITM) – це кібератака, під час якої зловмисник таємно передає та, можливо, змінює зв'язок між двома сторонами, які вважають, що вони безпосередньо спілкуються одна з одною» (FD)) – це атака, під час якої зловмисник крадькома передає та, можливо, змінює листування між двома сторонами, які вірять, що спілкуються одна з одною прямо [Mallik, Ahsan, Zaglul Shahadat, Tsou 2019, с. 77]. За нашим робочим визначенням, *атака «людина посередині»* – це термін у криптографії, який позначає кібератаку, у перебігу якої зловмисник перехоплює повідомлення між двома кореспондентами (учасниками комунікації у мережі інтернет), отримуючи доступ до читання й редагування надісланої інформації.

У науковому середовищі представлено підхід до формування соціотехнічної парадигми інформаційної безпеки. Так, О. Тихомиров пропонує розглядати інформаційну безпеку як систему, ґрунтовану на гармонізації взаємодії людини та техніки. Він виокремлює такі компоненти, як правовий захист інформації, технічний захист та інформаційно-психологічний захист [Тихомиров 2014, с. 16]. Автор указує, що такий підхід дозволяє систематизувати наукові дослідження в різних галузях знань, предметом яких є питання захищеності інформаційної інфраструктури та особистості [Тихомиров 2014, с. 20].

Використання оригінальних запозичень у цих випадках обумовлене передусім дефіцитом прямих семантичних відповідників у загальновживаній лексиці, що здатні охопити вузькоспеціалізовану технічну суть цих маніпуляцій. Оскільки такі терміни, як *рефайлінг* чи *кардинг*, у міжнародному праві та кібербезпеці мають статус усталених протокольних назв, їхнє незмінне вживання дозволяє уникнути термінологічної розмитості під час опису конкретних механізмів цифрового шахрайства. Разом із тим, для адаптації цих понять у межах україномовного наукового апарату можна запропонувати такі варіанти: для клікджекінгу – *крадіжка/підміна натискань*, для кіберсквотинг – *перехоплення адрес*, для кардингу – *карткове шахрайство*, а для рефайлінгу – *переспрямування трафіку*.

Отже, аналіз технічних способів інтернет-шахрайства, як-от клікджекінг, кіберсквотинг, кардинг, рефайлінг та атака «людина посередині», демонструє, що ці загрози мають складний характер і ґрунтовані на методах, що виходять за межі звичайної текстової маніпуляції. Ці методи не тільки вводять користувачів в оману, а й можуть призвести до значних фінансових та інформаційних утрат. Виділення технічних загроз як окремої категорії дозволяє краще зрозуміти їх природу та розробити відповідні заходи протидії. Ідентифікація та систематизація цих загроз важливі для формування комплексної стратегії захисту, котра б ураховувала специфіку кожного виду шахрайства.

Текстові й нетекстові шахрайства з залученням інформаційних технологій

Подана нижче класифікація на текстові й нетекстові види шахрайств із залученням інформаційних технологій створить базис для глибшого розуміння природи інтернет-загроз і ефективнішого механізму протидії їм.

Текстові види шахрайств із залученням ІТ	Нетекстові види шахрайств із залученням ІТ	
<i>Шахрайства</i>	<i>Шахрайства</i>	<i>Кібератаки</i>
Шахрайство з криптовалютами, ререйтинг, клікджекінг, SMS-шахрайство, фішинг, вішинг, креммінг, шахрайство в інтернет-аукціонах, обман при купівлі-продажу товарів у інтернет-магазинах, кіберсквотинг (залежно від типу шахрайства), інтернет-жебракство, шахрайство у сфері інтернет-знайомств, піратство, пропозиції швидкого заробітку тощо.	Серфінг, скімінг (шимінг), використання програм-шпигунів, кардинг.	DDoS-атаки, DNS-атаки, рід інсайдерських кібератак, програми-вимагачі (шифрувальники), атака «людина посередині», SQL-ін'єкція, фішинг (який також можна віднести до текстових видів шахрайства, залежно від типу), інтерпретація URL, троянські коні, атаки методом грубої сили та ін.

Класифікація шахрайств із залученням інформаційних технологій на текстові і нетекстові види забезпечує чітке розуміння природи інтернет-загроз. До текстових видів належать шахрайства з криптовалютами, ререйтинг, клікджекінг, SMS-

шахрайство, фішинг, вішинг, креммінг, шахрайство в інтернет-аукціонах, обман під час купівлі-продажу товарів у інтернет-магазинах, кіберсквотинг, інтернет-жебракство, шахрайство у сфері інтернет-знайомств, піратство, пропозиції швидкого заробітку тощо. Нетекстові види включають серфінг, скімінг, використання програм-шпигунів та кардинг. Кібератаки, як-от DDoS-атаки, DNS-атаки, інсайдерські атаки, програми-вимагачі, атаки «людина посередині», SQL-ін'єкції, троянські коні, атаки методом грубої сили та інші, також складають окрему категорію.

Отже, розмежування шахрайств на текстові і нетекстові допомагає визначити унікальні методи протидії кожному виду загроз, що допоможе вибудувати базис для розроблення цілісної стратегії захисту, котра врахує особливості кожного виду шахрайства та кібератак. Інтеграція класифікацій шахрайств у практичні стратегії дозволить розробити адаптивну до змінюваних умов кіберпростору систему захисту. Такий підхід сприятиме підвищенню обізнаності користувачів про потенційні загрози, а також надасть їм інструменти для захисту від інтернет-шахрайств та кібератак.

ДОДАТОК Е

ВИДИ ІНТЕРНЕТ-ШАХРАЙСТВА

Варто відокремити суто технічні способи інтернет-шахрайства, у яких немає текстуального виміру, і ті, що прямо залежать від майстерності шахрая у володінні українською мовою. Наводимо перелік видів шахрайства в інтернеті за авторства С. Шапочки, проте з нашими робочими визначеннями й коментарями:

1) **рерайтинг** (від англ. *rewriting* «текст (наприклад, новина), створений шляхом переписування; акт або випадок переписування» (MW)) – переписування тексту, який є інтелектуальною власністю іншого автора;

2) **серфінг** (від англ. *shoulder surfing* «форма шахрайства з кредитною картою, коли злочинець стоїть позаду і дивиться через плече жертви, спостерігаючи, як та знімає гроші з банкомата, і запам'ятовує дані картки, а потім викрадає її» (CD)) – входження в мережу під чужим ім'ям: підроблені SIM-картки, паролі тощо [Мужанова, Якименко 2017, с. 31]. За авторським робочим визначенням, *серфінг* – це вид техніки соціальної інженерії, використовуваний із метою отримання персональних даних, ідентифікаційних номерів, паролів тощо;

3) **креммінг** (від англ. *cramming* «упихнути багато людей або предметів у невеликий простір» (CD), «будь-які шахрайські платежі, здійснені з телефонного рахунку жертви, як правило, малого бізнесу або некомерційної групи, часто з обіцянкою про надання послуг із вебдизайну або хостингу за невелику плату чи навіть безкоштовно» (FD)) – згідно з визначенням Федеральної комісії зі зв'язку США, це практика розміщення несанкціонованих, оманливих або шахрайських зборів у рахунках споживачів за телефонні послуги. Шахраї, які практикують *креммінг*, використовують заплутані телефонні рахунки, щоб обдурити споживачів, змусивши їх платити за послуги, які вони не замовляли або не отримували, або які коштують більше, ніж очікував споживач [Federal Communications Commission 2024]. За авторським робочим визначенням, *креммінг* – це вид шахрайства, при якому до чека

користувача зловмисник додає часто незначну суму, замасковану під податок або додаткове стягнення коштів сервісом чи банком;

4) **фішинг** (від англ. *phishing* «практика змушування людей надати секретну фінансову інформацію шляхом надсилання електронних листів, які виглядають так, ніби вони надійшли від банку. Далі дані використовують для викрадення грошей людей або для викрадення їхньої ідентичності з метою вчинення злочинів» (CD)) – це масштабована дія обману, при якій використовується видавання себе за іншу особу для отримання інформації від цільового об'єкта [Lastdrager 2014, с. 8]. За авторським робочим визначенням, *фішинг* – це різновид соціальної інженерії, базований на цифровій неосвіченості інтернет-користувачів і спрямований на незаконне отримання конфіденційної інформації потенційної жертви;

5) **скімінг** (від англ. *skimming* «те, що знято з поверхні рідини» (MW), «копіювання даних кредитної або дебетової картки (номерів рахунків, PIN-кодів, термінів дії) під час законних переведень коштів із метою здійснення надалі незаконних транзакцій» (FD)) – вид шахрайства, за якого зверху картридера встановлюють (зазвичай використовуючи клей) пристрій під колір банкомату, який зчитує платіжні картки під час їх прийому. Накладка на клавіатуру або встановлена неподалік камера фіксує PIN-код. Отримані дані шахраї використовують для виготовлення дублікатів платіжних карток [Бондарук, Богріновцева, Бондарук 2023, с. 7]. За авторським робочим визначенням, *скімінг* – це вид шахрайства, при якому зловмисник отримує дані платіжних карток шляхом зчитування та копіювання інформації з магнітного чипа;

6) **шахрайство з криптовалютами** – різноманітні способи маніпуляції, пов'язані з криптобіржею і криптовалютами, як-от фальшива допомога Україні, «безкоштовне» роздавання грошей, незаконне збагачення на російських санкціях або ж заробіток на втечі інвесторів у стейблкоїн (від англ. *stablecoin* «криптовалюта, яка має відносно стабільну вартість через прив'язування до іншої валюти або товару» (CD));

7) **використання програм-шпиунів** – частина програмного забезпечення, яка збирає інформацію про використання комп'ютера та передає її третій стороні, наприклад, із метою персоналізованої реклами [Levy, Saroiu, Gribble 2004, с. 1]. За авторським робочим визначенням, це вид шахрайства, здійснюваного шляхом використання шкідливого програмного забезпечення, метою якого є збирання даних про контакти жертви електронною поштою або завдання шкоди системі безпеки приладу користувача;

8) **обман під час купівлі-продажу товарів в інтернет-магазинах** – незаконні дії, якими послуговуються шахраї, щоби дезінформувати потенційного продавця/покупця з метою отримання фінансової винагороди;

9) **шахрайство в інтернет-аукціонах** – вид шахрайства в інтернеті, у процесі якого зловмисник намагається ошукати покупця, щоб отримати фінансову винагороду;

10) **SMS-шахрайство** – комплекс незаконних способів отримання персональних даних користувача телефона з різною метою: від дезінформації або пропаганди й до фінансової вигоди [Шапочка 2014, с. 145].

Безумовно, багато з наведених С. Шапочкою видів інтернет-шахрайств є нетекстовими, тому вони не можуть слугувати матеріалом для нашого дослідження. Однак їх систематизація й категоризація допоможе встановити чіткі межі текстуальних і нетекстуальних видів інтернет-шахрайств.

Матеріалом для практичної оцінки лінгвокогнітивного потенціалу мовців слугуватиме опитування інтернет-користувачів на предмет їхніх імпліцитних і експліцитних реакцій на тригери різноманітних небезпек у цифровому просторі, серед яких – ворожа пропаганда, маніпуляція, дезінформація та зумисне шахрайство. Інформаційна безпека в загальнонаціональному контексті є важливим елементом державності [Дзьобань, Соснін 2015, с. 28]. Розроблення системи запобіжних заходів, регуляторних принципів, методик та способів самозахисту з огляду на лінгвістичні й когнітивні особливості сприйняття мови в цифровому вимірі допоможе зробити внесок у національну інформаційну безпеку України.

Отже, розроблена класифікація інтернет-шахрайств, яка охоплює такі види, як рерайтинг, серфінг, креммінг, фішинг, скімінг, шахрайства з криптовалютами, використання програм-шпигунів, обман під час купівлі-продажу, шахрайства на інтернет-аукціонах та SMS-шахрайства, демонструє широкий спектр загроз у цифровому просторі. Більшість із цих видів шахрайств є нетекстовими і, відповідно, не можуть бути предметом лінгвокогнітивного аналізу, однак їх систематизація важлива для визначення меж дослідження. Практичне вивчення реакцій інтернет-користувачів на різноманітні цифрові загрози допоможе розробити ефективні методики захисту. Зміцнення інформаційної безпеки як ключового елементу державності вимагає створення засобів самозахисту, що враховують лінгвістичні та когнітивні особливості.

ДОДАТОК Є

КЛАСИФІКАЦІЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЦИФРОВИХ АТАК

Варто виокремлювати різні види саме психологічних атак у кіберпросторі. Оскільки вони здебільшого актуалізовані у міжособистісній комунікації, то їх слід уважати менш загрозливими для ментальної та інформаційної безпеки суспільства як такого. Однак психологічні атаки в цифровому просторі теж можуть істотно вплинути на стабільно функціональну систему лінгвокогнітивного захисту від інших, потужніших цифрових загроз. Отже, згідно з нашою класифікацією (з авторськими визначеннями), психологічні цифрові атаки поділяються на:

1) **кібербулінг** (від англ. *cyberbullying* «форма залякування або переслідування за допомогою електронних засобів» (FD)) – регулярна навмисна загрозлива поведінка особи або групи осіб із використанням сучасних цифрових технологій задля цькування жертви, яка не здатна себе захистити [Juvonen, Gross 2008, с. 497]. Згідно з авторським робочим визначенням дисертанта, *кібербулінг* – це вид інтернет-цькування, дії якого спрямовані на приниження інших користувачів мережею. Уперше явище кібербулінгу помітили наприкінці минулого ХХ ст. Автором терміна *кібербулінг* вважають Білла Белсі, канадця, який його використав на своєму вебсайті, запущеному в 2003 р., хоча найперше вживання відбулось у 1995 р. у статті New York Times (Bauman 2011, с. 2);

2) **тролінг** (від англ. *trolling* «розміщення провокаційних або інших небажаних матеріалів на електронному форумі, особливо анонімно» (FD)) – технологія інформаційно-психологічного впливу, що зумовлена такими його характеристиками, як маскування (мімікрія під місцевих жителів або громадські організації), таргетинг (вплив на конкретні цільові аудиторії та експлуатація їхніх вразливостей), провокативність (поширення повідомлень про актуальні і резонансні суспільні проблеми), гнучкість (зміна моделі поведінки й тактик залежно від ситуації та специфіки цільових аудиторій), багатoproфільність (ініціювання дискусій на

різноманітні теми), дифузний характер впливу (децентралізоване поширення повідомлень нібито з різних, не пов'язаних між собою джерел), багатоканальність тощо [Запорожець 2023, с. 67]. Згідно з авторським робочим визначенням дисертанта, *тролінг* – це вид узаємодії між учасниками онлайн-дискусії, спрямований на провокацію співрозмовника й виклик у нього певної емоційної реакції, образи абощо;

3) **диссинг** (від англ. *dissing* «ставитися до когось без поваги або з презирством» (MW)); І. Пилипишина визначає *диссинг* як поширення та опублікування жорстокої інформації про жертву в мережі інтернет, аби зруйнувати її репутацію або дружбу з іншими [Пилипишина 2024, с. 145]. За авторським робочим визначенням, *диссинг* – це публікування або передання третім особам інформації чутливого характеру, яка компрометує жертву в онлайн-просторі;

4) **фрейпінг** (від англ. *frape* «змінювати інформацію в профілі особи на вебсайті соціальної мережі без її дозволу» (FD)) – зламування чужого аккаунту та публікацію негативного контенту від імені його власника без згоди останнього [Вашека, Власова-Чмерук, Долгова 2022, с. 454]. За авторським робочим визначенням, *фрейпінг* – це отримання доступу до облікового запису особи в соціальній мережі з метою публікації на ньому інформації сумнівного змісту й листування з іншими користувачами нібито від імені автора;

5) **кетфішинг** (від англ. *catfishing* «уведення користувачів в оману в інтернеті шляхом підставлення фальшивої особи, як правило, через онлайн-листування. Цей термін походить із документального фільму та подальшого телешоу Catfish, які досліджували це явище» (FD)) – згідно з визначенням В. Вільямса, *кетфішинг* – це крадіжка онлайн-ідентичності [Williams 2020, с. 3]. За авторським робочим визначенням, *кетфішинг* – це спосіб психологічної атаки в цифровому просторі, який передбачає створення копії профілю іншої особи у певній соціальній мережі та публікації там викрадених особистих даних, світлин тощо.

Варто відзначити, що доцільність використання оригінальних англомовних термінів без змін зумовлена потребою збереження термінологічної точності в межах глобального ІТ-простору, де ці поняття функціонують як універсальні маркери

конкретних технологічних процесів та соціокомунікативних явищ. Пряме запозичення мінімізує ризик неоднозначного трактування та забезпечує інтеграцію українського наукового дискурсу в міжнародне середовище, оскільки кожне з понять має чітко закріплену в іноземній практиці семантику, яку важливо зберегти для коректної верифікації даних. Водночас для збагачення мовної палітри та адаптації цих явищ до національного контексту можна запропонувати такі українськомовні відповідники: для кібербулінгу – *цифрове цькування*, для тролінгу – *мережева провокація* або *емоційне підбурювання*, для диссингу – *цифрове знеславлення* або *мережевий наклеп*, для фрейпінгу – *підміна особистості в інтернеті*, а для кетфішингу – *мережеве перевтілення*.

Таким чином, кібербулінг, тролінг, диссинг, фрейпінг та кетфішинг становлять серйозну загрозу для індивідуальної ментальної безпеки в кіберпросторі. Незважаючи на те, що ці атаки мають менший вплив на суспільство загалом, вони можуть значно вплинути на стабільність лінгвокогнітивного захисту окремих актантів. Розуміння різновидів психологічних атак та їх впливу є ключовим для розроблення ефективних заходів протидії маніпуляції.

ДОДАТОК Ж

ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕКСТІВ НА ПЛАТФОРМАХ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ

Дослідження рівня грамотності українців

Від прозорості медіаресурсів та рівня грамотності українців за останні роки залежить стан інформаційної безпеки суспільства в цілому. Тому звертаємося до соціологічних досліджень зазначених показників. За результатами щорічного дослідження прозорості онлайн-медіа, проведеного Інститутом масової інформації (ІМІ), у 2022 р. лише 38% українських медіа можна було вважати переважно прозорими [Інститут масової інформації 2023]. У першому кварталі 2022 р. ІМІ відзначив, що внаслідок війни трафік окремих українських медіа збільшився на 300%. Лідером переглядів стала «Українська правда» з середнім показником у 136 мільйонів переглядів щомісяця, а у першому кварталі 2022 р. найвищий показник був у медіаресурсу «Цензор» – 41,2 мільйона [Інститут масової інформації 2023]. Однак уміст цих медіаресурсів не став матеріалом дослідження через занадто велику кількість опублікованих матеріалів і їх неоднорідність.

Дослідження 2024 р. від Детектор медіа вказало на значні зміни в індексі медіаграмотності українців за цей рік. Частка респондентів із рівнем освіти, вищим за середній, скоротилась із 81% до 76%, що свідчить про регрес, оскільки у період із 2020 по 2022 р. цей показник демонстрував зростання з 55% до 81%. Частка українців, які здійснюють перевірку інформації на достовірність, зросла з 24% до 33%. Водночас кількість тих, хто ніколи не перевіряє якість контенту, зменшилась із 31% до 26%. Із метою перевірки інформації 66% опитаних шукають підтвердження в інших медіа, 29% оцінюють надійність джерела, а 25% звертаються до першоджерела [Детектор медіа 2024].

Характеристика маніпулятивного середовища українськомовних соцмереж

Як географічно, так і в цифровому просторі – Україна існує поряд із росією. Іноді в одному застосунку будь-який користувач може одночасно поглинати інформацію з різних джерел (подекуди – з ворожих). Значна частка інформаційного поля в мережі інтернет переходить саме у **дискурс соцмереж**, що робить їх об'єктом міждисциплінарного дослідження. Чимало державних послуг стають доступними у вигляді чат-ботів безпосередньо на головному екрані певної соцмережі на зразок Telegram або Viber. Так, подання відомостей лічильників, оплата різних соціальних сервісів або консультації з менеджерами банків, Державної податкової служби тощо вже давно доступні прямо в застосунках месенджерів.

Згідно з відомостями вебресурсу «Слово і діло» (2023), який акумулював оцінки Інституту демографії і соціальних досліджень НАН України, на початок 2023-го р. в Україні налічували від 28 до 34 мільйона осіб. Таким чином, найпопулярніший досліджений нами Telegram-канал зібрав аудиторію, що приблизно відповідає ~8.6% усього населення України (якщо брати до уваги середнє число між 28 і 34 мільйона осіб, що дорівнює 31 мільйону). Звичайно, тут необхідно детальніше дослідити, наскільки ця аудиторія несфабрикована, адже відомо, що в сучасних соцмережах часто кількість підписників збільшують за рахунок ботів. Тим не менше, кількість підписників не настільки важлива, оскільки це не константа.

Попри те, що Telegram-канали не є офіційними ЗМІ, а процес верифікації таких ресурсів – іноді доволі сумнівний, дедалі більше українців отримують найсвіжіші новини саме від них. З технічних причин платформа дозволяє авторам і адміністраторам каналів публікувати новини у дуже короткій формі, що дає можливість читачам за мінімальний проміжок часу дізнатися якомога більше інформації. На відміну від вебсайтів новинних порталів ЗМІ, формат застосунка передбачає швидкий доступ до новин. Багато чинників у сукупності сприяють переходу інформаційного поля України, наприклад, із Facebook до Telegram, де

бракує цензурування та модерації. Саме тому обрано цей цифровий майданчик як медіатор між адресантом маніпулятивних повідомлень і їх адресатом.

Із-поміж популярних соцмереж і месенджерів в Україні особливої уваги заслуговує Telegram. Цей цифровий майданчик є потенційним розповсюджувачем дезінформації, оскільки його було створено командою на чолі з Павлом Дуровим, також відомим як колишній генеральний директор російської соцмережі «ВКонтакте». Популярність Telegram в Україні досягла такого рівня, що ключові державні інституції, як-от Офіс Президента України, Центр протидії дезінформації, Служба безпеки України та Головне управління розвідки Міністерства Оборони України, створили верифіковані офіційні канали на цій платформі. Проте, незважаючи на популярність соцмережі навіть серед офіційних джерел інформації, наявні як технічні, так і інформаційні загрози його використання.

За нашою класифікацією, наведеною нижче, можна виокремити такі причини розповсюдження атак ворога саме на цих інформаційно-комунікаційних ресурсах:

- **поширеність** (згідно з результатами рейтингу популярності мобільних застосунків Kantar, від початку повномасштабного вторгнення серед українців стало на 5% більше користувачів Telegram) [Kantar 2023];
- **можливість публікувати непідтверджену інформацію** (попри впровадження нових безпекових заходів – позначки верифікованих каналів – месенджери й соціальні мережі й досі не захищені від оприлюднення на їхніх майданчиках неправдивої та небезпечної інформації);
- **залежність українських користувачів від нової інформації** (відповідно до відомостей, опублікованих ресурсом Kantar, українські користувачі почали проводити більше часу в месенджері Telegram: від 5 хвилин на день до початку повномасштабного вторгнення та 40 хвилин – після) [Kantar 2023].

Отже, оскільки технічно заборонити плюралізм джерел інформації неможливо, а навіть якби й можна було – ворог продовжить використовувати VPN та інші способи маскуванню, дослідження МІБ і цифрових загроз із огляду на мовний вимір є вкрай актуальним. Забезпечення МІБ саме на рівні особи (користувача інтернетом) шляхом

дотримання інформаційної гігієни й постійної самоосвіти посприяє ефективному захисту від дезінформації та маніпуляції на різних цифрових ресурсах. Ураховуючи, що мова у тій або тій формі слугує єдиним інструментом поширення неправдивої інформації в онлайн-спільнотах, вважаємо необхідним дослідити, які саме лінгвістичні аспекти відіграють ключову роль у порушенні МІБ. Хоча нині дедалі частіше виникають автоматизовані способи маркування джерел політичної інформації спеціально навченими машинними моделями, у нашому підході ми спираємося на ручне опрацювання матеріалів [Пучков, Ланде, Субач, Рибак 2023, с. 142].

Telegram як осередок маніпулятивних текстів

При роботі з англomовним середовищем визначити користувача-бота може бути складно, якщо при цьому спиратися винятково на інструменти лінгвістичного аналізу. В українськомовному дискурсі визначити зловмисника може навіть пересічний користувач. Зазвичай вони видають себе відсутністю розуміння базових правил української граматики. Як-от під час постійних атак на українську енергетичну систему 2023-го р., коли росіяни запустили флешмоб у Twitter і Viber із гештегом #LightOnZelenskyOff. У перебігу цієї ІІСО боти поширювали месенджерами повідомлення на зразок *Пів країни вже без електро харчування, вже сечі немає терпіти ці пекельні борошна!* або *Немає сечі терпіти ці борошна без світла. Українці хочуть світу, а не війни* [Прес-служба Ради національної безпеки і оборони України у Twitter 2023]. Цілком очевидно, що ворог не доклав зусиль, аби правильно перекласти ці речення з російської мови українською, послуговуючись безкоштовним сервісом перекладу на зразок Google Translate. Будь-який користувач соцмережами може легко визначити, що подібні повідомлення – фейкові, і таким чином захиститися від негативного впливу. Однак не завжди загрози в соцмережах експліцитно вербалізовані. Часто маніпуляція інформацією здійснена приховано, або будучи замаскованою під українські офіційні джерела, або граючи на переживаннях

суспільства, коли у користувачів немає змоги перевірити достовірність повідомлення, а емоційний ефект уже спрацював.

Згідно з Доктриною інформаційної безпеки України, найбільшою загрозою є маніпуляції суспільною свідомістю, зокрема, через поширення неправдивої інформації. Наявні також інші значущі загрози, як-от *кібертероризм*, розповсюдження конфіденційної інформації тощо. *Кібертероризм* – упроваджений Б. Колліном у 1980-х р., цей термін передбачає використання можливостей цифрових технологій для проведення підливних і руйнівних бойових операцій у кіберпросторі з метою створення та використання страху шляхом насильства або загрози насильства з метою досягнення політичних змін [Brickey 2012, с. 6]. Пропонуємо авторське визначення *кібертероризму* – явище, що передбачає використання інформаційних технологій і комп'ютерних мереж для здійснення терористичних актів із метою завдання шкоди, викликання страху або досягнення політичних, релігійних або ідеологічних цілей. Прикладами кібертероризму є атаки на критичні інфраструктури, крадіжка конфіденційних даних, поширення дезінформації або саботаж комп'ютерних систем.

Затверджена Указом Президента України №47/2017 Доктрина інформаційної безпеки України виокремлює неправдиву інформацію у глобальному інформаційному просторі та спроби підливу конституційного ладу України як фундаментальні загрози ІБ [Указ Президента України № 47 2017]. Події 2014-го р. в Україні, зокрема Революція гідності, анексія Криму та воєнний конфлікт на Сході, показали, як російська федерація використовує соціальні мережі для пропаганди.

Відоме військове видання RealClearDefense США здійснило дослідження та встановило, що було витрачено близько \$19,000,000 на фінансове підтримання 600 осіб (ботів) у соцмережах «ВКонтакте», Facebook та «Однокласники» [RealClearDefense 2017]. Ці особи активно розміщували матеріали на підтримання анексії Криму та сепаратизму в Донецькій та Луганській областях місцевими мешканцями. У своїх публікаціях вони поширювали повідомлення про начебто жорстокі дії України проти власного населення та заохочували ненависть до держави.

Медіаресурси росії використовували ці дописи як докази у своїх дезінформаційних кампаніях щодо обмеження прав російськомовних в Україні. Цей спосіб маніпуляції суспільною думкою став справжнім викликом для інформаційної безпеки України, оскільки мав великий вплив на події того періоду.

Проаналізувавши публікації, присвячені маніпуляції інформацією в соцмережах і електронних ЗМІ, робимо висновок, що для повноцінної концептуалізації цієї проблематики необхідно детальніше розібрати дискурс такої соцмережі, як Telegram. На це є декілька причин, серед яких:

- 1) поширеність платформи серед українського й російського суспільств;
- 2) наявність офіційних каналів обох сторін гібридної війни;
- 3) широкий спектр лінгвальних і екстралінгвальних засобів комунікації;
- 4) украй низький рівень модерації (контролю) опублікованого контенту.

Отже, ці та багато інших причин сприяють розвитку маніпуляції інформацією на платформі Telegram, що робить її показовим матеріалом для дослідження, а її користувачів – репрезентативною групою для виокремлення й окреслення мовних інструментів подання інформації з необхідним автору емоційним навантаженням.

Сугестивні аспекти дослідження рекламних текстів у Telegram-каналах

Сучасний медіапростір зазнає значного впливу вільних і часто немодерованих джерел інформації, опублікованих на платформах соціальних мереж на зразок Telegram. Різні соціологічні дослідження Gradus Research показують, що 95% опитаних користуються інтернетом зі смартфона, 72% – проводять у мережі більше 4-ох годин на день, а 91% – убачають у цьому соціальну норму [Gradus Research Company 2023].

Доступність новин привчає користувачів смартфонами отримувати якнайбільше інформації в найкоротшій формі. Однак у такому вигляді електронні ЗМІ часто не встигають перевіряти правдивість новини, намагаючись стати першоджерелом на таких ресурсах, як Telegram. Популярність цих каналів залежить

від реакцій аудиторії та її чисельності, тому будь-який власник або адміністратор Telegram-каналу перш за все орієнтований не на правдивість поданої інформації, а на її емоційне навантаження та своєчасну публікацію.

Згідно з опитуванням Київського міжнародного інституту соціології (KMIC), у контексті джерел інформації спостерігаємо перехід від домінування телебачення до превалювання інтернет-ресурсів і значної дефрагментованості медійного простору. Нині 44% користувачів отримують інформацію через Telegram-канали, 43% – із телебачення (особливо старші респонденти), 36% – із YouTube-каналів та 34% – з інтернет-видань. Опитування також демонструє, що серед респондентів існує попит на швидкий і стислий формат подання інформації (короткі дописи або відеоматеріали) [KIIS 2023].

Важливим елементом сучасних соцмереж є реклама. Підсилена популярністю Telegram-каналів серед українців, мінімальною модерацією контенту та майже суцільною відсутністю цензури, реклама на цих ресурсах часто маніпулює емоціями реципієнта. У перебігу швидкоплинного обміну новинами через інформаційно-комунікаційні технології питання дослідження мовного складника рекламної парадигми постає в новому аспекті. Окрім лінгвістичних елементів маніпуляції в рекламі, слід також виокремлювати й позамовні, а саме використання *емоджі*, мініатюр зображень, відеоматеріалів тощо. Усі ці інструменти можуть бути використані одночасно з метою якнайпотужнішого емоційного відгуку серед реципієнтів. *Мініатюра зображення* – зменшена версія зображення, зазвичай розміщена на вебсайтах, у якійсь секції мобільного застосунка або іншої комп'ютерної програми для репрезентації повного розміру зображення в зручному для перегляду форматі (авторське робоче визначення).

Під час аналізу ілюкутивної мети рекламного мовлення О. Бугайова поділяє соціальні рекламні тексти на ті, де репрезентована гармонізація 1) фізичних і духовних цінностей людини, 2) міжособистісних стосунків, 3) людини як члена соціуму, 4) ставлення людини до довкілля [Бугайова 2019, с. 94].

О. Віннічук і Т. Білецька наводять перелік таких технік психологічного впливу, як *роздрібнення інформації* (коли з інтерв'ю видаляють фрагменти, відсутність яких спотворює зміст висловлювання), *«проникнення» конфіденційної службової інформації* (організоване з метою «витікання» компромату журналістам), *семантичне маніпулювання* (обережний вибір слів, термінів, понять, що викликають або позитивні, або негативні асоціації, що дозволяє створити образ месії або ворога), *«кидання бруду»* (комплекс визначень і метафор у рекламному тексті, призначених надати об'єкту вкрай негативного відтінку), *історичні паралелі* (некоректні порівняння та асоціації, чутки та ін.), *«копчений оселедець»* (подання певної інформації в сенсаційній формі з метою відволікання уваги аудиторії від іншої, важливішої, але незручної для влади інформації), *псевдоподія* (інсценування події), *«випадкова добірка»* (свідчення звичайних громадян та експертів на підтримку певної думки або ідеї) тощо [Віннічук, Білецька 2020, с. 43]. Інший перелік технік і технологій впливу виділяє Я. Гнезділова, фокусуючи увагу на маніпуляції 1) гнівом, 2) мовчанням, 3) надією, 4) марнославством, 5) любов'ю / коханням, 6) страхом, 7) невпевненістю в собі, 8) почуттями провини, образи та жалості [Гнезділова 2016, с. 173–174]. *Технологія впливу* – це соціальні технології інформаційно-психологічного, явного та прихованого управління психікою, діями, поведінкою людини та груп людей різної кількості. Вони також формують їхні ідеї, смаки, потреби та цінності, що мають репресивний вплив на об'єкт [Биркович 2023, с. 10–11]. За авторським робочим визначенням, *технологія впливу* – це сукупність методів і прийомів, використовуваних задля цілеспрямованого впливу на свідомість, поведінку або емоції людей із метою досягнення певних результатів. Технології впливу можуть застосовувати в різних галузях, як-от маркетинг, політика, освіта та медіа. Вони охоплюють як традиційні, так і новітні підходи (нейромаркетинг, використання соціальних мереж або маніпулятивні техніки).

Окрім технологій і технік впливу, слід розглядати також мету сугестії, як і її прийоми. Так, за нашим робочим визначенням, сугестія (від лат. *suggerere* «навіювати») є видом маніпулятивного впливу на свідомість і підсвідомість із метою

спонукання реципієнта до певних дій на основі трансформованого розумового стану. Так, наприклад, В. Екшмідт переконаний, що в процесі навіювання відбувається зміна нейрофізіологічної динаміки адресата, характерною рисою сугестивності є пригнічення раціонального мислення [Екшмідт 2015, с. 279]. У контексті гіпертекстуальності як фундаментальної риси сучасної інтернет-реклами цікавою є теза Т. Киричок, що характеризує гіпертекст як нелінійну, асоціативну медійну площину, особливість якої полягає в можливості миттєвих переходів між блоками інформації [Киричок 2008, с. 78]. В. Різник вважає, що, крім впливу на ментально-інформаційну безпеку особи, шкідлива інформація, наприклад, у політичній рекламі може приховувати деструктивні наслідки, які загрожуватимуть національній безпеці України [Різник 2023, с. 43].

Отже, упродовж аналізу публікацій помітною виявилася відсутність уваги саме до лінгвокогнітивних аспектів сугестії, виокремлення конкретних мовних інструментів, а також аналізу контексту сучасних платформ соцмереж як медіаторів такої інформації. Окрім того, необхідно брати до уваги екстралінгвальні чинники, адже вони діють у синергії зі суто мовними техніками, підсилюючи негативний ефект сугестії. Тому їх неможливо ігнорувати, особливо досліджуючи *креолізований, мультимодальний текст*, який уже давно став доволі популярною формою рекламних оголошень. Таким чином, аналіз і синтез стали основними прийомами, використаними задля отримання об'єктивних результатів.

ДОДАТОК 3

БІЗНЕСОВИЙ АСПЕКТ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І ЙОГО ВПЛИВ НА ІНФОРМАЦІЙНУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ

Взаємовплив функціонування інформаційної безпеки та бізнесу в Україні

Беручи до уваги швидкий темп розвитку інформаційних технологій, зростання кількості українських стартапів, їх міжнародного фінансування та інших, часто підтримуваних державою цифрових ініціатив, було би доцільно дослідити й залучити такий потужний потенціал із метою ще більшого зміцнення статусу української мови як на внутрішній, так і на міжнародній культурній арені. У світлі капіталістичної світової парадигми бізнесовий бік інформаційних технологій неможливо ігнорувати, оскільки це також впливає на розвиток мови, її лексичного фонду, граматики, синтаксису та ін. Дослідити це питання в розрізі глобалізації, капіталізму та необхідності реформування мови задля адаптації вебсторінок під пошукові запити – окрема галузь і одна з цілей нашої наукової студії. Зокрема, оптимізація для пошукових систем безпосередньо залежить від якості, кількості та правильності запитів, а це зі свого боку створює фундамент для майбутньої цифровізації будь-якої мови.

Достеменно дослідивши цю проблематику, лінгвісти зможуть проаналізувати й передбачити вектори трансформації мови під впливом роботи SEO-спеціалістів, копірайтерів та інших працівників ІТ-галузі, ключова діяльність яких спрямована на оптимізацію онлайн-текстів під пошукові системи на кшталт гугла (Google) або ягу (Yahoo). Загальновідомо, що особливості текстотворення сучасних ІТ-компаній здебільшого базовані на ресурсах *глобалізованої англійської мови*, тому що користувачі мережі з усього світу в більшості випадків формують свої запити саме цією мовою.

Наведемо авторське робоче визначення поняття *глобалізована англійська мова* – варіант англійської мови, що використовують як засіб міжнародного спілкування в

умовах глобалізації. Глобалізована англійська характеризується спрощенням граматичних структур, адаптацією лексики до потреб різних культур і професійних сфер, а також впливом місцевих мов і діалектів (авторське робоче визначення). Вона слугує як *lingua franca* у бізнесі, науці, технологіях, медіа та інших галузях, де наявна потреба у міжкультурному спілкуванні. Значна кількість навіть українських діячів у сфері інформаційних технологій послуговуються англійською мовою, адже пошукові запити приводять потенційних клієнтів на вебплатформи їхнього бізнесу, що дозволяє істотно примножувати прибуток у іноземній валюті. З огляду на ті чи інші явища в українському IT-бізнесі, виникає потреба у дослідженні потенціалу української мови в написанні SEO-текстів. *SEO-текст* – спеціально створена для роботи з пошуковими системами стаття або абзац [Кордзая 2017, с. 371]. Згідно з авторським робочим визначенням дисертанта, *SEO-текст* – це текстовий контент, оптимізований для пошукових систем із метою підвищення видимості вебсайту в результатах пошуку. SEO-тексти створюють із урахуванням ключових слів і фраз, які користувачі вводять у пошукові системи, а також інших чинників, як-от метатеги, заголовки, внутрішні і зовнішні посилання тощо. Метою SEO-тексту є залучення органічного трафіку на вебсайт (відвідуваність користувачів), покращення його рейтингу у пошукових системах та забезпечення релевантності (відповідності) контенту для цільової аудиторії.

На думку зарубіжних фахівців із кібербезпеки, саме текстуальний вимір інтернет-загроз відіграє роль найважливішого компонента як ініціації кіберзлочинів, так і впровадження заходів безпеки й протидії їм на національному рівні [Narayanan 2018, с. 354]. Аналіз лінгвокогнітивних властивостей людського мозку в питаннях перцепції текстових інтернет-загроз зробить внесок у роботу лінгвістів, пов'язану з розробленням методів, принципів та підходів до захисту інтернет-користувачів від дезінформації, маніпуляції, пропаганди, шахрайства тощо. Цікавим і доречним є також досвід дослідження цифрової безпеки України в контексті глобальних катастроф, як-от у період пандемії COVID-19 [Karpenko, Kuczabski, Havryliak 2021, с. 50]. Акумуляція знань із різних галузей інформаційного захисту України, а також

систематичний огляд наукової літератури на цю тему послугує інформаційним фундаментом для підвищення рівня національного захисту від інтернет-загроз і допоможе розвинути критичне мислення користувачів мережі. Запропонований механізм лінгвокогнітивного захисту від кіберзагроз цілком може бути застосований у навчальному процесі.

Аналіз наукової літератури засвідчив, що фахівці з різних галузей, як-от економіка, політика, юриспруденція, мовознавство тощо, убачають у явищі інформаційної безпеки різну концептуальну основу. Аби уніфікувати це поняття й дати йому вужчу дефініцію в контексті нашої лінгвістичної розвідки, пропонуємо наше авторське визначення. Таким чином, термін *інформаційна безпека* передбачає стан індивіда, організації, підприємства, держави та суспільства, за якого процес обміну інформацією між носіями проходить у сприятливих умовах, позбавлених як зовнішніх, так і внутрішніх загроз витоку, крадіжки, підроблення або маніпуляції інформацією. Окрім того, було окреслено й класифіковано цифрові загрози та розмежовано текстуальні й нетекстуальні види шахрайств із залученням інформаційних технологій. Чіткі розмежування ключових термінів і авторське тлумачення більшості з них послугує фундаментом для подальшого текстологічного дослідження лінгвокогнітивних можливостей індивіда протистояти цифровим загрозам.

Таким чином, аналіз бізнесового аспекту інформаційних технологій показує його вагомий вплив на інформаційну безпеку України. Швидкий розвиток українських стартапів та їх міжнародне фінансування створюють потужний потенціал для зміцнення державного статусу української мови як на внутрішній, так і на міжнародній арені. Оптимізація для пошукових систем (SEO) стає важливим елементом розвитку мови, що впливає на її лексичний фонд, граматику та синтаксис. Упровадження відповідних інструментів дозволяє адаптувати вебсторінки до пошукових запитів, що сприяє цифровізації мови. Дослідження трансформації української мови під впливом SEO та інших тенденцій інформаційних технологій надасть можливість передбачити майбутні контрольовані зміни в мовній системі.

Підвищення якості текстів, адаптованих під пошукові системи, може сприяти збільшенню кількості користувачів, що послуговуються українською мовою в цифровому просторі. Безумовно, це вплине на зростання попиту на українськомовний контент та підвищення його якості.

Концептуалізація стратегії розвитку української мови в бізнесовому вимірі

Необхідно випрацювати дієві підходи до зміцнення державного статусу української мови не лише через удосконалення законодавства, а й методом **упровадження цілісної стратегії, покликаної розширити спектр українськомовного вмісту на ІТ-ресурсах**, залучаючи більше зарубіжних інвестицій, а також заохочуючи компанії до створення продукції державною мовою. Щоби довести або спростувати цю або інші запропоновані гіпотези, у перебігу дослідження потрібно врахувати також екстралінгвальні чинники як не менш впливові, ніж лінгвальні.

Першим кроком у цьому напрямі є створення **правової бази**, яка би забезпечила захист і розвиток української мови в усіх сферах суспільного життя. Упровадження законів, що зобов'язують ІТ-компанії розробляти продукти та надавати послуги українською мовою, а також стимулювання таких ініціатив через податкові пільги та грантові програми сприятиме зміцненню статусу української мови як державної та її поширенню. Держава повинна активно підтримувати розвиток українськомовного контенту, фінансуючи проекти, спрямовані на створення якісних ресурсів у цифровому просторі.

Важливо, щоби правове регулювання супроводжувалося створенням механізмів контролю та моніторингу виконання мовних норм у цифровому середовищі. Зокрема, ідеться про створення незалежних експертних платформ, які би регулярно перевіряли виконання мовного законодавства в ІТ-продуктах, сервісах, мобільних застосунках, вебсайтах та онлайн-інтерфейсах. Роль таких інструментів – не лише каральна, а й консультативна, із можливістю надання рекомендацій щодо мовного оформлення інтерфейсів, навігації та контенту. Правові ініціативи мають

ураховувати принцип технологічної нейтральності, тобто не забороняти нові формати, а навпаки, стимулювати їх адаптацію до державної мови через гнучке регулювання та інституційну підтримку.

Другий важливий аспект – це **освітня політика**. Необхідно розробити та впровадити навчальні програми, які сприятимуть підвищенню рівня володіння українською мовою серед молоді, особливо в галузі інформаційних технологій. Цей аспект передбачає реформи як формальної освіти в школах і університетах, так і неформальні освітні ініціативи на зразок онлайн-курсів, тренінгів та семінарів. Освітні проєкти мають бути спрямовані на розвиток мовної компетенції та медіаграмотності, що дозволить користувачам критично оцінювати інформацію та ефективно комунікувати в цифровому середовищі.

Показовим є те, що цифрова мовна політика не може бути реалізована без мовної політики освітньої. Для успішного формування мовної стратегії в ІТ-сфері необхідно закласти підґрунтя ще на рівні загальної середньої освіти, зокрема через оновлення навчальних програм з української мови, упровадження міждисциплінарних курсів, що поєднують мовознавство з основами цифрової грамотності, та підготування фахових педагогів. Особливо перспективним є розвиток спеціалізованих ІТ-гуртків, хакатонів (заходи з розроблення програмного забезпечення) та мовних лабораторій у закладах вищої освіти, де українська мова буде використана у процесі роботи з мовами програмування (у вигляді коментарів до коду, наприклад). Важливо також розробляти українськомовні навчальні платформи для опанування навичок в ІТ-галузі, як-от програмування, розроблення моделей штучного інтелекту тощо, оскільки саме мовне середовище навчання формує звичку до використання мови у професійній діяльності.

Третій елемент стратегії полягає у **стимулюванні бізнесу до створення українськомовної продукції**. Наприклад, варто почати з державної підтримки стартапів та інноваційних проєктів і співпраці з міжнародними партнерами для залучення інвестицій в український ІТ-сектор. Важливо створити сприятливі умови

для розвитку українськомовного контенту, забезпечуючи доступ до ресурсів, технологій та експертної підтримки.

В умовах цифрової економіки мовна політика має виступати не обмеженням, а ресурсом для конкурентоспроможності українських компаній. Для цього доцільно створити інкубатори українськомовних ІТ-продуктів, що поєднуюватимуть технологічну підтримку з мовним супроводом, а також розвивати спільноти локалізаторів (перекладачів), тестувальників, фахівців із мови користувацьких інтерфейсів. Бізнес-підтримка має охоплювати не лише класичні цифрові продукти, а й такі напрями, як голосові асистенти, чат-боти, гейміфіковані платформи, де українська мова має шанс стати повноцінним інструментом комунікації. Окрему увагу варто приділяти створенню економічних кластерів, у межах яких українська мова виступала би чинником ідентичності, як це реалізовано в канадських франкомовних стартап-мережах [La French Tech Toronto 2025]. Таким чином, мовна присутність у бізнес-сфері має бути підтримана на рівні екосистеми, зокрема через податкові стимули, консультативну допомогу та сертифікацію українськомовної продукції.

Четвертим напрямом є **розширення міжнародної співпраці та інтеграції української мови до світового інформаційного простору**. Такий підхід передбачає активну участь України у міжнародних проєктах та ініціативах, спрямованих на розвиток мовного різноманіття у цифровій сфері, а також популяризацію української мови на міжнародній арені через культурні, наукові та освітні програми.

Одним із дієвих механізмів інтеграції української мови до світового інформаційного простору може стати розширення участі України в міжнародних лінгвотехнологічних альянсах, як-от European Language Grid або Global Language Digitization Initiative [European Language Grid, Global Language Digitization Initiative 2025]. Залученість української ІТ-спільноти до альянсів дозволить розширити використання української мови в системах машинного перекладу, голосових технологіях, лінгвістичних базах даних та відкритих платформах. Окрім того, участь у мультинаціональних проєктах сприятиме підвищенню статусу мови як коду знання,

а не лише побутової комунікації. Для цього необхідно розвивати наукові українськомовні видання з цифрової лінгвістики, підтримувати переклад технічної та академічної літератури українською, а також створювати українськомовні підручники для глобальних MOOC-платформ (від англ. *massive open online courses* «масові відкриті онлайн-курси» – переклад автора). Популяризація української як мови академічного, наукового та цифрового спілкування є одним із найважливіших інструментів її розвитку у XXI ст.

Таким чином, у межах цієї стратегії важливо забезпечити підтримку та розвиток української мови на всіх рівнях: від державних програм і законодавчих ініціатив до освітніх проєктів та бізнес-середовища. Розроблення і впровадження освітніх програм, спрямованих на підвищення мовної компетенції та медіаграмотності суспільства, а також стимулювання використання української мови в цифрових технологіях та ІТ-секторі сприятимуть популяризації українськості. Стратегія повинна враховувати глобальні тенденції та інновації, сприяти міжнародній співпраці та інтеграції української мови у світовий інформаційний простір. Особлива увага має бути приділена створенню умов для розвитку українськомовного контенту, зокрема, через підтримку стартапів, інноваційних проєктів та наукових досліджень. Лише комплексний підхід, що об'єднує зусилля держави, наукової спільноти, освітніх інституцій та бізнесу, здатен забезпечити стале мовне середовище, яке відповідатиме сучасності.

ДОДАТОК И

РОЗРОБЛЕННЯ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ВІД МАНІПУЛЯЦІЇ

Дослідження явища інформаційної безпеки та її ролі в цифровій картині світу українців допоможе випрацювати систему запобіжних заходів, яку надалі доцільно буде запровадити до шкільної програми, викладати в закладах вищої освіти та розповсюджувати серед підприємств.

Програма повномасштабної інформаційної безпеки, упроваджена на державному рівні, сприятиме повноцінному й усебічному розвитку суспільства, забезпечуючи високу освіченість населення та нівелюючи негативний ефект маніпуляції в інтернеті. Цікаво, що Конституція України прямо не вказує на необхідність керування державою процесами інформаційного виміру з метою забезпечення захисту громадян. На думку М. Вавринчука і О. Когут, такий підхід передбачає неспроможність забезпечення повноцінного інформаційного суверенітету одними лише силами влади [Вавринчук, Когут 2019, с. 38]. Саме тому глобальні корпорації на зразок Facebook (Meta), Microsoft або Apple мають повний і майже нічим не регульований доступ до особистих даних користувачів, а також можливість цілковито керувати потоками й змістом інформації, розповсюджуваної через свої платформи.

У сучасних умовах особливого значення набуває медіаграмотність як ключовий елемент інформаційної безпеки. Підвищення рівня медіаграмотності населення сприяє формуванню критичного мислення та здатності аналізувати інформаційні потоки, що є необхідним для протидії дезінформації та маніпуляціям [Горбань, Олійник 2024, с. 190].

Важливим аспектом є інтеграція медіаосвіти в освітні програми різних рівнів. Зокрема, упровадження курсів із медіаграмотності в закладах вищої освіти сприятиме підготуванню фахівців, здатних ефективно працювати в умовах інформаційного суспільства та протидіяти інформаційним загрозам.

Окрім того, необхідно враховувати роль держави в забезпеченні інформаційної безпеки. Розроблення та впровадження нормативно-правових актів, спрямованих на регулювання інформаційного простору та захист громадян від дезінформації, є невіддільним складником національної безпеки [Кушнір, Адамчук 2025, с. 80].

Варто також зазначити, що ефективна система захисту від маніпуляції і дезінформації має базуватися на співпраці державних органів, освітніх установ, громадських організацій та приватного сектору. Це уможливить створення комплексної стратегії, спрямованої на підвищення рівня інформаційної культури населення та зміцнення інформаційного суверенітету країни.

Таким чином, існує нагальна **потреба розробити систему інформаційної боротьби проти маніпуляції й ворожої пропаганди в цифровому просторі**, не оминаючи також небажаний, часто імпліцитний вплив приватних компаній на свідомість споживачів їхнього продукту.

Роль інформаційних технологій у боротьбі проти цифрових загроз

ІТ-галузь України зазнає найбільших трансформацій у питаннях забезпечення інформаційної й національної безпеки держави, тому її дослідження крізь призму мовного питання набуває особливого значення у добу гібридного протистояння ворогу. Проблематика зв'язку інформаційного та національного вимірів безпеки держави також постає вкрай важливою не лише для лінгвістів [Боднар 2014, с. 72]. Так, Міністерство цифрової трансформації України працює над багатьма проєктами, розробленими з метою захисту від інтернет-загроз, як-от «Безпека дітей в інтернеті» [Міністерство цифрової трансформації України 2024].

Оскільки досі триває адаптація державних органів до системи електронного документообігу, а компанії та державні установи поступово переносять активи до хмарних сховищ або міжнародних дата-центрів, окрім технічних аспектів кібербезпеки, зростає і необхідність у вивченні лінгвокогнітивного потенціалу людини в самозахисті від мережевих загроз.

Отже, попри те, що значна кількість ІТ-компаній в Україні спрямовує свої потужності на роботу з фінансово доступними для міжнародного ринку аутсорс-проектами, орієнтованими на експорт, за належного вивчення проблематики лінгвокогнітивної інформаційної безпеки можна досягти неабияких результатів у переформатуванні індустрії на освітній сектор. Це допоможе уряду ефективніше впроваджувати політику інформаційної й національної безпеки.

Чистота мови як одна з передумов зміцнення статусу української мови

У зв'язку з украї прискореним темпом технологічного прогресу дослідження взаємовпливу мови й продуктів інновації допоможе передбачити критичні зсуви в системах лексики, синтаксису, пунктуації, запозичення тощо. Розповсюдження англіцизмів, спричинене активним притоком зарубіжної техніки й програмного забезпечення до України істотно впливає на підсвідоме конструювання порядку слів у реченні, використання іншомовних лексем і термінів, чим викликає дискусії серед лінгвістів щодо аспектів пуризму в мові.

Так, О. Верховцова й О. Куценко стверджують, що поміркований пуризм є необхідним явищем у розвитку української мови, адже він відбувається значно повільніше за науково-технічний прогрес [Верховцова, Куценко 2018, с. 4]. Однак слід також зауважити, що лексичний пуризм передбачає камерність та ізоляцію від світових культурних процесів, тоді як, наприклад, фонетичний і морфологічний пуризм цілком може існувати як засіб українізації запозичень. Контролювати потік нової іншомовної лексики неможливо, тому що вона найчастіше позначає певні поняття і явища, закріплені не за абстрактними феноменами, а за об'єктивними, фактичними інноваціями, здійсненими зарубіжними науковцями. Безумовно, існує необхідність у подальшому предметному дослідженні мовного пуризму в контексті постійного притоку англіцизмів [Дзісь 2008, с. 13].

Іншу думку висловлюють Н. Чоботарьова і Л. Данцл, які вважають, що запозичення з німецької та англійської мов слід українізувати в більшості випадків, оскільки нині український лексичний фонд поступово стає перенасиченим

американізмами або й подекуди навіть германізмами [Чоботарьова, Данціл 2016, с. 132]. Цей феномен навіть дістав окрему назву *Mischsprache*, що Енциклопедичний словник Меєра перекладає як «мова, котра складається з кількох різних мов, коли велика частина її словникового запасу запозичена з однієї або кількох інших мов» (MKL).

І. Козоріз у своїх дослідженнях піднімає питання щодо очищення мови від запозичених лексем, адже така проблема постає на кожному етапі еволюції української мови, виявляючись у знакових епохах історії [Козоріз 2014, с. 110]. Водночас крайній пуризм завжди розглядали як явище негативне. Ба більше, спроби вилучення всіх іншомовних лексем, ігноруючи їх усталеність, не матимуть позитивного ефекту на розвиток української мови. Тим не менше, цілковита заміна питомої лексики чужорідними одиницями мови також не сприятиме інтеграції до світового контексту.

До основних напрямів вивчення мови текстуального виміру українськомовних ІТ-платформ належать:

- визначення відмінних рис цифровізованої української мови на всіх мовних рівнях, де відбуваються зміни;
- акумуляція досвіду попередніх досліджень із укладанням розширеної бібліографії, присвяченої явищам інформаційної безпеки, узаємовпливу діяльності ІТ-галузі та розвитку української мови, а також можливих напрямів зміцнення її державного статусу;
- укладання реєстру мовних рис українськомовних текстів ІТ-ресурсів;
- інтерпретація різних площин узаємозв'язку еволюції української мови з інформаційних технологіями;
- побудова лінгвокогнітивного механізму захисту від інтернет-загроз;
- моделювання й тлумачення цифрової картини світу українців у парадигмі гібридної війни та в мирний час;

– розроблення лінгвосоціологічної та політичної стратегії зі зміцнення статусу української мови як державної.

Таким чином, кожен із зазначених напрямів необхідний для висвітлення проблематики зусібч і пропонування комплексного підходу до її вирішення. Акумуляовані знання забезпечать необхідний базис для розроблення системного лінгвокогнітивного механізму захисту від цифрових загроз.

Проблеми розвитку і використання української мови у мережі інтернет

Наводимо тезовий виклад процесу цифрової трансформації будь-якої широко вживаної в інтернеті мови:

Чинник людської діяльності	Етапи становлення цифровізованої мови
Ініціатива певної діяльності у фізичному просторі. Заснування певного бізнесу, некомерційної організації, блогу тощо. Цифрова трансформація цієї ініціативи. Створення вебсайту, мобільного застосунку або/та комп'ютерної програми з метою цифровізації певної діяльності, сервісу чи продукту. Вивчення ініціаторами інтернет-ринку. Використання фахівцями спеціальних SEO-інструментів на зразок Google Search Console і Ahrefs із наміром проаналізувати кількість та якість пошукових запитів, дотичних до тієї чи іншої галузі, на основі чого відбувається розроблення стратегії розвитку	Поява перших текстів у цифровому вимірі. Починати зародження цифровізованої мови слід із винайдення перших комп'ютерів у 1960-х рр., які могли обробляти текстові дані. Мова була суто технічною й лаконічною, щоби зберегти якомога більше пам'яті для коду й функцій комп'ютера. HTML-революція. Мова розмітки гіпертексту (HyperText Markup Language) в браузері сприяла поширенню текстів різними мовами у мережі інтернет у 1990-х рр. разом із появою нових сайтів. Тоді ж і з'явилося поняття оптимізації пошукових систем. Зародження феномену пошукових запитів. Користувачі

бізнесу або іншого виду активності в мережі. 4. Написання онлайн-текстів із урахуванням ключових слів (так званий <i>SEO-копірайтинг</i>). Зазвичай приватна компанія, метою якої є залучення більшого інтернет-трафіку до корпоративного сайту, наймає фахівців із написання оптимізованих під пошукові запити текстів для вебплатформ.	мережі інтернет із усього світу використовують пошукові системи на зразок Google, вписуючи туди певні слова. Переважно цей процес здійснюють за допомогою ресурсів англійської мови як інтернаціональної. Так і формуються пошукові запити, котрі слугують ключовими словами або фразами для подальшої роботи з SEO-текстами.
---	--

Зважаючи на прискорений темп еволюції інформаційних технологій, варто розглянути модель розповсюдження **нової парадигми українськості** шляхом поширення української мови в цифровому просторі. В умовах гібридної війни загалом і збройної агресії зокрема **зміцнення статусу української мови має стати ключовим напрямом у роботі системи національної безпеки держави.**

Безумовно, не слід також ігнорувати економіко-політичні аспекти, адже під час війни й по її завершенню Україні необхідні будуть як грошові, так і людські ресурси. Одне з фундаментальних завдань філологічної науки в цій ситуації полягає в постійному підвищенні інтересу до мовного питання, адже в період збройної агресії більшість державних ресурсів природньо йдуть на підтримку армії.

Отже, простеживши еволюцію мови під впливом інформаційних технологій із її ранніх етапів до сьогодення, можемо припустити, що тенденції розвитку спрямовані на глобалізацію української мови та інтернаціоналізацію лексики. У цьому контексті саме **зміцнення статусу української мови як державної є основоположним складником процесу утвердження України як потужної європейської країни й наближення перемоги.** Проаналізувавши український сегмент ІТ-ринку з лінгвокогнітивної та лінгвоконцептологічної позицій, можна не лише отримати більше корисних відомостей щодо діяльності українських ІТ-компаній, котрі

формують образ України на міжнародному ринку бізнесу, а й запропонувати новий підхід до зміцнення статусу української мови як державної.

ДОДАТОК І

ХУДОЖНІЙ АСПЕКТ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТОСФЕРИ СТРАХУ І ЙОГО РОЛЬ В ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ

Теоретико-методологічні засади дослідження концептосфери СТРАХУ в художньому дискурсі

Використання художніх текстів у дослідженні концептосфери СТРАХУ є необхідним кроком для глибшого розуміння її впливу на ментальну та інформаційну безпеку реципієнта. Тексти, які містять елементи горору та психологічного детективу, експліцитно вербалізують концептосферу СТРАХУ, що дозволяє аналізувати лінгвокогнітивні механізми, відповідальні за реагування на відповідні тригери під час уявних загроз.

Так, тексти автора «У дзеркальній сповідальні» та «Край Меж» слугують матеріалом дослідження, адже концептосфера СТРАХУ в них виступає центральним елементом. Аналіз художніх текстів автора дозволить визначити способи, за допомогою яких СТРАХ може бути використаний як засіб маніпуляції свідомістю та підсвідомістю реципієнта.

Аналізуючи ці твори, можливо визначити:

- 1) *лінгвістичні засоби створення СТРАХУ*, адже дослідження тексту виявляє мовні прийоми, котрі підсилюють відчуття тривоги та небезпеки у реципієнта;
- 2) *когнітивні механізми сприйняття СТРАХУ*, оскільки такий аналіз дозволить зрозуміти, як різні аспекти наративу впливають на психіку реципієнта і яким чином вони викликають у нього певні емоції та реакції;
- 3) *психологічний вплив на реципієнта*, тому що дослідження художніх текстів дасть змогу об'єктивно визначити, як саме СТРАХ впливає на ментальну безпеку людини і створює відчуття тривожності та небезпеки.

Залучення художніх текстів автора до дослідження сприяє глибшому розумінню механізмів протидії дезінформації і маніпуляції та забезпечення інформаційної та ментальної безпек. Виявлення та аналіз способів, якими страх може маніпулювати свідомістю, є важливим для розроблення дієвої стратегії захисту від таких впливів. Такий підхід до дослідження спрямований на забезпечення необхідних інструментів для критичного аналізу та осмислення інформації реципієнтами.

Лінгвокогнітивні маркери деперсоналізації та фаталізму в художньому тексті Т. Голоти «У дзеркальній сповідальні»

У результаті аналізу тексту Т. Голоти «У дзеркальній сповідальні» встановлено такі параметри:

1. Соціальна деперсоналізація та концепт ПОРОЖНЕЧА

З'ясовано, що маніпулятивний потенціал тексту «У дзеркальній сповідальні» ґрунтується на стратегії деперсоналізації об'єктів впливу, реалізованій через нівелювання їхніх індивідуальних когнітивних ознак та конструювання узагальненого образу однорідної соціальної групи:

– **Вербалізація концепту ПРИМАРНІСТЬ.** Автор використовує номінації, що заперечують фізичне існування героїв у соціальному просторі: *Ми належали до порожніх місць, завуальованих рабів... Раби з зашитим ротом* (Голота 2021). Використання метафори *зашитий рот* когнітивно маркує неможливість комунікації та відсутність права на власну думку.

– **Нівелювання індивідуального Я.** Створення бачення колективного тіла, позбавленого особистих рис: *Одне обличчя на всіх, один дух у сотнях тіл; Бруд та пил укривали завжди втомлені морди, приховуючи зморшки та емоції* (Голота 2021). В інформаційному контексті це корелює з технологіями дегуманізації певних соціальних груп.

– **Втрата імені як засіб відчуження.** Відмова від антропонімів на користь функціональних статусів або прізвиськ: *для нас і сорочок не знайшлося... навіть у прибиральників на сорочках красувалися бейджі, їх кликали на ім'я* (Голота 2021).

2. Тілесна метафорика та концепт КАЛІЦТВА

У тексті експліковано концепт СТРАХ через деструкцію тілесної норми, що може впливати на самоідентифікацію реципієнта:

- **Концептуалізація фізичної вади як «ноші».** Опис уроджених дефектів через обтяжливі метафори: *Страшезний горбисько, який доводилося мені носити на плечах упродовж стількох років, немов важку ношу* (Голота 2021).

- **Вербалізація душевного каліцтва.** Установлення нерозривного зв'язку між зовнішньою деформацією та внутрішнім станом: *жодна операція не здатна виправити душевне каліцтво, спричинене цим обличчям* (Голота 2021). Так автор має на меті активувати когнітивну модель «невиправності», що є базовою для формування депресивних станів у маніпулятивному дискурсі.

3. Лінгвокогнітивна стратегія БОРГУ та фаталізму

У тексті маніпуляція свідомістю відбувається через нав'язування ідеї нескінченної відповідальності та неминучої розплати:

- **Концепт ЛАНЦЮГ ЖИТТІВ.** Створення когнітивної пастки через метафору обов'язку: *Суть гри в тому, щоби ланцюг урятованих життів ніколи не припинявся. Хто його припинить, із тим неодмінно поквитається доля* (Голота 2021).

- **Економічна метафорика життя.** Використання лексем *боржник, платити, валюта* для опису екзистенційних станів: *Розкіш свободи й вибору та відсутність щастя. Ось наша валюта, ось чим ми платили* (Голота 2021). У наведеній цитаті згадані лексеми покликані звузити сприйняття світу до моделі невідворотного покарання.

4. Опозиція САКРАЛЬНЕ – ГРІШНЕ у візуальній рецепції

Помітною є також вербалізація естетичного шоку як механізму зміни когнітивних налаштувань суб'єкта:

- **Метафора небесного походження.** Використання гіпербол для опису контрасту між середовищем і об'єктом: *її земна оболонка ось-ось вибухне від небесного океану, зачиненого в ній* (Голота 2021).

– **Лінгвальні маркери очищення.** Опис впливу ідеалізованого образу на довкілля: *Де би вона не пройшла, на тому місці повітря ставало кришталево чистим. Куди би не подивилась, усе з грішного виливалось у сакральне* (Голота 2021). Тут Т. Голота ілюструє механізм сугестивного впливу через створення недосяжного ідеалу, на тлі якого власна особистість маркована як *шматок м'яса*.

Таким чином, підсумовуючи результати аналізу тексту «У дзеркальній сповідальні», зазначимо, що лінгвокогнітивна специфіка вербалізації концепту СТРАХ у цьому тексті ґрунтується на синтезі стратегій деперсоналізації та фаталізму. Доведено, що автор досягає маніпулятивного впливу на когнітивну сферу реципієнта через систематичне нівелювання суб'єктності (*одне обличчя на всіх*), експлікацію тілесної деструкції як маркера душевного каліцтва та нав'язування жорстких моделей екзистенційної заборгованості (*ланцюг життів*). Використання автором полярних опозицій сакрального та грішного дозволяє трансформувати візуальну рецепцію персонажів у засіб сугестивного тиску, де ідеалізація одного об'єкта стає інструментом остаточної дегуманізації іншого. Тож виявлені параметри об'єктивують механізми перетворення індивідуальної свідомості на об'єкт маніпулятивного керування шляхом руйнування цілісності Я-концепції суб'єкта.

Вербалізація СТРАХУ через деструкцію часо-просторових координат у тексті Т. Голоти «Край Меж»

За результатами аналізу тексту «Край Меж» встановлено такі когнітивно-лінгвістичні параметри:

1. Лінгвальні засоби вербалізації СТРАХУ

Дослідження виявляє сукупність мовних одиниць, що інтенсифікують стан тривоги та дезорієнтації:

– **Метафорична експлікація танатологічних мотивів.** Вербалізація СТРАХУ відбувається через проєкцію образів розпаду на навколишнє середовище, що актуалізує когнітивну ознаку неминучості загрози: *змертвіле племіння, печаль німого боління, взуватись у тлінь* (Голота 2022).

- **Номінативна гіперболізація аномального.** Дескрипція сутностей через порушення антропоморфної норми (наприклад, *стоока звірюка, сплутано в гадах*) активує архетипний хтонічний СТРАХ перед невідомим, що є базовим інструментом сугестії (Голота 2022).

- **Оксюморонна деструкція сакрального.** Поєднання лексем із семантикою захисту та загрози (наприклад, *молітви родили псалми* у просторі, де домінує ЖАХ) руйнує цілісність сприйняття реальності, що корелює з механізмами когнітивного дисонансу в інформаційних війнах (Голота 2022).

2. Когнітивні механізми рецепції СТРАХУ

Наративна структура тексту моделює процеси впливу на когніцію реципієнта:

- **Вербалізація концепту НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ.** Авторське застереження *Текст містить глибокий символізм...* у тексті дуже легко втонити формує перцептивне налаштування на вразливість реципієнта перед інформаційним потоком (Голота 2022).

- **Просторова герметизація як модус ізоляції.** Локалізація персонажів у герметичних хронотопах (ліс, купе потяга, шафа) лінгвістично відтворює стан перебування суб'єкта в інформаційному вакуумі або луна-камері (Голота 2022).

- **Деконструкція логічних зв'язків.** Залучення елементів глосолалії та абсурдистських конструкцій (наприклад, *Тере крістаре параре...*) блокує раціональний фільтр сприйняття, переносячи акцент на емоційно-афективний рівень (Голота 2022).

3. Психологічна імплікація СТРАХУ в контексті безпеки

Дослідження художнього дискурсу дозволяє об'єктивувати вплив вербальних тригерів на ментальну стійкість:

- **Моделювання катастрофізму.** Використання есхатологічних образів, як-от мерців, що повстають для суду або прадавнього механізму очищення, ілюструє стратегію нагнітання екзистенційного ЖАХу, що паралізує вольову сферу суб'єкта (Голота 2022).

– **Вербальна актуалізація опозиції СВІЙ – ЧУЖИЙ.** Запитання *Чи є ще хтось по-справжньому живий у Краї Меж?* маркує кризу ідентичності, що є критичним фактором при маніпулятивному впливі на національно-культурний сегмент інформаційної безпеки (Голота 2022).

4. Лінгвокогнітивна стратегія дезорієнтації через концепт ЧАСУ

Установлено, що маніпулятивний потенціал тексту реалізується через руйнування лінійності сприйняття часових координат, що є аналогом стратегій створення інформаційного хаосу:

– **Дискретність та алогічність часоплину.** Вербалізація концепту ЧАС через лексеми, що позначають його зупинку або циклічність: *час застигнув, немов одімкнули аорту життя, часом протерті, вони відчепились од світу* (Голота 2022). Таким чином автор моделює когнітивну пастку, у якій реципієнт утрачає здатність до прогнозування майбутнього.

– **Метафора поглинання майбутнього.** Використання мовних конструкцій, що вказують на деструкцію часової перспективи – майбутнє, що з'їло саме себе, завтра, яке ніколи не настане (Голота 2022). У контексті інформаційної безпеки це відповідає механізму формування вивченої безпорадності.

5. Мовна маніфестація концепту ВТРАТА СУБ'ЄКТНОСТІ

Аналіз тексту виявляє лінгвальні маркери розмивання меж особистості, що є когнітивним підґрунтям для маніпулятивного впливу:

– **Деперсоналізація через об'єктивацію людського.** Використання метафор, що перетворюють людину на інструмент або біологічний матеріал: *особу худющу на сходах, із вітанням на синіх устах, дурень... потрапив у пару, псих без кайданів на хворій нозі* (Голота 2022). Це активує СТРАХ утрати автономії власного Я.

– **Вербалізація пасивності суб'єкта.** Домінування пасивних конструкцій та безособових речень при описі дій героїв: *сомнамбулічно змахнувши волосся м'яке, Кара безквапно покинула стільчик одразу, знати деталі й мені не дано, він Вас*

давненько чекає (Голота 2022). Такий мовний ландшафт пригнічує критичне мислення та вольовий супротив зовнішньому тиску.

6. Акустично-лінгвальні тригери як засоби сугестивного впливу

Текст насичений звуконаслідувальними та фоносемантичними засобами, що створюють ефект присутності невидимої ЗАГРОЗИ:

– **Фоносемантична інтенсифікація тривоги.** Використання звукових образів, що імітують неясне гудіння, механічні звуки або шепіт, посилюючи стан когнітивної напруги: *щось собі мимрив до носа під співи зозулі, мовив той псих ненормальний – завівся двигун, коханки по факсу – німі!* (Голота 2022). У наведених фрагментах активовані архаїчні шари підсвідомості, відповідальні за реакцію на нечіткий або технічний звук як сигнал прихованої небезпеки.

– **Вербалізація концепту ГЛУХОТА/НІМОТА.** Опозиція звуку та тиші (відсутності відповіді) як маркер комунікативного розриву в системі: *коханки по факсу – німі!, контакту знайдено з ними було із десятків нулів, знати деталі й мені не дано, хочу лиш місію нашу дізнатись без рун* (Голота 2022). Так автор моделює ситуацію неможливості ведення конструктивного діалогу та отримання прозорої інформації, що є характерним для закритих інформаційних систем.

Отже, розширення категоріального апарату через аналіз концептів ЧАСУ, СУБ'ЄКТНОСТІ та АКУСТИЧНИХ ТРИГЕРІВ дозволяє глибше зрозуміти, як художній текст експлікує складні механізми маніпуляції свідомістю, що є критично важливим для забезпечення лінгвокогнітивної безпеки індивіда. Дослідження лінгвальних засобів вербалізації СТРАХУ крізь призму зазначених концептів унаочнює алгоритми деструктивного впливу на когнітивну сферу реципієнта, зокрема через руйнування часової лінійності, об'єктивацію людської особистості та сугестивний вплив невербальних акустичних тригерів.

Такий підхід дає змогу не лише ідентифікувати приховані стратегії психологічного тиску, а й розробити дієві лінгвістичні моделі захисту свідомості від маніпулятивних утручань у сучасному інформаційному просторі. Виявлені когнітивні маркери пасивності та деперсоналізації суб'єкта слугують індикаторами

деструктивного дискурсу, що підтверджує необхідність залучення художньої рецепції для формування критичного мислення та ментальної стійкості особистості перед викликами інформаційно-психологічних загроз.

ДОДАТОК І

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Список наукових публікацій у США:

1. Голота, Т. С. (2018). Макроконцепт СТРАХ у лінгвістичній і міфологічній парадигмах. *Trypillian Civilization Journal*. <https://www.trypillia.com/2018/146-holota-t-s-macroconcept-fear-in-linguistic-and-mythological-paradigms>
2. Голота, Т. С. (2019). Позитивна елементаризація концептосфер СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО та ОНТОЛОГІЧНОГО в поетичних текстах Олексія Довгого (на матеріалі поетичної збірки «Доторки блискавки»). *Trypillian Civilization Journal*. <https://www.trypillia.com/2019-mythology/157-holota-t-s-positive-elementarization-of-conceptospheres-sociopolitical-and-ontological-in-poetic-texts-of-oleksiy-dovgy-based-on-the-material-of-the-poetry-collection-touches-of-the-lightning>
3. Голота, Т. С. (2019). Психолінгвістична концепція фольклорного страху та його вербалізація в українських текстах. *Trypillian Civilization Journal*. <https://www.trypillia.com/2019-arts/159-taras-holota-psycholinguistic-conception-of-the-folkloric-fear-and-its-verbalization-in-ukrainian-texts>
4. Голота, Т. С. (2019). Симбіоз концептосфер НАТУРАЛІЗМУ та БОЖЕСТВЕННОГО в поезії Олексія Довгого (на матеріалі поетичної збірки «Дихання вічності»). *Trypillian Civilization Journal*. <https://www.trypillia.com/2019-mythology/156-holota-t-s-symbiosis-of-conceptospheres-naturalism-and-divine-in-the-poetry-of-oleksiy-dovgy-based-on-the-material-of-the-poetry-collection-the-breath-of-eternity>
5. Голота, Т. С. (2019). Художня концептуалізація СТРАХУ: рецензія на монографію Я. Ю. Сазонової «Феномен страху в текстах жахів української й англomовної літератур: лінгвопрагматичні аспекти». *Trypillian Civilization Journal*. <https://www.trypillia.com/2019-publications/160-taras-holota-artistic-conceptualization->

[of-fear-review-of-ya-yu-sazonova-s-monography-phenomenon-of-fear-in-horror-texts-of-the-ukrainian-and-english-literature-linguopragmatic-aspects](#)

6. Голота, Т. С. (2022). Дефініції та історія вивчення ключових понять у ІТ-парадигмі інформаційної безпеки України. У V. Shpak (Comp.), *Innovative resources of modern science* (pp. 113–121). GS Publishing Services.

7. Голота, Т. С. (2022). Тяглість київської державницької пісенно-поетичної традиції й визначення авторства «Слова про Ігорів похід». У V. Shpak (Comp.), *Modern scientific strategies of development* (pp. 250–252). GS Publishing Services.

Список наукових публікацій:

1. Holota, T. (2026). Inversion as a mechanism of influence in political communication. *Studies in Media and Communication*, 14(1), 425–438. <https://redfame.com/journal/index.php/smc/article/view/7961/7151> (SCOPUS)
2. Голота, Т. С. (2022). Лінгвопсихологічні аспекти ментально-інформаційної безпеки в умовах збройної агресії: типологія тригерів страху. *Мова та історія*, (491), 88–97.
3. Голота, Т. С. (2022). Роль інформаційних технологій у зміцненні державного статусу української мови. *Мова та історія*, (491), 10–80. <https://movataistoriya.org/wp-content/uploads/2022/08/mova-ta-istoriya.-vypusk-491-2036525329.pdf>
4. Голота, Т. С. (2023). Лінгвістична складова інформаційної агресії в умовах повномасштабної війни. У *Філологія XXI століття: нові дослідження і перспективи: тези VII Всеукраїнських наукових читань за участю молодих учених* (с. 46–48). <https://drive.google.com/file/d/1U6ld4hCWnvwOS0gawjN02FISTMO8DtkG/view>
5. Голота, Т. С. (2023). Маніпулятивні повідомлення в заголовках новинних інтернет-ресурсів. *Українське мовознавство*, (53), 135–148. <https://ukr.movoznavstvo.knu.ua/article/view/1176/935>
6. Голота, Т. С. (2023). *Молодь – наука – мистецтво – державність: Навчальний посібник до курсу «Методологія та організація наукових досліджень з основами інтелектуальної власності»* (В. І. Бітаєв, Ред.). ФОП Халіков.
7. Голота, Т. С. (2023). Термінологія у сфері інформаційної безпеки та класифікація цифрових загроз. *Мова та історія*, (493), 4–26. https://www.academia.edu/96554343/Language_and_History_Issue_493
8. Голота, Т. С. (2024). Мовний аспект маніпуляції емоціями в текстах військових експертів. У *Філологія XXI століття: нові дослідження і перспективи:*

тези VIII Всеукраїнських наукових читань за участю молодих учених (с. 58–59).

<https://drive.google.com/file/d/1PCtAPzTqMxYQm-Y0y864xdEYKnW0S8UJ/view>

9. Голота, Т. С. (2024). Мовний вимір маніпуляції інформацією в українських Telegram-каналах. *Мовні і концептуальні картини світу*, 2(76), 161–181. <http://mova.knu.ua/wp-content/uploads/2024/07/11.pdf>

10. Голота, Т. С. (2024). Мовні засоби маніпуляції в рекламі на українських Telegram-каналах. *Українське мовознавство*, (54), 177–201. <https://ukr.movoznavstvo.knu.ua/article/view/3168/2652>

11. Голота, Т. С. (2025). Мовні засоби маніпулятивної риторики в текстах українськомовних медіаресурсів. *Мовні і концептуальні картини світу*, 1(77), 142–160. <https://mova.knu.ua/wp-content/uploads/2025/03/10.pdf>

12. Голота, Т. С. (2025). Тексти, що готували агресію: маніпулятивні стратегії ворогів України. *Українське мовознавство*, 1(55), 256–293. <https://ukr.movoznavstvo.knu.ua/issue/view/501/453>

**Список публікацій про безпекові аспекти
давньоукраїнської спадщини:**

1. Голота Т. С., & Мосенкіс Ю. Л. (2025). *Походження української мови в системі інформаційної безпеки сучасної України: Матеріали з етнолінгвістики.*
2. Голота, Т. С. (2025, 10–16 липня). Давньокиївське літописання в інформаційній безпеці сучасної України. *Слово Просвіти*, (27), 11.
3. Голота, Т. С. (2025, 12–18 червня). Давньоукраїнські билини в інформаційній безпеці сучасної України. *Слово Просвіти*, (23), 12.
4. Голота, Т. С. (2025, 17–23 липня). Милозвучність української мови в інформаційній безпеці сучасної України. *Слово Просвіти*, (28), 11.
5. Голота, Т. С. (2025, 19–25 червня). Княжа Русь в інформаційній безпеці сучасної України. *Слово Просвіти*, (24), 13.
6. Голота, Т. С. (2025, 21–27 серпня). Легендарне й історичне народження Києва в інформаційній безпеці сучасної України. *Слово Просвіти*, (33), 10.
7. Голота, Т. С. (2025, 24 липня – 6 серпня). Літературна мова (мови) княжої Русі в інформаційній безпеці сучасної України. *Слово Просвіти*, (29–30), 10.
8. Голота, Т. С. (2025, 26 червня – 2 липня). «Слово про Ігорів похід» в інформаційній безпеці сучасної України. *Слово Просвіти*, (25), 11.
9. Голота, Т. С. (2025, 3–9 липня). Походження української мови в інформаційній безпеці сучасної України. *Слово Просвіти*, (26), 9.
10. Голота, Т. С. (2025, 7–20 серпня). Становлення української літератури в інформаційній безпеці сучасної України. *Слово Просвіти*, (31–32), 10.

Список художніх книг:

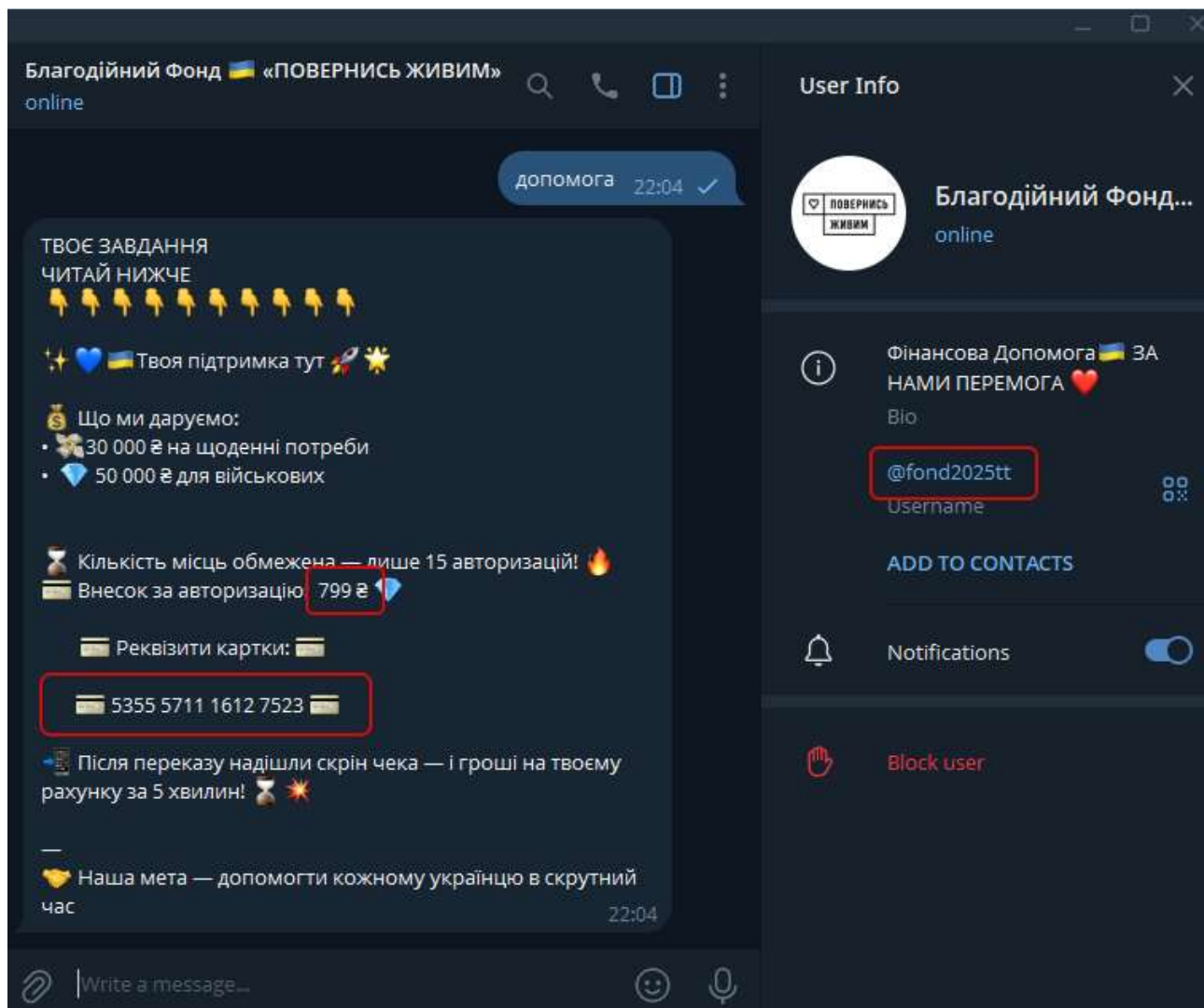
1. Голота, Т. С. (2021). *У дзеркальній сповідальні: Збірка повістей*. Майстер Книг.
2. Голота, Т. С. (2022). *Край Меж: Псевдоепічна драмема у трьох мерцях*. Майстер Книг.

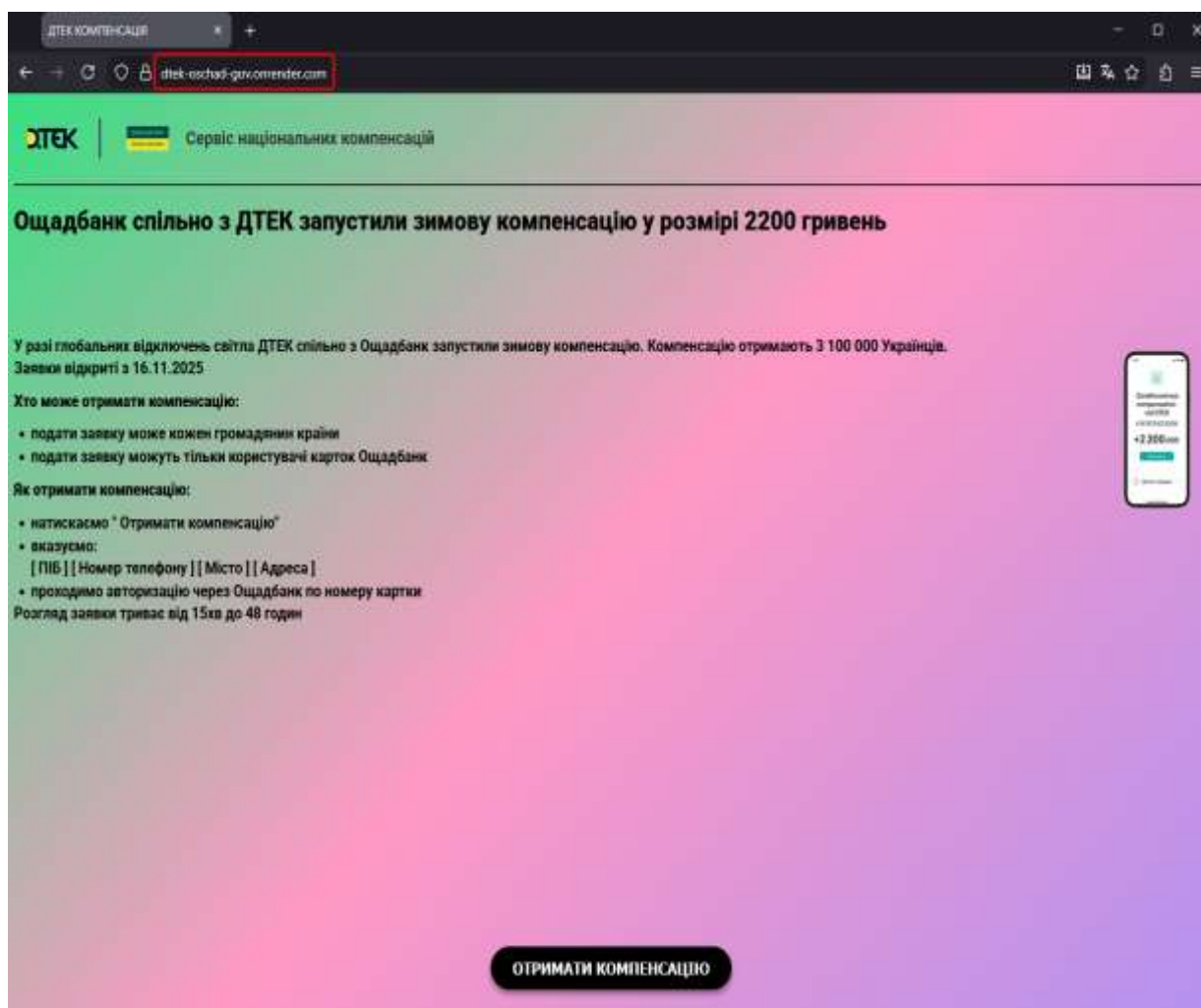
Список інших художніх видань:

1. Голота, Т. С. (2022). Мистецтво перемоги. *Мова та історія*, (490), 7–8.
2. Голота, Т. С. (2022). Навіщо сучасній Україні дослідження інформаційної безпеки? *Мова та історія*, (491), 6–9.
3. Голота, Т. С. (2022). Цифрова складова розвитку державницького українського мистецтва в умовах повномасштабної війни. *Мова та історія*, (490), 17–23.
4. Голота, Т. С. (2023). Як змінюється текст і його сприйняття в епоху цифрової трансформації? *Мова та історія*, (492), 7–23.
5. Голота, Т. С. (2024). *Українська мова й інформаційна безпека Української держави*. ТОВ Видавництво Ліра-К.

ДОДАТОК Й

ЗРАЗКИ ПРОАНАЛІЗОВАНИХ ШАХРАЙСЬКИХ ТЕКСТІВ

Тінсмау іттенжа
Реклама
Ідентифікатор бібліотеки: 1605106610176333

Підтримка

**3000 КОЖНОМУ
ГРОМАДЯНИНУ УКРАЇНИ!**

ОТРИМАТИ

Новий указ президента вже вступив у дію!

 співпраця з
німеччиною
коштів на гуманітарну допомогу

 KfW

 unicef

 РОДИНА
для кожної
дитини

 Джерело

XDSW.LAT

Тінсмау іттенжа

Докладніше

є Потреба? - є Допомога!

єДопомога — это государственная платформа, созданная для предоставления финансовой помощи жителям Украины, находящимся в сложных жизненных ситуациях. Один из ключевых аспектов программы — выплата 5000 грн каждому гражданину, нуждающемуся в поддержке.

ОТРИМАТИ КОМПЕНСАЦІЮ

Регістрація на виплату

<https://zaykinfo.fair.com/get-help?aid=9500m6>

501F

507F

0 800 332 656

English

ПІДТРИМАТИ

ВІЙНА В УКРАЇНІ

ПРО НАС

ДІЯЛЬНІСТЬ

ПРЕС-ЦЕНТР

КОНТАКТИ

КАРТА ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ НАСЕЛЕННЮ

12 947 402

Кількість виданих продуктів та гігієнічних наборів

30+ обласних організацій Червоного Хреста України

Заявка на допомогу

РЕЄСТРАЦІЯ НА ВИПЛАТУ

Фінансову допомогу від Червоного Хреста може отримати кожен громадянин України, незалежно від вашого поточного статусу. Розмір допомоги **індивідуальний**. Для реєстрації потрібно подати заявку за «ноліном» вище.

Український Червоний Хрест залучає грошові кошти, щоб допомогти населенню України

- Зібрано: **21.75 млрд грн**
- Виплачено: **77.48 млрд грн**

ОПЕРАТИВНІ НОВИНИ

20.04.2025

Грошова допомога схвалена

- Катерина
- 4100 грн.

20.04.2025

Грошова допомога схвалена

- Дмитро
- 8950 грн.

Потрібна додаткова інформація

**З міркувань безпеки ми тимчасово обмежили деякі функції
вашого облікового запису.**

Привіт,

Відповідно до Регламенту **UA 6/1005675** щодо ідентифікації клієнтів, який є частиною загальних умов здійснення банківських операцій, підписаних під час відкриття рахунку в **ОЩАДБАНКУ**, періодичне підтвердження особистих та контактних даних є обов'язковим.

Нещодавно нам не вдалося підтвердити вашу особу та актуальність наданої інформації. У зв'язку з цим, починаючи з **21 квітня 2025 року**, деякі функції вашого облікового запису будуть тимчасово недоступні до моменту оновлення необхідних даних.

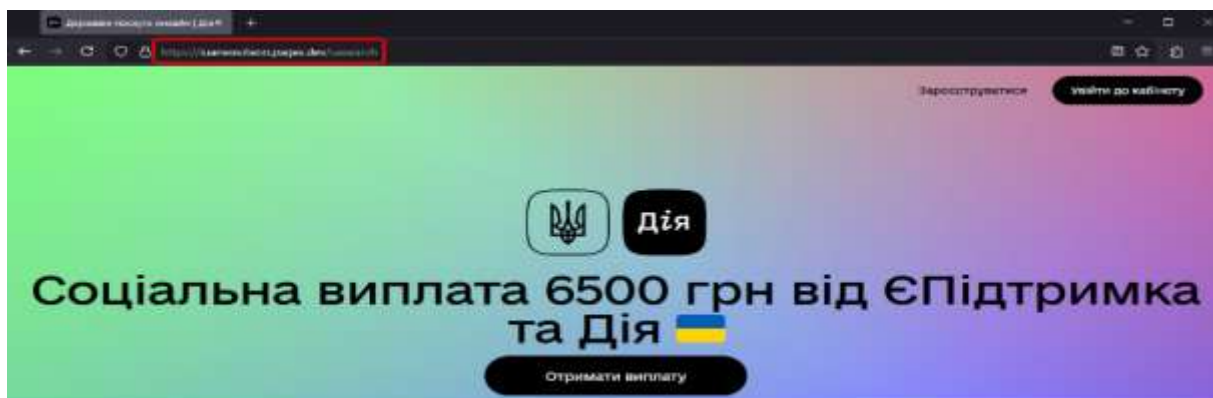
Щоб відновити повний доступ, будь ласка, надайте додаткову інформацію.

Процес підтвердження займає лише кілька хвилин і доступний за посиланням:

<https://s3.eu-north-1.amazonaws.com/loadapps/uaa/eu.html>

Клацніть або торкніться тут, щоб переглянути посилання.

Підтвердити зараз

Детальніше про виплату

Соціальна виплата 6500 грн від Дія І ЄПідтримка

До 25 червня 2020 року кожен українець може не більше 1 разу отримати грошову соціальну допомогу у вигляді виплати 6500 грн на карту свого банку (виплату можливо отримати тільки на картки українських банків).

Для отримання виплати - Натисніть сюди та заповніть заявку. Після заповнення заявки та її погодження - кошти надійдуть на вашу картку протягом 10-15ти хвилин.

Користування виплатою

Виплата є соціальною допомогою і нараховується на вашу банківську картку. Після зарахування виплати, ви можете використовувати ці кошти саме так, як бажаєте ви. Це не є кредит/кредитні кошти. Поверати виплату не потрібно!

Кому доступна виплата

Виплата доступна кожному громадянину України у якого є відкрита банківська картка в одному з доступних для зарахування виплати банку.

Встигни подати заявку на отримання соціальної виплати

Електронний підпис - це електронні дані, які забезпечують цілісність документів та ідентифікують особу. Зокрема, за допомогою них ви можете підписати документи онлайн на порталі Дія.

[Дізнатись більше](#)

Слідкуй за нами тут:

Дія
2019 - 2020. Найкраща
додаток

Програма допомоги від Держави!

ДопомогаUA

24

ПриватБанк

ОщадБанк

Міністерство соціальної політики висунуло виплату в розмірі 6800 гривень абсолютно на кожного громадянина України!

Виплату від «УСЗН» можна отримати на офіційному сайті!

Остерігайтеся шахраїв, офіційна компанія не просить переказувати гроші на будь-які картки! Офіційний сайт компанії: <https://diia.gov.ua/>
Виплату схвалюють тільки тим людям, які старше 1980 року.

Mon 3/24/2025 8:23 AM

Хостинг Україна <usesr.ukrain.ua@replys-achat.jp>

Примітка щодо поновлення домену

To

Домен сплив термін дії

Ваш домен сплив 24 березня 2025 року.

Він більше не працює, але ви можете продовжити його на умовах € 265 (без урахування податків та зборів) до 03/23/2025 11:23:27 pm.

Важливо: Якщо ви хочете зберегти своє доменне ім'я, ви повинні продовжити його до дати закінчення терміну дії. Якщо терміни продовження не будуть дотримані, це може призвести до додаткових зборів за викуп та втрати права власності на ваш домен.

[Оновити](#)

Copyright © 2006—2025 [ТОВ "Хостинг Україна"](#)

Отримай подарунок 5000 ₴

oschad24-7.pages.dev/ukraine

Користуєшся кредитною картою?

Отримай подарунок 5000₴ від ОщадБанку

• Для всіх власників кредитних карток!

- Це одноразова грошова допомога від ОщадБанку
- Виплату не потрібно повертати
- Виплату можна витратити на будь-які потреби

Отримати виплату

Інформація про виплату

- **Це подарунок!**
ОщадБанк дякує всім хто оформив та користувався кредитною картою в нашому Банку тому дарує 5000 грн! Це подарунок, а не кредит! Повертати кошти не потрібно буде.
- **Кому доступна ця виплата?**
Виплата доступна всім користувачам ОщадБанку які користуються нашою кредитною картою
- **Умови використання**
Ця кошти можна витратити на будь-які ваші потреби.
Отримати подарунок можна лише 1 раз 1 людині

Facebook Support Team

Facebook Business Settings

Ваш обліковий запис буде вимкнено через ймовірне порушення наших Умов використання. Переконайтеся, що ви хочете захистити цей обліковий запис.

Перевірка займе кілька хвилин. Почекай хвилинку.
Виконайте кроки перевірки

[Почніть перевірку](#)

Кому

Пн 10.02.2025 13:08

Polis.UA <nssiamnoreply@gmail.com>

Штраф за порушення ПДР має бути сплачений, щоб уникнути санкцій

Фіксація порушення ПДР. Оплата є обов'язковою для уникнення санкцій

Повідомляємо, що зафіксовано порушення правил дорожнього руху, що передбачає штраф у розмірі **₴ 340**.

Щоб уникнути додаткових санкцій або юридичних наслідків, необхідно здійснити оплату до **13/02/2025**.

<https://polis-pay.blogspot.com/?id=luroeegy>

Оплатити штраф можна **Клацніть або торкніться тут, щоб переглянути посилання.**

<https://www.polis.ua/shtraf/pay>.

Якщо у вас виникли запитання або потрібна допомога, наша служба підтримки готова допомогти. Дякуємо за своєчасну оплату.

З повагою,

Команда підтримки

Повідомлення про отримання щорічного податкового відшкодування

Ми інформуємо вас, що ваше щорічне податкове відшкодування вже доступне. Щоб переглянути деталі та завершити процес отримання, будь ласка, увійдіть до свого облікового запису через офіційний портал.

Ви можете зручно та безпечно завершити процес отримання, відвідавши нашу офіційну платформу за посиланням: <https://my.dia.gov.ua/sign>.

Кроки для отримання

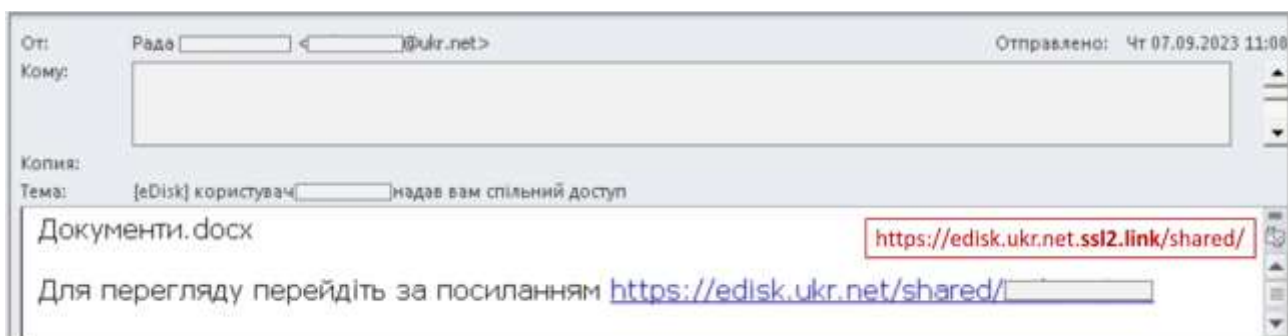
Тримайте ваш номер телефону під рукою, щоб полегшити процес отримання.

Увійдіть за допомогою номера телефону через офіційний портал.

Вкажіть реквізити отримувача, щоб зазначити рахунок, на який буде перераховано ваше податкове відшкодування.

Complete the process through a secure authentication platform.

© 2025 Dіa. Усі права захищені. dia.gov.ua

Мої вітання!

Я Виховец Світлана

Олександрівна

Прошу підписати петицію
моєму знайомому. Він
захищав нас з вами та нашу
країну, а йому не хочуть дати
Героя України посмертно.
Якщо у вас є вільна хвилинка,
прошу підписати петицію.

Дякую

Петиція тут <https://petition-ukraine.com/217498>

Тут показано правильно
підписати

Попередження про безпеку

Мова

З Вашого облікового запису помічена підозріла активність. У нас виникли підстави вважати, що з цієї поштової скриньки здійснювалася розсилка листів з порушенням умов Угоди про використання електронної пошти.

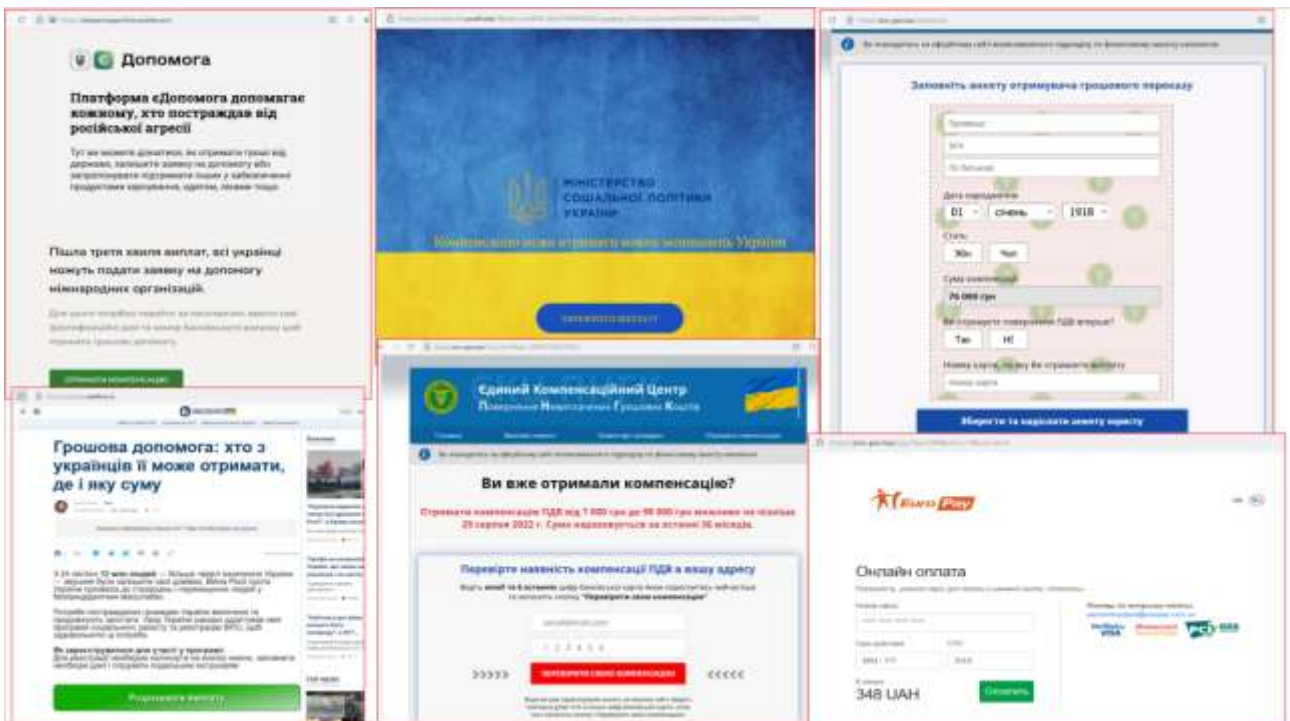
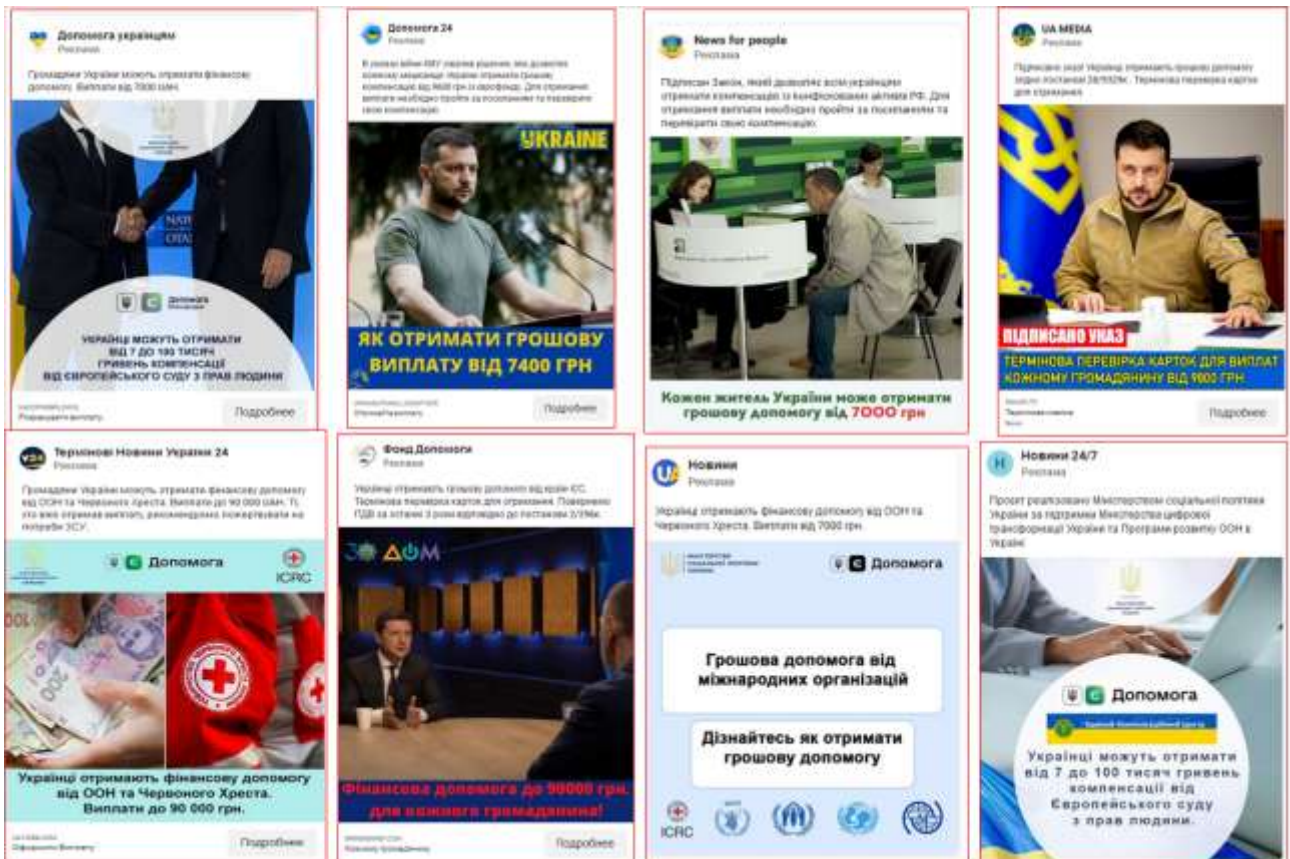
У зв'язку з цим Ваша поштова скринька через 3 доби буде заблокована. **Підтвердіть доступ до аккаунту** щоб не бути заблокованим.

SUDpovistka

Текстове повідомлення

Печерський районний суд м.
Києва, 01601, м. Київ, вул.
Володимирська, 15. Викликає Вас,
як обвинуваченого на 15:00
10.06.2023, кримінальне
провадження
№ [12023160150003](#)***. Деталі:
<https://bit.ly/3otvELP>

В рамках соціальної програми ООН
кожен мешканець України може
отримати від 12700 грн. Для
отримання виплат потрібно
пройти просте опитування.

Натисніть "Взяти участь"

ВЗЯТИ УЧАСТЬ

CERT.UA

14:52

 Запит на сеанс отримано

CERT.UA

14:52

Добридень! Це служба технічної підтримки. Необхідно
провести аудит безпеки для перевірки рівня захищеності
комп'ютера. Процедура триватиме не більше 5 хвилин.
Прохання дозволити доступ до комп'ютера, натиснувши
відповідну кнопку у вікні сповіщення. Дякую!

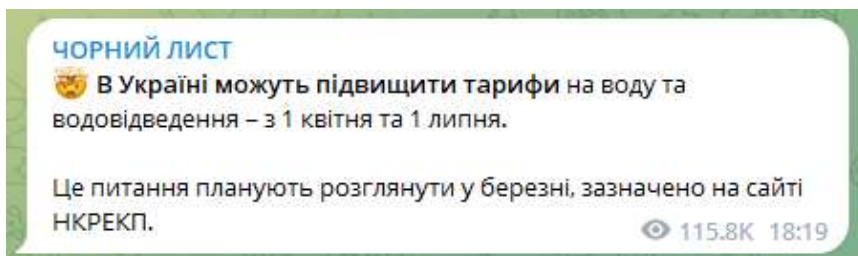
Шановний користувачу!

Ваш пароль був скомпрометований.
Через це недобросовісні треті особи можуть отримати доступ до вашого облікового запису.

Відскануйте QR-код для зміни пароля

ДОДАТОК К

ЗРАЗКИ ДОСЛІДЖЕНИХ ТЕКСТІВ TELEGRAM-КАНАЛІВ

Український Телеграм 🇺🇦

🗣️ "Я досі русофіл": Борис Джонсон зізнався, що все ще є фанатом російської культури

«Я досі захоплююсь мовою, культурою, російською цивілізацією. Тільки дурень не захоплюватиметься». — Додав він.

Український Телеграм

👍 3518 🗣️ 1323 🗳️ 542 👍 359 🙄 132 😊 116

❤️ 44 🔥 17 🍷 14

👁️ 220.4K 8:49

Український Телеграм 🇺🇦

Голова Нацбанку Андрій Пишний написав заяву про звільнення, — ЗМІ.

За даними джерел видання, заяву про звільнення "за станом здоров'я" він написав з Марокко, куди днями він поїхав з офіційним візитом.

Чекаємо на офіційне підтвердження інформації.

Український Телеграм

🗳️ 2393 😊 437 🗣️ 278 👍 186 🗳️ 31 🙄 31 🔥 19

❤️ 17 🍷 13

👁️ 205.5K 16:13

Times of Ukraine

Четверта хвиля вступу!

! Миттєвий вступ — без іспитів, НМТ і ЗНО!

Київський університет культури продовжує зірковий набір!

- Денна, заочна та дистанційна форми навчання!
- Здобувай 2 вищі освіти — одночасно!
- Є вступ на магістратуру та аспірантуру
- Можливість вступити на основі дипломів бакалавра/спеціаліста/магістра без іспитів
- Навчайся на денній формі – онлайн
- Стажування і практика з 1 курсу
- Перший семестр - безкоштовний!
- Помісячна оплата
- Перша та друга вища освіта!
- Переведення та поновлення з інших ЗВО
- Дистанційний вступ та навчання з будь-якої точки світу

Навчайся і працюй одночасно!

 Професії майбутнього, які не замінить штучний інтелект!

- Актор театру та кіно
- Режисер естради та шоу
- Тележурналістика та новітні медіакомунікації
- Графічний дизайн і реклама, 3D-моделювання
- Дизайн інтер'єру (середовища, ландшафту)
- Теле-, радіожурналіст, диктор та ведучий телерадіопрограм
- Режисер кіно і телебачення, медіа-продюсер
- Звукорежисер, саундпродюсер, бітмейкер та аранжувальник
- Оператор кіно і телебачення, оператор екшн-зімонок
- Актор кіно, телебачення та мюзиклів
- Фотохудожник-рекламіст, арт-менеджер
- Балетмейстер-хореограф, артист балету
- Артист-вокаліст естрадного співу

Реєстрація

 Консультація 24/7 без вихідних за тел.:

(063) 258 63 27

(098) 597 34 13

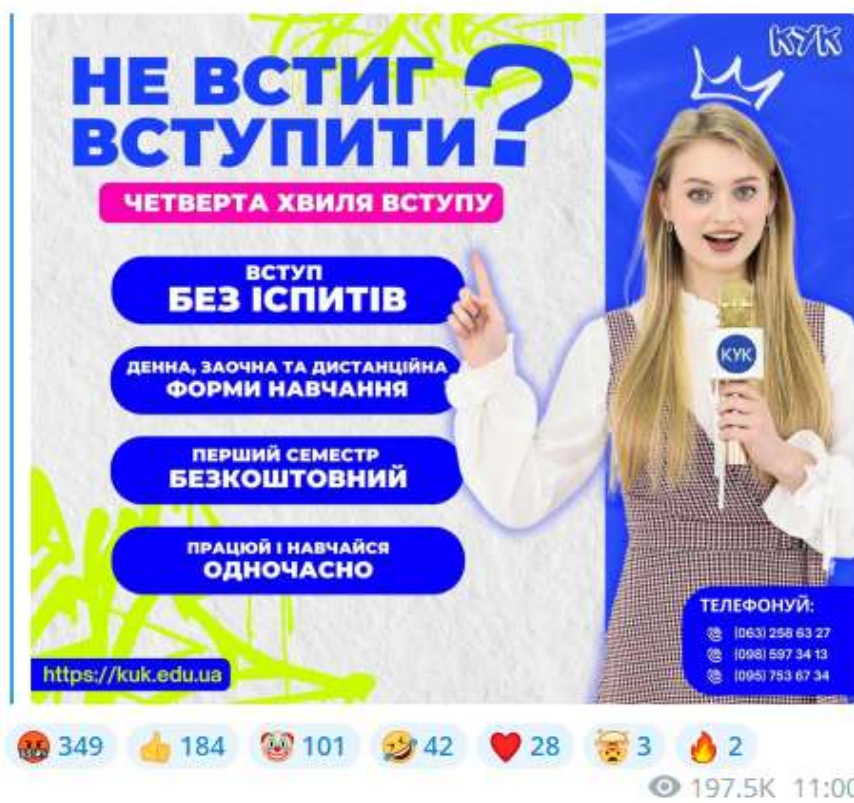
Реєстрація

☎ Консультація 24/7 без вихідних за тел.:

(063) 258 63 27

(098) 597 34 13

(095) 753 67 34

**НЕ ВСТИГ
ВСТУПИТИ?**

ЧЕТВЕРТА ХВИЛЯ ВСТУПУ

- ВСТУП
БЕЗ ІСПИТІВ**
- ДЕННА, ЗАОЧНА ТА ДИСТАНЦІЙНА
ФОРМИ НАВЧАННЯ**
- ПЕРШИЙ СЕМЕСТР
БЕЗКОШТОВНИЙ**
- ПРАЦЮЙ І НАВЧАЙСЯ
ОДНОЧАСНО**

<https://kuk.edu.ua>

ТЕЛЕФОНУЙ:

- ☎ (063) 258 63 27
- ☎ (098) 597 34 13
- ☎ (095) 753 67 34

👍 349 👍 184 🐼 101 🤔 42 ❤️ 28 🐼 3 🔥 2

👁 197.5K 11:00

Реєстрація

Times of Ukraine

! Сьогодні заробляти в телеграмі може навіть дитина

- Школярі створюють канали в ТГ з мемами та заробляють на рекламі в 5-7 разів більше за своїх вчителів.
- Підлітки та студенти продають рекламу у телеграмі заробляють від 30 000 грн комісії, приділяючи не більше 3 годин на день.
- Мама у декреті роблять контент для каналів, і мають в 2-3 рази більше середньої зарплатні.

Ідей для заробітку віддалено - тисячі, але вам все одно нічого не спадає на думку?

Заробити перші гроші можна за 1-2 тижні, а якщо читати канал [Богдана Тимошука](#), то ще швидше. Він має мережу каналів на 3,5 млн підписників, а в блозі пояснює, як заробляти в телеграмі \$2-3 тисячі на місяць.

Зберігайте собі канал та втілюйте в життя бізнес, який вам до душі та по кишені: [@tumobog_blog](#)

561 200 154 47 32 5 3 221.3K 12:40

Перейти на канал

Times of Ukraine

00:07

⚡ Підписуйтесь на канал

Блискавка, вони одні з перших повідомляють про:

Актуальні новини країни та світу

Можливу загрозу під час повітряної тривоги

Кількість ракет, яка може бути випущена

Актуальні та офіційні новини з фронту

Вся правда без фейків та реклам. Підпишіться та поділіться з близькими, залишимо посилання

<https://t.me/+nEHr0Z8TV0ADMzE6>

404 88 27 11 10 5 4 2 2 1 1 189.2K 10:30

Times of Ukraine

📌 **англійш в telegram**

Безоплатне вивчення англійської мови

вивчай англійш за авторськими матеріалами

📖 лексика 📖 граматика 📖 фонетика

стендапи TikTok новини Reels серіали короткі уроки фільми

⚡ Завершується набір на перший потік безкоштовної англійської для українців!

Сьогодні кожному українцю необхідна англійська мова — командою професійних вчителів створено **безкоштовний telegram канал з авторськими матеріалами** для вивчення англійської!

- **Старт:** 27 жовтня
- **Доступ:** необмежений
- **Вартість:** безкоштовно

🕒 *За 7 днів долучилось більше 70 тис. українців — кожен отримує доступ до **ексклюзивних матеріалів**, розроблених для швидкого опанування англійської!*

✅ Кількість місць обмежена — не зволікайте!
📅 Сьогодні — кожен учасник отримує подарунок!

👍 593 🗣️ 81 ❤️ 44 😊 22 🤔 11 🔥 4 🐼 3

👁️ 264.6K 20:40

Приєднатись ➔

Отримати подарунок ➔

Times of Ukraine

GIF

Статистика показує, що 96% українців не знають англійську мову.

А ще більше досі впевнені, що «Fuck» – це їх єдиний мат, а всі діалоги починаються зі слів: «The weather is fine today» або «London is the capital of Great Britain».

🇺🇸 Щоб це виправити, та почати впевнено говорити мовою Голлівуду без шкільних зубріжок та стереотипів, читайте канал «[Speaking English](#)»

Автор мега-зрозуміло пояснює розмовну англійську, крок за кроком прокачуючи ваш словниковий запас сленгом та виразами носіїв.

Підпишіться, настав час говорити по-європейськи: [@speakengua](#)

👍 677 🗣️ 118 🗣️ 81 😊 63 🧑 38

🤔 18 😊 18 🍌 14 🔥 9 🙏 8 ❤️ 1

👁️ 189.5K 20:40

Перейти на канал ➔

Times of Ukraine

У Києві звільнили викладача, який вів телеграм-канал про фінанси

Попри начальство, Едуард Васильович ніколи не проводив нудних лекцій, а навпаки пояснював, коли закінчиться криза і що робити з грошима, щоб у кишені завжди була зайва тисяча.

Часто студенти відпрошувалися із занять, щоб відвідати його лекції – за кілька хвилин семінару можна було почерпнути більше ніж за 5 років університету.

На каналі ви дізнаєтеся, що робити з грошима, щоб за пару місяців накопичити на квартиру, не дивитися на ціни в магазині і завжди бути при грошах. Підпишіться, це справжня знахідка: @biznuch

👍 1026 🙌 332 🗣️ 103 ❤️ 70 😂 49 🔥 17 🤔 14 😬 3

👁️ 217.7K 20:00

Переглянути канал

Реальна Україна | Радар Тривоги 🇺🇦

01:15

«Англійська мова в Україні потребує поширення». — про це заявив Володимир Зеленський та подав відповідний законопроект до Верховної Ради України 🇺🇦

«Нація, яка хоче бути лідером, робить освіту лідером! В сучасному світі мовою глобальної співпраці є англійська. Це мова бізнесу, науки та спілкування». — йдеться в промові президента.

Близько 2 млрд людей в світі вільно спілкуються англійською мовою. Якщо ви ще не в списку цих людей - вам точно на **БЕЗКОШТОВНИЙ вебінар-практикум від Marlanna.English** 🗣️

🔗 Для реєстрації на вебінар тисни кнопку нижче 🙌

👍 1251 🗣️ 360 😂 87 ❤️ 74 🗣️ 56 😬 33 😬 27 🗣️ 15 🙌 6 😂 5 🗣️ 1

👁️ 142.6K 11:34

Зареєструватися

Реальна Україна | Радар Тривога 🇺🇦

54% всіх українців не довіряють сучасній медицині, через її недостовірність

Через це, народний лікар створив свій канал «Моє Здоров'я» де розповідає всі подробиці та секрети медицини, наприклад як:

- Зміцнити імунітет;
- Як позбутися мішків під очима;
- Та багато іншого.

Якщо вам це цікаво, ось посилання - t.me/+74Rd7Tb53bMzZjY6

413 🍌 120 🍌 63 🍌 48 🍌 20 🍌 14 🍌 14 🍌 14 🍌 13 🍌 7 🍌 4

101.3K edited 13:47

Реальна Україна | Радар Тривога 🇺🇦

🦠 У 6 областях України виявлено новий небезпечний різновид штаму «Омікрону», — МОЗ

За даними МОЗ, виявлено 10 випадків підвиду штаму COVID-19 «Еріс» в Дніпропетровській, Закарпатській, Сумській, Хмельницькій, Тернопільській, Чернівецькій

За симптомами новий штам практично не відрізняється від інших: біль у горлі, нежить, задишка, ломота у тілі, головний біль, лихоманка.

Надіслати новину @realukraine_bot

👉 ПІДПИСАТИСЯ

1139 🍌 222 🍌 105 🍌 103 🍌 100 🍌 25 🍌 24

24 🍌 21 🍌 5 🍌 2

128K edited 15:59

Реальна Україна | Радар Тривога 🇺🇦

Харківщина, Полтавщина - загроза застосування ударних БПЛА, рух з боку Сумщини

Пройдіть в укриття!

Надіслати новину @realukraine_bot

👉 ПІДПИСАТИСЯ

714 🍌 326 🍌 61 🍌 12 🍌 7 🍌 6 🍌 4

105.9K edited 9:50

ХК 🇺🇦 Київ

🔴 УВАГА ВСЕНАРОДНЕ ОПИТУВАННЯ 🔴

✈️ Telegram-канал [Правда](#) проводить опитування — Якщо вибори Президента відбудуться завтра?

За кого Ви віддасте свій голос:

275 🍌 51 🍌 21 🍌 21 🍌 6 🍌 3 🍌 2 🍌 2

39.2K 21:33

Володимир Зеленський

Петро Порошенко

Свій Варіант

Проти всіх

✅ Дізнатись варіант

ХК Київ

Пропогондоза кремля Скабеева збісилася через український телеграм-канал «Times of Ukraine» та погрожує знайти його інформатора, який зливає плани росні.

Хто не знав — це той самий канал, який читає Зеленський та Залужний.

! Я теж особисто рекомендую Times of Ukraine, оскільки вони перші публікують те, що з'являється у ЗМІ тільки через 2 тижні.

274 238 17 11 6 2 41.5K 21:35

Перейти в канал

ХК Київ

Найтупіша ідея – це витратити гроші в Карпатах.

Бази відпочинку орієнтовані на туристів та деруть ціни до небес, тому звичайна поїздка в мальовничі Карпати може обійтися в кругленьку суму.

А якщо ви часто буваєте в Карпатах, але крім Буковелі та Говерли нічого не знаєте, користуйтеся каналом [Карпатський Двіж](#).

Тут дізнаєтесь: як зняти будинок під Говерлою з неймовірним видом за 300 гривень, де наїстися за 100 грн, та про які таємні місця не знають навіть місцеві.

Мастхев для всіх, хто хоче відпочити в Карпатах, зберігайте собі: <https://t.me/+zkaiU66KjoRIYTM>

107 23 17 14 5 3 42.3K 12:41

Перейти в канал

ХК 🇺🇦 Київ

! Якщо ви живете в Україні, то зобов'язані про це знати:

- Google Maps платить по \$20 за чесні відгуки про ресторани. Можна поїсти в Пузатій Хаті на 100 грн і отримати зверху 600.
- Харківські айтишники створили телефон, який генерує цифрову гривню за заряджання телефону. *Лягли спати, а на ранок отримали +300 грн на карту.*
- З'явився додаток для бігунів, де за кожен кілометр дають 150 грн. Можна хоч пішки ходити і заробляти гроші.

👉 І це не жарт – канал [Стартапенко](#) кожен день пише про дивакуваті технології та способи отримати з них грошей. При чому не якісь копійки, а хоча б \$100 на день.

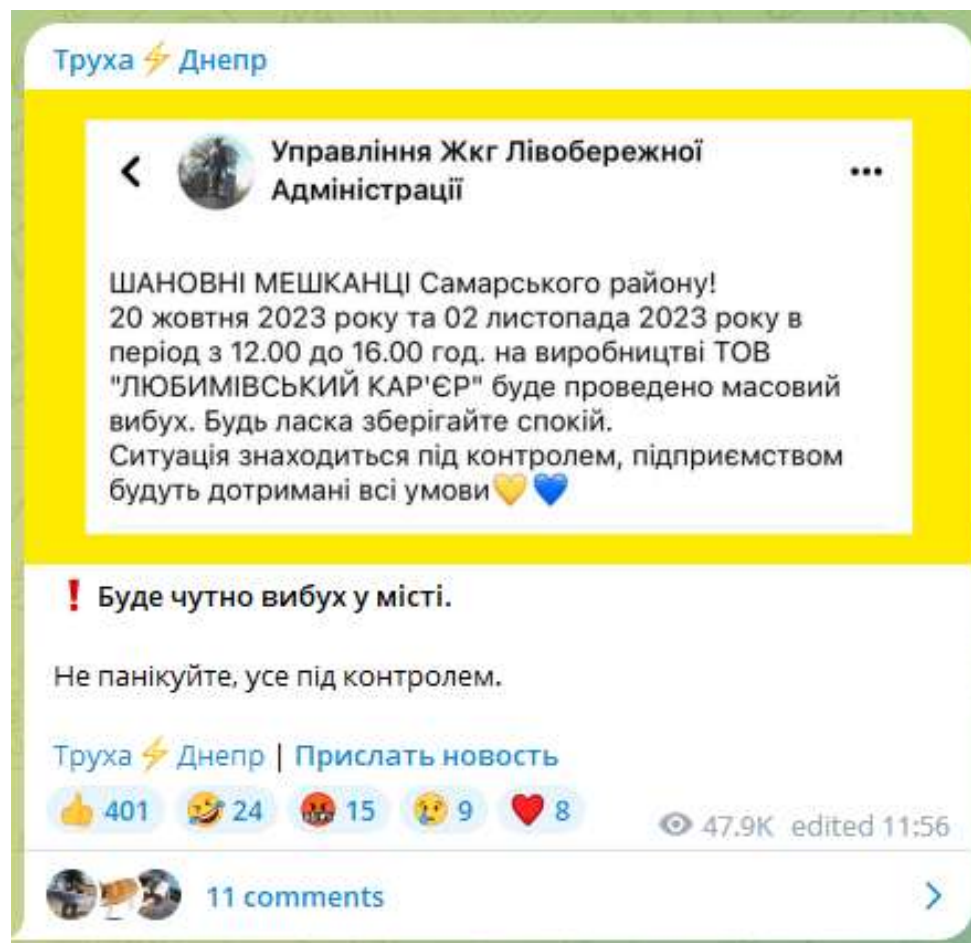
Підписуйтесь та заробляйте навіть з калькулятора:

[@startup_ukr](#)

👉 188 🗳️ 43 👍 18 ❤️ 7 🐼 4 🏠 2 🤔 2 🤪 1

👁️ 46.7K 21:10

Перейти в канал

Труха ⚡ Україна

АДВОКАТ МІЛЕР

Він допоміг вирішити проблеми більше 450 тисяч українців.

Який розмір виплат насправді повинні отримувати українці? Як перестати бути в дурнях через дії влади?

Все просто — підписатись на Телеграм канал "Адвокат Мілер".

Сергій Мілер успішно закрив більше 90% своїх справ, а тепер розкриває правду про закони та права українцям.

Хочеш стати одним з 450 тисяч свідомих людей? Тоді дізнавайся про свої права та можливості разом з Сергієм Мілером 📩 <https://t.me/+xmvDxQs4D3YwODZi>

👤 1318 👍 667 ❤️ 118 🔥 66

👁️ 868.8K 17:00

КАНАЛ ЮРИСТА

Труха ⚡ Україна

Труха ⚡ Україна

! Мобілізація: електронний реєстр військовозобов'язаних...

00:02 🔊

ГРОШІ

Я З ДРУГОМ ЧЕРЕЗ 5 ХВ

ТРУХА

! Військовозобов'язаним почали блокувати банківські картки, – ФОКУС.

«Вам можуть заблокувати банківську карту за неявку до ТЦК по повістці, яку ви навіть і не отримували. На жаль, такі випадки дедалі частіше трапляються».

ТРУХА ⚡ Україна | Прислать новість

👤 13.9K 👍 2804 🔥 327 ❤️ 153

👁️ 917.6K 12:46

Труха ⚡ Україна

🇨🇦 Кожному українцю заплатять до \$20.000 за переїзд до Канади

А ще й влаштують на офіційну роботу. Прямо зараз найкращі країни світу чекають на українців з розкритими обіймами і готові їм самі облаштувати життя

І поки одні шукають способи, як незаконно перетнути кордони та отримати статус біженця, інші читають [Релокація](#)

Усередині показують як: за 45 днів отримати постійний ВНЖ ЄС, безкоштовно поїхати до Європи та користуватися держ. програмами інших країн

Підписатись на канал, поки доступ відкритий, тут: [@relokei_ua](#)

#реклама

👤 4770 👍 1830 ❤️ 254 🔥 146

👁 972.6K 13:00

Труха ⚡ Україна

КОЛИ ТИ В СПИСКУ ЩАСЛИВЧИКІВ

А СУСІДНІ 😂

! Графіки відключень світла: електроенергію вимикатимуть по 4 години.

ДТЕК Київські електромережі вже [розмістив](#) на своєму сайті графіки відключень. До речі, не всім українцям вимикатимуть світло у разі блекаутів. Список щасливчиків [тут](#). Зазначається, що поки відключень не планується, вони можуть бути у разі обстрілів критичної інфраструктури.

Репост тому, кому не везе в коханні, але завжди везе з відключеннями 😂

ТРУХА ⚡ Україна | Прислать новості

👤 5786 👍 1299 😂 863 ❤️ 206 🔥 80

👁 1.3M 18:24

318 comments

ЧОРНИЙ ЛИСТ

☢ Ядерна загроза збоку Китаю. За оцінками Міноборони США, станом на травень цього року Китай володів понад 500 діючими ядерними боєголовками, що перевищує попередні прогнози.

Очікується, що до 2030 року КНР, ймовірно, матиме понад 1 000 діючих ядерних боєголовок

👁 76.8K 11:08

ЧОРНИЙ ЛИСТ

 У Києві Б'ЮТЬ дітей у садочку, – ЗМІ

Скандал стався у дитячому садочку №513 у Голосіївському районі. Батьки 2-річної дівчинки знайшли у неї на шиї глибокі подряпини, які у садочку замазали зеленкою. А сама дитина розповіла, що її били по губах та по шиї.

Вихователька відговорується, що нібито дівчинку ненароком подряпала замком від кофти. [Поліція заяву не прийняла](#), але є інформація, що у садку вже ведеться внутрішнє розслідування. Вихователька та її помічниця отримали догани. 84.4K 21:27

ЧОРНИЙ ЛИСТ

  Графіки відключення електроенергії в Україні розробили та затвердили для всіх областей

Згідно з графіками, найдовше без світла може залишатися Київ – до семи годин поспіль. Поки [графіки не запровадять](#), але все може змінитися, якщо росіяни відновлять свої атаки по енергоінфраструктурі.

Про свої графіки знеструмлення поінформувала компанія ДТЕК. Зокрема, це стосується Києва та області, а також Одещини та Дніпропетровщини. 96.4K 13:14